

Elektronické informační zdroje

Ondřej Fabián

Inovace textu byla podpořena z projektu:
Národní klastr informačního vzdělávání (NAKLIV) - podpora spolupráce, sdílení a transferu znalostí.
Registrační číslo projektu: CZ.1.07/2.4.00/12.0060

nakliv
národní klastr
informačního
vzdělávání

esf evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

UNIVERSITAS
JYVASKYLANNA BRUNNEN

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ÚVOD	2
1 DOKUMENTOGRAFICKÉ INFORMAČNÍ SYSTÉMY	3
1.1 VYMEZENÍ POJMU	3
1.2 PŘEDCHŮDCI DOKUMENTOGRAFICKÝCH SYSTÉMŮ	3
1.3 PRODUCENTI DOKUMENTOGRAFICKÝCH SYSTÉMŮ	3
1.4 TVORBA DOKUMENTOGRAFICKÝCH SYSTÉMŮ A ZDROJOVÁ ZÁKLADNA	3
1.5 BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM	4
1.6 VĚCNÉ ZPRACOVÁNÍ DOKUMENTŮ	4
1.7 MOŽNOSTI PŘÍSTUPU K DATABÁZÍM	4
1.8 INSTITUCE UMOŽŇUJÍCÍ PŘÍSTUP K DATABÁZÍM	4
1.8.1 ALBERTINA ICOME	5
1.8.2 MEDISTYL	5
1.8.3 SUWECO	5
1.9 FINANCOVÁNÍ DATABÁZÍ V ČR	6
1.10 TYPOLOGIE DATABÁZÍ	7
2 VYHLEDÁVÁNÍ V DATABÁZÍCH – REŠERŠE	9
2.1 VYMEZENÍ POJMU	9
2.2 TYPOLOGIE REŠERŠÍ	9
2.3 TYPOLOGIE VYHLEDÁVÁNÍ	9
2.4 REALIZACE REŠERŠÍ	10
2.4.1 KDO VYHOTOVUJE REŠERŠE	10
2.4.2 FÁZE PŘI REALIZACI REŠERŠÍ	10
2.4.3 REŠERŠNÍ STRATEGIE	10
2.4.4 VYHLEDÁVACÍ POMŮCKY	11
2.4.4.1 Booleovské operátory	11
2.4.4.2 Proximitní operátory	11
2.4.4.3 Další vyhledávací prostředky	12
2.5 INSTITUCE POSKYTUJÍCÍ REŠERŠNÍ SLUŽBY	13
2.6 FORMÁLNÍ ÚPRAVA REŠERŠÍ	13
3 DATABÁZOVÁ CENTRA	14
3.1 VYMEZENÍ POJMU	14
3.2 PŘÍSTUP DO DATABÁZOVÝCH CENTER	14
3.3 SLUŽBY DATABÁZOVÝCH CENTER	14
3.4 KONKRÉTNÍ DATABÁZOVÁ CENTRA	15
3.4.1 DIALOG	15
3.4.2 STN INTERNATIONAL	16
3.4.3 OVID TECHNOLOGIES	17
3.4.4 QUESTEL	18
3.4.5 CAMBRIDGE SCIENTIFIC ABSTRACTS	18
3.4.6 OCLC	19
3.4.7 DIMDI	19
3.4.8 LEXIS/NEXIS	20

3.4.9 GENIOS	20
3.4.10 WTI FRANKFURT	20
3.4.11 DALŠÍ INSTITUTE TYPU DATABÁZOVÝCH CENTER	21
3.5 INSTITUTE UMOŽŇUJÍCÍ PŘÍSTUP KE SLUŽBÁM DATABÁZOVÝCH CENTER	22

4 POLYTEMATICKÉ DATABÁZE **23**

4.1 VYMEZENÍ POJMU	23
4.2 CURRENT CONTENTS CONNECT	23
4.3 PASCAL	23
4.4 FRANCIS	24
4.5 VINITI	25
4.6 ACADEMIC ONEFILE	26
4.7 JSTOR	26
4.8 SYSTÉMY EBSCO A PROQUEST	28
4.8.1 EBSCO	28
4.8.2 PROQUEST	29

5 CITAČNÍ REJSTRÍKY **31**

5.1 VYMEZENÍ POJMU	31
5.2 WEB OF SCIENCE	32
5.3 SCOPUS	35
5.4 VOLNĚ DOSTUPNÉ CITAČNÍ REJSTRÍKY	36
5.4.1 CITEBASE	37
5.4.2 CITESEER	37
5.5 IMPACT FACTOR A DATABÁZE JOURNAL CITATION REPORTS	38
5.5.1 VYMEZENÍ POJMU	38
5.5.2 JOURNAL CITATION REPORTS	38
5.6 PORTÁL EIGENFACTOR.ORG	39
5.7 CITAČNÍ INDIKÁTORY POUŽÍVANÉ CITAČNÍM REJSTRÍKEM SCOPUS	40
5.7.1 SJR	40
5.7.2 SNIP	41
5.8 F1000 JOURNAL FACTORS	41

6 DATABÁZE PRO MEDICÍNU, ZDRAVOTNICTVÍ A BIOLOGII **43**

6.1 MEDLINE	43
6.2 EMBASE	44
6.3 BIBLIOGRAPHIA MEDICA ČECHOSLOVACA (BMČ)	45
6.4 SYSTÉMY EVIDENCE BASE MEDICINE	46
6.5 TOXLINE	46
6.6 BIOSIS PREVIEWS	47
6.7 BIOLOGICAL ABSTRACTS	47
6.8 BIOONE	48
6.9 ZOOLOGICAL RECORD	49

7 DATABÁZE PRO ZEMĚDĚLSTVÍ A POTRAVINÁŘSTVÍ **50**

7.1 AGRICOLA	50
---------------------	-----------

7.2 AGRIS	50
7.3 CRIS	52
7.4 FSTA	52
7.5 CAB ABSTRACTS	54
7.6 INICIATIVY PRO POMOC ZEMÍM TŘETÍHO SVĚTA	55
8 DATABÁZE PRO CHEMII	56
<hr/>	
8.1 CHEMICAL ABSTRACTS	56
8.2 REAXYS	57
8.2.1 BEILSTEIN	58
8.2.2 GMELIN	58
8.3 ANALYTICAL ABSTRACTS	59
9 DATABÁZE PRO MATEMATIKU	60
<hr/>	
9.1 MATHSCI	60
9.2 ZENTRALBLATT MATH	61
10 DATABÁZE PRO GEOLOGII A GEOGRAFII	62
<hr/>	
10.1 GEOBASE	62
10.2 GEOREF	62
11 DATABÁZE PRO TECHNICKÉ OBORY	64
<hr/>	
11.1 INSPEC	64
11.2 IEEE XPLORE	65
11.3 COMPENDEX	65
11.4 ICONDA	66
11.5 INIS	67
11.6 TULSA (PETROLEUM ABSTRACTS)	68
12 DATABÁZE PRO SPOLEČENSKÉ A HUMANITNÍ VĚDY	70
<hr/>	
12.1 ERIC	70
12.2 SOCIOLOGICAL ABSTRACTS	71
12.3 PSYCINFO	72
12.4 PHILOSOPHER'S INDEX	73
12.5 ECONLIT	73
12.6 OECDILIBRARY	74
13 DATABÁZE PRO UMĚLECKÉ OBORY	76
<hr/>	
13.1 GROVE ART	76
13.2 UMĚLECKÉ DATABÁZE Z PRODUKCE EBSCO	76
13.3 UMĚLECKÉ DATABÁZE CSA	77

14 DATABÁZE PRO LITERATURU A LINGVISTIKU	78
14.1 LITERATURE ONLINE	78
14.2 MLA INTERNATIONAL BIBLIOGRAPHY	79
15 DATABÁZE PRO INFORMAČNÍ VĚDU A KNIHOVNICTVÍ	80
15.1 LISA	80
15.2 LLIS	82
15.3 ISTA	82
15.4 LISTA	83
16 DATABÁZE PRO SPECIÁLNÍ DRUHY DOKUMENTŮ	84
16.1 VYMEZENÍ POJMŮ	84
16.2 FAKTOGRAFICKÉ DATABÁZE	84
16.2.1 VYMEZENÍ POJMU	84
16.2.2 STATISTICKÉ DATABÁZE	84
16.2.2.1 DSI Campus Solution	84
16.2.2.2 Eurostat	85
16.2.2.3 Český statistický úřad	85
16.2.3 EKONOMICKÉ DATABÁZE	85
16.2.3.1 Databáze z produkce Dow Jones	85
16.2.3.2 Databáze z produkce Dun & Bradstreet	86
16.2.3.3 Databáze z produkce Thomas Publishing Company	86
16.2.3.4 Databáze firem Albertina	87
16.2.4 GEOGRAFICKÉ DATABÁZE	88
16.2.4.1 CountryReports.org	88
16.2.4.2 World Factbook	88
16.2.4.3 Country Studies	89
16.2.5 FAKTOGRAFICKÉ DATABÁZE PRO FYZIKU A CHEMII	89
16.3 PATENTOVÉ INFORMAČNÍ SYSTÉMY	89
16.3.1 PATENTY	89
16.3.2 PATENTOVÁ TŘÍDĚNÍ	90
16.3.3 WIPO	91
16.3.4 EPO	92
16.3.5 OHIM	93
16.3.6 ÚŘAD PRŮMYSLUVÉHO VLASTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY	93
16.3.7 DERWENT WORLD PATENTS INDEX	94
16.4 INFORMAČNÍ SLUŽBY PRO NORMATIVNÍ DOKUMENTY	95
16.4.1 NORMY	95
16.4.2 ISO	97
16.4.3 ÚŘAD PRO TECHNICKOU NORMALIZACI, METROLOGII A STÁTNÍ ZKUŠEBNICTVÍ	97
16.4.4 PERINORM	98
16.4.5 IHS STANDARDS EXPERT	99
16.5 DATABÁZE PRO ČASOPISY	99
16.5.1 CONSER	99
16.5.2 ZEITSCHRIFTENDATENBANK	100
16.5.3 ULRICHSWEB.COM	100
16.5.4 ISSN PORTAL	101
16.5.5 NÁRODNÍ SOUBORNÝ KATALOG SERIÁLŮ ČR – CASLIN	102

16.6 DATABÁZE DATABÁZÍ	102
16.6.1 GALE DIRECTORY OF DATABASES	102
16.7 SYSTÉMY PRO ZPŘÍSTUPŇOVÁNÍ ŠEDÉ LITERATURY	103
16.7.1 VYMEZENÍ POJMU	103
16.7.2 TYPY ŠEDÉ LITERATURY	103
16.7.3 PRODUCENTI ŠEDÉ LITERATURY	103
16.7.4 SYSTÉMY REGISTRUJÍCÍ ŠEDOU LITERATURU	104
16.7.4.1 CORDIS	104
16.7.4.2 OpenGrey	105
16.7.4.3 NTIS	105
16.7.4.4 Národní úložiště šedé literatury	106
16.8 SYSTÉMY PRO ZPŘÍSTUPŇOVÁNÍ VYSOKOŠKOLSKÝCH KVALIFIKAČNÍCH PRACÍ	107
16.8.1 VYMEZENÍ POJMU	107
16.8.2 SOUČASNÉ ELEKTRONICKÉ VYSOKOŠKOLSKÉ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE	107
16.8.3 SYSTÉMY PRO ZPŘÍSTUPŇOVÁNÍ VYSOKOŠKOLSKÝCH KVALIFIKAČNÍCH PRACÍ	108
16.8.3.1 Thesa a Theses.fr	108
16.8.3.2 DissOnline.de	108
16.8.3.3 EtHOS	109
16.8.3.4 DiVA	109
16.8.3.5 Dart – Europe E-theses Portal	110
16.8.3.6 ProQuest Dissertations & Theses Database	110
16.8.3.7 NDLTD	110
16.8.4 TECHNOLOGIE PRO TVORBU REPOZITÁŘŮ	111
16.8.4.1 DSpace	111
16.8.4.2 DigiTool	111
16.9 OPEN ACCESS, INTERNETOVÉ ARCHIVY, REPOZITÁŘE A DIGITÁLNÍ KNIHOVNY	112
16.9.1 OPEN ACCESS	112
16.9.2 OTEVŘENÉ ARCHIVY	114
16.9.3 INSTITUCE A PROJEKTY NA PODPORU OPEN ACCESS	114
16.9.3.1 Open Archive Initiative (OAI)	114
16.9.3.2 COAR	115
16.9.3.3 OASPA	115
16.9.3.4 SPARC Europe	116
16.9.3.5 DRIVER	116
16.9.3.6 SHERPA/RO-MEO	117
16.9.4 KONKRÉTNÍ INTERNETOVÉ ARCHIVY A REPOZITÁŘE	118
16.9.4.1 arXiv.org	118
16.9.4.2 RePEc	119
16.9.4.3 Social Science Research Network (SSRN)	119
16.9.4.4 E-LIS	120
16.9.4.5 CogPrints	120
16.9.4.6 NCSTRL	121
16.9.4.7 PubMed Central a podobně laděné služby	121
16.9.4.8 Public Library of Science (PLoS)	122
16.9.5 REGISTRY INTERNETOVÝCH ARCHIVŮ A REPOZITÁŘŮ	123
16.9.5.1 ROAR	123
16.9.5.2 OpenDOAR	123
16.9.5.3 Repository66	124
16.9.5.4 Ranking Web of World Repositories	124

---

17 DODÁVÁNÍ PLNÝCH TEXTŮ PRIMÁRNÍCH DOKUMENTŮ **125**

17.1 VYMEZENÍ POJMŮ	125
17.2 SLUŽBY MVS	125
17.3 SLUŽBY DDS	126
17.3.1 SUBITO	126
17.3.2 INIST	127
17.4 SLUŽBY EDD	127
17.4.1 BLDSC	128
17.4.2 INGENTACONNECT	129

---

18 ELEKTRONICKÉ ČASOPISY **130**

18.1 VYMEZENÍ POJMU	130
18.2 VÝZNAMNÁ VYDAVATELSTVÍ ELEKTRONICKÝCH ČASOPISŮ	131
18.2.1 ELSEVIER	131
18.2.1.1 Platforma SciVerse	131
18.2.2 SPRINGER	132
18.2.3 JOHN WILEY & SONS	132
18.2.4 TAYLOR & FRANCIS	133
18.2.5 SAGE	134
18.2.6 OXFORD JOURNALS	134
18.2.7 CAMBRIDGE JOURNALS	135
18.2.8 EMERALD	135
18.2.9 OBOROVĚ ZAMĚŘENÁ VYDAVATELSTVÍ	136
18.3 REGISTRY VOLNĚ DOSTUPNÝCH ELEKTRONICKÝCH ČASOPISŮ	137
18.3.1 VYMEZENÍ POJMU	137
18.3.2 EZB	137
18.3.3 DOAJ	138
18.4 ARCHIVACE A OCHRANA ELEKTRONICKÝCH ČASOPISŮ	138
18.4.1 VYMEZENÍ POJMU	138
18.4.2 PORTICO	139
18.4.3 LOCKSS	140
18.4.4 CLOCKSS	140
18.4.5 E-DEPOT	140
18.4.6 PEPRS	141

---

19 ELEKTRONICKÉ KNIHY **142**

19.1 VYMEZENÍ POJMU	142
19.2 EBRARY	143
19.3 SAFARI	144
19.4 EBOOKS EBSCO	145
19.5 SPECIALIZOVANÉ DATABÁZE ELEKTRONICKÝCH KNIH	146
19.5.1 KNOVEL	146
19.5.2 CRCNETBASE	146
19.6 VOLNĚ DOSTUPNÉ KOLEKCE ELEKTRONICKÝCH KNIH	147
19.6.1 OAPEN	147
19.6.2 DIRECTORY OF OPEN ACCESS BOOKS	147

20 SYSTÉMY NÁRODNÍCH BIBLIOGRAFIÍ, SOUBORNÉ KATALOBY A OBOROVÉ BRÁNY	148
20.1 VYMEZENÍ POJMU	148
20.2 ČESKÁ NÁRODNÍ BIBLIOGRAFIE	149
20.3 KNIŽNÍ KATALOBY V MEZINÁRODNÍM MĚŘÍTKU	149
20.4 OBOROVÉ BRÁNY	150
20.4.1 VYMEZENÍ POJMU	150
20.4.2 INTUTE	150
21 INFORMAČNÍ SLUŽBY INTERNETU	152
21.1 VYMEZENÍ POJMU	152
21.2 INTERNETOVÉ PORTÁLY	153
21.3 INTERNETOVÉ VYHLEDÁVAČE	153
21.4 METAVYHLEDÁVAČE	154
21.5 VYHLEDÁVAČE VĚDECKÉ LITERATURY	155
21.6 VYHLEDÁVAČE (ADRESÁŘE) NEVIDITELNÉHO WEBU	155
21.7 MOŽNOSTI ARCHIVACE WEBU	156
22 NOVÉ TECHNOLOGIE V INFORMAČNÍCH SLUŽBÁCH	157
22.1 VYMEZENÍ POJMU	157
22.2 NÁSTROJE PRO EFEKTIVNÍ SPRÁVU ELEKTRONICKÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	157
22.2.1 VERDE	157
22.2.2 EBSCONET	157
22.3 LINKOVACÍ NÁSTROJE	158
22.3.1 SFX	158
22.3.2 CROSSREF	159
22.4 FEDERATIVNÍ VYHLEDÁVAČE	161
22.4.1 METALIB	161
22.4.1.1 Platforma Xerxes	162
22.5 DISCOVERY INDEXY	163
22.5.1 SUMMON	164
22.5.2 PRIMO CENTRAL	164
22.5.3 EBSCO DISCOVERY SERVICE (EDS)	165
22.6 PRODUKTY SERIALS SOLUTIONS	165
22.7 BIBLIOGRAFICKÉ MANAŽERY	166
22.7.1 REFWORKS	167
22.7.2 ENDNOTE	167
22.7.3 QUOSA	167
22.7.4 ZOTERO	168
22.8 NÁSTROJE PRO SDÍLENÍ DOKUMENTŮ	169
22.9 NÁSTROJE PRO TVORBU PRŮBĚŽNÝCH REŠERŠÍ	169
22.9.1 REFAWARE	169
22.9.2 JOURNALTOCS	169
22.10 VZDÁLENÝ PŘÍSTUP K ELEKTRONICKÝM INFORMAČNÍM ZDROJŮM	170
22.10.1 SHIBBOLETH	170
22.10.2 HAN	171
22.10.3 EZPROXY	171

22.11 NÁSTROJE PRO SLEDOVÁNÍ PŘÍSTUPŮ K ELEKTRONICKÝM INFORMAČNÍM ZDROJŮM	172
22.11.1 COUNTER	172
22.11.2 USTAT	173
<u>SEZNAM OBRÁZKŮ</u>	174
<u>POUŽITÁ LITERATURA</u>	177

Úvod

Původní verze tohoto materiálu byla určena pro studenty čtvrtého ročníku Střední odborné školy Luhačovice, oboru informační systémy a služby. Informace obsažené v tomto dokumentu jsou však nesporně použitelné i pro posluchače vysokých škol a další čtenáře se zájmem o elektronické informační zdroje. Jsem rád, že si tato práce našla konstantní pozici také u vysokoškolských studentů knihovnictví. Díky jejich pozitivní reakci prakticky vznikla i tato nová, aktualizovaná verze, která byla podpořena v rámci evropského projektu NAKLIV. Pro orientaci v textu je nutno znát alespoň základní terminologii oborů knihovnictví a informační vědy. Předložený materiál je už čtvrtou verzí práce, která byla poprvé publikována na konci roku 2007. Kromě obligátní aktualizace údajů a internetových odkazů přináší toto dílo i některé nové systémy a služby, které se v poslední době dostávají do popředí zájmu. Text je převážně faktografické povahy a informuje o širokém spektru informačních systémů a služeb. Řada z nich by si přitom zasloužila daleko větší pozornost, a to i v podobě samostatných publikací. V předkládaném materiálu se pojednává jak o veškerých důležitých elektronických informačních zdrojích (databáze, elektronické časopisy, elektronické knihy), tak o moderních technologiích a nástrojích, které usnadňují práci s nimi. Největší penzum informací bylo načerpáno z internetových stránek jednotlivých producentů a služeb, které jsou vždy, pro snazší orientaci čtenáře, zařazeny v textu. Není-li v textu uvedeno jinak, jsou v práci udávané informace platné pro dobu vzniku tohoto díla, což je jaro 2012.

1 Dokumentografické informační systémy

1.1 Vymezení pojmu

Dokumentografickým systémem je míněn systém, který zpracovává, ukládá a zpřístupňuje dokumentografické informace [BRATKOVÁ, 2001b]. V současné době se pro toto označení používá spíše dobře vžitý termín „**databáze**“. V minulosti byla převažujícím typem databáze bibliografická, která přinášela uživateli pouze bibliografické informace o dokumentu. S rozvojem výpočetní techniky přešly databáze téměř výhradně do elektronické podoby a postupem času začaly vznikat plnotextové báze dat, které nepřinášejí jen informace bibliografického charakteru, nýbrž řeší i dostupnost samotného primárního dokumentu. Databáze se již staly součástí informačního průmyslu, proto je většina z nich přístupná na základě placených licencí. Mnohdy jsou však i některé velmi hodnotné zdroje k dispozici zdarma.

1.2 Předchůdci dokumentografických systémů

V době, kdy ještě svět neznal automatizované systémy, existovali již předchůdci dnešních elektronických databází v tištěné podobě. Byly to tzv. **referátové časopisy**, které obsahovaly tištěné soubory bibliografických záznamů dokumentů pro dané obory. K samotné automatizaci a přechodu do elektronické podoby došlo u prvních databází v 60. letech minulého století [BRATKOVÁ, 2001b]. Pochopitelně ne každá dnešní databáze má svého předchůdce v podobě referátového časopisu, ale prestižní světové systémy (Medline, Compendex atd.) vycházely ve formě referátových časopisů již od konce 19. století. Některé současné systémy doplňují své elektronické fondy retrospektivně také o starší, původně tištěné záznamy:

- 1871 referátový časopis Index Medicus (od roku 1966 databáze Medline)
- 1884 referátový časopis Engineering Card Service (od roku 1969 databáze COMPENDEX)
- 1898 referátový časopis Science Abstracts (od roku 1969 databáze INSPEC)
- 1907 referátový časopis Chemical Abstracts (od roku 1967 databáze Chemical Abstracts) [BRATKOVÁ, 2001b].

1.3 Producenti dokumentografických systémů

Producenty databází jsou typicky:

- 1) **knihovny (zejména národní či specializované)**
- 2) **soukromé instituce (zejména komerční firmy)**
- 3) **neziskové organizace**
- 4) **mezinárodní organizace (zejména oborové).**

1.4 Tvorba dokumentografických systémů a zdrojová základna

Jak již bylo zmíněno, fungují v dnešní době databáze v elektronické podobě. Pro jejich tvorbu a provoz je proto zapotřebí těch nejmodernějších informačních technologií. Na budování systémů se tak podílejí nejenom specializovaní informační pracovníci, ale také technici a programátoři vyvíjející stále sofistikovanější prostředky pro snadnější a pohodlnější zpracování a vyhledávání dat.

Každá databáze má svoji excerpční základnu periodik, ze kterých čerpá bibliografické záznamy či samotné plné texty. Nejčastějším obsahem databází jsou **články** z časopisů,

respektive jejich bibliografické záznamy. Jinak, avšak většinou okrajově, se v tradičních databázích mohou pochopitelně objevit i další typy dokumentů, např. sborníky, knihy, kapitoly knih, patenty, normy nebo výzkumné zprávy. Odlišným případem jsou tzv. databáze pro speciální druhy dokumentů, ty jsou primárně určeny k registraci určitého média (patentové databáze, databáze pro normy atd.).

1.5 Bibliografický záznam

Struktura bibliografického záznamu je v každé databázi řízena **vlastními pravidly**. Neuplatňuje se zde tedy knihovní standard MARC21, ačkoliv některé databáze již nabízejí svým uživatelům možnost konverze záznamů do tohoto formátu. Záznamy jsou ve většině systémů opatřeny abstrakty.

1.6 Věcné zpracování dokumentů

Ani zde zpravidla nenalezneme příliš shodných rysů s oblastí knihovnictví. Nejrozšířenější světové selekční jazyky (DDT, MDT, LOC Classification) jsou využívány poměrně výjimečně. Naopak producenti databází vyvíjejí velmi často **vlastní speciální třídění**, a to jak systematické, tak předmětové povahy. Všechny systémy provozují vyhledávání na základě klíčových slov, předmětových hesel či deskriptorů z tezurů. Tyto předmětové selekční jazyky se v několika případech staly převažujícími ve svém oboru (např. heslář MeSH v oblasti medicíny). Na druhé straně jsou používány i selekční jazyky systematické, typicky ve formě číselníků a kódovníků.

1.7 Možnosti přístupu k databázím

V současné době převažují tři hlavní možnosti, jak se dostat do obsahu vědeckých databází:

- 1) **přes internetové rozhraní producenta databáze**
- 2) **přes databázová centra**
- 3) **přes CD ROM.**

V minulosti byly databáze dostupné rovněž na jiných médiích (např. magnetopáskové výstupy, tištěné výstupy nebo mikrofiše) [VLASÁK, 1999]. V dnešní době se však jedná už pouze o minoritní a z velké části překonané možnosti zpřístupnění. Nejčastější formou zpřístupnění databází je pochopitelně využití internetového rozhraní (a to i v případě nákupu databáze od databázového centra). Po zaplacení poplatků přistupuje uživatel do databáze bez jakýchkoliv restrikcí na základě shody **IP adresy počítače** s podmínkami uvedenými v licenční smlouvě. Zadávání hesel pro přístup do systému je spíše výjimečné. Autorizovaný uživatel má navíc obvykle možnost tzv. vzdáleného přístupu, který mu umožňuje vyhledávání v databázi i z domácího počítače. Přidělení potřebné IP adresy je přitom řešeno pomocí různých technologií (proxy servery, VPN, autentifikační systémy), které budou popsány v závěru této práce.

1.8 Instituce umožňující přístup k databázím

Pro konečného uživatele je pochopitelně nejvýhodnější možností navštívit některou z institucí, které mají k databázím přístup. Nejčastěji se přitom jedná o knihovny. Ale i ty musí nějakým způsobem navázat kontakt s producenty a poskytovateli přístupu do databází, aby mohly posléze jejich informační produkty nabídnout uživatelům. Existuje pochopitelně varianta, kdy knihovna jedná přímo s provozovatelem databáze a na podmínkách zpřístupnění se dohodne. V druhém případě, který je v České republice běžnější, probíhá jednání přes

prostředníka, zástupce pro distribuci dané databáze v ČR. Nejvýznamnější v této oblasti jsou níže uvedené firmy:

1.8.1 Albertina Icome

Albertina Icome (AIP) zahájila svou činnost již v roce 1991 a v současné době má v oblasti zpřístupňování elektronických informačních zdrojů v ČR dominantní postavení. AIP zajišťuje výhradní zastoupení v České republice pro celou řadu významných producentů informací (např. Proquest, Gale a mnoho dalších). Kromě velkého množství nabízených databází spolupřináší každoročně také významnou konferenci o informačních zdrojích **INFORUM** (www.inforum.cz). Také systém **Infozdroje.cz** (www.infozdroje.cz), který umožňuje jednotlivým institucím komfortní přístup do předplácených databází, je oceňovanou službou z produkce této firmy. V poměrně dávné minulosti byla s AIP spojena i společnost Albertina Data (www.albertina.cz), která je nyní součástí skupiny **CreditInfo** a specializuje se zejména na tvorbu a distribuci firemních informací.

Další informace: <http://www.aip.cz>

1.8.2 Medistyl

Kromě zprostředkovatelů databází se mohou uživatelé obracet také na tzv. konzultační informační firmy. Tyto subjekty disponují přístupem do vědeckých databází a poskytují řadu služeb, především pak služby rešeršní. Tento typ organizací je rozšířen spíše na západ od našich hranic, ale i u nás už takové firmy působí. Nejznámější institucí tohoto druhu na našem trhu je firma **Medistyl**, která je prioritně zaměřena na informace z oblasti medicíny a farmacie. Za zmínku stojí také fakt, že Medistyl je zástupcem známého databázového centra STN International pro Českou republiku.

Další informace: <http://www.medistyl.info>

1.8.3 Suweco

V oblasti zpřístupňování informačních zdrojů v podobě elektronických časopisů, částečně také elektronických knih, má na českém trhu velmi solidní postavení společnost **Suweco**. Firma organizuje celou řadu národních konsorcií (často ve spolupráci s Národní technickou knihovnou), přes něž je poskytován přístup do kolekcí elektronických časopisů mnoha prestižních zahraničních vydavatelství. Kromě toho se Suweco podílí, jakožto výhradní zástupce firmy Elsevier pro Českou republiku, na organizaci celonárodního konsorcia pro zajištění přístupu do citačního rejstříku Scopus. Nově se společnost snaží nabízet i další služby, například federativní vyhledávač **Naviga** (<http://demo.naviga.cz/cz>), který umožňuje paralelní vyhledávání v informačních zdrojích zpřístupňovaných Suwecem a v mnoha volně dostupných databázích.

Další informace: <http://www.suweco.cz>

V současné době je zpřístupňování databází v režimu online absolutně převažující. V minulosti se však ukázal jako velmi dobré médium pro distribuci databází také CD ROM. Jeho podstatnou nevýhodou jsou však problémy s aktualizacemi. Zatímco ve webových verzích databází probíhají aktualizace týdně, v některých případech dokonce denně, u CD

ROM je aktualizace poněkud komplikovanější záležitostí, nicméně i zde existuje možnost pravidelného stahování aktualizací z internetu. Řada významných producentů informací pochopitelně nabízí i nadále možnost přístupu do svých informačních produktů také formou CD ROM.

1.9 Financování databází v ČR

Databáze a elektronické informační zdroje všeobecně nejsou v žádném případě levnou záležitostí. Cena ročního předplatného se u kvalitních zdrojů pohybuje v řádu statisíců korun. Vědomí důležitosti databází však na druhé straně nutí informační instituce v ČR i státní orgány získávat finanční prostředky na jejich obstarávání. Nejčastěji jsou informační zdroje zakupovány **konsorciální formou**. Ta předpokládá, že knihovny a instituce, které mají zájem o pořízení určité databáze, vytvoří konsorcium. Instituce pověřená vedením konsorcia pak jedná za všechny účastníky s producenty informačních služeb. Při takovémto způsobu financování se předpokládá, že prodejce poskytne jakousi „množstevní slevu“, neboť za jeho produkt platí více institucí. Tato forma financování informačních zdrojů je běžná také ve vyspělých zahraničních státech. V ČR konsorcia často čerpají státní podporu z níže popsaných programů. Existují také konsorcia, která stát finančně nedotuje. Ta pak profitují pouze ze zvýhodněné ceny na základě většího počtu zapojených knihoven. První konsorcia financovaná státem vznikla v ČR v roce 2000, kdy zahájily realizaci **projekty LI**. Nejdůležitější databáze pro jednotlivé obory byly do konce roku 2008 financovány z peněz Ministerstva kultury ČR přes programy **VISK (Veřejné informační služby knihoven)** a především **projekty 1N**. V roce 2005, kdy tyto projekty startovaly, dostaly z rozpočtu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) 136 milionů korun [Ikaros, 2005]. Účinnost projektů 1N skončila na konci roku 2008. Na ně měl volně navázat nový program **INFOZ**, který měl řešit financování elektronických informačních zdrojů v letech 2009-2011. Plánem MŠMT bylo získat pro tento program prostředky z Evropské unie, což celý proces poněkud zbrzdilo. Přes veškerou snahu se nakonec INFOZ podařilo vypsát až k 1. 7. 2009. Zveřejnění výsledků soutěže, tedy prezentace informačních zdrojů, které jsou z tohoto programu financovány, proběhlo v září 2009. Teprve poté mohly být peníze čerpány. Dostupnost nezbytných databází byla mezitím v roce 2009 přechodně kryta z peněz MŠMT. Některé databáze přestaly být financovány úplně. Projekty INFOZ nakonec zajistily potřebnou dostupnost nejkvalitnějších informačních zdrojů, u některých databází až do konce roku 2012 (v zadání projektu byla možnost předplatit přístup na konci roku 2011 ještě na následující kalendářní rok).

Přehled financovaných projektů v programu INFOZ a jejich finanční dotace:

<http://www.msmt-vyzkum.cz/cz/infoz/>

Od roku 2013 by se měl systém financování elektronických informačních zdrojů změnit. Zhruba v polovině roku 2011 byla v rámci operačního programu Evropské unie **Věda a výzkum pro inovace (VaVpI)** zveřejněna **výzva 4.3 - Vybavení odborných vědeckých a oborových knihoven** (<http://www.msmt.cz/strukturalni-fondy/vyzva-cislo-4-3-vybaveni-odbornych-vedeckych-a-oborovych>). V rámci této výzvy mohly mimopražské knihovny podávat partnerské projekty na pořízení přístupu k elektronickým informačním zdrojům pro roky 2013-2019. Specifická úprava pravidel programu umožňuje stoprocentní předplacení databází až do konce roku 2017, přičemž pro roky 2018 a 2019 platí povinná udržitelnost, což znamená, že účastníci konsorcií si budou muset hradit přístup k informačním zdrojům, zahrnutým do projektů, z vlastních finančních prostředků. Několik vysokoškolských knihoven v rámci výzvy podalo projekty a pokusilo se tak alespoň částečně zajistit přístup k odborným elektronickým informačním zdrojům konsorciální formou pro celou ČR. Bohužel se však z různých důvodů (administrativní náročnost, nízká finanční dotace programu atd.) nepodařilo

zpracovat projekty, které by v celorepublikovém měřítku zajistily přístup k nejnákladnějším, ale zároveň nejdůležitějším databázím (Scopus, Elsevier ScienceDirect, Wiley Online Library a SpringerLink). Dalším problémem tohoto řešení je skutečnost, že z programu VaVpI (který podporuje pouze osm strategických prioritních oborů výzkumu) nemohou být financovány informační zdroje pro společenskovední a humanitní obory, a také fakt, že z programu jsou dopředu vyloučeny pražské instituce (Praha nemá na peníze z operačních programů nárok), což znamenalo do značné míry destrukci stávajících konsorcií. V této souvislosti se hovoří o vypsání navazujícího dotačního programu **Informace – základ výzkumu** (<http://www.msmt.cz/vyzkum/program-informace-zaklad-vyzkumu>), který by měl zajistit financování pro instituce a vědní obory, jež nemohou být podpořeny z programu VaVpI. Realizace tohoto programu však bude s vysokou pravděpodobností opožděna a financování některých velmi důležitých zdrojů zřejmě nebude v roce 2013 systémově zajištěno.

Další informační prameny, které nejsou do konsorciálních projektů zahrnuty, si už knihovny musí pořizovat samy, a to jednak z **vlastních finančních prostředků**, jednak prostřednictvím nejrůznějších **grantů**.

1.10 Typologie databází

Databáze lze rozdělovat podle nejrůznějších kritérií.

Podle typu zpřístupňované informace

- **Bibliografické databáze** – systém obsahuje pouze bibliografické záznamy o primárních dokumentech. V dřívější době to byl zcela převažující typ databází, rovněž v současnosti jsou nejprestižnější světové databáze bibliografické povahy. Novým trendem je obohacování tohoto druhu služeb o odkazy na plné texty, které však vedou na stránky jiných komerčních institucí, a tak dojde k samotnému získání plného textu pouze zřídka. Velmi populární je v současné době systém **DOI (Digital Object Identifier)**. Jedná se o komerční technologii, kdy je dokumentu přidělen jedinečný identifikátor, díky němuž se lze snadno na daný materiál propojit. Zmiňovaný problém s konečnou dostupností plného textu však ani tato technologie neřeší. Některé bibliografické databáze (např. Medline nebo ERIC) si budují kolekce plných textů dokumentů v rámci vlastního systému, což je pro uživatele mnohem přínosnější než výše zmiňované varianty. Využívány jsou i moderní technologie, jako je SFX, které dávají uživateli přehled o dostupnosti plného textu dokumentu v rámci jeho instituce a přinášejí i další návazné služby.
- **Plnotextové databáze** – v tomto případě obsahuje databáze nikoliv pouze bibliografické záznamy, ale i samotné plné texty indexovaných dokumentů. V současné době nabývá tento druh databází na důležitosti, avšak jsou zde i určitá negativa, zejména vysoké ceny a velké nároky na provoz.
- **Faktografické databáze** – faktografické databáze poskytují uživateli jako výsledek vyhledávání soubor faktů a dat o určité věci či jevu. Typickým příkladem tohoto druhu databáze mohou být statistiky. Faktografické databáze jsou dále využívány například v ekonomických vědách (údaje o ekonomických subjektech), chemii (údaje o prvcích a sloučeninách), geografii (údaje o zemích) apod. Do sféry faktografických databází se dají zahrnout i encyklopedie.

Podle typu zpřístupnění

Databáze volně dostupné (neplacené) x databáze placené

Přístup do většiny systémů je možný po zaplacení licence, avšak existují i některé databáze, které jsou dostupné bezplatně. Řada služeb má navíc vícero mutací a zprostředkovatelů, tudíž je přístup k nim na některých platformách bezplatný, na jiných naopak striktně placený. Někdy je bezplatný přístup do databáze podmíněn řádnou registrací uživatele. Producenti rovněž standardně poskytují zájemcům různě dlouhé testovací přístupy.

Podle druhu dokumentu

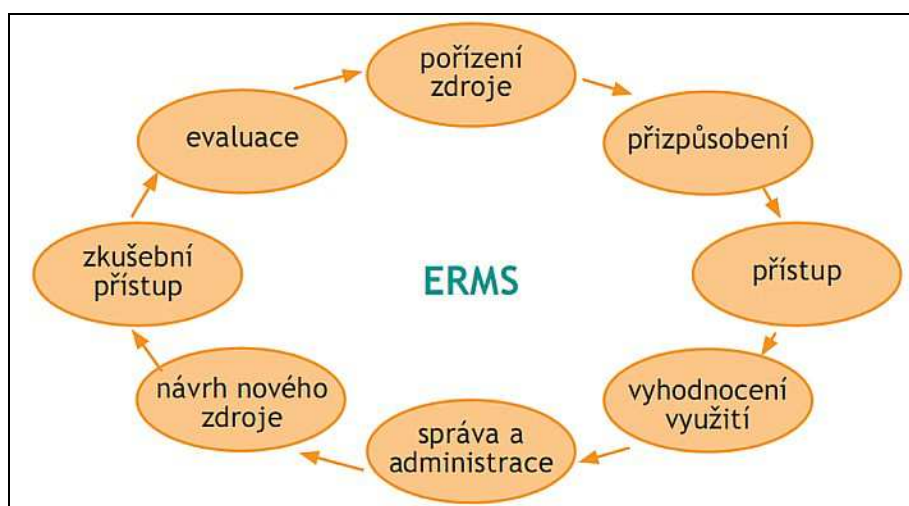
Tradiční databáze mají ve svých informačních obsazích převážně **články**. Můžeme však vymezit i **databáze pro speciální druhy dokumentů**, např. patentové databáze, databáze norem atd.

Podle tematického zaměření

Databáze polytematické (víceoborové) x **databáze oborové** (např. pro chemii, medicínu apod.)

Konkrétní databáze a jejich služby budou podrobným způsobem popsány v dalších kapitolách tohoto materiálu.

Z uvedených faktů jednoznačně vyplývá skutečnost, že pořizování a zpřístupňování databází představuje poměrně náročný proces. Instituce tak musí pečlivě zvažovat, jaké zdroje nakupovat, musí volit co možná nejefektivnější formu jejich zpřístupnění a propagace u uživatelů a poctivě sbírat a vyhodnocovat data o využívanosti jednotlivých zdrojů. Existují pochopitelně i sofistikované systémy pro správu elektronických informačních zdrojů, které automatizují veškeré činnosti spojené se všemi „životními cykly“ pořizovaných databází (viz kapitola 22.2).

Obr. 1 – Electronic Resource Management System – Systém managementu elektronických zdrojů.
[KAREN 2009]

2 Vyhledávání v databázích – rešerše

2.1 Vymezení pojmu

Pojem rešerše v sobě skrývá hned dva základní významy. Rešerší (či spíše rešeršováním) se rozumí na jedné straně samotný **proces vyhledávání informací**. Druhý výklad zmiňovaného pojmu definuje rešerší jako **soupis vyhledaných informačních zdrojů na určité téma** [MATOUŠOVÁ, 1988]. Rešerše se realizují nejen v obsazích vědeckých databází, ale také například v katalogích knihoven, na internetu atd.

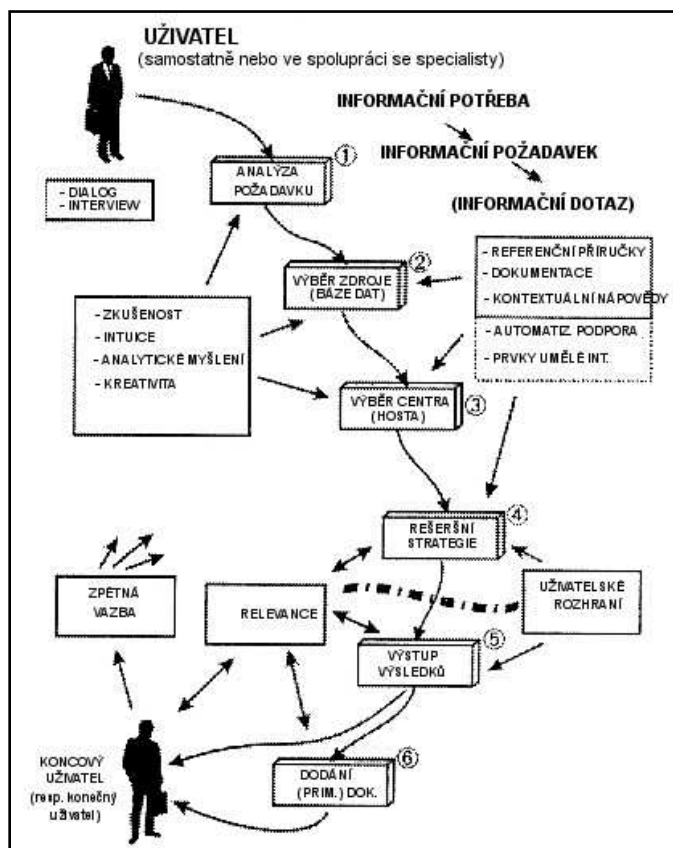
2.2 Typologie rešerší

Rešerše lze rozdělovat podle mnoha hledisek. Pro účely tohoto materiálu však postačí rozlišit typy rešerší podle hlediska časového na:

- a) **retrospektivní** – vyhledávání v určitém vědeckém oboru za určité časové období
- b) **souběžné** – vyhledávání probíhající v daných periodách opakovaně. Účelem tohoto druhu rešerší je získat přehled o novinkách ve sledovaném oboru.

A podle hlediska úplnosti na:

- a) **úplné**
- b) **orientační**
- c) **výběrové.**

Obr. 2 – Postup při vypracovávání rešerší [PAPÍK 2001a]

Dále lze rešerše třídit podle tematických, jazykových, druhových, teritoriálních a mnoha dalších hledisek.

2.3 Typologie vyhledávání

V principu lze stanovit dva hlavní typy vyhledávání:

- a) **plnotextové** – systém vyhledává v plných textech dokumentů. Na tomto principu fungují například plnotextové databáze nebo internetové vyhledávače.
- b) **katalogové** – vyhledávání probíhá pouze přes množiny slov, které popisují daný dokument (např. předmětová hesla, klíčová slova, slova z názvu atd.). Typickým příkladem pro tento druh vyhledávání jsou knihovní katalogy.

2.4 Realizace rešerší

2.4.1 Kdo vyhotovuje rešerše

- a) **Informační pracovník** – v tomto případě dostane odborný informační pracovník, který má zkušenosti s vyhledáváním ve vybraných informačních zdrojích, požadavek od uživatele a na základě jeho zadání vyhotoví rešerši. Informační instituce mají obvykle na svých internetových stránkách speciální rešeršní formuláře pro správné zadání rešerše. Nebezpečím při tomto druhu vyhledávání může být fakt, že rešeršér nemusí zcela správně pochopit informační požadavek uživatele.
- b) **Uživatel** – uživatel si může rešerši provést vlastními silami. Vystavuje se však nebezpečí, že při nedostatečné znalosti informačních zdrojů a vyhledávacích strategií nedosáhne kýžených výsledků.
- c) **Informační pracovník v přítomnosti uživatele** – tato varianta vyhledávání je pro účely rešerše optimální. Uživatel může v průběhu vyhledávacího procesu upřesňovat a korigovat svoje požadavky. Informační pracovník provádí samotné vyhledávání v systému. Jestliže bylo uvedeno, že je tato alternativa ideální, je nutno rovněž poznamenat, že je nejméně frekventovaná [VLASÁK, 1999].

2.4.2 Fáze realizace rešerší

Samotný průběh rešeršní činnosti lze rozdělit do několika fází:

- 1) zadání (převzetí) dotazu,
- 2) výběr selekčních prvků (zvolení klíčových slov pro vyhledávání),
- 3) výběr optimálního informačního zdroje,
- 4) definice dotazu (kombinace klíčových slov spojených booleovskými či proximitními operátory),
- 5) vyhledání záznamů,
- 6) posouzení relevance,
- 7) případné doladění nebo přeformulování dotazu,
- 8) výběr relevantních záznamů pro samotné použití.

2.4.3 Rešeršní strategie

Při vyhledávání informací je možno postupovat několika odlišnými způsoby. Ty jsou definovány jako tzv. rešeršní strategie.

- a) **Strategie rostoucí perly** – jedná se o postupné rozšiřování dotazu a doplňování dalších klíčových slov tak, abychom získali více výsledků. Na začátku vyhledávání máme velmi malou množinu výsledných záznamů, avšak při postupném rozšiřování vyhledávaných pojmů získáváme další výsledky.
- b) **Strategie osekávání** – postup je opačný než u předchozího příkladu. V první fázi vyhledávání definujeme velmi všeobecný pojem, po jehož vyhledání získáme velké množství záznamů. Postupným zpřesňováním (osekáváním) dotazu dostáváme stále menší množinu relevantních výsledků.
- c) **Strategie stavebních kamenů** – v tomto případě definujeme hned na začátku rešerše několik základních pojmů, které postupně kombinujeme, a získáváme tak relevantní záznamy.
- d) **Strategie širšího pojmu** – u tohoto druhu vyhledávání postupujeme směrem od konkrétního pojmu k pojmům všeobecným. Počet vyhledaných výsledků se tak postupně navyšuje.

V praxi informačního pracovníka je populární také tzv. **strategie existujícího předchůdce**. Nejedná se pochopitelně o svébytnou rešeršní strategii, nýbrž o to, že informační specialista disponuje již z dřívější doby rešerší na zadané téma, a tudíž už nemusí provádět žádné další vyhledávání, popřípadě pouze provede aktualizaci rešerše podle již vypracovaného rešeršního dotazu.

2.4.4 Vyhledávací pomůcky

2.4.4.1 Booleovské operátory

Pomocí booleovských operátorů vymezuje vztahy mezi hledanými termíny.

AND

Operátor AND udává, že ve výsledcích vyhledávání musí být pouze dokumenty obsahující oba vyhledávané pojmy.

Příklad: management AND marketing. Při zadání takového dotazu nalezne systém veškeré dokumenty, které obsahují slovo management a zároveň slovo marketing.

OR

Při použití tohoto operátoru je postačující to, že se ve výsledcích vyhledávání objeví dokumenty, které obsahují alespoň jeden z požadovaných termínů.

Příklad: management OR marketing. V tomto případě se ve výsledcích objevily všechny dokumenty, které obsahují slovo management nebo slovo marketing, a taktéž dokumenty, které obsahují oba tyto výrazy.

NOT

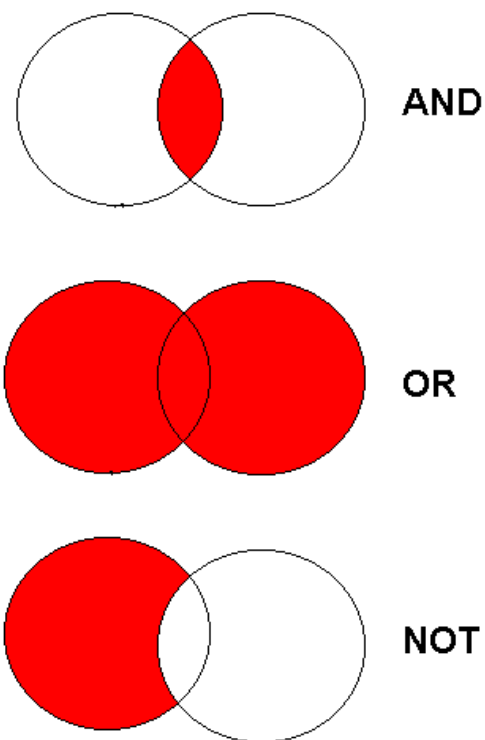
V tomto případě je vymezeno, že se ve výsledcích vyhledávání musí objevit dokumenty obsahující první ze zadaných výrazů, avšak vyloučeny jsou dokumenty, které mají ve svém obsahu pojem druhý.

Příklad: management NOT marketing. Systém vyhledá dokumenty, které obsahují slovo management, ale neobsahují zároveň slovo marketing.

2.4.4.2 Proximitní operátory

Proximitní operátory vyjadřují vztahy mezi hledanými termíny v kontextu jejich postavení v textu. U některých z nich lze navíc číselně vyjádřit, v jakém rozptylu se v textu mohou hledané pojmy vyskytovat.

Near – jsou nalezena slovní spojení, v nichž se objevují požadovaná slova odděleně od sebe maximálně ve vzdálenosti určené číslem, a to **bez ohledu na pořadí**, ve kterém se vyskytují.

Příklad: *auto N2 škoda* – ve výsledcích se objeví jak spojení „*auto značky škoda*“, tak spojení „*škoda auto*“.

Within – systém nalezne slovní spojení, ve kterých se vyskytují požadovaná slova **v pořadí, v jakém byla zapsána**, a to v rozmezí, které je udáno číslem.

Příklad: *daňová W3 reforma* – ve výsledcích se objeví např. spojení „*daňová a sociální reforma*“, nikoliv však spojení „*reforma daňová a sociální*“.

Adjacent – vyhledávané termíny musí stát v textu vedle sebe, a to v jakémkoliv pořadí.

Příklad: *česká ADJ koruna* – ve výsledcích se objeví dokumenty obsahující sousloví „*česká koruna*“ i „*koruna česká*“.

Followed by – druhý zadaný termín musí následovat termín první.

Příklad: *česká followed by koruna* – ve výsledcích se zobrazí dokumenty obsahující sousloví „*česká koruna*“.

Pre – druhý zadaný termín musí předcházet termín první.

Příklad: *koruna prel česká* – ve výsledcích budou obsaženy dokumenty obsahující sousloví „*česká koruna*“.

2.4.4.3 Další vyhledávací prostředky

Informační systémy používají pro vyhledávání ve svých fondech také další pomůcky.

Vymezení fráze

Pokud chceme, aby informační systém vyhledával pouze přesně dané sousloví, je nutno tuto vazbu uvést do uvozovek. Některé systémy používají na tomto místě i kulaté závorky.

Příklady: „*kyselý déšť*“, *popř. (kyselý déšť)*

Pravostranné rozšíření

V případě, že chceme vyhledávaný termín najít v dokumentu ve všech modifikacích, je nutno použít pravostranného rozšíření, které je realizováno přes znak *.

Příklady: *ekonomi** V tomto případě nalezne systém veškeré modifikace daného termínu, např. *ekonomika, ekonomie, ekonomický atd.*

Vynechání neznámého znaku

Jestliže si nejsme jisti, jaké znaky jsou v námi vyhledávaném termínu obsaženy, můžeme je vynechat a na jejich místo dosadit znak ?. V takovém případě může znak ? nahradit jakékoliv písmeno. Pro tuto funkci slouží v některých databázích rovněž znak % nebo \$.

Příklad: *filo?ofie* Systém vyhledá jak výraz *filozofie*, tak pojem *filosofie*.

Kromě těchto prostředků je třeba zmínit také pokročilé nástroje, které přinášejí uživatelům samotné databáze či vyhledávače. K základním funkcím patří možnost omezení vyhledávání například časově, jazykově, podle typu dokumentu nebo tematické skupiny. Samozřejmostí je možnost dalšího vyhledávání v rámci zobrazených výsledků. V poslední době se do popředí dostává tzv. **clustering (shlukování)**. Po vyhledání výsledků dotazu jsou zobrazené dokumenty rozčleněny do mnoha skupin podle různých kritérií. Těmi mohou být například téma dokumentu, typ dokumentu, jazyk, autor, rok vydání atd.

2.5 Instituce poskytující rešeršní služby

Rešeršní služby mají ve své nabídce povětšinou **knihovny** a další **informační instituce**. V převážné míře bývají tyto služby zpoplatněny. Pokud uživatel nedisponuje přístupem do těchto institucí, může využít služeb takzvaných **informačních konzultačních firem**, které mají přístup do vědeckých databází a které za úplatu rešerši vyhotoví (v ČR například již zmiňovaná firma Medistyl).

2.6 Formální úprava rešerší

Formální úprava rešerše byla vymezena v normě **ČSN 01 0198**. Tato norma byla schválena v roce 1972 a nabyla účinnost 1.1.1973. V roce 2002 však byla bez náhrady **zrušena**.

3 Databázová centra

3.1 Vymezení pojmu

Databázová centra jsou instituce, které zpřístupňují vědecké databáze. Působí v prostředí internetu, avšak nejsou na síti internet bezvýhradně závislé, protože mohou fungovat i na vlastních profesionálních sítích. Jejich služby jsou v drtivé většině placené. První databázová centra začínají fungovat v 60. letech 20. století. Databázová centra mohou být v některých případech také samotnými producenty nabízených databází. V minulosti bylo vyhledávání v jejich informačních obsazích doménou zejména specializovaných řešeršérů, protože byly používány specifické dotazovací jazyky a cena za připojení byla (a stále je) poměrně vysoká. Teprve v poslední době začala databázová centra nabízet i jednodušší vyhledávací prostředky, čímž otevřela své služby i pro samotné koncové uživatele.

3.2 Přístup do databázových center

Pokud chceme využívat služeb databázových center, je třeba vždy nejdříve navázat **smluvní vztah**. Protože se jedná téměř vždy o placené služby, je hned na začátku nutné vymezit platební podmínky. V principu má uživatel dvě možnosti placení:

- 1) **předplatné** – na začátek se vloží určitá částka, ze které se odečítají prostředky za využití služby
- 2) **model pay as you go** – platí se za skutečně vyčerpané služby (např. za zobrazené záznamy [MACHONSKÁ, 2002]).

V minulosti bylo zvykem, že se platilo i za čas připojení (tzv. connect time). Tento poplatek však již například největší databázové centrum světa Dialog přestalo účtovat.

Pokud nechce uživatel přímo navazovat kontakt s databázovým centrem, může využít služeb zprostředkovatele, takzvaného brokera. Brokerem může být v tomto případě nejčastěji velká knihovna, či jiná instituce disponující přístupem ke službám databázových center (např. informační konzultační firmy).

3.3 Služby databázových center

- 1) možnost provádět řešerše
- 2) zprostředkování dodání plných textů dokumentů
- 3) služby SDI/ARI – adresné rozšiřování informací
- 4) možnost stahování částí databází formou downloadingu
- 5) doplňkové služby (informace o dostupnosti dokumentu apod.)
- 6) školení a informační podpora.

Velmi podrobný popis jednotlivých databází, které jsou v rámci služeb databázových center nabízeny, je k dispozici prostřednictvím tzv. **bluesheets** (modrých sešitů), které jsou dostupné na webových stránkách databázových center. Databázové centrum Dialog navíc od roku 2011 poskytuje službu nazvanou **prosheets**, která má stejnou funkci a poslání jako bluesheets.

V rámci usnadnění orientace uživatele v nabídce databází jsou rovněž vytvářeny tzv. **clustery**. Jedná se o soubory databází zaměřené na stejnou vědeckou disciplínu.

Jak už bylo výše uvedeno, nabízejí databázová centra v současné době řadu platforem, které splňují požadavky jak zkušených řešeršérů, tak nepřilíš zběhlých koncových uživatelů.

V rámci školicí činnosti bývá obvykle k dispozici množina databází, které jsou pro tréninkové účely zpřístupněny zdarma. Kromě toho jsou hojně pořádána také online školení, která by měla napomoci informační gramotnosti uživatelů.

3.4 Konkrétní databázová centra

3.4.1 Dialog

Toto databázové centrum zpřístupňuje téměř 1.000 databází, což z něho dělá největší instituci svého druhu na světě. Nabízené databáze pokrývají téměř všechny vědní oblasti, silné postavení má toto databázové centrum rovněž v oblasti zpřístupňování ekonomických informací a databází patentů. **Dialog**, který vznikl už před více než čtyřiceti lety a je tak nejstarším světovým databázovým centrem, byl dlouhodobě vlastněn firmou Thomson Reuters a jeho součástí je v současné době i dříve konkurenční databázové centrum **DataStar**. V červnu 2008 však byla uzavřena dohoda mezi Thomson Reuters a firmou ProQuest o prodeji obou výše zmiňovaných databázových center. ProQuest tak velmi výrazně posílil svoje portfolio informačních služeb, zatímco samotný Dialog začíná prodělavat řadu podstatných změn. ProQuest hodlá do Dialogu investovat značné finanční prostředky. V roce 2010 spatřila světlo světa zcela nová moderní platforma **ProQuest Dialog**, která zároveň znamenala postupný zánik spřáteleného databázového centra **DataStar**, jehož obsah byl v průběhu roku 2011 přemístěn právě na tuto novou platformu. Dialog navíc nyní může profitovat z mnohem vyšší provázanosti na plné texty dokumentů, které má ProQuest dostupné v rámci svých dalších systémů. Paleta služeb Dialogu je navíc postupně obohacována o další progresivní nadstavbové služby vlastněné ProQuestem (např. RefWorks, Serials Solutions) [CHESSLER, 2009], o kterých bude mimo jiné pojednávat poslední kapitola této práce.

Uživatelům je pro lepší rozlišení dostupných služeb nabízeno více platforem pro možnosti vyhledávání (Dialog Classic, DialogWeb atd.). V rámci systému je k dispozici i vlastní databáze databází **Dialindex**, jejíž pomocí uživatel snadno zjistí, který z nabízených zdrojů je pro jeho tematické vyhledávání nejvhodnější. Jako součást školicích programů jsou některé tréninkové databáze k dispozici zdarma. Tyto zdroje jsou označeny jako **ONTAP (Online Training And Practice)** a v současné době jich je téměř čtyřicet. Pro dodávání plných textů dokumentů mohou uživatelé používat poměrně zavedenou službu **SourceOne** (<http://www.dialog.com/products/sourceone/>), možná je také implementace linkovacích služeb, které pomáhají s nalezením fulltextů v rámci institucí, které si databáze u Dialogu předplácejí (viz kapitola 22.3).

Za dobu své existence získal Dialog obrovské množství uživatelů z mnoha různých vědeckých oborů a z hospodářské sféry. Společnost má přímé zastoupení ve 27 zemích světa. Dohromady nabízí ve svých obsazích téměř 470 milionů abstraktů vědecké literatury, 185 milionů záznamů patentů, 27 milionů záznamů ochranných známek, 546 milionů záznamů pro oblast ekonomických informací a další hodnotné informační zdroje.

1. 1/9/1 DIALOG(R)File 205:ONTAP(R) BIOSIS Previews(R) (c) 2006 The Thomson Corporation. All rts. reserv. 0014040952 **Biosis No.:** 200200634463
Prevalence of endemic goitre in goats in relation to iodine status of the soil, water and fodder

Author: Singh J L (Reprint); Sharma M C; Prasad Shiv; Kumar Mahesh; Gupta G C; Patnaik A K
Author Address: College of Veterinary Sciences, G.B. Pant University of Agriculture and Technology, Pantnagar, Uttaranchal, 263145, India**India
Journal: Indian Veterinary Journal 79 (7): p 657-660 July, 2002 2002
Medium: print
ISSN: 0019-6479
Document Type: Article
Record Type: Abstract
Language: English

Abstract: A very high prevalence (54.21%) of clinical goitre was recorded in Tarai area of Kumaon region. The major source of iodine deficiency in this area was very low level iodine in the soil, water and feed and fodder. Serum T3 and T4 activity of goitrous goats were comparatively lower in comparison to healthy goats.

Registry Numbers: 7553-56-2: iodine
Descriptors:
Major Concepts: Endocrine System--Chemical Coordination and Homeostasis; Epidemiology-- Population Studies; Nutrition; Veterinary Medicine--Medical Sciences
Biosystematic Names: Bovidae--Artiodactyla, Mammalia, Vertebrata, Chordata, Animalia
Organisms: goat (Bovidae)
Common Taxonomic Terms: Animals; Artiodactyls; Chordates; Mammals; Nonhuman Vertebrates; Nonhuman Mammals; Vertebrates
Diseases: endemic goiter--endocrine disease/thyroid; iodine deficiency--nutritional disease
Mesh Terms: Goiter, Endemic (MeSH); Iodine/deficiency (MeSH)
Chemicals & Biochemicals: T-3 {triiodothyronine}; T-4 {thyroxine}; iodine--fodder level, soil level, water level
Geographical Name: Bilaspur, Uttaranchal (India, Asia) (Oriental region); Kaladungi, Uttaranchal (India, Asia) (Oriental region); Pantnagar, Uttaranchal (India, Asia) (Oriental region); U.S. Nagar, Uttaranchal (India, Asia) (Oriental region)
Miscellaneous Terms: disease prevalence
Concept Codes:
10060 Biochemistry studies - General
10064 Biochemistry studies - Proteins, peptides and amino acids
13202 Nutrition - General studies, nutritional status and methods
13203 Nutrition - Malnutrition and obesity
17002 Endocrine - General
17018 Endocrine - Thyroid
37056 Public health: epidemiology - Miscellaneous
38002 Veterinary science - General and methods
38004 Veterinary science - Pathology
Biosystematic Codes:
85715 Bovidae

Obr. 3 – Plné zobrazení bibliografického záznamu z databáze Biosis Previews v prostředí databázového centra Dialog. Převzato z tréninkového rozhraní systému.

Další informace: <http://www.dialog.com/>

3.4.2 STN International

Mezinárodní instituce tvořená německým **FIZ Karlsruhe**, americkým **Chemical Abstracts Service** a japonským **JAICI**. Poskytuje ucelenou nabídku více než 200 databází zejména pro přírodní a technické obory, které dohromady obsahují cca 400 milionů dokumentů. Přístup do systému je umožněn přes vícero rozhraní (např. STN Easy, STN on the web, STN Express atd.). Velmi dobrou nabídku přináší toto databázové centrum v oblasti patentových databází. Problematika dodávání plných textů dokumentů klientům je řešena několika různými návaznými službami, např. systémem **FIZ AutoDoc** (<http://autodoc.fiz-karlsruhe.de/>) nebo prostřednictvím linkovací služby **ChemPort Connection** (<http://www.chemport.org/>). STN International má své zastoupení v osmnácti zemích světa, také v České republice a na Slovensku.

Databases in category "FOOD"		
page: 1 2 next		
AGRICOLA	Food, agriculture and related fields database	 Summary Sheet
BIOSIS	BIOSIS Previews® /RN life science database	 Summary Sheet
BIOTECHNO	Elsevier's Biotechnobase	 Summary Sheet
CABA	CAB Abstracts file	 Summary Sheet
CAPLUS	The Chemical Abstracts Plus file	 Summary Sheet
DISSABS	U.S. DISSertation ABSTRACTs	 Summary Sheet
FOMAD	Foodline®: Market	 Summary Sheet
FOREGE	Foodline®: Legal	 Summary Sheet
FROSTI	Foodline®: Science	 Summary Sheet
FSTA	Food Science Technology Abstracts	 Summary Sheet
NTIS	Government Reports Announcements	 Summary Sheet
NUTRACEUT	Nutraceuticals Internat. database	 Summary Sheet
PASCAL	INIST's French National Research Council file	 Summary Sheet
PROMT	Predicasts Overview of Markets and Technology	 Summary Sheet
page: 1 2 next		

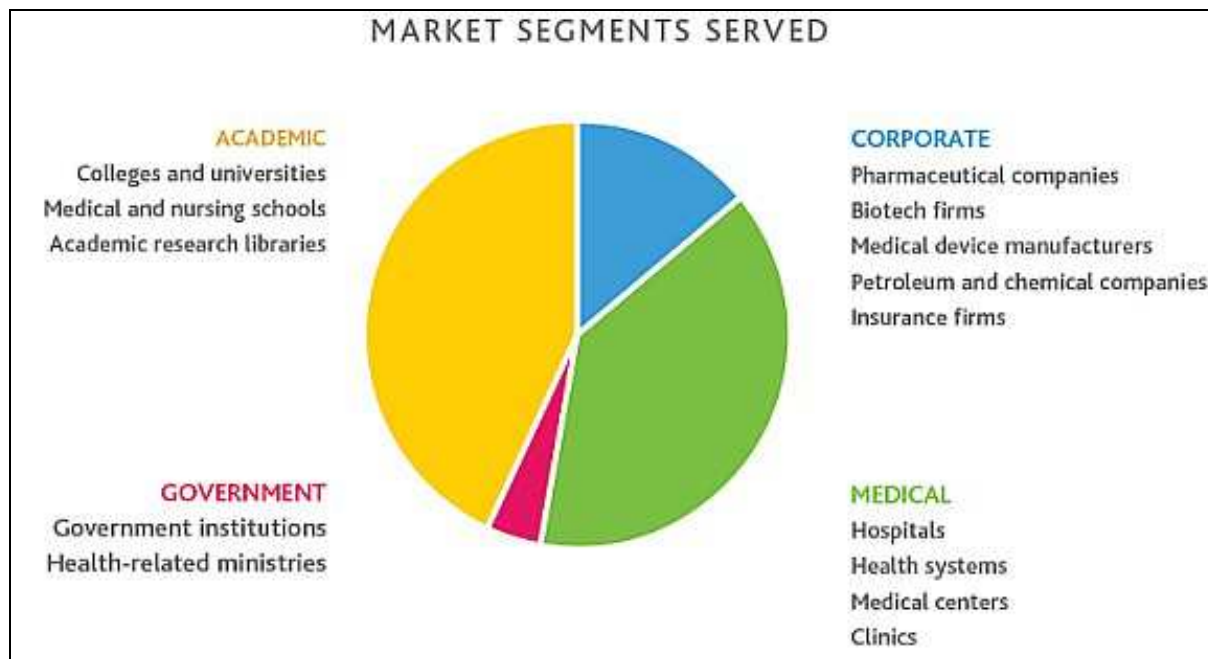
Obr. 4 – Cluster databází pro oblast potravinářství nabízených databázovým centrem STN International. Převzato z [www.rozhraní STN International](http://www.rozhraní.STNInternational.com).

Další informace: <http://www.stn-international.de/>

3.4.3 Ovid Technologies

Ovid je dynamicky se rozvíjející americké databázové centrum zpřístupňující více než 150 databází. V poslední době se ovšem zvyšuje rovněž nabídka elektronických časopisů a zejména elektronických knih. Součástí portfolia Ovidu se v roce 2001 stala i další významná firma na informačním trhu, a to SilverPlatter. Velmi oblíbenou platformu **OvidSP**, která přináší uživatelům nejmodernější vyhledávací prostředky, doplnila v roce 2011 platforma **OvidMD** určená speciálně pro medicínské informační zdroje. Ovid disponuje také vlastní linkovací technologií zvanou **LinkSolver** (<http://www.linksolver.com/site/index.jsp>), která umožňuje pohodlné propojování na plné texty dokumentů. Známa je také aktivita **Resource of the Month**. Každý měsíc jsou v jejím rámci otevřeny uživatelům po jednoduchém zaregistrování jedna až dvě databáze zdarma. Ovid takovýmto způsobem propaguje svoje služby. Kromě databází je nabízena také široká paleta elektronických časopisů a elektronických knih. Tuto společnost v současné době drží skupina **Wolters Kluwer** (<http://www.wolterskluwer.com/>) a má svá zastoupení na všech světových kontinentech.

Obr. 5 – Struktura zákazníků databázového centra Ovid. Převzato z dokumentace databázového centra.

Další informace: <http://www.ovid.com/site/index.jsp>

3.4.4 Questel

Mezinárodní databázové centrum, které je typické zejména svým zaměřením na **patentové databáze**. V jeho nabídce figurují také další cenné informační zdroje, zejména z technických oborů a chemie. Vzniklo spojením původně samostatného francouzského centra Questel s americkým Orbitem. Celkově je v nabídce cca 250 databází. Partnerský portál **Orbit** (www.orbit.com) je zaměřen striktně na problematiku patentů a intelektuálního vlastnictví všeobecně.

Další informace: <http://www.questel.com/en/index.htm>

3.4.5 Cambridge Scientific Abstracts

Cambridge Scientific Abstract je v současné době v držení společnosti ProQuest. Jedná se o tradičního distributora databází zejména bibliografického charakteru. Nabízeno je více než 100 databází, a to na jednotné platformě zvané **CSA Illumina**, avšak informační zdroje nabízené CSA postupně přecházejí na jednotnou platformu ProQuest. Značnou konkurenční výhodu představuje tzv. **deep indexing**, kterým jsou některé databáze CSA vybaveny. Jedná se o komplexní popis nejen samotného textu, ale i obrázků, grafů a dalších grafických prvků, které se v daném dokumentu nacházejí. Tyto informace pak velmi ulehčují práci uživatele při samotném vyhledávání. Nabízené databáze jsou opatřeny velmi kvalitní a obsáhlou dokumentací, která zahrnuje jak popis samotné databáze, tak výčet možností pro vyhledávání.

Další informace: <http://www.csa.com/>

3.4.6 OCLC

Organizace **OCLC (Online Computer Library Center)** je spíše známá jako knihovnické servisní centrum poskytující komplexní služby zejména velkým knihovnám. OCLC mimo jiné také spravuje selekční jazyk **DDC (Dewey Decimal Classification)**, který je hojně rozšířen v knihovnách po celém světě. Velmi oblíbený je rovněž její souborný katalog **WorldCat**. Kromě toho však OCLC slouží i jako databázové centrum poskytující přístup zhruba k 80 databázím, a to v rámci služby **FirstSearch** (<http://www.oclc.org/firstsearch/>). V poslední době však OCLC některé databáze přestává zpřístupňovat a přenechává tuto svoji činnost společnosti Ebsco.

Další informace: <http://www.oclc.org/>

3.4.7 DIMDI

Oborové databázové centrum zaměřené na informační zdroje z medicíny a příbuzných oborů. Pod zkratkou **DIMDI** se skrývá **Deutsches Institut für medizinische Dokumentation und Information**. Samotná organizace vznikla jako součást odvětvových informačních středisek, která německá vláda zřizovala v rámci své informační politiky v 70. letech minulého století. Proto plní středisko i některé zákonem určené úkoly [VLASÁK, 1999]. K dispozici je cca 80 databází, přičemž některé z nich jsou dostupné bezplatně. DIMDI disponuje velmi přehledným rozhraním pro vyhledávání a bohatou nabídkou přidáných služeb včetně implementace linkovacích technologií a rychlého dodávání plných textů dokumentů.

titles 1-6 of 6		1-6
title	documents	Doc.price
1.	Nase zkušenosti s prodluzováním dolních končetin. - Personal experience with lower extremity lengthening Casopis lékařu českých VOL:128(45); p.1421-2/19891103/ ND=ME02620331 MEDLINE (ME60)	0,00 EUR →
2.	Současné možnosti léčby infikovaných pakloubu a chronické osteomyelitidy--nové koncepce. - Present possibilities of therapy in infected pseudoarthroses and chronic osteomyelitis--new concepts Acta chirurgiae orthopaedicae et traumatologiae Cechoslovaca VOL:55(4); p.372-81/198807/ ND=ME03176802 MEDLINE (ME60)	0,00 EUR →
3.	Bender-Gestalt reproduction times for retarded adults. Journal of clinical psychology VOL:34(4); p.927-9/197810/ ND=ME00711885 MEDLINE (ME60)	0,00 EUR →
4.	Reliability and stability of WAIS IQS for institutionalized adult retardates. Psychological reports VOL:40(3 Pt 2); p.929-30/197706/ ND=ME00866530 MEDLINE (ME60)	0,00 EUR →
5.	Koppitz errors on the Bender-Gestalt for adult retardates; normative data. Perceptual and motor skills VOL:42(2); p.451-4/197604/ ND=ME01272690 MEDLINE (ME60)	0,00 EUR →
6.	Reliability of the Koppitz scoring system for the Bender Gestalt Test. Journal of clinical psychology VOL:32(2); p.468-9/197604/ ND=ME01262520 MEDLINE (ME60)	0,00 EUR →

titles 1-6 of 6

select all DB documents on this site

database documents...

...marked

...marked free

Obr. 6 – Výsledky vyhledávání v databázi Medline v prostředí databázového centra DIMDI.
Převzato z www rozhraní databázového centra DIMDI.

Uživatelům jsou k dispozici dvě hlavní vyhledávací rozhraní **DIMDI SmartSearch** a **DIMDI ClassicSearch**. Řadu zpřístupňovaných databází je možno využívat i ve volně dostupném režimu. Také proto jsou služby nabízené tímto databázovým centrem oblíbené nejen v německy mluvících zemích, ale i v globálním měřítku.

Další informace: <http://www.dimdi.de/dynamic/de/index.html>

3.4.8 Lexis/Nexis

Jedno z nejpopulárnějších amerických databázových center poskytuje především informace z legislativy a obchodu. Projevuje se zde silné zaměření na zpřístupňování plných textů článků z denního tisku a tištěných odborných periodik. **Lexis/Nexis** je momentálně v držení společnosti **Reed Elsevier**.

Další informace: <http://www.lexisnexis.com/>

3.4.9 GENIOS

Databázové centrum **GENIOS** je významným poskytovatelem informačních služeb pro oblast ekonomiky a obchodu. Milníkem pro fungování celého databázového centra se stal rok 2005, kdy došlo ke sloučení s konkurenční službou **GBI** [VLASÁK, 2008]. Touto fúzí vznikla společnost **GBI-Genios Deutsche Wirtschaftsdatenbank GmbH**, která má na trhu velmi dominantní postavení. Primárně je obsah služeb zaměřen na domovské Německo, avšak řada databází postihuje danou tematiku i v evropském či celosvětovém měřítku. K dispozici je vysoké množství zdrojů (více než 1.000 databází), které sledují zejména aktuální oborové časopisy a tisk. V nabídce se objevují také odborné elektronické knihy, jejichž kapitoly je možno stahovat po zaplacení stanovených poplatků. Aktuálně je k dispozici více než 20.000 eBooks.

Další informace: http://www.genios.de/r_startseite/index.ein

3.4.10 WTI Frankfurt

Německé databázové centrum je důkazem toho, že ekonomická krize se velmi citelně dotýká rovněž informačního průmyslu. **WTI Frankfurt** totiž vzniklo defacto jako nástupnická organizace tradičního databázového centra **FIZ Technik**. To bylo dlouhé roky elitním pracovištěm v oblasti zpřístupňování informací pro technické obory a bylo podporováno penězi ze státního rozpočtu. V roce 2010 však přistoupila německá vláda k úsporným opatřením, která nakonec vedla k ukončení činnosti FIZ Technik. V listopadu 2010 pak vznikla nástupnická organizace WTI Frankfurt a získala od Spolkového ministerstva hospodářství a technologií exkluzivní licence na všechny dosud provozované informační zdroje včetně nejoceňovanější databáze **TEMA** (<http://www.wti-frankfurt.de/images/stories/download/de-tema.htm>), která obsahuje více než 4 miliony záznamů dokumentů z oblasti techniky. Stejně tak zůstala zachována nabídka všech dalších stěžejních databází i spolupráce se službou **TIBORDER** (<http://tiborder.gbv.de/services/en/>) pro dodávání plných textů dokumentů.

Další informace: <http://www.wti-frankfurt.de/index.php>

3.4.11 Další instituce typu databázových center

V nejširším pojetí lze jako databázová centra chápat veškeré instituce, které poskytují přístup do databází, byť tato činnost nemusí být jejich jediným posláním. Tyto organizace jsou častěji označovány jako **agregátoři** [PAPÍK, 2002]. Počet takových subjektů v poslední době stoupá. V řadě případů tyto firmy rovněž působí jako producenti databází nebo obsah informačních zdrojů obohacují o plné texty.

Typickým příkladem jsou společnosti **Ebsco** nebo **ProQuest**, které zajišťují přístup k řadě hodnotných zdrojů. ProQuest se v roce 2007 spojil s jinou významnou informační společností **Cambridge Scientific Abstracts (CSA)** a vytvořil tak (spolu s dalšími firmami, například známou společností Bowker) velmi silnou skupinu **Cambridge Information Group** (<http://www.cambridgeinformationgroup.com/>). Zatímco zaměřením ProQuest je poskytování přístupu do plnotextových zdrojů, CSA má v nabídce řadu prestižních bibliografických databází. Po získání databázových center **Dialog** a **DataStar** je síla Cambridge Information Group na informačním trhu ještě mnohem větší.

Expanduje ovšem i společnost Ebsco, která se profiluje jako největší konkurent Proquestu. Čilou spoluprací vyvíjí především ve vztahu k organizaci OCLC, od níž v minulosti odkoupila obrovskou knihovnu elektronických knih **NetLibrary** a nyní prohlubuje vzájemnou spolupráci v oblasti zpřístupňování databází. Ještě výraznějším počinem v roce 2011 se stala akvizice významné informační firmy **H.W. Wilson**. Ta byla producentem a distributorem řady velmi hodnotných databází, mimo jiné také pro oblast knihovnictví. Portfolio informačních zdrojů, které nyní Ebsco nabízí, tak bylo výrazně obohaceno a zkvalitněno.

Velmi důležitou firmu v oblasti přístupu do databází představuje společnost **Thomson Reuters** (<http://thomsonreuters.com/>). Název vznikl v roce 2008 po fúzi firmy Thomson a významné zpravodajské agentury Reuters. V té době už však Thomson ovládal databázová centra Dialog a DataStar (která však již prodal firmě ProQuest), rovněž producenta prestižních databází a citačních rejstříků **Institute for Scientific Information (ISI)**. Všechny tyto subjekty působí na informačním poli v oblasti zpřístupňování databází i nadále samostatně (Thomson Reuters jim dává značnou autonomii). Thomson Reuters navíc získal i známou společnost **BIOSIS**, která působí jako producent některých prestižních databází z oblasti přírodních věd, a také významnou společnost **Gale**, která už však součástí jeho portfolia není. Pro zpřístupňování databází používá Thomson Reuters dobře známou platformu **Web of Knowledge**.

Dlouhodobě je za největší světovou informační korporaci považována společnost **Reed Elsevier** (<http://www.reed-elsevier.com/>). V držení této společnosti je kromě velmi známého vydavatelství Elsevier také databázové centrum Lexis/Nexis.

Na tomto místě je také vhodné zmínit, že přestože globální ekonomická situace je stále velmi nejistá, segment trhu s odbornými informacemi stále roste. Jak ukazují specializované studie vytvářené společností **Simba Information** (<http://www.simbainformation.com>), po stagnaci v roce 2009 se informační průmysl rychle vzpamatoval a od roku 2010 má znovu vzestupnou tendenci [GLOBAL PROFESSIONAL PUBLISHING, 2010]. Růst je predikován rovněž pro rok 2012, a to cca v hodnotě 3 % [SIMBA INFORMATION, 2012].

3.5 Instituce umožňující přístup ke službám databázových center

Uživatelé, kteří nechtějí navazovat smlouvy s databázovými centry, a přesto by rádi využívali jejich služeb, se mohou obrátit na informační brokery. Stejně jako v kapitole o databázích jsou také v případě přístupu ke službám databázových center v České republice nejfrekventovanějšími zprostředkovateli firmy Albertina Icome nebo Medistyl.

4 Polytematické databáze

4.1 Vymezení pojmu

Pojem polytematický (víceoborový) vymezuje, že databáze s tímto označením obsahují informace z **vícera různých vědeckých oborů**. Jedná se proto o velmi rozsáhlé soubory dat, převážně bibliografické povahy. I dílčí oborově zaměřené databáze mají určitý tematický přesah, takže obsahují informace nejen ze svého hlavního odvětví, ale velmi často také z příbuzných vědeckých disciplín. Databáze polytematické se však zcela cíleně zaměřují na multioborovou registraci informačních pramenů.

4.2 Current Contents Connect

Prestižní bibliografická databáze zahrnující řadu vědeckých oborů. Jejím producentem je významná americká organizace **ISI (Institute for Scientific Information)**, která je nyní součástí společnosti Thomson Reuters. Původní verze s názvem **Current Contents** vznikla už v roce 1957 [BARTOŠEK, 1998]. Současná elektronická podoba databáze zvaná **Current Contents Connect** je k dispozici s retrospektivou od roku 1990. Databáze excerpuje svůj informační obsah z cca 8.800 prestižních světových vědeckých časopisů a obsahuje rovněž záznamy více než 2.000 knih. Přes 85 % záznamů je opatřeno autorskými abstrakty. Přístup je realizován na domovské platformě **Web of Knowledge**. Samotná databáze je tvořena několika dílčími tematickými kolekcemi, do nichž je možno sjednat samostatný přístup. Je samozřejmě možné databázi předplatit i v plné verzi, popřípadě kombinací kolekcí. Dodávky plných textů lze řešit přes službu **ISI Document Solution** (<http://ids.isinet.com/>), dříve známou jako **The Genuine Article**. Přístup je umožněn i přes několik databázových center, přičemž u každého z nich je uživateli k dispozici jiná retrospektiva systému.

Databázové centrum Dialog poskytovalo donedávna přístup do sedmi dílčích bází, které však nyní sjednotilo do souhrnné databáze s názvem **Current Contents Search**.

Společnost Ovid, která systém rovněž distribuuje, nabízí naopak hned třináct různých kolekcí, z nichž si mohou uživatelé vybrat ty, které nejvíce vyhovují jejich potřebám.

Souhrnné informace:

Producent: ISI

Počet záznamů: více než 18.000.000

Retrospektiva: od roku 1990, nejstarší verze od roku 1957

Typ databáze: bibliografický

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: Dialog, Ovid, ISI

Další informace o databázi a přístupu: <http://scientific.thomson.com/products/ccc/>

4.3 Pascal

Multioborová databáze z produkce francouzské organizace **INIST**. Tematicky zabírá především technické obory a lékařství. Zdrojovou základnu systému tvoří 3.085 titulů vědeckých časopisů. Přestože jasně převažujícím jazykem u obsažených bibliografických záznamů je angličtina, klíčová slova jsou v systému dostupná kromě angličtiny také ve francouzštině a španělštině. Systém je zpřístupňován řadou databázových center, také portály **BiblioST21** (<http://bibliost2i.inist.fr/>) a **BiblioPI@nets**

(<http://biblioplanets.inist.fr/>). Dodávání plných textů je řešeno přes moderní službu **RefDoc** (<http://www.refdoc.fr/>), která nahradila původní systém **Article@Inist**. RefDoc disponuje přístupem k více než 53 milionům plnotextových dokumentů. Jazykové a typologické pokrytí dokumentů v databázi Pascal je následující:

- 76 % angličtina
- 9 % francouzština
- 6 % ruština
- 5 % němčina
- 88 % články
- 9 % konferenční příspěvky
- 3 % disertace, patenty, knihy, zprávy

DISPLAY IBIB		PASCAL
ACCESSION NUMBER:	2000-0452322	PASCAL
TITLE (IN ENGLISH):	Study of salt water intrusion in coastal aquifers of the Southern Venetian Region: preliminary results	
TITLE:	Studio dell'intrusione saline negli acquiferi costieri del comprensorio meridionale veneziano: risultati preliminari	
AUTHOR:	GALGARO A.; TOSI L.	
CORPORATE SOURCE:	Dipartimento di Geologia, Paleontologia e Geofisica, Università degli Studi di Padova, Via Rudena, 3, 35123 Padova, Italy; Istituto per lo Studio della Dinamica delle Grandi Masse, CNR, S. Polo 1364, 30125 Venezia, Italy	
SOURCE:	Geologia tecnica & ambientale, (1999) (2), 39-45, 27 refs. Illustrations	
DOCUMENT TYPE:	Journal	
BIBLIOGRAPHIC LEVEL:	Analytic	
COUNTRY:	Italy	
LANGUAGE:	Italian	
SUMMARY LANGUAGE:	English	
AVAILABILITY:	BRGM-I 128	

Obr. 7 – Bibliografický záznam z databáze Pascal. Převzato z dokumentace databázového centra STN International.

Souhrnné informace:

Producent: INIST

Počet záznamů: 17.000.000

Retrospektiva: od roku 1973

Typ databáze: bibliografický

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: Dialog, STN International, Questel, Ovid, Ebsco

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.inist.fr/spip.php?article11>

4.4 Francis

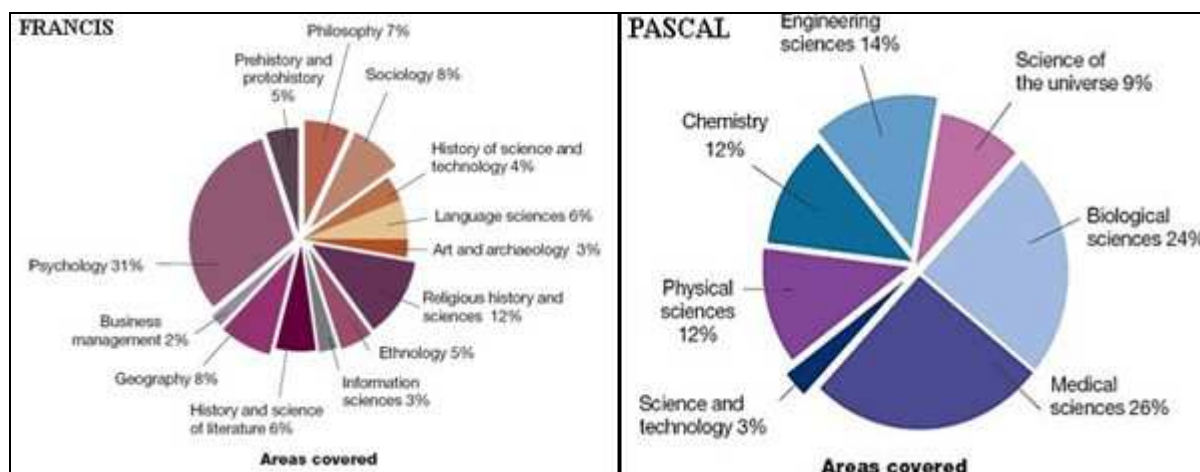

Francis je dvojčetem databáze Pascal s tím rozdílem, že je zaměřena na humanitní a sociální vědy. Jejím producentem je opět organizace INIST. Databáze je tvořena bibliografickými záznamy článků ze 4.000 titulů vědeckých časopisů, ale také knih, sborníků a dalších materiálů. Záznamy jsou opatřeny klíčovými slovy a abstrakty v angličtině a francouzštině. Rovněž Francis je součástí systémů **BiblioST21** a **BiblioPI@nets**. V databázi je zahrnuto celkem 21 tematických kolekcí, a to:

- filozofie (1972–)
- pedagogika (1972–)
- historie umění (1972–)
- geografie (1976–)
- informační věda (1974–)
- zpracování dat a právo (1974–1994)

- sociologie (1972–)
- historie vědy (1972–)
- literatura (1972–)
- lingvistika (1972–)
- pravěk, prehistorie (1984–)
- archeologie (1972–)
- náboženství, religionistika (1972–)
- administrativa (1972–1998)
- etnologie (1972–)
- historie umění (1972–)
- zdravotnictví (1978–1996)
- firemní management (1980–)
- ekonomika (1981–1994)
- energetická ekonomika (1972–1996)
- Latinská Amerika (1981–1999)
- psychologie (1972–)

Obr. 8 – Témata pokrytá databázemi Francis a Pascal. Převzato z dokumentace na stránkách INIST.

Souhrnné informace:

Producent: INIST

Počet záznamů: 3.000.000

Retrospektiva: nejstarší kolekce od roku 1972

Typ databáze: bibliografický

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: Ovid, OCLC, CSA, Ebsco

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.inist.fr/spip.php?article42>

4.5 VINITI

Databáze VINITI je vytvářena v rámci **Všeruského institutu vědeckých a technických informací** a jedná se o jednoznačně největší ruský počín v oblasti elektronických informačních zdrojů. Čítá přes 28 milionů bibliografických záznamů dokumentů ze všech oborů lidské činnosti (28 tematických bází). Podíl dokumentů ruské proveniencí dosahuje výše 30 %. Předchůdcem systému byl referátový časopis **Referativnyj žurnal**. Pro orientaci ve svých fondech používá databáze vlastní selekční jazyk **rubrikátor VINITI** (<http://scs.viniti.ru/rubtree/>). Systém bývá aktualizován měsíčně a jeho testovací verze je dostupná také v bezplatném režimu.

Souhrnné informace:

Producent: Vserossijskij institut naučnoj i techničeskoj informacii (VINITI)

Počet záznamů: přes 28.000.000

Retrospektiva: nejstarší kolekce od roku 1981

Typ databáze: bibliografický

Způsob přístupu: placený
Databázová centra s přístupem: -

Další informace o databázi a přístupu: <http://www2.viniti.ru/>
Testovací verze systému:
http://www2.viniti.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=247&Itemid=101

4.6 Academic OneFile

Jak již vyplývá ze samotného názvu, je tato databáze určena především pro akademickou sféru. Produkt společnosti **Gale** excerpuje bibliografické záznamy z cca 14.000 časopisů. Plnotextově je dostupných 6.000 titulů. Výhodou systému je jeho aktuálnost, protože časové embargo na zveřejnění plných textů je pouze u minima časopisů. Slabinou databáze je naopak fakt, že články z časopisů od nejkvalitnějších vydavatelů (Elsevier, Springer, Wiley) jsou zpravidla dostupné pouze ve formě bibliografických záznamů. Z tematického hlediska systém pokrývá veškeré vědecké obory a disciplíny. Databáze **Academic OneFile** je oceňována díky své vysoce propracované vyhledávací platformě **PowerSearch**, která nabízí uživateli řadu možností pro vyhledávání a práci s dokumenty a integruje v sobě moderní prvky. Přístup je umožněn výhradně na komerčním základě.

Souhrnné informace:

Producent: GALE CENGAGE Learning

Počet záznamů: 40 milionů bibliografických záznamů, několik milionů doplněno o plné texty

Retrospektiva: 1980

Typ databáze: bibliografický, částečně plnotextový

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: -

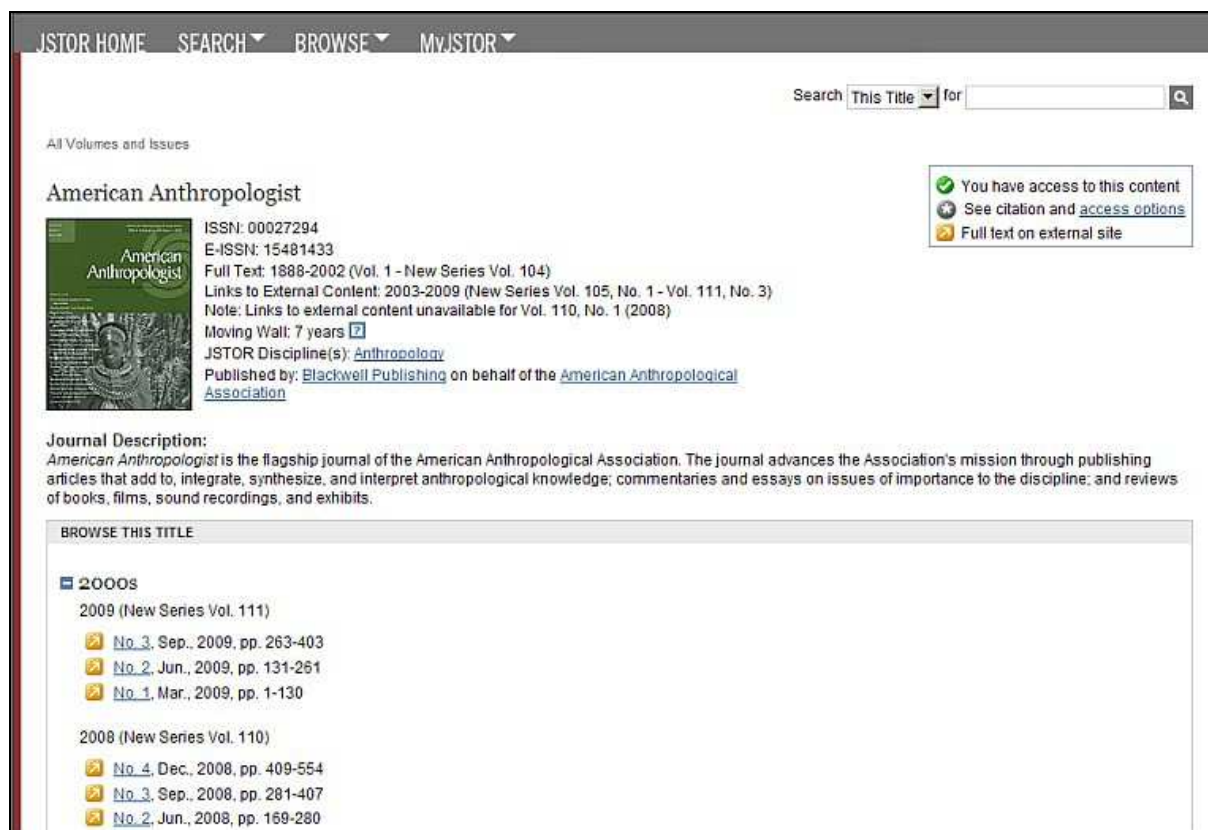
Další informace o databázi a přístupu: <http://www.gale.cengage.com/AcademicOneFile/>

4.7 JSTOR

Databáze **JSTOR** je velmi zajímavým projektem, který se věnuje nejen problematice zpřístupňování informací, ale také uchovávání informačních obsahů starších vydání vědeckých žurnálů. JSTOR vznikl jako iniciativa, která si vytkla za cíl archivovat starší čísla vědeckých časopisů ze všech oborů a zajišťovat následně jejich dostupnost. Řada starších článků z tištěných periodik byla naskenována a pro jejich zobrazení je využíván formát TIFF. Postupně se z celého projektu vyvinul velmi využívaný plnotextový informační zdroj, který si získal řadu příznivců. Také původní archivní funkce byla výrazně rozšířena. U velké většiny sledovaných časopisů nejsou v databázi dostupná aktuální čísla, už se také nejedná pouze o archivy. Dostupnost se pohybuje podle tzv. **moving wall**, která udává, jak dlouho po zveřejnění se jednotlivé ročníky časopisů v systému objeví. Obvyklou dobou je hranice 3-5 let po vydání dokumentu. Čísla časopisů, která nejsou v rámci databáze dostupná plnotextově, jsou doplněna odkazem na stránky vydavatele, kde je plný text umístěn (byť obvykle v placeném režimu). Na pozadí vývoje celé databáze pak není překvapením, že JSTOR v roce 2011 spustil tzv. **Current Scholarship Program**. To neznamená nic jiného, než že vybraní vydavatelé zpřístupňují přes JSTOR nikoliv pouze archivy svých časopisů, ale také aktuální čísla. V roce 2012 byly v tomto programu k dispozici aktivní ročníky 215 časopisů. Nově se začíná JSTOR angažovat také v archivaci a zpřístupňování elektronických knih.

Celkově systém nyní obsahuje téměř 1.500 titulů plnotextových časopisů a přístup do nich je realizován na základě několika tematických či multioborových kolekcí. Zajímavým počinem je rovněž související databáze **ARTstor** (<http://www.artstor.org/index.shtml>), která přináší téměř milion obrazových materiálů z oblasti architektury, umění, humanitních a sociálních věd. Patronát nad systémem JSTOR má v současné době nezisková organizace **ITHACA** (<http://www.ithaca.org/>), která má ve správě také další projekt **Portico** (<http://www.portico.org>), zabývající se dlouhodobou archivací elektronických časopisů. O něm bude pojednávat jedna z následujících kapitol této publikace.

JSTOR HOME SEARCH BROWSE MyJSTOR

Search This Title for

All Volumes and Issues

American Anthropologist

ISSN: 00027294
E-ISSN: 15481433
Full Text: 1888-2002 (Vol. 1 - New Series Vol. 104)
Links to External Content: 2003-2009 (New Series Vol. 105, No. 1 - Vol. 111, No. 3)
Note: Links to external content unavailable for Vol. 110, No. 1 (2008)
Moving Wall: 7 years
JSTOR Discipline(s): [Anthropology](#)
Published by: [Blackwell Publishing](#) on behalf of the [American Anthropological Association](#)

Journal Description:
American Anthropologist is the flagship journal of the American Anthropological Association. The journal advances the Association's mission through publishing articles that add to, integrate, synthesize, and interpret anthropological knowledge; commentaries and essays on issues of importance to the discipline; and reviews of books, films, sound recordings, and exhibits.

BROWSE THIS TITLE

2000s

2009 (New Series Vol. 111)

- No. 3, Sep., 2009, pp. 263-403
- No. 2, Jun., 2009, pp. 131-261
- No. 1, Mar., 2009, pp. 1-130

2008 (New Series Vol. 110)

- No. 4, Dec., 2008, pp. 409-554
- No. 3, Sep., 2008, pp. 281-407
- No. 2, Jun., 2008, pp. 169-280

Obr. 9 – Zobrazení časopisu v systému JSTOR. Převzato z dokumentace systému.

Souhrnné informace:

Producent: ITHACA

Počet záznamů: zhruba 3.600.000 plnotextových článků

Retrospektiva: u nejstarších časopisů od 19. století

Typ databáze: plnotextový

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: -

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.jstor.org>

Podobně laděnými službami jsou také systémy **Periodical Archive Online**, spíše známý pod zkratkou **PAO** (<http://pao.chadwyck.co.uk/home.do>), a **Periodical Index Online**, zkráceně **PIO** (<http://pio.chadwyck.co.uk/home.do>). Obě databáze jsou tvořeny soubory elektronických časopisů s obsáhlou retrospektivou. Zatímco PAO je plnotextovým zdrojem, který obsahuje cca 600 žurnálů, PIO tvoří bibliografickou databázi z obsahů více než 6.000 elektronických periodik. Producentem obou systémů je organizace **Chadwyck-Healey**, která tvoří součást společnosti **ProQuest**.

4.8 Systémy Ebsco a ProQuest

Přestože oblíbenost těchto informačních produktů je také na českém trhu vysoká, nelze v tomto případě mluvit o polytematických databázích v pravém slova smyslu. Jedná se v podstatě o soubory dílčíchází dat, často od různých producentů, které pak v konečné fázi tvoří jednu velkou víceoborovou databázi. Pro uživatele je výhodné, že se dílčí kolekce dají vhodným způsobem kombinovat, což fakticky znamená, že výběrem příslušných databází mohou velmi podstatně ovlivnit celkový tematický profil služby. Nesporně největší výhodou je skutečnost, že oba systémy jsou do značné míry plnotextové.

4.8.1 Ebsco

EBSCO nabízí přístup do řady hodnotných informačních zdrojů. V České republice je přístup k některým databázím řešen na základě konzorciální multilicence s původním názvem **eIFL Direct**. Dlouhodobou součástí národního přístupu jsou rozsáhlé kolekce **Academic Search Complete** a **Business Source Complete**. Ebsco však vytváří i velmi hodnotné oborové kolekce. V rámci národní licence jsou průběžně realizovány zkušební či časově omezené přístupy i do dílčíchází. Aktivace dalších kolekcí si mohou knihovny a jiné zapojené instituce sjednávat individuálně s producentem systému společností Ebsco. Více než polovina zdrojů je dostupná plnotextově.

Ebsco v poslední době velmi zřetelně navýšilo počet databází, které si mohou klienti na jeho platformě zakoupit. Nabízen je tak přístup do nejprestižnějších zdrojů, jako je PsycINFO, EconLit, Pascal, Francis nebo Medline. Ebsco navíc razantně vstoupilo na trh v oblasti zpřístupňování elektronických knih, nedávno totiž odkoupilo od OCLC službu NetLibrary, která obsahuje více než 200.000 titulů eBooks. K dalším nabízeným produktům patří například nástroje pro komplexní správu elektronických informačních zdrojů, moderní služba Ebsco Discovery Service (více v kapitole 22.5.3) atd.

The screenshot displays the search results interface of the Academic Search Complete database. On the left, there is a sidebar titled 'Narrow Results by' with expandable sections for 'Source Types', 'Database', and 'All Databases'. The main content area shows 'Results: 1-8 of 8 Page: 1' and a search query 'TX economy and AU Samuelsson'. Two search results are listed, each with a title, author information, and database source. Below each result, there are thumbnail images and buttons for 'Add to folder', 'PDF Full Text', and 'Find author's articles in Web of Science'.

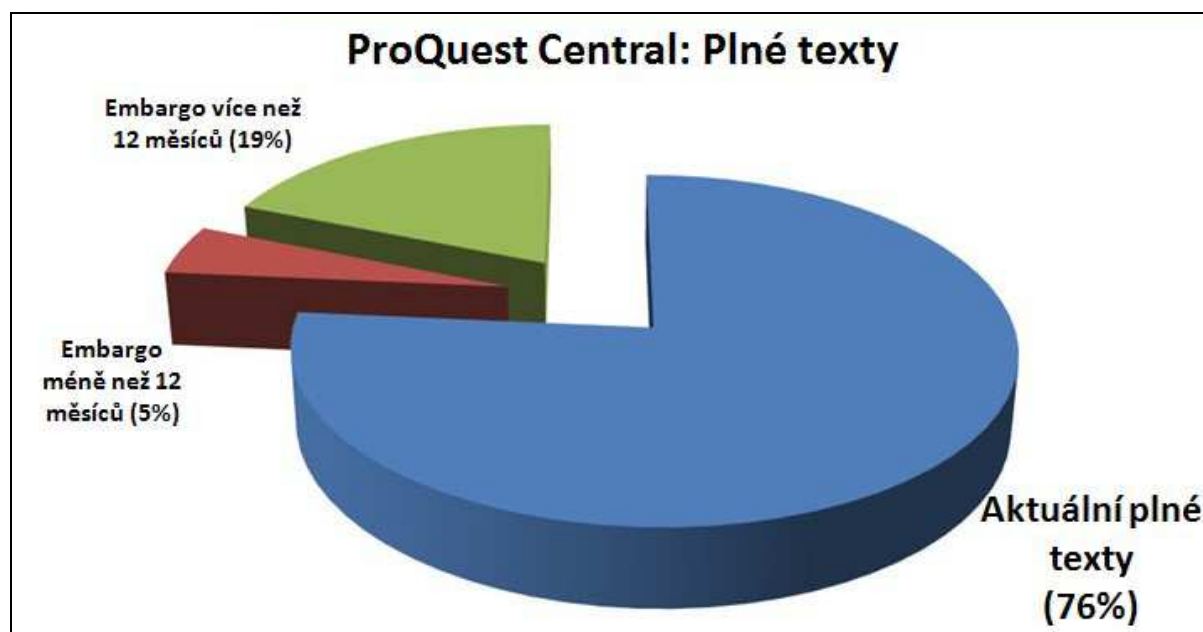
Obr. 10 – Výsledky vyhledávání v databázi Academic Search Complete na platformě Ebsco. Převzato z www rozhraní systému.

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.ebscohost.com/>
České stránky Ebsco: <http://www.ebsco.cz>

4.8.2 ProQuest

 ProQuest je přímý konkurent společnosti Ebsco a se svým informačním portfoliem, do něhož patří například databázové centrum Dialog nebo společnost Cambridge Scientific Abstracts, také velký hráč na informačním trhu. Rovněž on poskytoval v ČR na základě národní licence přístup do kolekce svých databází nazvané **ProQuest 5000**. Ten může být tvořen až 20 dílčími kolekcemi. I zde je možné jednotlivé kolekce měnit nebo přidávat. Systém poskytuje z velké části plnotextové informace a na rozdíl od služby eIFL Direct nebyla v letech 2004-2008 jeho národní licence v ČR podporována státními finančními prostředky. I přesto zůstal v celé řadě informačních institucí v ČR nadále dostupný. Na začátku roku 2008 uvolnil ProQuest na trh produkt **ProQuest Central** obsahující veškeré zdroje, které společnost zpřístupňuje. Vznikl tak obsáhlý systém, který excerpuje informace z 12.000 titulů časopisů (z toho 9.000 v plném textu), 700 titulů novin a dalších materiálů. V letech 2010-2012 je ProQuest Central součástí jednoho z konsorciálních projektů v rámci projektů INFOZ, tudíž jeho rozšířenost v českém prostředí je velmi vysoká. V roce 2011 uvedl ProQuest do provozu dlouho očekávanou platformu, která integruje všechny zdroje do jednotného prostředí. Postupně do ní byly zapojeny databáze jak domovského ProQuestu, tak spřízněných institucí Cambridge Scientific Abstracts a Chadwyck-Healey. Rovněž ProQuest nabízí širokou paletu různých informačních služeb. Mnohdy přitom spolupracuje s institucemi, které jsou stejně jako ProQuest součástí obrovské korporace Cambridge Information Group.

Obr. 11 – Podíl plných textů v databázi ProQuest Central a embarga na jejich zveřejnění. Převzato z dokumentace systému.

Další informace o databázi a přístupu:

ProQuest 5000: http://www.ProQuest.co.uk/products_pq/descriptions/pq_5000.shtml

ProQuest Central:

<http://www.ProQuest.co.uk/en-UK/catalogs/databases/detail/ProQuestcentral.shtml>

České stránky Proquest: <http://www.proquest.cz>

Hodnotné polytematické databáze produkovalo rovněž vydavatelství H.W. Wilson. Jedná se o službu **OmniFile Full Text**. Ta funguje ve dvou základních mutacích – **Select** a **Mega Edition**. Počet dílčích databází v jednotlivých verzích se liší, přičemž Mega Edition pochopitelně disponuje širším spektrem zahrnutých zdrojů. Vzhledem ke změně vlastnických vztahů jsou nyní obě uvedené databáze v držení společnosti Ebsco, která rozhodne o jejich budoucnosti.

Další informace (verze Select): <http://www.ebscohost.com/academic/omnifile-full-text-select>

Další informace (verze Mega Edition): <http://www.ebscohost.com/academic/omnifile-full-text-mega>

5 Citační rejstříky

5.1 Vymezení pojmu

Soubory citačních rejstříků jsou jedním z nejpozoruhodnějších a zároveň nejžádanějších artiklů na informačním trhu. V principu se jedná o soubory bibliografických záznamů obohacené o vyčerpávajícím způsobem zpracované množiny citací. Průkopníkem v tomto odvětví se stala dobře známá organizace ISI a její zakladatel **Eugen Garfield** [BRATKOVÁ, 2001b]. Přehled citací, které citační rejstříky přinášejí, mohou uživatelům sloužit jako podklad pro čerpání další odborné literatury (pokud ho vyhledaný článek zajímá, je velmi pravděpodobné, že ho budou zajímat i dokumenty, ze kterých daný článek čerpal, nebo zdroje, jež už naopak citovaly vyhledaný článek). Dále poskytují citační rejstříky cenné informace o tom, kteří autoři jsou ve svých oborech nejcitovanější. Důležitým faktorem pro jejich využívání je rovněž skutečnost, že uchazeči o vyšší vědecké hodnosti musí vykazovat svoji publikační činnost a tento druh databází je při této příležitosti přímo vyžadován. Na druhou stranu je však nutno poznamenat, že i zde se mohou vyskytovat určité překážky, jež mohou dosažené výsledky zkreslovat. Jedná se zejména o špatné citace, autocitace apod.

Citační rejstříky jsou existenčně důležité i pro samotné financování vědy. V českém prostředí je optimální vykazovat výsledky výzkumu prostřednictvím článků publikovaných v **impaktovaných časopisech** (viz kapitola 5.5). Databáze Web of Science je tvořena z drtivé většiny právě takovýmito časopisy. V systému hodnocení vědy a výzkumu v České republice jsou akceptovány také příspěvky v konkurenčním citačním rejstříku Scopus. Tyto výstupy jsou bodovány a finančně hodnoceny. Výzkumníci, zejména z řad humanitních a sociálních věd, mohou dále zabodovat publikováním prací v časopisech, které se nacházejí na prestižním seznamu **ERIH** (<http://www.esf.org/erih>) a také v **Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v České republice** (<http://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=495942>). Z výše uvedeného jasně vyplývá, že citační rejstříky nejsou pouhým informačním zdrojem, ale také vodítkem v otázce evaluace výstupů vědecké činnosti jednotlivých autorů a institucí a v neposlední řadě jsou velmi důležité rovněž pro samotné financování výzkumných institucí.

Aktuální metodika hodnocení výsledků vědy a výzkumu v České republice:
<http://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=18748>

V neposlední řadě se publikační činnost v citačních rejstřících dotýká také hodnocení univerzit a vysokých škol. Ty jsou totiž do značné míry považovány za vědecké instituce a jedním kritériím jejich hodnocení bývá obvykle i počet článků jejich výzkumníků publikovaných ve Web of Science, eventuálně Scopusu [NĚMEČKOVÁ, 2010]. Mezi žebříčky hodnotící kvalitu jednotlivých univerzit náleží například:

Academic Ranking of World Universities (<http://www.arwu.org>)
QS World University Rankings (<http://www.topuniversities.com/university-rankings>)
Higher Education Evaluation & Accreditation Council of Taiwan
(<http://www.heeact.edu.tw/mp.asp?mp=4>).

Problematika hodnocení kvality univerzit eminentně zajímá také **Evropskou komisi**, proto také za jejího přispění vznikl projekt **U-Multirank** (<http://www.umultirank.eu>), který, zatím v přípravné fázi, definuje metodiku pro evaluaci jednotlivých vysokých škol.

Všechny uvedené žebříčky k počtu publikací ve Web of Science či Scopusu jednoznačně přihlížejí. Nejspíše nepřekvapí, že nejlépe hodnocenou českou vysokou školou (a to ve všech zmiňovaných žebříčcích) je stabilně Univerzita Karlova v Praze.

I z pohledu informačního profesionála jsou citační rejstříky nanejvýš důležitým zdrojem, který poskytuje celou řadu kvalitních a ověřených informací.

Funkce citačních rejstříků:

- 1) **bibliografická databáze**
- 2) **komplexní přehled citací a vazeb mezi nimi**
- 3) **možnost vyčíslení citovanosti jednotlivých autorů či institucí**
- 4) **určování kvality vědeckých časopisů (bližší specifikace v kapitolách 5.5 a 5.6).**

To, že je citovanost důležitým podkladem pro hodnocení dokumentů, si postupně začali uvědomovat mnozí producenti informačních služeb, a tak se stále častěji objevují tyto informace v rámci různých databází i na volném webu (např. ve službě Google Scholar). Skutečně validní a reprezentativní údaje však přinášejí pouze specializované citační rejstříky.

5.2 Web of Science

Web of Science je soubor citačních rejstříků vytvářených organizací ISI. Jedná se o vysoce hodnotný informační zdroj. ISI jakožto producent celého systému vždy pečlivě dbal na to, aby se v poskytovaných databázích objevovaly pouze velmi prestižní informační zdroje. Tomu také odpovídá excerpční základna indexovaných časopisů. Do systému jsou přebírány bibliografické záznamy pouze z ověřených, vysoce kvalitních vědeckých časopisů. Databáze samotná běží v současné době v rozhraní **Web of Knowledge**, ve kterém jsou uživatelé dostupné veškeré informační produkty společnosti. Systém je tvořen třemi nezávislými citačními indexy [BRATKOVÁ, 2001b].

a) Science Citation Index

Největší a základní součást celé databáze. Zaměřuje se na technické obory a přírodní vědy. V současnosti je navíc k dispozici i varianta **Science Citation Index Expanded**, která nabízí bibliografické záznamy z více než 8.300 odborných periodik.

Další informace o databázi a přístupu:

http://thomsonreuters.com/products_services/science/science_products/a-z/science_citation_index/

b) Social Science Citation Index

Citační rejstřík zaměřený na oblast společenských věd. Indexováno je téměř 4.500 titulů časopisů.

Další informace o databázi a přístupu:

http://thomsonreuters.com/products_services/science/science_products/a-z/social_sciences_citation_index/

c) Arts and Humanities Citation Index

Část databáze, která se specializuje na informační zdroje z oblasti humanitních věd a umění. V systému jsou obsaženy záznamy článků ze zhruba 2.300 titulů časopisů.

Další informace o databázi a přístupu:

http://thomsonreuters.com/products_services/science/science_products/a-z/arts_humanities_citation_index/

Tyto tři dílčí databáze tvoří dohromady jádro jedinečného systému Web of Science. Nyní byly navíc zařazeny také rejstříky **Conference Proceedings Citation Index Science** a **Conference Proceedings Citation Index Social Science & Humanities**, které přinášejí informační zdroje v podobě konferenčních materiálů a přehled jejich citovanosti.

Další informace o databázi a přístupu:

http://thomsonreuters.com/products_services/science/science_products/a-z/conf_proceedings_citation_index/

Uživatel má možnost vyhledávat v autorském indexu, který umožňuje vyčíslit počet citací jednotlivých autorů, popřípadě institucí. Další variantou je standardní tematické vyhledávání v databázi obsahující bibliografické záznamy, které jsou v drtivé většině opatřeny abstraktem a jsou obohaceny o přehled citací. Záznam v této sekci obsahuje tři přidané údaje o citacích:

- 1) **Cited References** – přehled zdrojů, které daný článek cituje. Obvykle bývají tyto zdroje rovněž zahrnuty v databázi, takže zde existuje snadná možnost propojení přes hypertextové odkazy.
- 2) **Times Cited** – v tomto případě se jedná o výčet článků, které naopak již citovaly vyhledaný zdrojový dokument. Rovněž zde je možnost hypertextového propojení.
- 3) **Related Records** – při využití této funkce vyhledá systém dokumenty, které v největší míře citovaly shodné informační prameny jako vyhledaný zdrojový článek.

Pro snadnější zpracování výsledků používá databáze Web of Science platformu **EndNoteWeb** (<http://www.endnote.com/enwebinfo.asp>), ve které si uživatel může tvořit zdarma vlastní soubory záznamů a používat další nabízené služby. Tabulkové a grafické zpracování dat u citačních přehledů jednotlivých autorů umožňuje funkce **Create Citation Reports**. Systém přináší také vizuální prvky, konkrétně možnost zobrazení tzv. **citačních map**. Dodání plných textů lze mimo jiné realizovat přes službu **ISI Document Solution**.

THE ECONOMICS OF JOINT VENTURES IN LESS DEVELOPED-COUNTRIES

Full Text Hledej! UTB Print E-mail Add to Marked List Save to EndNote Web Save to EndNote, RefMan, ProCite

Author(s): SVEJNAR J, SMITH SC

Source: QUARTERLY JOURNAL OF ECONOMICS Volume: 99 Issue: 1 Pages: 149-167 Published: 1984

Times Cited: 23 References: 30 Citation Map

Document Type: Article

Language: English

Reprint Address: SVEJNAR, J (reprint author), CORNELL UNIV, ITHACA, NY 14853 USA

Addresses:
1. GEORGE WASHINGTON UNIV, WASHINGTON, DC 20052 USA

Publisher: MIT PRESS, 55 HAYWARD ST JOURNALS DEPT, CAMBRIDGE, MA 02142

Subject Category: Economics

IDS Number: SG503

ISSN: 0033-5533

Zobrazí dokumenty, které citoval vyhledaný článek

Zobrazí dokumenty, které už citovaly tento článek

Obr. 12 – Záznam dokumentu v systému Web of Science. Převzato z www rozhraní systému.

Podstatným problémem, kterému Web of Science čelí, je nejednoznačná identifikace autorů. V poslední době tak získává pozornost systém **ResearchID** (<http://www.researcherid.com/>). Ten na základě dobrovolné registrace vědců uděluje jedinečný alfanumerický znak, který slouží jako jednoznačná identifikace dané osoby. Podobná číslování používají i jiné informační služby. V globálním měřítku se prosazuje například systém **ORCID** (<http://about.orcid.org/>), který používají pro jedinečnou identifikaci jak individuální vědci, tak mnohé akademické instituce.

Souhrnné informace o Web of Science:

Producent: ISI

Počet záznamů: více než 46.000.000

Retrospektiva: Science Citation Index od roku 1900

Social Science Citation Index od roku 1956

Arts and Humanities Citation Index od roku 1975

Typ databáze: bibliografický

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: Dialog, DataStar, DIMDI, OCLC, STN International, ISI

Další informace o databázi a přístupu: <http://scientific.thomson.com/products/wos/>

Kromě uvedených osvědčených citačních rejstříků připravila ISI v této oblasti rovněž jednu důležitou novinku. V roce 2011 byla představena nová služba **Books Citation Index** (http://wokinfo.com/products_tools/multidisciplinary/bookcitationindex/), která obsahuje více než 28.000 knižních titulů s retrospektivou od roku 2005. Stejně jako jiné citační rejstříky Thomson Reuters je i Books Citation Index rozdělen na sekce Science a Social Sciences and Humanities. Jedná se do značné míry o průlomovou službu, neboť informace o citovanosti jednotlivých knih dosud příliš nebyly k dispozici. Každoročně by mělo být do rejstříku přidáno 10.000 nových titulů. Lze předpokládat, že zejména společenskovědní a humanitní obory, kde doposud stále dominují knihy jako hlavní médium pro publikování vědeckých poznatků, tento nový produkt velmi ocení.

SUBJECT AREA	COVERAGE
Agriculture/Biology	5%
Social & Behavioral Sciences	40%
Clinical Medicine	6%
Life Sciences	6%
Physics/Chemistry	13%
Engineering/Computing/Technology	12%
Arts & Humanities	18%

Obr. 13 – Tematické pokrytí oborů v rámci citačního rejstříku Books Citation Index. Převzato z dokumentace k systému.

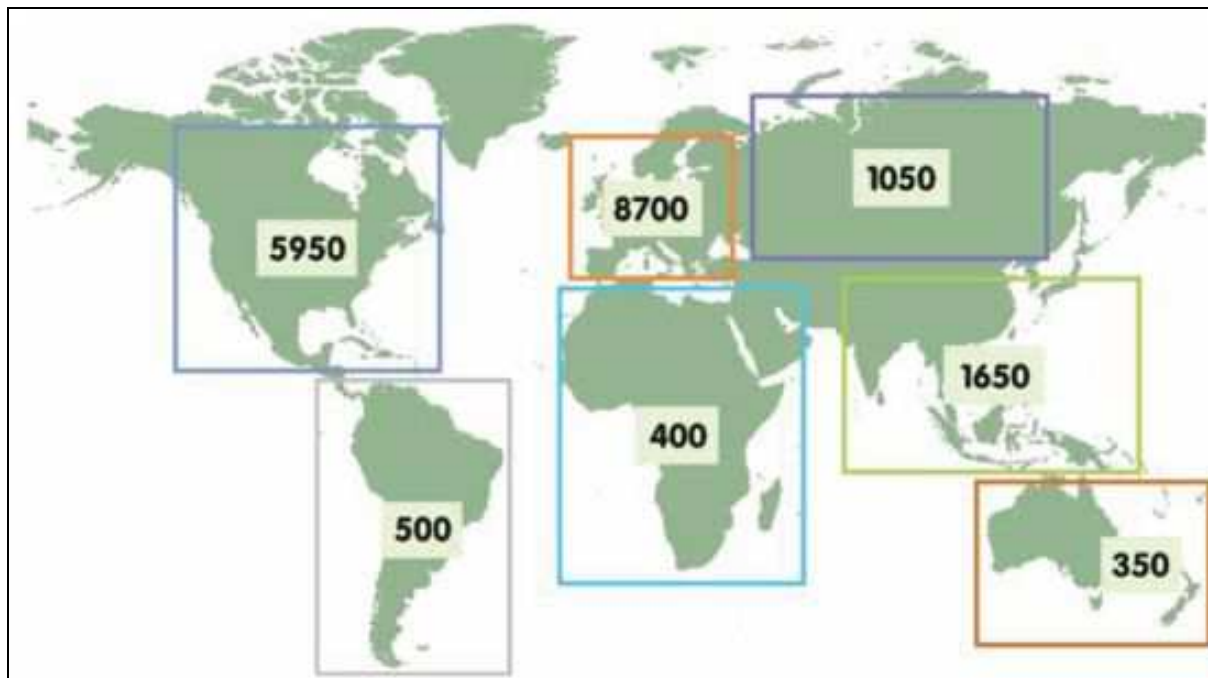
Ještě podrobnější a propracovanější analýzu publikační činnosti a citovanosti přináší služba **InCites** (<http://researchanalytics.thomsonreuters.com/incites/>). Jedná se o nástroj, který za pomoci pokročilých indikátorů vyčísluje a hodnotí kvalitu publikační činnosti jednotlivých institucí a autorů. Jde o placenou službu s vysokou přidanou hodnotou, protože oproti Web of Science obsahuje i další metriky, které dokáží účinně srovnávat kvalitu výstupů vědecké práce u jednotlivých vědců či institucí. InCites pracuje s normalizovanými indikátory, jako jsou například **předpokládaný počet citací časopisu** nebo **předpokládaný počet citací ve vědeckém oboru**, což jsou ukazatele, které napomáhají objektivnímu vyhodnocení kvality práce v různorodých oblastech vědeckého výzkumu.

5.3 Scopus

SCOPUS Citační rejstříky Web of Science neměly dlouho ve svém oboru konkurenci. Avšak v posledních letech se objevil produkt, který se na informačním trhu výrazným způsobem prosazuje. Jedná se o citační rejstřík Scopus z produkce nizozemské společnosti **Elsevier**. Scopus poskytuje svým uživatelům stejný typ služeb jako konkurenční Web of Science. Jeho specifikem je však silnější orientace na evropské informační zdroje. Systém je velmi obsáhlý a mezi jinými zahrnuje ve svém fondu i další databáze (či spíše jejich části), které jsou ve vlastnictví společnosti Elsevier (např. databáze Embase nebo Compendex). Zdrojovou základnu systému tvoří 18.500 titulů časopisů, ale zahrnuty jsou i patenty, sborníky a další materiály [LEIBLOVÁ KADLECOVÁ, 2008]. Scopus disponuje také funkcí **Citation Tracker**, která zpracovává citační přehledy jednotlivých autorů a institucí. Dokáže také účinně eliminovat případné autocitace. U časopisů není vyčíslován impact factor, ale Scopus disponuje jinými citačními indikátory (viz kapitola 5.7). K dispozici je i tzv. **Hirschův index (h-index)**, což je kvantitativní nástroj pro hodnocení kvality vědeckých článků od určitého autora. Tento indikátor zohledňuje počet citací a článků u jednotlivých autorů (např. má-li pátý nejcitovanější článek daného autora pět či více citací, je jeho h-index roven pěti). Stejný nástroj používá také Web of Science. Provázanost se službou **Scirus** (<http://www.scirus.com/>) přináší uživatelům při vyhledávání také výsledky z volně dostupných internetových zdrojů. Kromě domovského Elsevieru poskytuje přístup do Scopusu (rozděleného na dvě oborové kolekce) také CSA. Pomocí funkce **Document Download Manager** může uživatel stahovat také plné texty, avšak pouze v případě, že jsou předplaceny v rámci instituce nebo volně dostupné. Tato služba je zajištěna ve spolupráci s citačním manažerem **Quosa**.

Kvalita časopisů zahrnutých do databáze Scopus nedosahuje úrovně titulů ve Web of Science, nicméně přesto byl Scopus v roce 2008 **Radou vlády pro výzkum, vývoj a inovace** postaven

na úroveň Web of Science při vykazování výsledků vědy a výzkumu (byť s nižším bodovým hodnocením) [Rada pro výzkum, vývoj a inovace, 2009]. Jeho důležitost tak prudce vzrostla a v rámci národního konsorcia je obstaráván přístup do Scopusu pro více než 60 institucí zabývajících se vědou a výzkumem. Scopus obsahuje stejně jako Web of Science rovněž záznamy z konferenčních sborníků. V tomto případě se ale na rozdíl od příspěvků zahrnutých v Conference Proceedings Citation Index nejedná dle české metodiky o hodnocené výstupy, tudíž jejich autoři za tyto příspěvky nejsou honorováni.

Obr. 14 – Geografické rozvržení sledovaných časopisů v databázi Scopus. Převzato z dokumentace služby.

Souhrnné informace:

Producent: Elsevier

Počet záznamů: 44.500.000

Retrospektiva: individuální u každého zahrnutého vydavatele

Typ databáze: bibliografický

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: CSA

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.scopus.com/scopus/home.url>

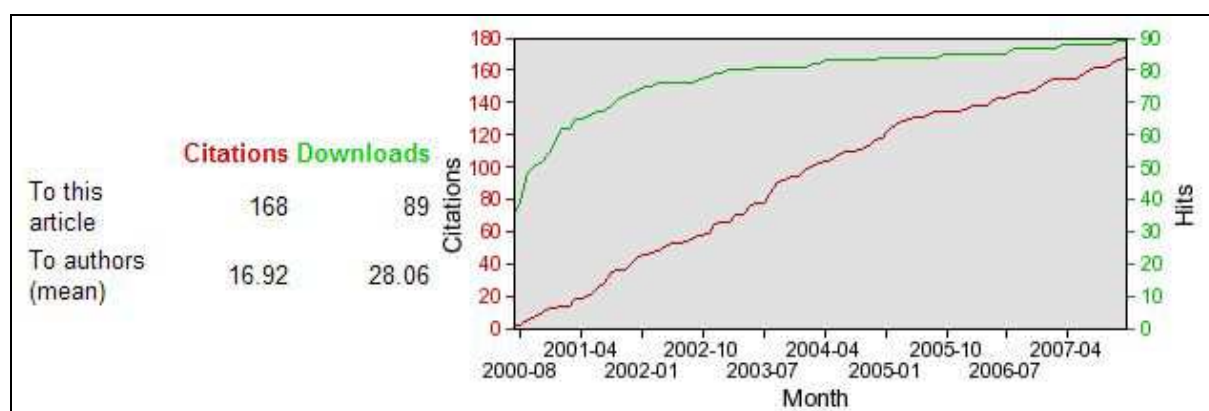
5.4 Volně dostupné citační rejstříky

Zatímco u komerčních citačních rejstříků je zdrojová základna dokumentů, z nichž se čerpají citace, jednoznačně vymezena, u volně dostupných citačních služeb je tato otázka stále otevřená. Obvykle jsou zachycovány materiály umístěné v internetových archivech, což s sebou přináší zvýšené nároky při zpracování takovýchto dokumentů. Záznamy prací v těchto archivech nejsou totiž ve strukturované standardizované formě, proto je proces sběru citací výrazně složitější [BRATKOVÁ, 2006]. Výhodou otevřených citačních služeb je nesporně fakt, že kromě vyčerpávajícího přehledu citací přinášejí i odkazy na vyhledané dokumenty, které jsou v archivech dostupné vždy v plných textech, a to na bezplatné bázi. Skutečnost, že vymezování citačních vazeb mezi dokumenty je v současné době na vzestupu, potvrzuje také fakt, že data o citovanosti přidávají k nabízeným dokumentům také další systémy. Vypovídací hodnota údajů však bývá v některých případech poněkud sporná.

Samozřejmě existují i specializované systémy, které se zabývají citačním potenciálem volně dostupných dokumentů, přinášejí sofistikované nástroje a přesná data o citovanosti materiálů.

5.4.1 CiteBase

citebase Search CiteBase je jednou z vůdčích iniciativ, které v oblasti volně dostupných citačních služeb působí. Systém byl vyvinut v rámci projektu **OpCit (The Open Citation Project)** a nejvíce se při jeho tvorbě angažovala univerzita v anglickém Southamptonu. Bibliografické záznamy jsou sklizeny pomocí protokolu **OAI-PMH (Open Archive Initiative – Project Metadata Harvesting)** z celé řady volně dostupných internetových archivů. Autoři vědeckých článků mohou své příspěvky do systému vkládat rovněž sami. Systém běží stále ještě v testovacím režimu.

Obr. 15 – Vývoj citovanosti a počet stažení příspěvku obsaženého v databázi CiteBase. Převzato z databáze přes www.rozhraní.

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.citebase.org/>

5.4.2 CiteSeer

CiteSeer^x beta Služba, která je v současné době provozována Pensylvánskou státní univerzitou, představuje unikátní systém, který je pozoruhodný zejména svou vysokou technickou úrovní. Jedná se prakticky o digitální knihovnu plnotextových dokumentů z oblasti počítačové a informační vědy, které jsou automaticky katalogizovány, a rovněž indexace citací probíhá zcela výhradně pomocí vyspělých programových prostředků. Systém obsahuje více než 1.500.000 dokumentů v preferovaných formátech PDF a PostScript a téměř 27.000.000 citací. Nově byl také přesunut na moderní platformu **CiteSeer^x**, která byla rovněž obohacena o funkci **MyCiteSeer^x**, kam si mohou registrovaní uživatelé ukládat své záznamy, vytvářet personální bibliografie atd. Největším přínosem databáze CiteSeer je jeho vysoce sofistikované technické řešení, které bylo navíc oceněno tím, že používaný software si vybrala firma Thomson Reuters při tvorbě svého citačního rejstříku Web Citation Index [CLOVIS, 2006].

Další informace o databázi a přístupu: <http://citeseerx.ist.psu.edu/>

5.5 Impact factor a databáze Journal Citation Reports

5.5.1 Vymezení pojmu

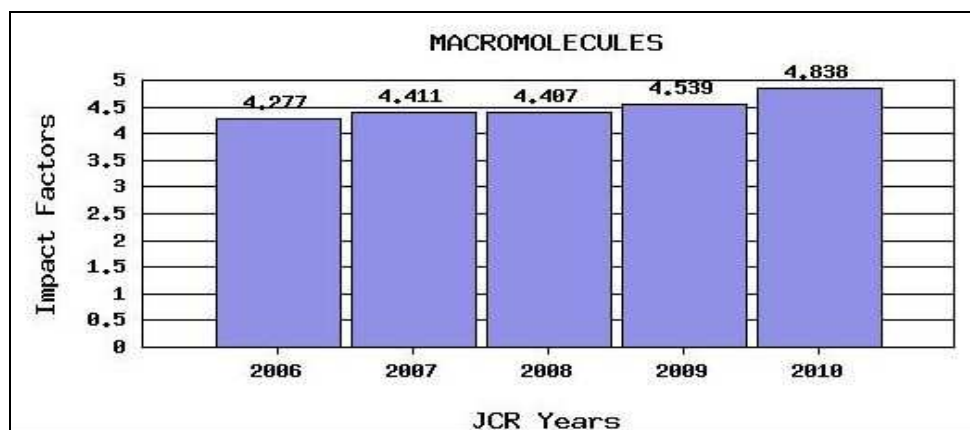
Na základě citovanosti článků za určité období jsou pro jednotlivé tituly vědeckých časopisů vyčíslovány tzv. impact factory. Impact factor je tedy v přeneseném významu číslo, které do značné míry udává **kvalitu a prestiž jednotlivých časopisů**. Čím větší je číslo impact factoru, tím kvalitnější je i samotný titul. Přesná definice impact factoru zní takto: **Průměrný počet citací získaný časopisem v běžném roce za články, které byly publikovány v časopise ve dvou předchozích letech**. Impact factorem jsou vybaveny pouze ty nejkvalitnější žurnály. Obecně lze říci, že pokud narazíme na jakýkoliv impaktovaný časopis, jedná se vždy o prestižní titul. Co se týče českých časopisů, impact factorem za rok 2010 disponovalo pouhých 41 titulů.

Vzorec pro výpočet impact factoru:

$$\text{IF} = \frac{\text{Počet citací v roce X za články publikované v letech X-1 a X-2}}{\text{Počet článků publikovaných v časopise v letech X-1 a X-2}}$$

5.5.2 Journal Citation Reports

 Journal Citation Reports® Tato databáze je doplňkem Web of Science a je přímo určena pro vyčíslování impact factorů. Systém obsahuje údaje o více než 10.000 vědeckých časopisů rozdělených do zhruba 200 vědeckých disciplín. Databáze je stejně jako Web of Science dostupná v rámci platformy Web of Knowledge. K dispozici jsou dvě modifikace systému, a to **Science Edition** a **Social Science Edition**. V systému lze vyhledávat buď přímo konkrétní časopisy, nebo soubory impaktovaných žurnálů pro jednotlivé vědecké obory, vydavatele nebo země.

Obr. 16 – Vývoj trendu impact factoru u časopisu Macromolecules. Převzato z databáze Journal Citation Reports přes www.rozhraní.

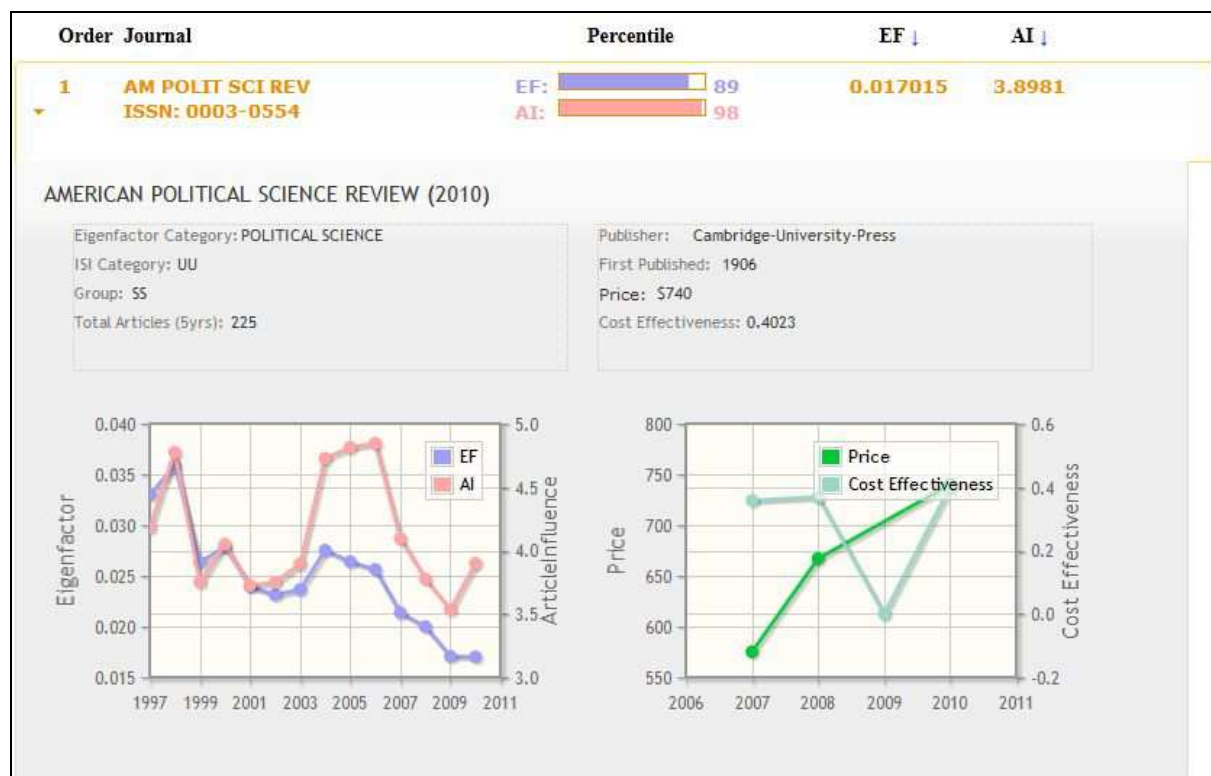
Další informace o databázi a přístupu: <http://scientific.thomson.com/products/jcr/>

5.6 Portál Eigenfactor.org

Další zajímavé indikátory, které udávají kvalitu vědeckých časopisů, lze ve zcela bezplatném režimu získat díky projektu **Eigenfactor**. Tato iniciativa je sponzorována **Bergstromovou laboratoří** působící na University of Washington a nemohla by účinně fungovat také bez dalších významných partnerů. Těmi jsou společnost Thomson Reuters, která poskytuje veškerá data ze své databáze Journal Citation Reports a také portálu **Journalprices.com** (<http://www.journalprices.com/>), jež udává ceny jednotlivých časopisů a umožňuje jejich pozdější komparaci. Eigenfactor pohlíží na odbornou literaturu jako na komplexní síť dokumentů, které jsou navzájem provázány citacemi. Důležitost časopisů je pak hodnocena pomocí pokročilých metod z teorie sítí. Zjednodušeně řečeno jsou za vlivné považovány ty časopisy, které jsou často citovány ostatními vlivnými časopisy [VAVŘÍKOVÁ, 2008]. Pro vědecké seriály jsou vyčíslovány dva indikátory:

- 1) **Eigenfactor Score** – jedná se o odhad procenta času, který uživatelé stráví s daným časopisem. Součet hodnot všech časopisů je roven 100. Je jasné, že při zahrnutém počtu vědeckých žurnálů je toto číslo u většiny časopisů velmi malé.
- 2) **Article Influence** – tato hodnota udává průměrnou míru vlivu článků z daného časopisu za pět let po jejich publikování. Čím vyšší je toto číslo, tím prestižnější je zdrojový časopis.

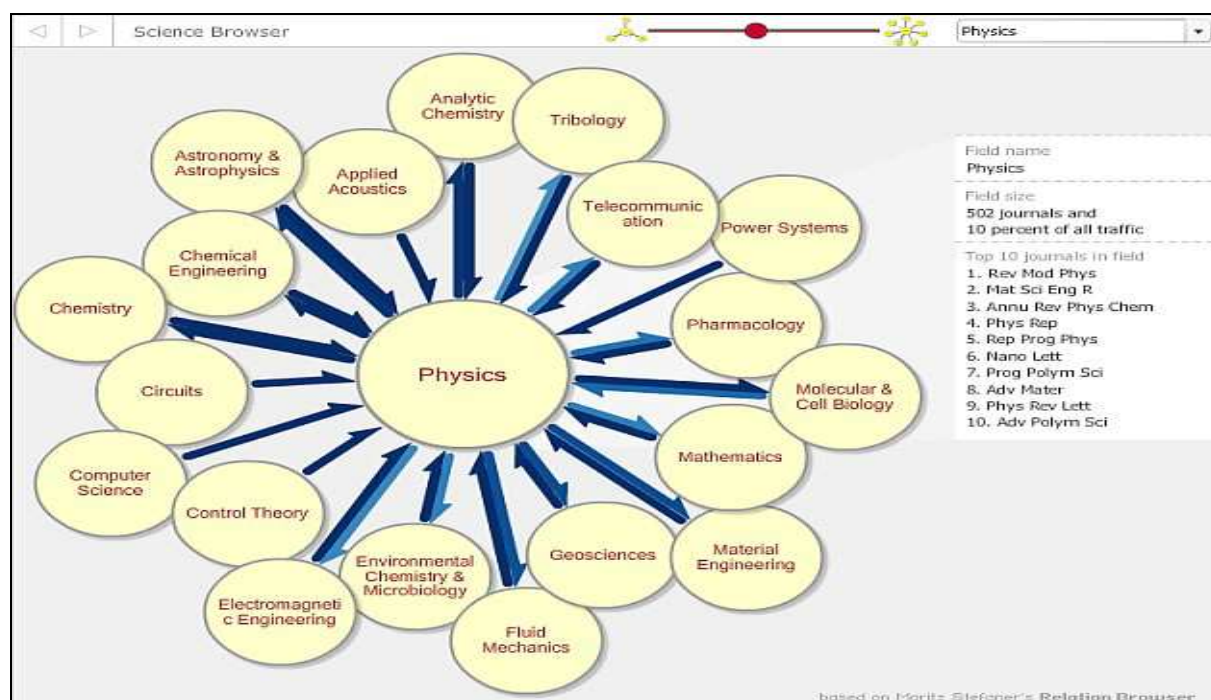
Obr. 17 – Údaje o časopise z portálu Eigenfactor.org. Převzato z portálu přes www rozhraní.

Tato data jsou posléze dostupná nejen v rámci portálu Eigenfactor, ale také v databázi Journal Citation Reports.

Jak již bylo uvedeno, v rámci portálu lze také vyhodnotit efektivitu jednotlivých časopisů v poměru „cena/výkon“. Zajímavou službou je také tzv. mapování vědy. Jedná se o grafické

znázornění vědeckých oborů a vztahů mezi nimi. U každé disciplíny je pak nabízen přehled deseti nejkvalitnějších časopisů.

Obr. 18 – Mapa vědy pro oblast fyziky. Převzato ze systému Eigenfactor.org přes www rozhraní.

Další informace: <http://www.eigenfactor.org/>

5.7 Citační indikátory používané citačním rejstříkem Scopus

Databáze Scopus je stále poměrně mladým produktem a ve srovnání s Web of Science používá poněkud jiné citační metriky. Impact factor, který je dlouhodobě spjat s citačním rejstříkem Web of Science, je už zavedeným indikátorem hodnotícím kvalitu vědeckého časopisu. I přes četné kritiky je to široce respektovaný ukazatel. Scopus začal od roku 2010 používat citační indikátory, které jsou založeny na sofistikovaných analýzách a berou v potaz více ukazatelů než jen pouhý počet citací. Jejich nespornou nevýhodou oproti impact factoru je však nepochybně fakt, že doposud nejsou ve vědecké sféře dostatečně etablovány. Až budoucnost dá odpověď na otázku, zda si vybudují stejnou pozici a renomé, jako je tomu u impact factoru. Avizovanými citačními indikátory, které používá databáze Scopus, jsou SJR a SNIP.

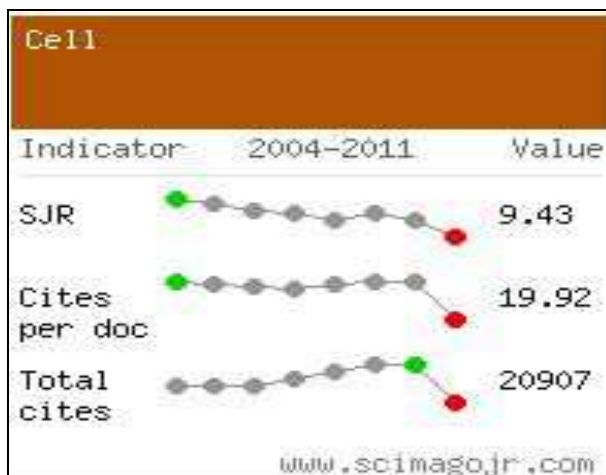
5.7.1 SJR

SCImago Journal Rank je ukazatel, který byl vyvinut skupinou **SCImago Research Group** pod vedením profesora Felixe de Moyi z Universidad de Granada v Madridu [HANUŠOVÁ,

2008]. Výpočet SJR je založen na velmi složitém algoritmu. Cílem tohoto indikátoru je přinést možnost relevantního srovnání vědeckých časopisů v různých oborech s rozdílnými citačními přístupy (je všeobecně známo, že každý vědecký obor má jinou metodiku výzkumu, tudíž také rozdílné počty citovaných materiálů). Při určování SJR je přihlíženo k prestiži časopisů, ve kterých se objevují citace z analyzovaného titulu. Zmiňovaná prestiž časopisu je odvozena od celkového počtu citací časopisu. Takováto metodika zaručuje to, že finální výše SJR může být indikátorem pro srovnání kvality časopisů ze zcela odlišných vědeckých odvětví. Seznam časopisů se SJR je dostupný nejen v databázi Scopus, ale i zcela volně

na stránce **SCImago Journal and Country Rank**. V rámci tohoto portálu je k dispozici také hodnocení vědecké činnosti pro jednotlivé národní státy a bohatá možnost komparace jak jednotlivých časopisů, tak zemí. Veškeré udávané informace jsou dokumentovány prostřednictvím četných grafů, takže zpracování údajů je vizuálně velmi bohaté a atraktivní.

Obr. 19 – Citační indikátory pro časopis Cell. Převzato z databáze SJR přes www rozhraní.

Další informace: <http://www.scimagojr.com/index.php>

5.7.2 SNIP

Citační indikátor **SNIP** je dílem Henka F. Moeda z nizozemské University of Leiden. Tento ukazatel hodnotí citační údaje časopisu podle jednotlivých vědeckých oborů. SNIP pracuje s dílčími komponenty **RIP (Raw Impact per Paper)**, který se velmi podobá impact factoru, a **RDCP (Relative Database Citation Potential)**. Tento údaj, jehož výpočet je značně komplikovaný, představuje právě onen citační potenciál časopisu odvozený podle citačních zvyklostí daného oboru. Po získání těchto dvou údajů je už pak výpočet SNIP velmi jednoduchý, konkrétně:

$$\text{SNIP} = \frac{\text{RIP}}{\text{RDCP}}$$

Také zde je možné vidět seznam časopisů s vypočteným indikátorem SNIP i mimo databázi Scopus, a to ve zcela bezplatném režimu.

Další informace: <http://www.journalindicators.com/>

5.8 F1000 Journal Factors

Faculty of 1000 (<http://f1000.com/>) je instituce, která působí v oblasti publikování biologických a medicínských informací. Do této oblasti přináší řadu revolučních změn a novinek, například zcela nový princip u recenzování článků. Zatímco při standardním publikování dochází k recenznímu řízení vždy před vydáním daného příspěvku, Faculty of 1000 vyvinula nový model. Článek je nejprve vydán a teprve poté dochází k jeho odbornému hodnocení. Celá vědecká komunikace se tak mění a zrychluje. Princip je označován jako post peer-review. Kromě toho se organizace věnuje také hodnocení jak samotných článků, tak jejich zdrojových

časopisů. Signifikantní je zde tzv. **F1000 Journal Factor**, který je vypočítáván na základě hodnocení článků, které daný časopis obsahuje. Články jsou bodovány jednotlivými členy Faculty of 1000, čímž je vytvořen tzv. **F1000 Article Ranking**. Hodnocení článků se poté promítne do žebříčku kvality jednotlivých časopisů, přičemž při výpočtu Journal Factoru se berou v úvahu i údaje z databáze PubMed. Výsledná databáze **F1000 Journal Ranking** je poté dostupná placenou formou.

Další informace: <http://f1000.com/rankings>

Žebříčků hodnotících kvalitu časopisů je pochopitelně mnohem více. Někdy je jim přikládána náležitá váha a důležitost, jako je tomu například u již zmiňovaného registru **ERIH**. Ten přitom ani nestanovuje kvalitu časopisů pomocí nějakého numerického modelu, pouhé zařazení žurnálu do registru signalizuje jeho vysokou kvalitu. Pro uživatele z naší geografické oblasti lze zmínit i polský projekt **Index Copernicus** (<http://journals.indexcopernicus.com/>), který věnuje svou jednu část hodnocení kvality časopisů. Zhusta se jedná o seriály středoevropské provenience, přičemž české časopisy se pravidelně umisťují na předních příčkách. V rámci systému jsou hodnoceny také konference.

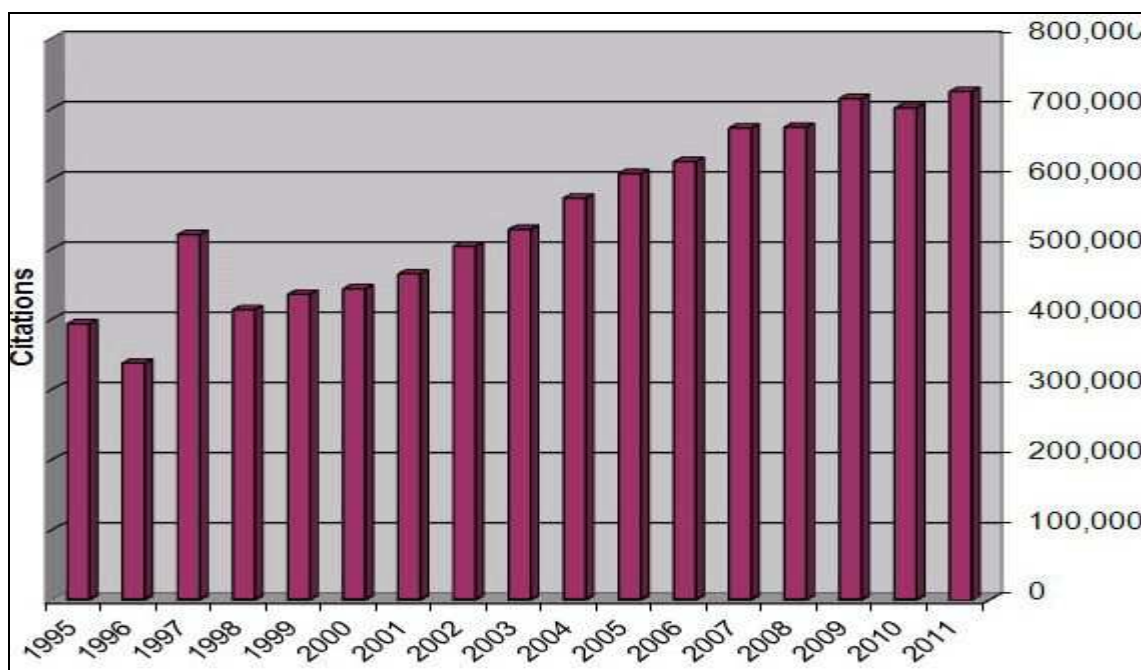
6 Databáze pro medicínu, zdravotnictví a biologii

6.1 Medline

Medline je nejznámější světová databáze pro oblast medicíny a příbuzných oborů. Je budována v rámci **Národní lékařské knihovny USA**. Kromě toho,

že slouží jako osvědčený souborný informační zdroj, zahrnuje i dílčí databáze specializované na užší medicínská témata. Předchůdcem systému byl referátový časopis **Index Medicus** vycházející již od roku 1871. Elektronickou podobu získala databáze v roce 1966. Její jedinečnost podtrhuje i **heslář MeSH** (<http://www.nlm.nih.gov/mesh/>), který je používán pro indexaci obsahu databáze a stal se rovněž vedoucím předmětovým selekčním jazykem pro oblast medicíny v celosvětovém měřítku. Databáze používá i **CAS Registry Numbers** (<http://www.cas.org/expertise/cascontent/registry/regsyst.html>) pro registraci chemických látek. Vzhledem ke specifické americké informační politice je tento zdroj dostupný přes platformu **PubMed** zdarma [VLASÁK, 1999]. Stále více je navíc brána v potaz otázka plnotextové dostupnosti obsažených dokumentů. Celá řada materiálů je bezprostředně k dispozici v plnotextové podobě, a to zejména díky iniciativě **PubMed Central** (<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/>), která poskytuje volný přístup k velkému množství oborových elektronických časopisů. Kromě toho PubMed nabízí i velmi komfortní linkovací možnosti. V rámci databáze jsou pečlivě vymezovány i citační vazby.

Obr. 20 – Statistika počtu citací přidávaných v jednotlivých letech do databáze Medline. Převzato z dokumentace systému.

Souhrnné informace:

Producent: The U.S. National Library of Medicine

Počet záznamů: více než 21.000.000

Retrospektiva: od roku 1965, archivní verze od roku 1948

Typ databáze: bibliografický s rostoucí kolekcí plnotextových dokumentů

Způsob přístupu: volně dostupný přes rozhraní PubMed, placený přes databázová centra

Databázová centra s přístupem: Dialog, DIMDI, Ovid, STN International, OCLC, ISI, CSA, ProQuest, Ebsco

Další informace o databázi a přístupu:

http://www.nlm.nih.gov/databases/databases_medline.html

Přístup do volně dostupné verze databáze: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/sites/entrez>

6.2 EMBASE

 Databáze je budována a vlastněna společností **Elsevier**. Rovněž tento systém je rozdělen na menší tematické kolekce. Vedle medicínských oborů (obzvláště biomedicíny) je z velké části ve fondech zahrnuta i oblast farmacie. Zdrojovou základnu systému tvoří více než 7.600 vědeckých časopisů. Pro věcný popis slouží **EMTREE Thesaurus Terms** (<http://embase.com/info/what-is-embase/emtree>), speciální třídění **EMCLAS Section Headings** a pro chemické látky **CAS Registry Numbers**. Služba navíc využívá volného přístupu do databáze Medline a přebírá z ní řadu bibliografických záznamů. V kombinaci s originálními záznamy získávanými z unikátních časopisů tak vzniká nejobsáhlejší světový systém pro medicínské obory. Existuje také verze **EMBASE Classic**, která zpřístupňuje starší záznamy z období 1947-1973, kdy databáze vycházela v podobě referátového časopisu s názvem **Excerpta Medica**. Přístup do systému je možný kromě webového rozhraní také přes řadu komerčních zprostředkovatelů.

The screenshot shows the EMBASE.com website interface. At the top, there is the Elsevier logo and the text "EMBASE.com". On the right, it says "EMBASE CBT is logged in". Below this, there are navigation buttons: "Home", "Search", "EMTREE Keywords", "Journals", and "Authors". There are also links for "Help", "Profile", and "Logout". A banner below the navigation says "More than 17 million validated biomedical and pharmacological records from EMBASE and MEDLINE". On the left, there is a "Search Forms" menu with options: "Quick Search", "Advanced Search", "Field Search", "Drug Search", "Disease Search", and "Article Search". The "Quick Search" form is highlighted and contains a search input field with a placeholder "e.g. 'gm *3 food' or (genetic* modif* food)", a "Clear" button, and a "Search" button. Below the input field, there is a checked checkbox for "Extensive search (mapping, explosion, as keyword)". Underneath, there is a "Search Publications from:" section with a date range selector set to "2002" to "2006" and an "All Years" option. At the bottom of the form, there is a "Limit to:" section with several checkboxes: "Humans", "In English", "Priority Journals", "With Abstracts", "Animals", and "Records added within" followed by a dropdown menu set to "7" days.

Obr. 21 – Základní rozhraní databáze na platformě Embase.com. Převzato z dokumentace systému.

Souhrnné informace:

Producent: Elsevier

Počet záznamů: více než 25.000.000

Retrospektiva: od roku 1974, verze Embase Classic od roku 1947

Typ databáze: bibliografický

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: Dialog, DIMDI, Ovid, STN International, Lexis/Nexis

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.info.embase.com/>

6.3 Bibliographia Medica Českoslovaca (BMČ)

Produkt **Národní lékařské knihovny v Praze** mapuje literaturu pro oblast medicíny na území České republiky a Slovenska. Od roku 2000 jsou indexovány už pouze české časopisy. Celý systém je provozován jako dílčí báze knihovního systému Aleph, který Národní lékařská knihovna používá. BMČ je součástí portálu **Medvik**, který integruje řadu lékařských informačních zdrojů „pod jednu střechu“. Do databáze jsou dodávány články z cca 160 titulů časopisů a indexovány jsou rovněž sborníky. Pro zařazování záznamů do databáze a jejich následné vyhledávání se používá **heslář MeSH**. Databáze obsahuje i starší bibliografické záznamy, které byly do systému doplněny retrokonverzí katalogizačních lístků. Systém je dostupný zdarma a představuje jeden z nejlepších českých informačních produktů. BMČ také tvoří jádro produktu **Bibliomedica**, který je souborem databází Národní lékařské knihovny standardně dostupným na DVD.

Název	Can hypothermia improve outcome of trauma patients with lethal hemorrhage?
Zdroj	Transfuze a hematologie dnes : časopis Společnosti pro transfuzní lékařství a Hematologické společnosti , Roč. 14, Suppl. 1 (2008), s. 6
Autoři	Klement, Petr, 1951- Němeček, Svatopluk Gumulec, Jaromír, 1963- Srovnal, S.
Vydáno	
Jazyk	eng
Země	CZ
MeSH	hemoragie (terapie) srdce - zástava (terapie) buňky - hypoxie (fyziologie) hypotermie indukovaná (využití) kardiopulmonální resuscitace (využití) kardiopulmonální bypass (využití) lidé
Publikační typ	
ID záznamu	bmc07523253

Obr. 22 – Záznam v bázi Bibliographia Medica Českoslovaca. Převzato z www rozhraní systému.

Souhrnné informace:

Producent: Národní lékařská knihovna v Praze

Počet záznamů: zhruba 130.000

Retrospektiva: od roku 1977, verze BMČ s naskenovanými katalogizačními lístky od roku 1947

Typ databáze: bibliografický

Způsob přístupu: volně dostupný

Databázová centra s přístupem: -

Hlavní stránka pro vyhledávání v databázi: <http://www.medvik.cz/bmc/>

V této souvislosti je třeba zmínit, že vedle oblasti medicínských věd jsou v České republice velmi dobře zpracovány také některé další vědecké obory. Za zmínku určitě stojí alespoň Geografická bibliografie **GEOBIBLINE** (<http://www.geobibline.cz/cs>) nebo produkt Ústavu

zemědělské ekonomiky a informací zvaný **Česká zemědělská a potravinářská bibliografie** (http://aleph.uzpi.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=uzp02).

Výčet všech českých oborových bibliografických databází naleznete zde:
http://www.nkp.cz/pages/page.php3?page=sluz_bb.htm

6.4 Systémy Evidence Base Medicine

V poslední době se do popředí dostávají v lékařských vědách systémy zvané **Evidence Based Medicine**, což jsou služby, které přinášejí informace založené na **klinických důkazech**. Takovýto informační zdroj poté slouží lékařům k porovnání léčebných metod u konkrétních zdravotních potíží pacientů [PAPÍKOVÁ, 2007]. Odpovědi na otázky jsou obvykle zpracovány v podrobných přehledech a grafech, a to na základě dlouhodobých výzkumů a pozorování. Součástí databází jsou rovněž články z nejkvalitnějších odborných časopisů. Cílem je na základě ověřených informací přispět ke zvolení optimálního způsobu léčby. K předním databázím, které se tomuto tématu věnují, patří **Medical Evidence Matters** v držení ProQuestu a pak také **Evidence-Based Medicine Reviews** od společnosti Ovid. Tento zdroj přináší hned sedm dílčích kolekcí, tudíž se zabývá oblastí Evidence Based Medicine velmi komplexně. Se svou službou v podobném duchu přispěla také společnost Ebsco, která nabízí systém **DynaMed**, a posledním produktem, který budeme v rámci Evidence Based Medicine systémů jmenovat, je služba **UpToDate** od stejnojmenné společnosti.

Další informace o databázi a přístupu (Medical Evidence Matters):

http://www.ProQuest.co.uk/en-UK/catalogs/databases/detail/evidence_matters.shtml

Další informace o databázi a přístupu (Evidence-Based Medicine Reviews):

<http://www.ovid.com/site/catalog/DataBase/904.pdf>

Další informace o databázi a přístupu (DynaMed): <http://dynamed.ebscohost.com/>

Další informace o databázi a přístupu (UpToDate): <http://www.uptodate.com/index>

6.5 TOXLINE

Významná databáze pokrývající kompletní oblast toxikologie. Systém je vyvíjen v úzké kooperaci s databází Medline a má i stejného producenta. Uživatel dostává reprezentativní soubor informací z toxikologie i jejich praktických návazností (např. znečištění ovzduší, kontaminace potravin apod.). Databáze obsahuje podrobné bibliografické záznamy dokumentů doplněné o abstrakty a **CAS Registry Numbers**. Přístup je realizován buď zdarma v rámci portálu **TOXNET**, nebo přes komerční zprostředkovatelskou společnost **Cambridge Scientific Abstracts**. Ta ovšem nabízí placený přístup do databáze s kratší retrospektivou, konkrétně od roku 2000.

Souhrnné informace:

Producent: The U.S. National Library of Medicine

Počet záznamů: více než 4.000.000

Retrospektiva: od roku 1980

Typ databáze: bibliografický

Způsob přístupu: volně dostupný

Databázová centra s přístupem: CSA

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.csa.com/factsheets/toxline-set-c.php>

Přístup do volně dostupné verze databáze:

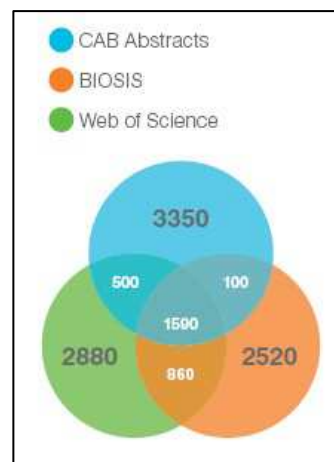
<http://toxnet.nlm.nih.gov/cgi-bin/sis/htmlgen?TOXLINE>

6.6 Biosis Previews

Informační zdroj pokrývající oblasti biologie, ekologie a zčásti i zemědělství a toxikologie. Také proto je část jeho informačního obsahu zahrnuta rovněž ve fondech databází **Zoological Record** a **TOXLINE**. Producentem systému je americká nevýdělečná organizace BIOSIS. Databáze excerpuje články z 5.500 časopisů. Pro indexaci používá vlastní předmětové třídění **Major Concept Headings and Subheadings** a systematické třídění **Biosystematic Codes**. Využívány jsou i **CAS Registry Numbers**. Databáze je retrospektivně doplňována. Součástí systému je i řada záznamů z databáze **Biological Abstracts**.

Obr. 23 – Časopisy sledované v databázích Cab Abstracts, Biosis a Web of Science a jejich průniky

Souhrnné informace:

Producent: BIOSIS

Počet záznamů: 18.000.000

Retrospektiva: standardní verze od roku 1969, verze Biosis Archive od roku 1926

Typ databáze: bibliografický

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: Dialog, STN International, Ovid, DIMDI, OCLC, ISI

Další informace o databázi a přístupu: <http://scientific.thomson.com/products/bp/>

6.7 Biological Abstracts

Databáze se zabývá nejen oblastí biologie, ale také širokým spektrem biomedicínských oborů, farmacií, zoologií, botanikou a částečně i zemědělskými vědami. Stejně jako u předchozího zdroje je jejím producentem společnost Biosis. 90 % dokumentů je doplněno o abstrakty. K dispozici je i verze systému, která byla retrospektivně doplněna, a historie nejstarších obsažených záznamů tak sahá až do roku 1926. Existuje rovněž mutace databáze zvaná **Biological Abstracts/RRM** obsahující záznamy nečlánekového typu (RRM = Reports, Reviews, Meetings). Tato databáze je dostupná výhradně na základě placené licence.

Souhrnné informace:

Producent: BIOSIS

Počet záznamů: 12.000.000

Retrospektiva: standardní verze od roku 1969, verze BA Archive od roku 1926

Typ databáze: bibliografický

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: Ovid, ISI

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.ovid.com/site/catalog/DataBase/24.pdf>

Další informace o databázi a přístupu (verze RRM):

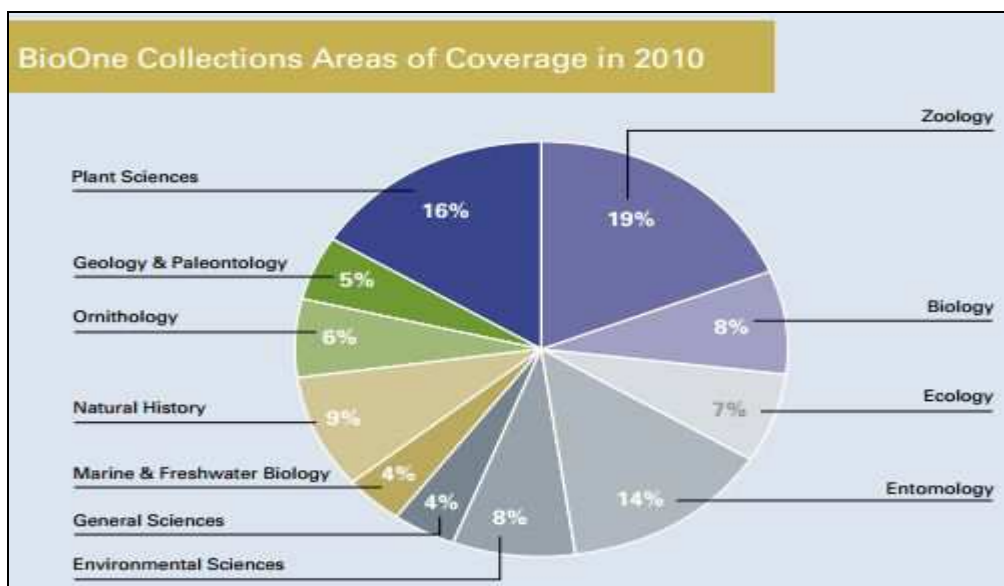
http://thomsonreuters.com/products_services/science/science_products/a-z/biological_abstracts_rrm/

6.8 BioOne

Databáze mapuje oblasti biologie, zoologie, ekologie a dalších příbuzných oborů. Na jejím budování se podílí řada institucí vystupujících pod hlavičkou sdružení BioOne. Vyhledávání je možné v celém obsahu nebo ve třech dílčích kolekcích. Konkrétně jde o **BioOne1**, **BioOne2** a část **Open Access**, která poskytuje přístup k volně dostupným zdrojům. Bibliografická část databáze, stejně tak přístup k abstraktům, je k dispozici zdarma. Zpoplatněn je pouze přístup k plnotextovým verzím dokumentů. U starších materiálů je přístup k plným textům realizován přes databázi **JSTOR**. Komerční verzi systému, která je standardně obohacena o plné texty, nabízí i společnost **Cambridge Scientific Abstracts**. Jak dokládá příložený výčet, každý tematický obor obsažený v databázi vykazuje určitý podíl impaktovaných titulů. Lze přitom konstatovat, že kvalita zahrnutých žurnálů každoročně stoupá.

- **Ornithology** - 8 BioOne titles out of 19 total ranked by ISI (42%)
- **Biodiversity Conservation** - 9 BioOne titles out of 33 total ranked by ISI (27%)
- **Entomology** - 21 BioOne titles out of 83 total ranked by ISI (25%)
- **Paleontology** - 11 BioOne titles out of 48 total ranked by ISI (23%)
- **Ecology** - 23 BioOne titles out of 129 total ranked (18%)
- **Zoology** - 25 BioOne titles out of 145 total ranked (17%)
- **Plant Sciences** - 20 BioOne titles out of 187 total ranked (11%)

Obr. 24 – Tematické rozvržení časopisů zahrnutých do služby BioOne. Převzato z dokumentace služby.

Souhrnné informace:

Producent: sdružení BioOne

Počet záznamů: téměř 100.000

Retrospektiva: od roku 1998

Typ databáze: plnotextový

Způsob přístupu: placený, bibliografická verze volně dostupná

Databázová centra s přístupem: CSA

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.bioone.org/>

6.9 Zoological Record

Databáze pokrývající zoologii a příbuzné obory je výjimečná zejména svojí retrospektivou datovanou od roku 1864. V minulosti se na tvorbě databáze podílely společnosti **BIOSIS** a **Zoological Association of London**, avšak nyní je již systém kompletně v držení společnosti Thomson Reuters. V jeho rámci je monitorováno více než 5.000 klíčových odborných časopisů ze zhruba stovky světových zemí. Každý rok je tak přidáno do databáze více než 70.000 aktuálních bibliografických záznamů. Pro potřeby indexace je využíván speciální **ZR Thesaurus**, který obsahuje 6.000 deskriptorů. Databáze je dostupná výhradně na placené bázi.

Souhrnné informace:

Producent: Thomson Scientific

Počet záznamů: více než 3.500.000

Retrospektiva: od roku 1864

Typ databáze: bibliografický

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: Dialog, Ovid, ISI, CSA

Další informace o databázi a přístupu: <http://scientific.thomsonreuters.com/products/zr/>

Jiným významným zdrojem informací pro oblast zoologie je nesporně produkt společnosti **De Gruyter** (<http://www.degruyter.com/>) nazvaný **Zoology Online**. Jeho tištěný předchůdce **Handbuch der Zoologie** vychází již více než 100 let. V létě roku 2010 se vydavatelství De Gruyter rozhodlo nabídnout tento zdroj i v elektronické podobě. Informace jsou u starších dokumentů zpřístupněny v němčině, u nových obsahů už dominuje angličtina.

Další informace o databázi a přístupu:

<http://www.degruyter.com/view/db/zoology>

7 Databáze pro zemědělství a potravinářství

Oblasti zemědělství a potravinářství jsou strategickými obory, které mají vysokou důležitost v globálním měřítku. Mezinárodní nevýdělečné i specializované instituce se proto v tomto směru snaží zpřístupňovat nejen komerční produkty, ale také informační zdroje s volným přístupem, aby mohly být poznatky v nich obsažené smysluplným způsobem využity a pomoci tak zaostalejším světovým regionům.

7.1 Agricola

Databáze **Agricola** produkovaná **Národní zemědělskou knihovnou USA** (<http://www.nal.usda.gov/>) je z velké části vázána na katalog této instituce. V samotném systému je však i množina záznamů, jejichž primární dokumenty nejsou obsaženy ve fondech producentské organizace. Přestože se jedná o bibliografickou databázi, řada záznamů v sobě nese i odkazy na plné texty. Tematický profil systému se zaměřuje na zemědělství a příbuzné obory. Uživatel má možnost omezit své vyhledávání na bázi knih nebo na bázi článků, která obsahuje dokumenty z cca 580 titulů časopisů. K dispozici je standardně také centrální vyhledávání v obou dílčích bázích. Pro popis dokumentů jsou v databázi knih používána předmětová hesla **Library of Congress Subject Headings (LCSH)**, záznamy jsou pochopitelně ve formátu **MARC21**. V článkové části jsou materiály indexovány podle **NAL Thesaurus** (<http://agclass.nal.usda.gov/>), který se specializuje na oblast zemědělství. Přístup do databáze je možný i bezplatně, a to přímo na stránkách producenta. Pro linkování na zdrojové dokumenty používá databáze identifikátor DOI.

Souhrnné informace:

Producent: National Agricultural Library

Počet záznamů: více než 4.970.000

Retrospektiva: od roku 1970

Typ databáze: bibliografický

Způsob přístupu: volně dostupný

Databázová centra s přístupem: Dialog, STN International, Ovid, OCLC, ProQuest, CSA

Další informace o databázi a přístupu: <http://agricola.nal.usda.gov/>

7.2 AGRIS

AGRIS je decentralizovaným systémem, jehož primárním cílem je zastřešovat řadu celosvětových informačních zdrojů pro oblast zemědělství. V jeho fondech lze vypořádat informační obsahy řady dalších databází (např. Agricola). Patronát nad touto službou drží organizace OSN pro výživu a zemědělství **Food and Agriculture Organization - FAO** (<http://www.fao.org/>). Samotná tvorba a provoz databáze jsou realizovány na čtyřech stupních:

- 1) Koordinační skupina při FAO se sídlem v Římě
- 2) Zpracovatelské středisko se sídlem ve Vídni
- 3) Regionální centra (sdružení národních center)
- 4) Národní centra – sbírají a zpracovávají záznamy a vytvářejí národní databáze. Českou republiku zastupoval dlouhá léta **Ústav zemědělských a potravinářských informací (ÚZPI)**, nyní po jeho reorganizaci je to nástupnická organizace **Ústav zemědělské ekonomiky a informací (ÚZEI)**.

Pro věcný popis obsažených dokumentů je využíván systematický selekční jazyk **AGRIS Classification Scheme** a také mezinárodní tezaurus pro oblast zemědělství **AGROVOC** (<http://aims.fao.org/website/AGROVOC-Thesaurus/sub>). Vyhledávací rozhraní, které bylo v nedávné době updatováno, je k dispozici zdarma na stránkách FAO. Každý vyhledaný záznam je opatřen automatickým odkazem do Googlu, kde lze ověřit dostupnost materiálu na internetu. Od roku 2009 je Agris součástí organizace **The Coherence in Information for Agriculture Research for Development - CIARD** (<http://www.ciard.net/>). Iniciativa se zabývá celkovou optimalizací přístupu k informacím v oblasti zemědělství. S tím souvisí nové směřování databáze AGRIS, která hodlá zkombinovat svou dlouholetou tradici v oblasti zprostředkovávání bibliografických informací s fenoménem open access. Konkrétně to tedy znamená vybudování otevřeného repozitáře, v němž bude uživatelům dostupné velké množství plnotextových materiálů bezplatně [SUBIRATS, 2008]. V beta verzi je už nyní dostupná nová verze systému zvaná **OpenAgris** (<http://aims.fao.org/openagris>) s rozšířenými funkcemi, vizualizacemi a hlavně s přístupem k plným textům zdrojových dokumentů. Donedávna byla provozována také sesterská databáze **CARIS**, která poskytovala faktografické informace o výzkumných projektech v oblasti zemědělství. Činnost této služby však v současné době už nepokračuje.

★ ★ ★ ★ ★ **Potential for improved crop forecasting using seasonal climate outlook and dynamic simulation modeling**
 Lansigan, F.P. (Philippines Univ. Los Banos, College, Laguna (Philippines). Inst. of Statistics) delos Santos, W.L.; Fabellar, M.T.; Fernandez, M.S.

[less...](#)

ARN: PH2003001172
Journal Title: Philippine Journal of Crop Science (Philippines)
Date of publication: Apr 2003
Submission Date: 2003
ISSN: 0115-463X
Language: English

Abstract: ... Advances in information and communication technologies as well as in various scientific disciplines have accelerated the integration of information and the generation of new knowledge using systems research tool such as dynamic simulation models, geographic information system (GIS), remote sensing (RS), optimization techniques, geographic positioning system (GPS), and database management. Such advances and developments provide opportunities to improve crop forecasting methodologies and estimating crop hectarage as well as evaluating the effect of anticipated weather and climate variability on crop production. An operational framework for a crop forecasting system is presented utilizing an ecophysiological crop model and seasonal climate variability outlook for the cropping season. A simple approach for seasonal climate forecast based on analysis of historical climate patterns is described. Crop yield probabilities and climatic risk in crop production are determined for seasonal ...

Save as: [AGRIS AP XML](#) [TXT](#) [HTML](#) [END NOTE](#) [VANCOUVER CITATION](#) [RDF/XML](#)

Obr. 25 – Bibliografický záznam v databázi Agris. Převzato z www rozhraní systému.

Souhrnné informace:

Producent: Food and Agriculture Organization

Počet záznamů: více než 3.200.000

Retrospektiva: od roku 1975

Typ databáze: bibliografický, verze OpenAgris obohacená o plné texty

Způsob přístupu: volně dostupný

Databázová centra s přístupem: Dialog, Ovid

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.fao.org/agris/>

7.3 CRIS

CRIS je americkou obdobou dnes již zaniklé databáze CARIS. Producentem systému je **Ministerstvo zemědělství USA** (<http://www.usda.gov/>), přičemž na správě a provozu systému se podílí i řada dalších institucí. V podstatě se jedná o shodnou záležitost jako u databáze CARIS, tedy o evidenci výzkumných projektů v oblasti zemědělství a návazných disciplín. V systému se nacházejí převážně projekty z geografické oblasti USA, avšak menší část databáze registruje i výzkumy z jiných světových zemí.

Back to Display	Exit to Menu	Exit to Home	
Standard Tech. Report	Standard Tech. w/History	Full w/Pub.History	Full History

ACCESSION NO: 0222581 **SUBFILE:** CRIS
PROJ NO: PEN04406 **AGENCY:** NIFA PEN
PROJ TYPE: SPECIAL GRANT **PROJ STATUS:** NEW
CONTRACT/GRANT/AGREEMENT NO: 2010-34163-21179 **PROPOSAL NO:** 2010-03026
START: 01 SEP 2010 **TERM:** 31 AUG 2012 **GRANT YR:** 2010
GRANT AMT: \$764,079

INVESTIGATOR: Demirci, A.; Hovingh, E.; Roberts, R.; Graves, R.; Wolfgang, D.; Debroy, C.; Radhakrishna, R.; Jayarao, B.

PERFORMING INSTITUTION:
Agri & Biological Engineering
PENNSYLVANIA STATE UNIVERSITY
208 MUELLER LABORATORY
UNIVERSITY PARK, PENNSYLVANIA 16802

MILK SAFETY IMPROVEMENTS FOR MILKING EQUIPMENT AND RAW MILK PRODUCTION

Obr. 26 – Záznam výzkumné aktivity v databázi CRIS. Převzato z www rozhraní systému

Souhrnné informace:

Producent: United States Department of Agriculture

Počet záznamů: 30.000

Retrospektiva: od roku 1966

Typ databáze: faktografický

Způsob přístupu: volně dostupný

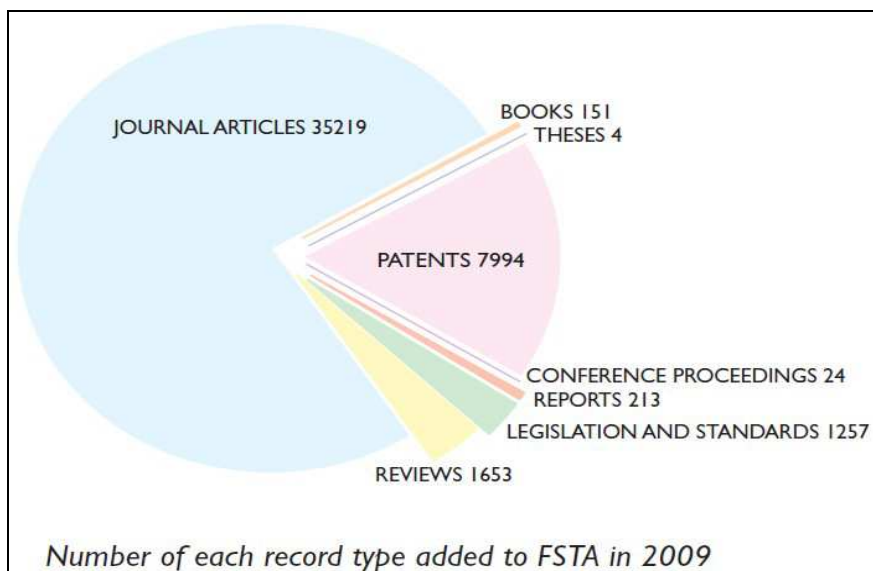
Databázová centra s přístupem: -

Další informace o databázi a přístupu: <http://cris.csrees.usda.gov/Welcome.html>

7.4 FSTA

Databáze **FSTA (Food Science and Technology Abstracts)** představuje vysoce hodnotný informační zdroj pro oblast potravinářství. Tvorbu systému zajišťuje britská nevýdělečná organizace **International Food Information Service – IFIS** (<http://www.ifis.org/>). Bibliografické záznamy obsažené v systému jsou doplněny o abstrakty a jsou indexovány pomocí speciálního tezauru **FSTA (FSTA Thesaurus)**, který obsahuje více než 10.000 deskriptorů. Systém excerpuje cca 4.600 klíčových vědeckých časopisů ve 40 jazycích. Typologii dokumentů, které jsou zahrnuty v informačních fondech, přibližuje níže uvedený graf. Přístup do databáze je vázán na password, jehož získání je možné pouze po uhrazení příslušných poplatků. Přístup k systému mimo databázová centra poskytuje také domovská platforma **FSTA Direct** (<http://www.fstadirect.com/>).

Obr. 27 – Typologie dokumentů přidaných do FSTA v roce 2009. Převzato z dokumentace systému.

Souhrnné informace:

Producent: International Food Information Service

Počet záznamů: více než 980.000

Retrospektiva: od roku 1969

Typ databáze: bibliografický

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: Dialog, STN International, Ovid, ISI, Ebsco

Obr. 28 – Tematické rozdělení dokumentů přidaných do FSTA v roce 2011. Převzato z dokumentace systému.

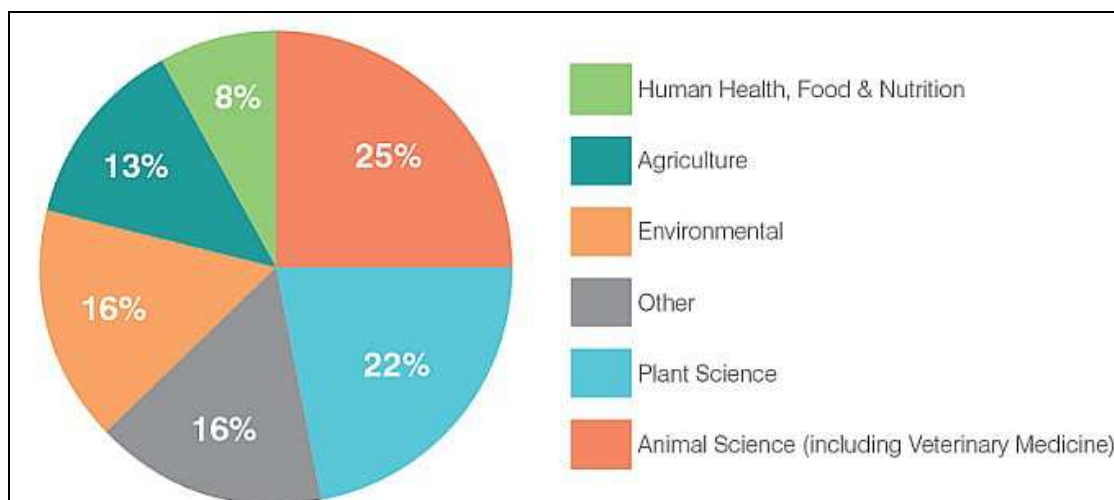
Další informace o databázi a přístupu: <http://www.foodsciencecentral.com/>

7.5 CAB Abstracts

System, který je produkovaný mezinárodní nevýdělečnou organizací **Commonwealth Agricultural Bureaux International – CABI** (<http://www.cabi.org/>), přináší rozsáhlý informační fond bibliografických záznamů nejen z oblasti zemědělství, ale také lesnictví, mikrobiologie, veterinární medicíny, potravinářství, výživy a dalších odvětví. Od roku 2009 je navíc řada záznamů opatřena plnými texty, takže čistě bibliografická forma databáze už je minulostí. Plnotextově je zatím zpřístupněno cca 100.000 dokumentů. **CAB Abstracts** jsou decentralizovaným systémem, a to jak z hlediska geografického (každý kontinent má svého zástupce), tak z hlediska oborového, kdy se o tvorbu databáze starají významné instituce specializované na svou vědeckou disciplínu. Rovněž samotná databáze je rozdělena do několika tematických kolekcí. Zdrojová základna pokrývá zhruba 7.000 odborných časopisů. Články z nich jsou indexovány pomocí známého tezauru **CAB Thesaurus** (<http://www.cabi.org/cabthesaurus/>) a rovněž na základě tematického třídění **CABICODES** (<http://www.cabi.org/default.aspx?site=170&page=1999>). Databáze má ještě další mutaci. **CAB Abstracts Archive** přináší bibliografické záznamy z let 1913-1972. Přístup do služby je realizován výhradně na základě placené licence. System zpřístupňuje řada databázových center a také mateřská platforma **CAB Direct 2**, jejíž nejnovější verze byla uvolněna v září roku 2009.

Obr. 29 – Tematické rozdělení fulltextových dokumentů v databázi CAB Abstracts.
Převzato z dokumentace databáze systému.

Souhrnné informace:

Producent: Commonwealth Agricultural Bureaux International

Počet záznamů: více než 6.300.000

Retrospektiva: od roku 1973, CAB Abstracts Archive 1913-1972

Typ databáze: bibliografický, od roku 2009 přidávány plné texty

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: Dialog, STN International, DIMDI, Ovid, Dimdi, ISI, Ebsco

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.cabi.org/datapage.asp?iDocID=165>

7.6 Iniciativy pro pomoc zemím třetího světa

Velmi zajímavým počinem v rámci informačních služeb pro oblast zemědělství se v poslední době stala databáze **AGORA**. Jde o rozsáhlou sbírku materiálů, na jejíž tvorbě se podílí řada prestižních vědeckých vydavatelství. Specifikem této iniciativy je skutečnost, že databáze je určena pro informační podporu zemím třetího světa v oblasti zemědělství. Proto je také přístup subjektů z těchto zemí do obsahu služby realizován bezplatně. Ostatní zájemci musí za přístup platit.

Obr. 30 – Země, které mají přístup do databáze AGORA bezplatně. Převzato z dokumentace systému.

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.aginternetwork.org/en/about.php>

K tomuto zdroji je nutno říci, že iniciativ, které se pokoušejí dodávat odborné informační prameny do rozvojových zemí na bezplatném principu, je daleko více. Jedná se například o projekt **HINARI** (<http://www.who.int/hinari/en/>) zaměřený na zdravotnické zdroje nebo **OARE** (<http://www.oaresciences.org/en/>), do něhož přispívají renomovaná vydavatelství z oblasti environmentálních věd. K těmto dvěma iniciativám se nedávno přidala také **ARDI** (<http://www.wipo.int/ardi/en/>) zastřešovaná významnou organizací WIPO. Výše zmiňované tři iniciativy spolu s AGOROU tvoří rozsáhlý program **Research4life** (<http://www.research4life.org/>). Ten nabízí studentům a výzkumníkům z rozvojových zemí přístup k více než 8.100 kvalitních recenzovaných časopisů a k dalším materiálům.

Přehled podobně laděných iniciativ: <http://www.tandf.co.uk/journals/developingworld.asp>

8 Databáze pro chemii

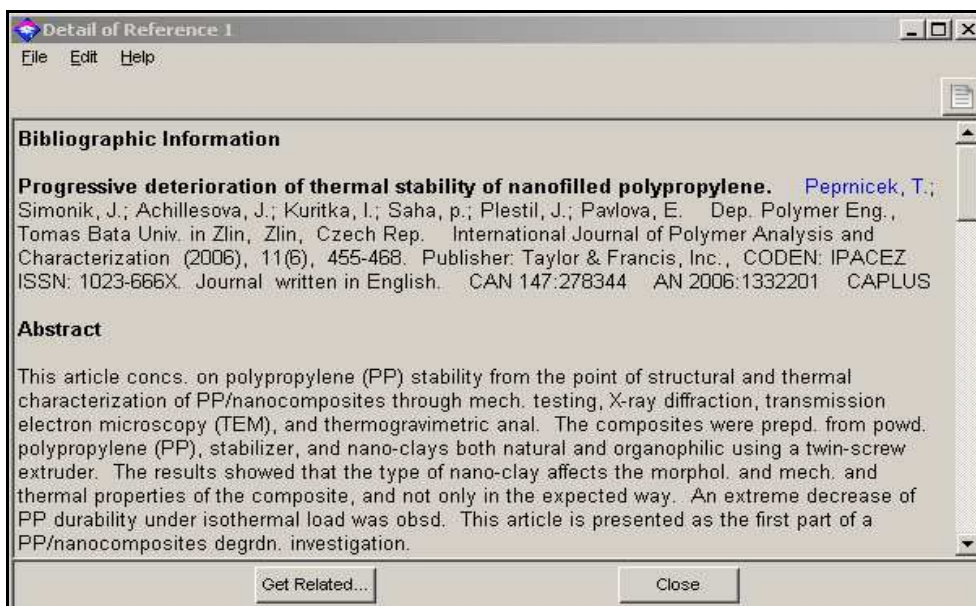
Oblast chemie je v současné době velmi dynamickou částí vědy a výzkumu. Potřeba aktuálních, vysoce odborných informací je pro tento obor více než zřetelná, a proto existují rozsáhlé databáze obsahující nové, ale i starší informace. Vysoké nároky jsou zde kladeny i na způsob zpřístupnění informací. Protože tato oblast vyžaduje mnohdy specifické formy zobrazení dat (chemické vzorce, sloučeniny, nákresy atomů či molekul atd.), existují na informačním trhu speciální programy a platformy, které odpovídají informačním potřebám uživatelů z řad chemiků i v tomto hledisku a poskytují odborné informace v žádané formě a kvalitě.

8.1 Chemical Abstracts

Chemical Abstracts je největší a bezkonkurenčně nejvyužívanější světová databáze pro oblast chemie a souvisejících disciplín. Systém produkuje organizace **CAS - Chemical Abstracts Service** (<http://www.cas.org/>), divize **Americké chemické společnosti** (<http://portal.acs.org>). Uživatel má k dispozici obrovskou škálu vyhledávacích možností, a to nejen v bázi bibliografických záznamů článků a patentů, ale také v rozsáhlé kolekci chemických látek, reakcí a sloučenin. Ještě než dostala databáze elektronickou podobu, byla k dispozici ve formě stejnojmenného referátového časopisu, který začal vycházet již v roce 1907. V současné době systém čerpá bibliografické záznamy článků ze zhruba 1.500 klíčových vědeckých časopisů. Databáze navíc obsahuje informace o velkém množství patentových dokumentů, disertací, konferenčních materiálů, knih atd.

Kromě standardního typu zpřístupnění přes databázová centra je služba dostupná také přes platformu **SciFinder**, která přináší uživateli paletu vyhledávacích možností a strategií. Bibliografické záznamy jsou tematicky zpracovány podle **klasifikace CAS** a podle hesláře **CA General Subject Headings**. Část databáze, která registruje chemické látky, reakce a sloučeniny, je indexována podle tezauru **CAS Chemistry Numbers**. Přístup ke službě je realizován výhradně na komerční bázi.

Obr. 31 – Zobrazení bibliografického záznamu v databázi Chemical Abstracts v platformě SciFinder. Převzato ze systému.

Platforma SciFinder umožňuje dokonalé využití všech specifických funkcí, které vyžaduje zpřístupňování odborných chemických informací. Jedná se například o grafické zobrazení chemických prvků a sloučenin, velmi netradiční kladení rešeršních dotazů (do systému se nezapisují fráze, nýbrž celé věty) či vysoce komfortní práci s vyhledanými výsledky. Samozřejmostí je rovněž linkovací služba, která propojuje zdrojové bibliografické záznamy s jejich plnými texty. Standardně je to **Chemport Connection**, lze však bez problémů implementovat i další linkovací technologie (např. SFX). Uživatel má dvě možnosti použití platformy SciFinder, a to za pomoci staženého **klientského programu** nebo nově dostupné **webové verze**. Klientská verze už však nebude od roku 2013 podporována.

Obr. 32 – Zobrazení výsledků v databázi Chemical Abstracts ve webové verzi platformy SciFinder. Převzato ze systému.

Souhrnné informace:

Producent: Chemical Abstracts Service

Počet záznamů: 35.000.000 bibliografických záznamů, 55.000.000 chemických reakcí

Retrospektiva: nejstarší záznamy od roku 1800

Typ databáze: bibliografický, část databáze o chemických prvcích, sloučeninách a reakcích faktografická

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: Dialog, STN International, OCLC

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.cas.org/expertise/cascontent/index.html>

8.2 Reaxys

Služba **Reaxys** provozovaná společností Elsevier je unikátním souborem databází, které obsahují vysoce komplexní informace ze všech chemických odvětví. Reaxys, který spatřil světlo světa poprvé v roce 2009, obsahuje hned několik velmi významných databází a právě jejich kombinací dosahuje perfektního pokrytí veškeré chemické tematiky. Služba je vytvořena ze tří velmi tradičních databází:

8.2.1 Beilstein

Databáze německé provenience nese v názvu jméno jednoho z nejvýznamnějších tamních chemiků – **Friedricha Konrada Beilsteina**. Jedná se o službu, která vyčerpávajícím způsobem mapuje kompletní problematiku **organické chemie**. Tvorbu databáze zajišťoval dlouhá léta **Beilstein Institut**, nyní je vše plně v režii společnosti **Elsevier**. Systém je stejně jako u Chemical Abstracts rozdělen na více sekcí. Bibliografické záznamy dokumentů představují pouze jeden z komponentů systému. Dostupné jsou rovněž báze dat obsahující chemické reakce nebo sloučeniny. Zdrojovou základnu systému nyní tvoří 150 titulů prestižních vědeckých časopisů. Pozoruhodná je retrospektiva systému, která u nejstarších záznamů sahá až do roku 1771. V minulosti byl přístup do Beilsteinu realizován přes platformu CrossFire, nyní už je výhradně možný pouze v rámci služby Reaxys.

Souhrnné informace:

Producent: Elsevier

Počet záznamů: 10.650.000 bibliografických záznamů, 22.500.000 chemických reakcí, 10.000.000 chemických sloučenin

Retrospektiva: od roku 1771

Typ databáze: bibliografický, část databáze o chemických prvcích, sloučeninách a reakcích faktografická

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: -

8.2.2 Gmelin

Gmelin je dvojčetem předchozí databáze Beilstein, tentokrát však určeným pro oblast **anorganické chemie**. Databáze nese jméno německého chemika **Leopolda Gmelina**. Předchůdcem celého systému byl velmi významný **Gmelins Handbuch der anorganischen Chemie**. Před firmou Elsevier zajišťovala budování systému **Německá chemická společnost (Gesellschaft Deutscher Chemiker e.V.)**. V současné době je pro potřeby databáze indexováno 62 odborných časopisů. Struktura, retrospektiva (od roku 1772) i způsob zpřístupnění databáze jsou podobné jako u služby Beilstein.

Souhrnné informace:

Producent: Elsevier

Počet záznamů: 1.300.000 bibliografických záznamů, 2.300.000 chemických reakcí, 2.600.000 chemických sloučenin

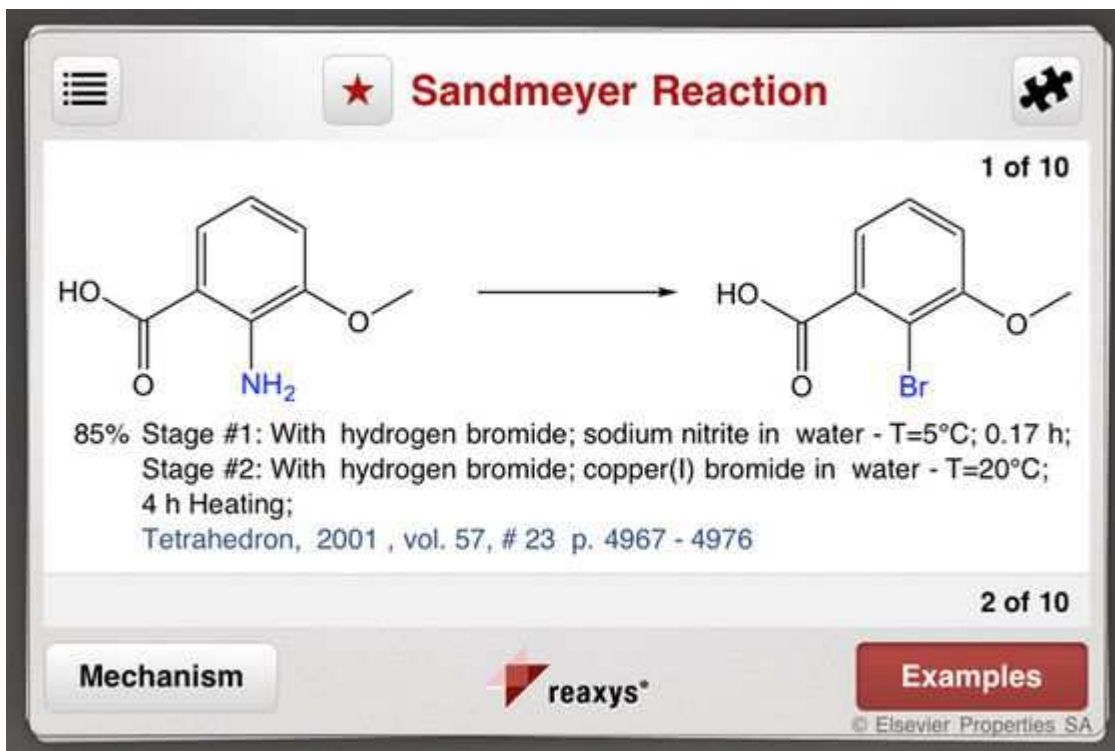
Retrospektiva: od roku 1772

Typ databáze: bibliografický, část databáze o chemických prvcích, sloučeninách a reakcích faktografická

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: -

Třetí součástí systému Reaxys je **Chemistry Patent Database**, která, jak už vyplývá z názvu, obohacuje službu o široké portfolio patentových informací.

Obr. 33 – Zobrazení chemické reakce v databázi Reaxys. Převzato z dokumentace k databázi.

Další informace o databázi a přístupu: <https://www.reaxys.com/info/>

8.3 Analytical Abstracts

RSC | Advancing the
Chemical Sciences

Tato bibliografická databáze z produkce **Royal Society of Chemistry – RSC** (<http://www.rsc.org/>) představuje klíčový zdroj pro oblast analytické chemie. Analytical Abstracts excerpují záznamy z více než 100 klíčových oborových časopisů. Zajímavostí je, že databáze vychází nadále i v tištěné podobě, a to 12x ročně. Elektronická verze je oproti tomu aktualizována týdně. Roční přírůstek činí zhruba 15.000 bibliografických záznamů. Databáze je placená a jednou z možností přístupu je také platforma, kterou nabízí samotný producent systému společnost RSC.

Souhrnné informace:

Producent: Royal Society of Chemistry
 Počet záznamů: více než 430.000
 Retrospektiva: od roku 1980
 Typ databáze: bibliografický
 Způsob přístupu: placený
 Databázová centra s přístupem: Dialog, Ovid

Další informace o databázi a přístupu:

<http://www.rsc.org/Publishing/CurrentAwareness/AA/index.asp>

9 Databáze pro matematiku

9.1 MathSci

MathSciNet Databáze **MathSci** představuje nejvýznamnější světový elektronický informační zdroj pro oblast matematiky a návazných oborů (počítačová věda, statistika apod.). Tvorbu této databáze zajišťuje **American Mathematical Society** (<http://www.ams.org/>). Systém se skládá ze dvou hlavních podbází a několika dalších méně významných součástí. Jádrem tvoří kolekce **Mathematical Reviews** a **Current Mathematical Publications**. Záznamy jsou indexovány pomocí speciálního systematického třídění **Mathematics Subject Classification** (<http://www.ams.org/mathscinet/msc/msc2010.html>). V současné době obsahuje systém více než 2.7 milionů záznamů a kromě databázových center je možno v něm vyhledávat i v rámci rozhraní **MathSciNet** na stránkách producenta. Přístup do databáze je však výhradně placený.

AMERICAN MATHEMATICAL SOCIETY
MathSciNet®
Mathematical Reviews on the Web

Publications Authors Journals Citations

Search Terms

Author [dropdown] [input] and [dropdown]
Title [dropdown] [input] and [dropdown]
MSC Primary [dropdown] [input] and [dropdown]
Anywhere [dropdown] [input]

Search Clear

Time Frame
 Entire Database
 [dropdown] Year [input]
 Year Range: [input] to [input]

Publication Type
 All Books Journals Proceedings

Review Format
 PDF HTML

Facts and Figures: 2,774,350 total publications

Obr. 34 – Hlavní stránka systému MathSciNet. Převzato z [www rozhraní](http://www.ams.org/mathscinet/).

Souhrnné informace:

Producent: American Mathematical Society

Počet záznamů: více než 2.775.000

Retrospektiva: od roku 1940

Typ databáze: bibliografický

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: Dialog, Ovid

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.ams.org/mathscinet/>

9.2 Zentralblatt MATH

Další významnou databází oblasti matematiky je **Zentralblatt MATH**, na jejímž budování se podílí vydavatelství **Springer** (<http://www.springer.com/>) spolu s **European Mathematical Society** (<http://www.euro-math-soc.eu/>) a **FIZ Karlsruhe** (<http://www.fiz-karlsruhe.de/>). Databáze obsahuje bibliografické záznamy z 3.500 klíčových titulů časopisů. Stejně jako předchozí služba používá pro indexaci selekční jazyk **Mathematics Subject Classification**. Systém je dostupný po zaplacení licence, avšak na internetu je uživatelům k dispozici omezená, volně dostupná verze. V ní jsou po vyhledání výsledků k dispozici vždy pouze první tři relevantní bibliografické záznamy včetně abstraktu. Dodávání plných textů dokumentů je zajišťováno za pomoci služby **TIBORDER**.

The screenshot shows a bibliographic record from Zentralblatt MATH. At the top left, the Zbl number is 06010378. The authors listed are Nam, Phan Thanh; Portmann, Fabian; Solovej, Jan Philip. The title is 'Asymptotics for two-dimensional atoms. (English)'. The source is 'Ann. Henri Poincaré 13, No. 2, 333-362 (2012)'. The summary states: 'We prove that the ground state energy of an atom confined to two dimensions with an infinitely heavy nucleus of charge $Z > 0$ and N quantum electrons of charge -1 is $E(N, Z) = -1/2 Z^2 \ln Z + O(Z^2)$ as $Z \rightarrow \infty$ and $N/Z \rightarrow \lambda$, where $E_{TF}(\lambda)$ is given by a Thomas-Fermi type variational problem and $C_H \approx -2.2339$ is an explicit constant. We also show that the radius of a two-dimensional neutral atom is unbounded when $Z \rightarrow \infty$, which is contrary to the expected behavior of three-dimensional atoms.' Below the summary, the MSC 2010 classification is 81V45, 'Applications of quantum theory to atomic physics'. At the bottom, there are buttons for PDF, XML, AMS-TeX, TEXT, BibTeX, and Full Text, and a 'Comment on this Item' button.

Obr. 35 – Bibliografický záznam dokumentu z databáze Zentralblatt MATH. Převzato z volné verze systému.

Souhrnné informace:

Producent: FIZ Karlsruhe, Springer Verlag

Počet záznamů: více než 3.000.000

Retrospektiva: od roku 1868

Typ databáze: bibliografický

Způsob přístupu: placený, omezená verze systému dostupná bezplatně

Databázová centra s přístupem: -

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.zentralblatt-math.org/zblmath/about/>

Volná verze systému: <http://www.zentralblatt-math.org/zblmath/>

Výtečná služba pro oblast matematiky je dostupná také v českém prostředí. Představuje ji **Česká digitální matematická knihovna** (<http://dml.cz/>). Na tomto projektu se podílí vícero institucí, ale vůdčí roli hraje **Matematický ústav Akademie věd České republiky** (<http://www.math.cas.cz/>) a **Ústav výpočetní techniky Masarykovy univerzity v Brně** (<http://www.muni.cz/ics/>). Jedná se o vysoce propracovanou platformu pro zpřístupňování plných textů článků z českých matematických časopisů. Systém je postavený na technologii DSpace, kam jsou ukládány zmiňované články dosahující mnohdy velmi dlouhé retrospektivy. Kromě časopisů jsou k dispozici také některé sborníky a monografie. Služba je dostupná zdarma.

10 Databáze pro geologii a geografii

10.1 Geobase

ELSEVIER Geobase je bibliografickým zdrojem, který se zabývá komplexní problematikou věd o zemi. Konkrétně postihuje oblasti geologie, oceánografie, geografie, ekologie apod. Její zdrojovou základnu tvoří 2.000 prestižních oborových časopisů, ale také další typy dokumentů, například knihy, zprávy nebo příspěvky ze sborníků. Společnost Elsevier, která je producentem systému, nabízí možnost přístupu k Geobase na moderní platformě **Engineering Village** (<http://www.ei.org/>). Ta obsahuje rovněž celou řadu dalších informačních zdrojů určených pro potřeby inženýrských oborů (např. Compendex, INSPEC nebo NTIS).

Souhrnné informace:

Producent: Elsevier

Počet záznamů: 2.100.000

Retrospektiva: od roku 1973

Typ databáze: bibliografický

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: Dialog, Ovid, OCLC

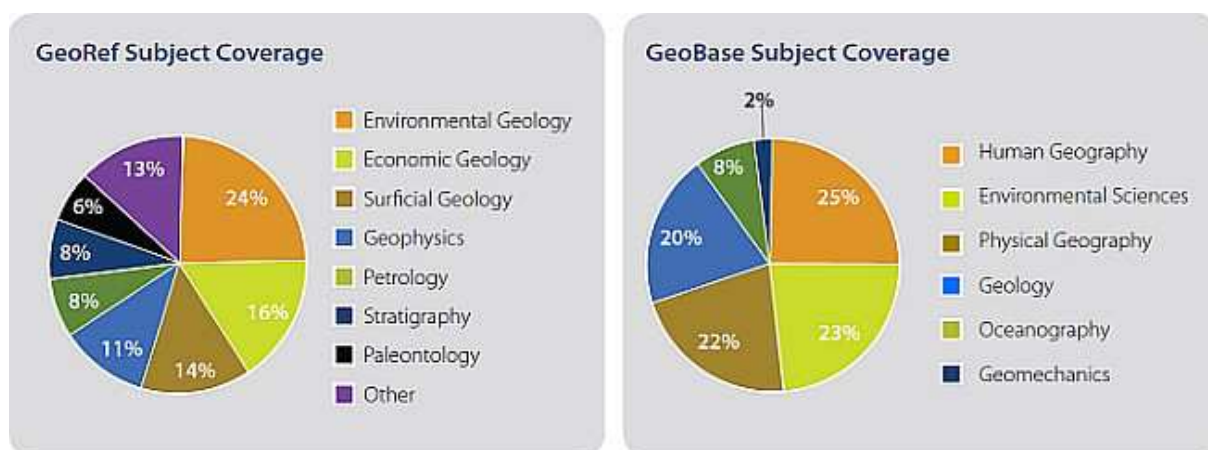
Další informace o databázi a přístupu:

http://www.elsevier.com/wps/find/bibliographicdatabasesdescription.cws_home/422597/description#description

10.2 GeoRef

Databáze **GeoRef** je produktem **American Geological Institute** (<http://www.agiweb.org/>) a představuje velmi prestižní informační zdroj pro všechny obory a součásti geologie. Stejně jako Geobase je dostupná na platformě Engineering Village, ale kromě toho ji zpřístupňuje i celá řada dalších komerčních institucí. Databáze má hlubokou retrospektivu a pro profesionální vyhledávání nabízí **Georef Thesaurus** (<http://www.agiweb.org/georef/about/thesaurus.html>), který obsahuje více než 30.000 výrazů. Na stránkách producenta se nachází omezená verze databáze, do níž je možný bezplatný přístup. Standardně je však GeoRef placenou službou.

Obr. 36 – Tematické srovnání databází GeoRef a GeoBase. Převzato z dokumentace na stránkách Engineering Village.

Souhrnné informace:

Producent: American Geological Institute

Počet záznamů: téměř 3.3200.000

Retrospektiva: od roku 1933

Typ databáze: bibliografický

Způsob přístupu: placený, omezená verze volně dostupná

Databázová centra s přístupem: Dialog, Ovid, Ebsco, CSA, STN International

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.agiweb.org/georef/index.html>

Omezená volně dostupná verze databáze: <http://previews.georef.org/dbtw-wpd/qbeprev.htm>

S databází Georef má provazbu **GeoScience World** (<http://www.geoscienceworld.org/>), služba, která zpřístupňuje několik desítek časopisů pro oblast geologie v plném textu. Na projektu se podílí sedm významných oborových institucí a neregistrovaný uživatel může volně procházet bibliografickou část databáze. Přístup k plným textům je již pochopitelně zpoplatněn.

Geografie je jedním z oborů, které jsou výborně zpracovány také v českém prostředí. **Geografická bibliografie ČR online** zvaná také **GEOIBLINE** (<http://www.geobibline.cz/>) obsahuje v současné době téměř 130.000 bibliografických záznamů. Na tvorbě systému se podílí řada významných institucí a přístup k němu je možný bezplatně prostřednictvím knihovního systému Aleph provozovaného Univerzitou Karlovou v Praze. Systém obsahuje monografie, mapy, ale především články z klíčových vědeckých periodik pro oblast geografie.

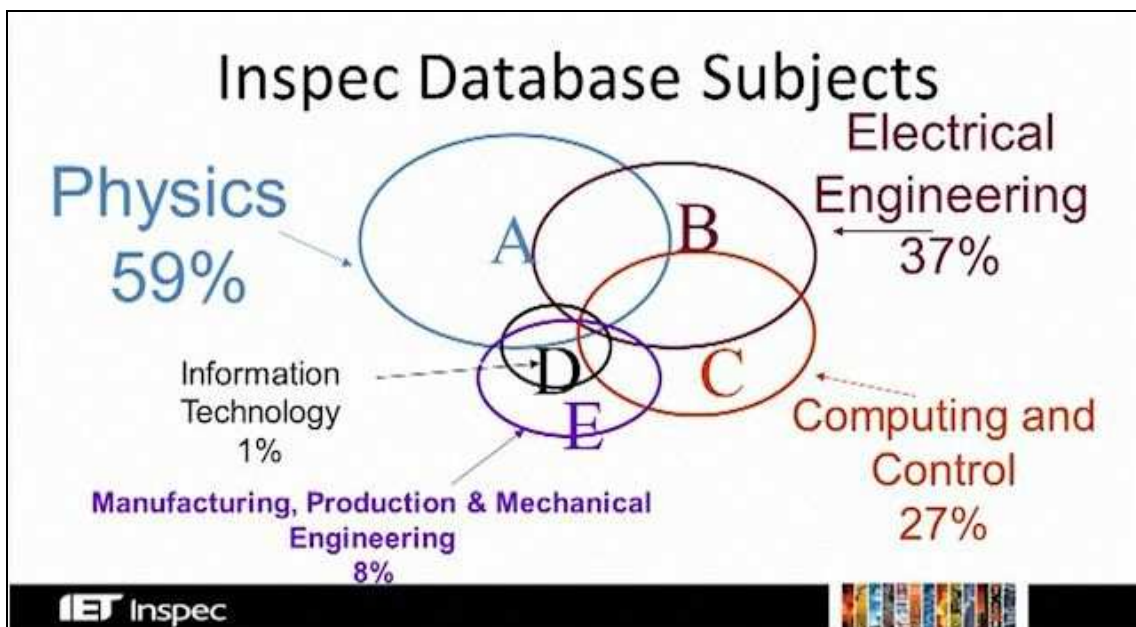
11 Databáze pro technické obory

11.1 INSPEC

IET Inspec INSPEC (Information Service – Physics, Electrical & Electronics, and Computers & Control) je pro oblast techniky nejrepresentativnějším elektronickým informačním zdrojem. Databáze je tematicky rozdělena na několik dílčích kolekcí:

- a) fyziku
- b) elektrotechniku
- c) počítačovou vědu a techniku
- d) informační technologie.

Produkcí systému obstarává organizace **Institution of Engineering and Technology – IET** (<http://www.theiet.org/>). Předchůdcem databáze byl referátový časopis **Science Abstracts**, který začal vycházet už v roce 1898. V elektronické podobě funguje systém od roku 1969 a obsažené bibliografické záznamy jsou indexovány na základě systematického třídění **INSPEC Classification** (<http://www.theiet.org/resources/inspec/about/records/iclass.cfm>) a **INSPEC Thesaurus** (<http://www.theiet.org/resources/inspec/about/records/ithesaurus.cfm>), předmětového selekčního jazyka. Kromě záznamů článků je systém vysoce oceňován také díky velmi hodnotné kolekci sborníků z konferencí (asi 2.000 jednotek). Nově jsou zahrnovány také kapitoly z odborných elektronických knih. Při dodávání plných textů spolupracuje databáze s vydavatelstvím **Elsevier** a jeho rozhraním **ScienceDirect** a s digitální knihovnou **IEEE Xplore**. Jinak je systém bibliografické povahy a přístup je realizován pouze na komerčním základě. Velmi kvalitní platformu pro vyhledávání s názvem **INSPEC Direct** (<http://inspecdirect-service.theiet.org/>) nabízí svým uživatelům samotný producent systému.

Obr. 37 – Tematické pokrytí v databázi INSPEC. Převzato z dokumentace systému.

Souhrnné informace:

Producent: Institution of Engineering and Technology

Počet záznamů: více než 12.000.000

Retrospektiva: od roku 1969, verze INSPEC Archive obsahuje záznamy z let 1898-1968

Typ databáze: bibliografický

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: Dialog, STN International, Ovid, Questel, ISI, WTI Frankfurt, Ebsco

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.theiet.org/publishing/inspec/>

11.2 IEEE Xplore

Elektronická knihovna **IEEE Xplore** je nejrozsáhlejším zdrojem svého druhu a poskytuje plnotextový přístup k více než třetině veškeré odborné literatury, zaměřující se na problematiku soudobého elektroinženýrství a informatiky. Kvalitu a odbornost textů zajišťují dva instituty: **Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE)** a **Institution of Engineering and Technology (IET)**. Systém obsahuje kolekce článků, konferenčních materiálů a norem. Jako doplněk je k dispozici databáze elektronických knih, které sice nejsou dostupné fulltextově, ale uživatel si je může objednat u vydavatele. V databázi se v současnosti nachází více než 3 miliony dokumentů v plném textu. IET je zároveň producentem významné bibliografické databáze INSPEC, přičemž IEEE Xplore slouží z velké části jako dodavatel plných textů k bibliografickým záznamům ze zmiňované databáze.

Souhrnné informace:

Producent: IEEE

Počet záznamů: více než 3.150.000 plných textů dokumentů

Retrospektiva: standardně od roku 1988, u vybraných časopisů od roku 1952

Typ databáze: plnotextový

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: -

Další informace o databázi a přístupu: <http://ieeexplore.ieee.org/Xplore/dynhome.jsp>

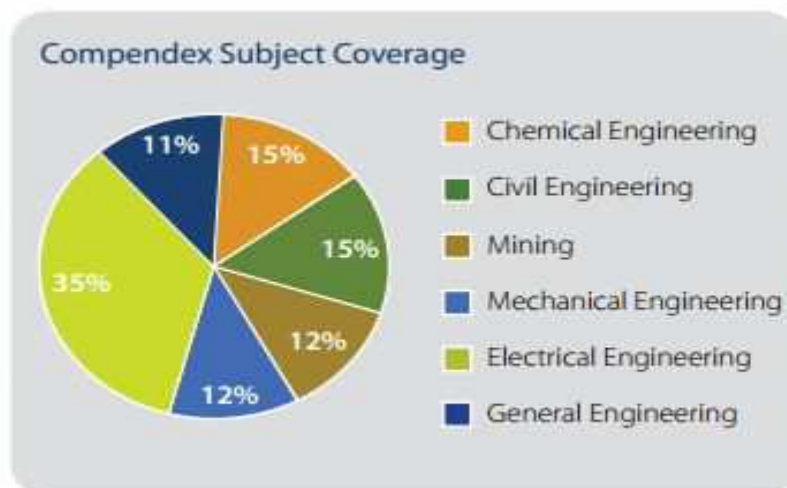
Službou podobného ladění stojící za zmínku je **ACM Digital Library** (<http://portal.acm.org/dl.cfm>) představující plnotextový zdroj zaměřený na počítačovou vědu a návazné disciplíny. Producentem systému je **Association for Computing Machinery** (<http://www.acm.org/>).

11.3 Compendex

Databáze **Compendex (COMPUTERIZED ENGINEERING INDEX)** je komplexním informačním zdrojem pro veškeré inženýrské obory. Obsahuje tak informace z mnoha technických odvětví, jako jsou strojírenství, elektrotechnika, energetika, stavebnictví, počítačová věda a mnoho dalších disciplín. Systém je produkován nevýdělečnou organizací **Engineering Information Inc.**, která se však stala součástí informačního portfolia firmy **Elsevier**. Referátový časopis **Engineering Card Service**, který je předchůdcem dnešní databáze, vycházel už od roku 1884. Systém zahrnuje záznamy z více než 5.600 odborných časopisů, jež jsou indexovány pomocí tematického třídění **CAL Classification Codes** a podle tezauru **Subject Headings for Engineering (SHE Thesaurus)**. V roce 2007 přesáhl počet bibliografických záznamů v systému 10 milionů. Roční přírůstek se přitom v současnosti pohybuje okolo 650.000 nových záznamů.

Obr. 38 – Tematické rozvržení záznamů v rámci databáze Compendex. Převzato z dokumentace na stránkách Engineering Village.

Souhrnné informace:

Producent: Elsevier Engineering Information Inc.

Počet záznamů: více než 14.500.000

Retrospektiva: od roku 1970, archivní verze zahrnuje léta 1884-1969

Typ databáze: bibliografický

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: Dialog, STN International, Ovid, Questel

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.ei.org/compendex>

11.4 ICONDA

Databáze **ICONDA** představuje přední světový informační zdroj pro oblast stavebnictví. Její specializace je skryta už v samotném názvu **ICONDA (International CONstruction DAtabase)**. Systém je produkován na půdě německé organizace **Fraunhofer Informationszentrum Raum und Bau** (<http://www.irb.fraunhofer.de/>), která je jedním z bývalých odvětvových informačních center založených německou spolkovou vládou. Databáze působí na trhu od roku 1976 a v současné době čerpá z více než 500 odborných časopisů a dalších informačních zdrojů (např. sborníků). Celkově obsahuje zhruba 800.000 bibliografických záznamů. ICONDA je placená služba, do níž je však možno získat přístup mnoha flexibilními způsoby. Pro zájemce, kteří chtějí v systému vyhledávat pouze jednorázově, lze sjednat plnohodnotný přístup na jeden den. Jinak je pochopitelně k dispozici standardní roční předplatné. Ihned po vyhledání relevantního záznamu má uživatel možnost objednání plného textu dokumentu. Existuje také mutace služby s názvem **ICONDA CIBlibrary**, která je k dispozici volně a obsahuje i bezprostřední přístup k plným textům. Tato verze byla vytvořena ve spolupráci s organizací **International Council for Research and Innovation in Building and Construction – CIB** (<http://www.cibworld.nl/>) a je propojena s repozitářem volně přístupných plnotextových materiálů. Oproti bibliografické verzi služby se však jedná o velmi malou bázi dat.

Chica, Jose A.(ed.); Elguezabal, Peru(ed.); Meno, Sandra(ed.); Amundarain, Aitor(ed.)
 CIB International Council for Research and Innovation in Building and Construction, W104 Open Building Implementation, The Netherlands (ed.); Tecnalía Corporación Tecnológica, Spain (ed.)

Proceedings of the 16th International Conference: "Open and Sustainable Building", held on 17-19 May 2010 Bilbao, Spain

This conference is one of a series held around the world in recent years by the CIB W104 Open Building Implementation Commission, focused on developments in the building industry related to two major societal objectives: 1. an adaptable - and thus sustainable - building stock and, 2. a more user-centered process of design and construction. In regard to these two objectives, it is noteworthy that a process formerly limited to office buildings, shopping centers and a few signature laboratory buildings is now becoming mainstream, with many notable examples found in these building types as well as in housing and health care facilities. That is, a base building is constructed, defining architectural and urban character, major fixed interior public spaces and pedestrian circulation, and primary utility system pathways. These "open" buildings, designed to accommodate change, are fitted-out initially and over time to meet the changing preferences of inhabitant/users. The utility infrastructure of each unit of occupancy connects to the infrastructure of the base building, which connects in turn to the higher level urban utility infrastructure. Generally, change of the fit-out of these buildings does not disturb the more permanent base building and its utility infrastructure, but a change of the base building will necessitate alterations on the fit-out level. Because these changes on the fit-out level happen over a long period of time, we often see different parties designing and constructing the base building and the fit-out. These developments - which are happening internationally - are spawning new kinds of architecture, new businesses, the development of new products and management processes and tools, and the introduction of new regulations and financing methods to match. This conference will examine these processes, products, roles and outcomes, internationally and across many building types.

Keywords: w104; clients a. users; accounting; open building; sustainable building; housing policy; development; flexible building; building design; adaptability; building industry; evaluation; comparative studies; built environment

(Spain): Labein Tecnalía Derio, 2010, approx. 495 p., figs., tabs., refs.
 ISBN: 9788488734068
 Language: English
 Conference: 16th International Conference on "Open and Sustainable Building", Bilbao (Spain), 2010
 Record info: CIB DC17955; 2010(09):1000807; NLCIB

Full Text
 recorded URL: <http://www.irbnet.de/daten/iconda/CIB17955.pdf>

Obr. 39 – Bibliografický záznam sborníku z databáze Iconda. Převzato z www stránek producenta.

Souhrnné informace:

Producent: Fraunhofer Informationszentrum Raum und Bau

Počet záznamů: zhruba 800.000

Retrospektiva: od roku 1976

Typ databáze: bibliografický

Způsob přístupu: placený, verze ICONDA CIBlibrary plnotextová

Databázová centra s přístupem: Dialog, Ovid

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.irbdirekt.de/iconda/>

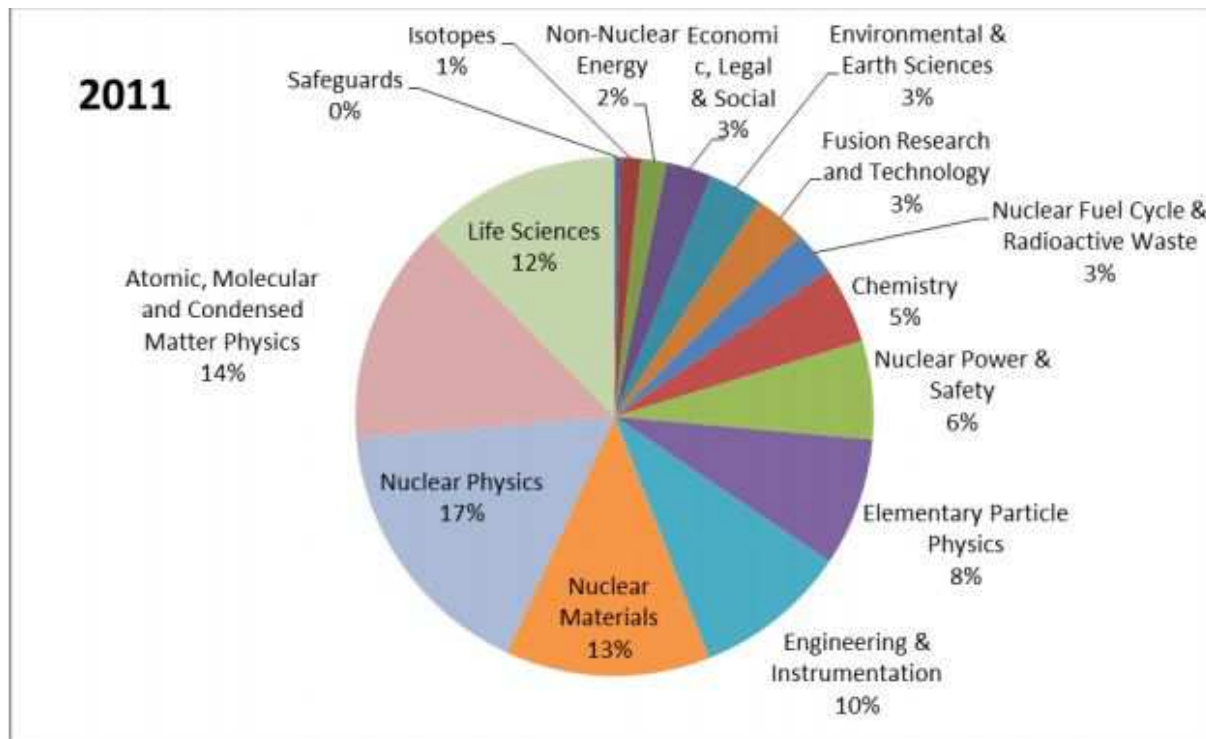
Rozhraní ICONDA CIBlibrary: <http://www.irb.fraunhofer.de/CIBlibrary/>

11.5 INIS

INIS (International Nuclear Information System) je informační služba věnovaná problematice nukleárních informací. Jedná se o decentralizovaný systém koordinovaný **International Atomic Energy Agency – IAEA** (<http://www.iaea.org/>) se sídlem ve Vídni. Dodávání záznamů do systému obstarávají jednotlivá národní centra. ČR je v tomto případě zastoupena **Ústavem jaderného výzkumu Řež a.s.** (<http://www.ujv.cz/>). Databáze funguje od roku 1970, v současné době obsahuje více než tři miliony bibliografických záznamů dokumentů a cca 310.000 plných textů (zejména dokumentů povahy šedé literatury). Pro věcný popis je používán speciální vícejazyčný **tezaurus INIS** (<https://nkp.iaea.org/INISMLThesaurus/>). V minulosti byl přístup ke službě možný pouze po zaplacení příslušných poplatků. Probíhala také akce, kdy producenti systému nabízeli volný přístup do databáze pro univerzity a akademické instituce z členských zemí IAEA. Od roku 2009 je však INIS dostupný

bezplatně pro všechny skupiny uživatelů a v roce 2011 byla navíc představena velmi intuitivní vyhledávací platforma, která uživatelům značně usnadňuje práci s databází. Zajímavým způsobem je řešeno dodávání plných textů primárních dokumentů. Neexistuje zde žádná centrální služba. V každé zúčastněné zemi totiž funguje partnerská instituce, na kterou se příslušní uživatelé mohou v této otázce obrátit. Uživatelé jsou pochopitelně k dispozici také linky na plné texty, v tomto případě se jedná o odkazy ve formě identifikátoru DOI.

Obr. 40 – Tematické rozložení dokumentů v databázi INIS. Převzato z dokumentace k systému.

Souhrnné informace:

Producent: International Atomic Energy Agency

Počet záznamů: zhruba 3.300.000, 310.000 plných textů

Retrospektiva: od roku 1970

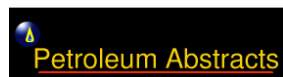
Typ databáze: bibliografický s malou kolekcí plných textů

Způsob přístupu: volně dostupný

Databázová centra s přístupem: STN International

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.iaea.org/INIS/>

11.6 TULSA (Petroleum Abstracts)

Tato databáze pokrývá kompletně oblast ropného průmyslu a návazných disciplín a aplikací. Služba je produkována společností **Petroleum Abstracts**, která je součástí **University of Tulsa** (<http://www.utulsa.edu/>). V rámci databáze získává uživatel přístup nejen k bibliografickým záznamům článků, ale také k velmi významné a rozsáhlé kolekci patentů a příspěvků z konferencí. V červnu 2009 se počet bibliografických záznamů přehoupl přes magickou hranici jednoho milionu. Součástí databáze je vlastní služba dodávání primárních textů dokumentů.

Souhrnné informace:

Producent: Petroleum Abstracts, a division of The University of Tulsa

Počet záznamů: více než 1.000.000

Retrospektiva: od roku 1961

Typ databáze: bibliografický

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: Dialog, STN International, Ovid, Ebsco

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.pa.utulsa.edu/>

12 Databáze pro společenské a humanitní vědy

12.1 ERIC

ERIC (Educational Resources Information Center) představuje nejvýznamnější světovou databázi pro oblast výchovy a vzdělávání.

Systém je vytvářen za podpory **Institute of Educational Sciences** (<http://ies.ed.gov/>), a protože je částečně hrazen ze státních peněz, je dostupný zcela zdarma. Databáze je bibliografické povahy, avšak v posledních letech se projevuje stále silnější trend zpřístupňovat v rámci systému i plné texty dokumentů, obvykle ve formátu PDF. Podíl plnotextových prací v bázi nyní čítá zhruba 345.000 jednotek. Zdrojovou základnu systému tvoří více než 600 odborných časopisů, jejichž články jsou v rámci služby indexovány pomocí speciálního selekčního jazyka pro oblast pedagogiky **Thesaurus of ERIC Descriptors** (<http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/thesaurus/thesaurus.jsp>).

Browse Thesaurus Alphabetically	
A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z	
Browse Thesaurus By Category	
Agriculture and Natural Resources	Information/Communications Systems
Arts	Labor and Employment
Bias and Equity	Language and Speech
Business, Commerce, and Industry	Languages
Communications Media	Learning and Perception
Counseling	Mathematics
Curriculum Organization	Measurement
Disabilities	Mental Health
Economics and Finance	Occupations
Educational Levels, Degrees, and Organizations	People and Cultures
Educational Process: Classroom Perspectives	Physical Education and Recreation
Educational Process: School Perspectives	Publication/Document Types
Educational Process: Societal Perspectives	Reading
Equipment	Research and Theory
Facilities	Science and Technology
Government and Politics	Social Problems
Health and Safety	Social Processes and Structures
Human Geography	Students, Teachers, School Personnel
Humanities	Subjects of Instruction
Individual Development and Characteristics	Tests and Scales
Individual in Social Context, The	

Obr. 41 – Hlavní třídy tezauru ERIC. Převzato z dokumentace k systému.

Souhrnné informace:

Producent: Educational Resources Information Center

Počet záznamů: více než 1.400.000, zhruba 345.000 plných textů

Retrospektiva: 1966

Typ databáze: bibliografický s rostoucím podílem plnotextových dokumentů

Způsob přístupu: volně dostupný

Databázová centra s přístupem: Dialog, Ovid, OCLC, CSA, Ebsco, ProQuest

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.eric.ed.gov/>

12.2 Sociological Abstracts

Databáze **Sociological Abstracts** je, jak napovídá její název, určena zejména pro oblast sociologie. Její tematické zaměření však postihuje i řadu hraničních oborů, jako jsou ekonomie, zdravotnictví, sociální psychologie nebo náboženství. Budování databáze bylo původně v kompetenci organizace **Sociological Abstracts, Inc.**, která se však stala součástí firmy **Cambridge Scientific Abstracts (CSA)**. CSA se nyní stará nejen o chod celého systému, ale zejména o jeho zpřístupnění uživatelům. Databáze čerpá literaturu z více než 1.800 titulů vědeckých časopisů a v současné době obsahuje více než 950.000 záznamů. Ročně se v systému objeví cca 30.000 nových položek. Systém je navíc doplňován retrospektivně, a tak nejstarší záznamy pocházejí nyní z roku 1952. Paralelně s databází vychází nadále i stejnojmenný tištěný časopis. Pro popis dokumentů se používají jak systematické, tak předmětové selekční jazyky. Konkrétně se jedná o **Sociological Abstracts Classification Scheme** (<http://www.csa.com/factsheets/supplements/saclass.php>) a pro potřeby předmětového třídění **Thesaurus of Sociological Indexing Terms** (<http://www.csa.com/factsheets/supplements/sociothes.php>). Více než 26 % databáze je tvořeno recenzemi knih a filmů. V posledním období se intenzivněji rozvíjí spolupráce s firmou ProQuest, což vedlo k vývoji nové služby **ProQuest Sociology** (www.ProQuest.com/pdpq/sociology), v níž je podstatná část databáze Sociological Abstracts doplněná o plné texty.

The screenshot shows the CSA Illumina database interface. At the top, there is a navigation bar with 'Quick Search', 'Advanced Search', 'Search Tools', and 'Browse' buttons. Below this, a green bar indicates 'Record View' and 'Return to Results'. The main content area displays a record for a document in the 'Sociological Abstracts' database. The title is 'The role of mental health problems in explaining violent behaviors in children and adolescents over the lifecourse: An exploratory study' by Denise Paquette. The affiliation is the University of South Florida. The source is 'Dissertation Abstracts International, A: The Humanities and Social Sciences, vol. 67, no. 10, pp. 3990, Apr 2007'. The ISSN is 0419-4209. Below the record, there are 'Descriptors' and 'New Search Using Marked Terms' options. The abstract text is visible at the bottom of the record.

Obr. 42 – Bibliografický záznam dokumentu z databáze Sociological Abstracts na platformě CSA Illumina. Převzato z dokumentace na stránkách společnosti CSA.

Souhrnné informace:

Producent: Cambridge Scientific Abstracts

Počet záznamů: více než 950.000

Retrospektiva: 1952

Typ databáze: bibliografický, ve verzi ProQuest Sociology částečně plnotextový

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: CSA, OCLC, ProQuest

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.csa.com/factsheets/socioabs-set-c.php>

12.3 PsycINFO

PsycINFO je databáze cílená na oblast psychologie, jejím producentem je **American Psychological Association – APA** (<http://www.apa.org/>). Systém indexuje více než 2.150 titulů časopisů, přičemž podíl bibliografických záznamů článků tvoří téměř 80 % obsahu celé databáze. Kromě článků zahrnuje databáze rovněž záznamy knih a disertačních prací. Celkově systém obsahuje více než 3 miliony bibliografických záznamů. Od roku 1995 je každý záznam opatřen abstraktem. Pro potřeby indexace nachází využití **Thesaurus of Psychological Index Terms**, předmětový selekční jazyk (<http://www.apa.org/pubs/databases/training/thesaurus.aspx>), a dále systémové třídění **PsycINFO Classification Categories and Codes** (<http://www.apa.org/pubs/databases/training/class-codes.aspx>). V elektronické verzi funguje služba od roku 1966, je však retrospektivně doplněna i o starší záznamy, jejichž původ sahá až do roku 1887. V kolekci knih se dokonce objevují nejstarší záznamy už z roku 1840. Právě produkty **PsycBooks** (<http://www.apa.org/psycbooks/>) a báze článků **PsycArticles** (<http://www.apa.org/psycarticles/>) doplňují databázi o plnotextovou nadstavbu, což ještě zvýrazňuje její jedinečnost. Veškeré produkty APA se nacházejí na jednotné platformě nazvané **PsycNet** (<http://www.apa.org/pubs/databases/psycnet/index.aspx>), která tak slouží jako komplexní brána do světa psychologie. Vzhledem k tomu, že PsycINFO představuje suverénně nejvyšší informační službu pro oblast psychologie bez přímého konkurenta na trhu, je cena této databáze dosti vysoká.

PsycINFO: Citation and Abstract		 Printer-friendly version
Title	Epilepsie a osobnost II. / Epilepsy and personality: II.	
Abstract	Studied the reflection of certain disease-related variables in personality characteristics; and assessed the relationship between personality and age, education, family status, contact with a psychiatrist, and subjective need for psychiatric or psychological assistance. Ss were 190 epileptic adults (mean age 32.4 yrs). The Structure of Mental Instability and Personality Dynamism Questionnaire, the Subjective Sensations and States Questionnaire, and the Washington Psychosocial Inventory were used, and a regression analysis was performed. (English & Russian abstracts) (PsycINFO Database Record (c) 2007 APA, all rights reserved)	
Authors	Preiss, Jan; Zvárová, Jana	
Affiliations	Preiss, Jan: Fakultní Poliklinika, Psychiatrické Oddelení, Prague, Czechoslovakia	
Source	Československá Psychologie. 1990 Vol 34(1) 38-51	

Obr. 43 – Bibliografický záznam článku v databázi PsychINFO. Převzato z dokumentace na stránkách producenta.

Souhrnné informace:

Producent: American Psychological Association (APA)

Počet záznamů: více než 3.000.000

Retrospektiva: standardně 1966, historická kolekce od roku 1887

Typ databáze: bibliografický

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: Dialog, DIMDI, Ovid, OCLC, CSA, Ebsco

Další informace o databázi a přístupu:

<http://www.apa.org/pubs/databases/PsycINFO/index.aspx>

Poměrně úspěšná databáze pro oblast psychologie je budovaná také v německém prostředí. Jedná se o databázi **PSYINDEX** (<http://www.zpid.de/index.php?wahl=PSYINDEX&lang=EN>) a produkuje ji **Leibniz-Zentrum für Psychologische Information und Dokumentation – ZPID** (<http://www.zpid.de/>). ZPID databázi zároveň zpřístupňuje na platformě **PSYINDEX Direct** (<http://www.zpid.de/retrieval/login.php>). Další možností, jak se k obsahu služby čítající téměř 250.000 bibliografických záznamů dostat, jsou databázová centra DIMDI, Ovid, Ebsco a Genios. Databáze je nyní rovněž součástí německého portálu pro odbornou zdravotnickou literaturu **MEDPILOT** (<http://www.medpilot.de/>).

12.4 Philosopher's Index

System přináší vyčerpávající informace pro oblast filozofie a příbuzných oborů, jako jsou etika, logika, metafyzika nebo estetika. Bibliografické záznamy systém získává z více než 1.400 specializovaných časopisů z 85 zemí. Geograficky se databáze nezaměřuje pouze na Evropu, ale zahrnuje také čínskou a japonskou filozofii. Databáze obsahuje v současné době téměř 485.000 bibliografických záznamů a její retrospektiva sahá do roku 1940. Producentem systému je organizace **Philosopher's Information Center** (<http://philinfo.org/>) a přístup do databáze je vázán na password, který uživatel získá po zaplacení příslušných poplatků.

Souhrnné informace:

Producent: Philosopher's Information Center

Počet záznamů: více než 485.000

Retrospektiva: 1940

Typ databáze: bibliografický

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: Ovid, CSA, Proquest, Ebsco

Další informace o databázi a přístupu: <http://philindex.org/>

12.5 EconLit

Databáze **EconLit** představuje jeden z nejdůležitějších světových informačních zdrojů pro oblast ekonomie. Předchůdcem systému byl referátový časopis **Journal of Economic Literature**. Od roku 1969 je databáze vydávána v elektronické formě pod názvem **EconLit**. Nedávno byla databáze obohacena o archivní obsah z let 1886-1968. Producentem systému je **American Economic Association** (<http://www.aeaweb.org/index.php>) a přístup do něho je realizován výhradně na komerční bázi. V rámci služby je k dispozici více než 1 milion bibliografických záznamů primárních zdrojů, které jsou tvořeny převážně z časopiseckých článků, ale také z knih, disertací nebo výzkumných zpráv. Pro popis dokumentů je využívána předmětová klasifikace **EconLit Subject Descriptors** (<http://www.aeaweb.org/econlit/subject.php>) a systematické třídění **JEL Classification** (http://www.aeaweb.org/jel/jel_class_system.php). Ačkoli je EconLit databází bibliografickou, vyvinula společnost **Ebsco** její částečně plnotextovou verzi, která obohacuje podstatný segment bibliografických záznamů o plné texty článků z vybraných časopisů.

☐ Result 1.	First Philosophy of Democratic Capitalism as Creative Economy: A Thomistic Onto-theology of Self Communicative Ownership. Meng, Jude Chua Soo Find Similar	Link to... <ul style="list-style-type: none"> • Abstract • Library Holdings • Internet Resources Hledej! UTB
Score	★★★★★	
Accession Number	0637956	
Publication Type	Journal Article	
Author	Meng, Jude Chua Soo.	
Institution	National U Singapore and Ctr for Philosophy & Religion, U Notre Dame.	
Title	First Philosophy of Democratic Capitalism as Creative Economy : A Thomistic Onto-theology of Self Communicative Ownership.	
Source	Journal of Markets and Morality, Vol. 5 (2), p 385-413, Fall 2002.	
Language	English	
Subject Headings	Capitalist Systems: Political Economy (P160) Cultural Economics: Religion (Z120) Relation of Economics to Social Values (A130) Economic Sociology; Economic Anthropology (Z130).	
Key Words	Capitalism; Property.	
Abstract	This paper attempts a theological justification for the right to private property or ownership. This I have subtitled, "A Thomistic Onto-Theology of Self-Communicative Ownership," for our discourse grounds human ownership as a participation of the self-giving creativity of the Divine owner. Such a justification of ownership is also a metaphysical articulation of the true spirit of the creative economy , which should be the theological norm for democratic capitalism, insofar as capitalism aspires to be such a creative economy . This is no blind praise of any capitalist system, but proposes itself as a normative thesis as well as a justificatory thesis of capitalism. Hence its title, "First Philosophy of Democratic Capitalism As Creative Economy ," for it intends to be a demonstration of its first principles-first of a creative economy , and by extension also of democratic capitalism insofar as the latter should instantiate such an economy .	
Availability	http://www.acton.org/publications/mandm/ .	
ISSN	1098-1217	
Update Code	200904	

Obr. 44 – Základní bibliografický záznam vyhledaný v databázi EconLit v rámci platformy Ovid. Převzato ze systému.

Souhrnné informace:

Producent: American Economics Association (AEA)

Počet záznamů: více než 1.000.000

Retrospektiva: 1969, archivní obsah od roku 1886

Typ databáze: bibliografický

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: Dialog, Ovid, Ebsco, CSA

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.aeaweb.org/econlit/index.php>

12.6 OECDiLibrary

OECDiLibrary – **Organization for Economic Cooperation and Development** – **OECD** (<http://www.oecd.org/>) je významnou světovou institucí pro oblast národního i mezinárodního ekonomického rozvoje. Nabízená databáze sdružuje celou řadu informačních zdrojů a tvoří tak velmi obšírný systém, který poskytuje kvalitní informace ze sociálně ekonomické oblasti. Jádrem systému jsou statistiky a analýzy produkované OECD. Nedílnou součástí jsou také články a elektronické knihy, dostupné plnotextově. Celá databáze tak kombinuje principy faktografického a plnotextového zdroje. Přístup je možný výhradně na komerční bázi, pouze přes www stránky producenta. Od roku 2010 nabízí OECD přístup do databáze také

na nové platformě **OECDiLibrary**. Starší verze služby zvaná **SourceOECD** je však zatím nadále v provozu.

Obr. 45 – Graf z databáze SourceOECD, který ukazuje průměrný počet odpracovaných hodin za jeden rok ve vybraných státech. Převzato ze systému.

Souhrnné informace:

Producent: OECD

Obsah databáze: 7.700 elektronických knih, 25.000 článků a kapitol, statistiky

Retrospektiva: 1998

Typ databáze: plnotextový a faktografický

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: -

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.oecd-ilibrary.org/>

Starší verze služby: <http://caliban.sourceoecd.org>

13 Databáze pro umělecké obory

13.1 Grove Art

Grove Art Online *for all aspects of the visual arts world wide* je jednou z nejpozoruhodnějších informačních služeb pro oblast umění. Ponejvíce se systém orientuje na výtvarné umění. Obsahuje kromě plných textů článků z uměleckého prostředí také řadu obrazového materiálu a fotografií. Systém produkuje vydavatelství **Oxford University Press**. V roce 2008 se Grove Art stal spolu s dalšími referenčními díly součástí obsáhlé kolekce **Oxford Art Online**.

Pablo Picasso: Guernica © 2007 Estate of Pablo Picasso/Artists Rights Society (ARS), New York, photo credit: Erich Lessing/Art Resource, NY

Obr. 46 – Fotografie obrazu Pabla Picassa. Převzato z databáze Grove Art.

Souhrnné informace:

Producent: Oxford University Press

Počet záznamů: 45.000 plných textů, 21.000 biografií, 6.000 obrázků

Retrospektiva: 1996

Typ databáze: plnotextový, faktografický

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: -

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.oxfordartonline.com/>

13.2 Umělecké databáze z produkce Ebsco

Velmi solidní zdroje pro oblast umění má ve své nabídce společnost Ebsco. Je nutné poznamenat, že ty nejhodnotnější získala akvizicí společnosti H. W. Wilson, která byla ještě donedávna producentem hned několika klíčových uměleckých databází. Jedná se jednak o služby **Art Index** (<http://www.ebscohost.com/academic/art-index>) a **Art Index Retrospective** (<http://www.ebscohost.com/academic/art-index-retrospective>), které obsahují bibliografické záznamy z řady prestižních uměleckých časopisů, a hlavně o databázi **Art Full Text** (<http://www.ebscohost.com/academic/art-full-text>). Ta přináší plné texty článků z více než 500 oborových periodik. Kombinace těchto zdrojů vytváří velmi komplexní databanku informací ze všech uměleckých disciplín. Mozaiku pak ještě doplňuje zdroj **Art Abstracts**

(<http://www.ebscohost.com/academic/art-abstracts>), pocházející rovněž z původní produkce firmy H. W. Wilson.

13.3 Umělecké databáze CSA

Ceněny jsou také umělecké databáze společnosti CSA. V její nabídce figurují tituly:

ARTBibliographies Modern - <http://www.csa.com/factsheets/artbm-set-c.php>

Komplexní zdroj pro oblast dějin umění. Obsahuje více než 425.000 bibliografických záznamů.

Avery Index to Architectural Periodicals - <http://www.csa.com/factsheets/avery-set-c.php>

Bibliografická databáze pokrývající oblast architektury a designu. Systém je nově zpřístupňován rovněž společností Ebsco.

Design and Applied Arts Index - <http://www.csa.com/factsheets/daai-set-c.php>

Služba, která přináší více než 245.000 bibliografických záznamů o designu a užitém umění.

V minulosti byly tyto služby (spolu se zdrojem Bibliography of the History of Art) nabízeny jako balíček databází s názvem **CSA Art and Design Collection**. Nyní již je možné sjednat přístup do nich separátně.

Výše uvedená databáze **Bibliography of the History of Art (BHA)** už vůbec nefiguruje v nabídce společnosti CSA, nýbrž je volně dostupná na stránkách **J. Paul Getty Trust** (<http://www.getty.edu/>). Spolu s BHA je v rámci vyhledávací platformy k dispozici podobně zaměřená databáze z francouzského prostředí s názvem **Répertoire de la littérature de l'art (RILA)**. Společnost Getty hledala pro tvorbu databáze silného partnera a v létě roku 2010 oznámila, že se jím stane ProQuest. Služba je tak nyní dostupná na platformě **ProQuest Illumina** pod názvem **International Bibliography of Art**.

Hlavní stránka pro vyhledávání:

<http://library.getty.edu:7101/cgi-bin/Pwebrecon.cgi?DB=local&PAGE=First>

Další informace o databázi a přístupu (International Bibliography of Art):

<http://www.proquest.com/en-US/catalogs/databases/detail/iba.shtml>

14 Databáze pro literaturu a lingvistiku

14.1 Literature Online

Plnotextová databáze **Literature Online** mapuje oblast literatury a literární kritiky. Uživatelům přináší rovněž biografie významných světových spisovatelů a literárních osobností. Databáze je rozdělena typologicky na několik částí s možností plnotextového vyhledávání. Prioritním obsahem systému je anglická a americká literatura, zahrnuta jsou však i významná díla z ostatních geografických oblastí. V rámci systému je k dispozici 350 000 textů básní, dramát, próz a dalších typů literatury. Uživatel může načerpat cenné zdroje také z velkého množství přidávaných hypertextových odkazů. Z periodik je v systému obsaženo na 315 klíčových oborových titulů s přístupem k plnému textu. Databáze je do značné míry multimediální, protože kromě textové části obsahuje také sekci s více než 800 videoklipy. Součástí systému je také databáze MLA, o které bude řeč v další části této práce.

George Orwell

Add to Marked List

[Receive alerts for this author](#) | [Save to My Archive](#) | [Durable URL for this page](#)

Also known as: Blair, Eric
Dates of Birth/Death: 1903-1950
Gender: Male
Literary Periods: Inter-War Period, 1918-1939; Modernist Period, 1899-1945; Postwar Period, 1945-1999; Twentieth Century, 1900-1999
Literary Movements: Postcolonialism, 20th Century; Writers of the 1930s
Nationality: British/English/European

Resources - view all works about this author:

- [Criticism](#) - journal articles and citations.
- [Bibliography](#) - a complete list of the author's works in all genres.
- [Biography](#) - an introduction to the author's life and works.
- [Reference Works](#) - reference articles on this author.
- [Web Sites](#) - a selection of relevant web links.

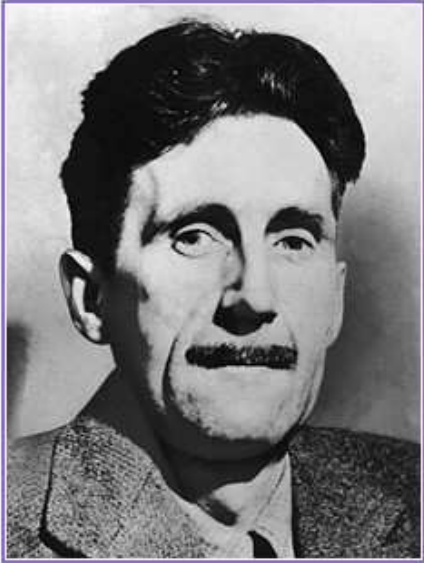

Image Copyright: © Getty Images

Obr. 47 – Základní záznam s informacemi o autorovi v databázi Literature Online. Převzato z www rozhraní databáze.

Souhrnné informace:

Producent: Chadwyck-Healey

Počet záznamů: 350.000 plných textů dokumentů, 17.500 biografií autorů

Retrospektiva: 1996

Typ databáze: plnotextový

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: -

Další informace o databázi a přístupu: <http://lion.chadwyck.co.uk/>

14.2 MLA International Bibliography

Modern
Language
Association

MLA

Databáze bibliografického charakteru vyčerpávajícím způsobem mapuje oblast moderních jazyků, literatury, lingvistiky a příbuzných oborů. V rámci tvorby systému je indexováno přes 4.400 odborných časopisů a databáze zachycuje také velké množství monografií a sborníků. Producentem služby je, jak už z názvu vyplývá, **Modern Language Association – MLA** (<http://www.mla.org/>) a pro indexaci a vyhledávání je využíván speciální **MLA Thesaurus**. Databáze je dostupná na základě placené licence. Některé bibliografické záznamy jsou opatřeny odkazy na plné texty obsažené ve spolupracující databázi **JSTOR**. Organizace MLA je rovněž uznávanou autoritou v otázce metodologie citování literatury. Její citační normy jsou v anglicky mluvících zemích široce respektovány. Na přiložených obrázcích jsou obálky vybraných citačních norem MLA.

Podíly indexovaných dokumentů:

články: 64 %
kapitoly z knih: 19 %
knihy: 10 %
disertace: 6 %
knižní kolekce: 1 %

Souhrnné informace:

Producent: Modern Language Association

Počet záznamů: téměř 2.425.000

Retrospektiva: většina zdrojů od roku 1926, nejstarší časopis od roku 1884

Typ databáze: bibliografický

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: CSA, ProQuest, Ebsco, Gale

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.mla.org/bibliography>

Hodnotnou databází pro široké spektrum literárních disciplín je také **Literary Reference Center** (<http://www.ebscohost.com/public/literary-reference-center>) od Ebsca nebo služba z produkce společnosti Gale nazvaná **Literature Resource Center** (<http://gdc.gale.com/gale-literature-collections/literature-resource-center/>).

15 Databáze pro informační vědu a knihovnictví

Oblast knihovnictví a informační vědy představuje interdisciplinární tematiku. I pro potřeby tohoto oboru existují hodnotné elektronické informační zdroje. Přístup k nim je řešen na celorepublikové úrovni konsorciální formou. Projekt zajišťoval v letech 2004-2008 přístup do databází LISA, LLIS, ISTA a do Encyclopedia of Library and Information Science (ELIS). Podobně laděné konsorcium pokračuje také v rámci programů INFOZ, realizovaných v současnosti. Z vydavatelů, kteří se zabývají produkcí informačních zdrojů pro oblast informační vědy a knihovnictví, je třeba jmenovat zejména firmy **H. W. Wilson**, **Ebsco Publishing** a **Emerald**. Posledně jmenované vydavatelství se zaměřuje na produkci elektronických časopisů určených pro knihovníky a informační specialisty.

15.1 LISA

Systém **LISA (Library and Information Science Abstracts)** disponuje zdrojovou základnou více než 440 titulů odborných časopisů z 68 zemí ve 20 různých jazycích. Databáze představuje vysoce hodnotný informační zdroj pro knihovnictví, informační technologie a veškeré obory informační vědy. Předchůdcem systému byl stejnojmenný referátový časopis. Na tvorbě databáze se v minulosti podílel **Chartered Institute of Library and Information Professionals – CILIP** (<http://www.cilip.org.uk/>). V současné době je databáze ve vlastnictví firmy **Cambridge Scientific Abstracts (CSA)**, která rovněž zajišťuje přístup do systému pomocí vlastního rozhraní **CSA Illumina**. Pro vyhledávání je uživatelům k dispozici speciální oborový tezaurus.

LISA konsorcium - počet položených rešeršních dotazů (využití na platformě CSA Illumina)					
Instituce	Database	Jan	Feb	Mar	YTD
		2011	2011	2011	
Moravská zemská knihovna v Brně	LISA: Library and Information Science Abstracts	10	1	1	12
Národní knihovna České republiky	LISA: Library and Information Science Abstracts	56	108	48	212
Slezská univerzita v Opavě	LISA: Library and Information Science Abstracts	9	3	0	12
Univerzita Karlova v Praze	LISA: Library and Information Science Abstracts	350	1025	257	1632
Univerzita Karlova v Praze - CERGE	LISA: Library and Information Science Abstracts	2	1	0	3
Univerzita Karlova v Praze - Fakulta sociálních věd (FSV) + a	LISA: Library and Information Science Abstracts	54	829	5	888
Univerzita Karlova v Praze - Přírodovědecká fakulta (PřF)	LISA: Library and Information Science Abstracts	5	4	12	21

Obr. 48 – Počet položených dotazů v databázi LISA u jednotlivých účastníků konsorcia v prvních třech měsících roku 2011

Sample Record

TI: Title
An overview of readers' advisory service with evaluations of related Website

AU: Author
Schultz, K

SO: Source
Acquisitions Librarian; (23) 2000, p.21-33

IS: ISSN
0896-3576

AB: Abstract
Contribution to a thematic issue devoted to the Internet and acquisitions. As readers' advisors, librarians attempt to match users with books they will enjoy. Typically done with fiction, this service is important for 2 reasons: fiction circulation figures are consistently high in public libraries; and users often rely on recommendations for fiction reading material since the contents of novels are not as clearcut as non fiction books, which are sorted by subject. To be successful advisors, librarians must know their collections and their users' reading preferences, and then bridge the two. Librarians can learn their users' reading preferences using specific interview techniques, and they can learn their collections using readers' advisory aids such as the latest Web resources. (Original abstract - amended)

FE: Features
refs.

LA: Language
English

PY: Publication Year
2000

DE: Descriptors
Acquisitions; Selection aids; World Wide Web; Web sites; Evaluation; Libraries; User services; Readers advisory work

SH: Shelfmark
0578.881170

UD: Update
20000725

AN: Accession Number
95048

Obr. 49 – Bibliografický záznam z databáze LISA v rozhraní společnosti CSA.
Převzato z dokumentace na stránkách CSA.

Souhrnné informace:

Producent: Cambridge Scientific Abstracts

Počet záznamů: více než 350.000

Retrospektiva: 1969

Typ databáze: bibliografický

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: STN International, CSA

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.csa.com/factsheets/lisa-set-c.php>

15.2 LLIS

Databáze obsahuje bibliografické záznamy článků a dalších materiálů, které kompletně pokrývají oblast knihovnictví. Velmi důležitým rysem systému je skutečnost, že její podstatná část je tvořena plnými texty dokumentů. **LLIS (Library Literature & Information Science)** byl uveden do provozu v roce 1984 a zahrnoval excerpční základnu cca 400 titulů časopisů. Od roku 1997 je více než 150 titulů seriálů dostupných ve formě plných textů. Systém byl dlouhodobě produkován a zprostředkováván firmu H. W. Wilson, nyní však patří kompletně do portfolia společnosti Ebsco. Ta nabízí přístup i do historické verze databáze obsahující záznamy z let 1905-1983. Systém LLIS používá pro věcný popis vlastní tezaurus a je dostupný výhradně po zaplacení poplatků za licenci.

Souhrnné informace:

Producent: Ebsco

Počet záznamů: zhruba 430.000

Retrospektiva: od roku 1980, plné texty dostupné od roku 1997

Typ databáze: bibliografický, od roku 1997 plnotextový

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: Dialog, Ebsco

Další informace o databázi a přístupu (LLIS) : <http://www.ebscohost.com/academic/library-literature-information-science-index>

Další informace o databázi a přístupu (LLIS with Full Text):

<http://www.ebscohost.com/academic/library-literature-information-science-full-text>

Další informace o databázi a přístupu (LLIS Retrospective):

<http://www.ebscohost.com/academic/library-literature-information-science-retrospective>

15.3 ISTA

ISTA (Information Science and Technology Abstracts) je databáze s bohatou historií, věnuje se veškerým aspektům a aplikacím informační vědy. Referátový časopis **Documentation Abstracts**, předchůdce celého systému, začal vycházet v roce 1966. V letech 1998-2003 byla producentem systému společnost **Information Today**, ale v roce 2003 systém kompletně odkoupila společnost **Ebsco**. Jako velmi výhodná a atraktivní varianta zpřístupnění databáze se ukázala provázanost bibliografických záznamů obsažených v systému s plnými texty časopisů, kterými Ebsco disponuje. Do roku 2005 poskytovala přístup ke službě databázová centra Dialog a Ovid, v současné době je přístup možný výhradně přes rozhraní společnosti Ebsco. Systém excerpce literaturu z více než 450 prestižních oborových časopisů a k věcnému popisu používá speciální **tezaurus ASIS** určený pro oblasti informační vědy a knihovnictví.

Souhrnné informace:

Producent: Ebsco

Počet záznamů: více než 255.000

Retrospektiva: od roku 1966

Typ databáze: bibliografický

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: Ebsco

Další informace o databázi a přístupu:

<http://www.ebscohost.com/public/information-science-technology-abstracts>

15.4 LISTA

LISTA (Library, Information Science & Technology Abstracts) představuje informační zdroj, který se zabývá oblastmi knihovnictví, informační vědy a návazných disciplín. Produkt je dostupný volně a je z knihovnických databází nejobsáhlejší. Disponuje zhruba jedním milionem jednotek a více než 800.000 abstraktů. [JACSÓ, 2007]. Bibliografické záznamy jsou získávány z více než 560 odborných časopisů. Kromě odborných seriálů tvoří zdrojovou základnu systému také knihy a denní tisk. V rámci projektu **Library Research** je přístup k databázi možný zdarma. Existuje rovněž verze **LISTA with Full Text**, kde je řada dokumentů k dispozici plnotextově. Tato verze je však placenou službou.

Souhrnné informace:

Producent: Ebsco

Počet záznamů: cca 1.000.000

Retrospektiva: od roku 1965

Typ databáze: bibliografický, verze LISTA with Full Text částečně plnotextová

Způsob přístupu: volně dostupný, verze LISTA with Full Text placená

Databázová centra s přístupem: Ebsco

Další informace o databázi a přístupu (LISTA):

<http://www.ebscohost.com/academic/library-information-science-technology-abstracts-lista>

Další informace o databázi a přístupu (LISTA with Full Text):

<http://www.ebscohost.com/academic/library-information-science-technology-abstracts-with-full-text>

Volně dostupné rozhraní pro vyhledávání: <http://www.libraryresearch.com>

16 Databáze pro speciální druhy dokumentů

16.1 Vymezení pojmů

Termín speciální druhy dokumentů je v oblasti knihovnictví vnímán v širokém kontextu. V oblasti katalogizace zdrojů se pod ním skrývá škála různorodých druhů dokumentů. Může se jednat například o zvukové dokumenty, kartografické dokumenty, rukopisy i elektronické informační zdroje. Z hlediska dokumentografických informačních systémů je sousloví „speciální druhy dokumentů“ vnímáno poněkud odlišně. „Klasické“ databáze mají ve svých informačních fondech převážně články z časopisů. Databáze pro speciální druhy dokumentů registrují veškeré ostatní druhy informačních zdrojů – databáze patentů, norem či šedé literatury, ale i databáze tvořené elektronickými knihami, databáze časopisů nebo databáze databází. Významnou součástí tohoto druhu služeb jsou rovněž faktografické databáze.

16.2 Faktografické databáze

16.2.1 Vymezení pojmu

Faktografické databáze jsou typem informační služby, jež jako výsledek vyhledávání přináší uživateli konkrétní údaje, data či fakta o hledaném tématu [CEJPEK, 1998]. Jedná se tedy o primární informace, které mohou být textového, numerického nebo kombinovaného charakteru. Konkrétní příklady faktografických databází tvoří například statistiky, soubory dat o fyzikálních veličinách nebo chemických prvcích, reakcích či sloučeninách. Specifickým typem tohoto druhu dokumentu jsou zdroje encyklopedické povahy. Využití faktografických databází je široké zejména v chemii, fyzice, ekonomických vědách a geografii (informace o státech). Z teoretického hlediska se faktografické databáze rozdělují na:

- 1) **numerické** (hlavně statistiky)
- 2) **datové** (shrnují fakta)
- 3) **databáze typu průvodců** (adresáře firem, katalogy výrobků apod.).

16.2.2 Statistické databáze

Statistické údaje o všech aktuálních jevech z rozličných oborů činností jsou významným a hodnotným informačním zdrojem. Shromažďováním těchto dat jsou pověřeny statistické úřady jednotlivých zemí, které vydávají a zpřístupňují statistické údaje, a to jak na bezplatné, tak v mnoha případech na komerční bázi. Kromě národních statistických úřadů se touto problematikou zabývají i mnohé nadnárodní organizace (mnohdy oborové). K takovým významným producentům databází náleží i **Eurostat**, **OECD** nebo **OSN**. Pro zpracování dat se u tohoto druhu databází obvykle používají speciální klasifikace, číselníky a kódovníky.

16.2.2.1 DSI Campus Solution

Tato databáze přináší reprezentativní soubor statistických dat z nejrůznějších oborů. Jedná se prakticky o soubory statistických databází od různých producentů (**OECD**, **Eurostat**, **UNIDO**, **Mezinárodní měnový fond** atd.). Uživatel získává možnost vyhledávání v hodnotné kolekci statistik s retrospektivou sahající v některých případech až do 50. let minulého století. Přístup do databáze je možný po zaplacení příslušných poplatků.

Domovská stránka systému: <http://www.dsidata.com/default/page/slug/about>

16.2.2.2 Eurostat

Eurostat je **statistickým úřadem Evropské komise** se sídlem v Lucemburku. Produkovány jsou databáze z nejrůznějších činností v rámci EU. Tvorba statistik je vymezena více než 300 právními normami vydanými EU. Vyhledávání v kolekcích je možné bezplatně, pro využití rozšířených funkcí systému je však lepší použít registraci, která je dostupná zdarma.

Domovská stránka systému: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

16.2.2.3 Český statistický úřad

Orgánem určeným pro tvorbu databází pro oblast ČR je **Český statistický úřad**. Tato instituce produkuje a zpřístupňuje velké množství statistických informačních zdrojů z území ČR pro širokou řadu oborů a činností. V rámci lepšího přístupu veřejnosti ke statistikám provozuje Český statistický úřad **Národní statistický portál**, který představuje centrální bod pro uživatele se zájmem o statistické údaje.

Domovská stránka úřadu: <http://www.czso.cz/>

Adresa portálu: <http://www.czso.cz/csu/nsp.nsf/i/home>

16.2.3 Ekonomické databáze

Údaje z komerční sféry týkající se ekonomických subjektů působících na trhu jsou jedním z vůbec nejžádanějších typů informací. Hodnota těchto dat je v mnoha případech obrovská a firmy a podniky, které fungují v konkurenčním prostředí, vynakládají nemalé prostředky na získávání informací o trhu, zákaznících a svých bezprostředních i potencionálních konkurentech. Tato komplexní činnost se souhrnně nazývá **business intelligence**. Sběr informací zaměřený výhradně na konkurenty lze odborně pojmenovat termínem **competitive intelligence**. Vhodným českým ekvivalentem pro tento pojem se jeví označení **konkurenční zpravodajství** [PAPÍK, 2001c]. V řadě případů jde honba po takovýchto údajích až za hranici průmyslové špionáže. Avšak získat potřebná data je pochopitelně možné i legální cestou, mnohdy také z volně dostupných zdrojů, jako jsou výroční zprávy nebo ročenky. Pro vyčerpávajícím způsobem zpracované kompletní informace o firmách a subjektech působících na trhu je ale vhodné využít existující informační služby. V optimálním případě pocházejí získané údaje z produkce prestižních firem zabývajících se touto tematikou, jako jsou například Dow Jones nebo Dun & Bradstreet. Informační produkty těchto gigantů jsou sice velmi drahé, v mnoha případech se však firmám jejich zaplacení bohatě zhodnotí.

16.2.3.1 Databáze z produkce Dow Jones

Informační služby **Dow Jones** jsou rozsáhlé a všechny se věnují problematice obchodních a ekonomických informací. Kromě jiných aktivit je společnost vydavatelem prestižního titulu **Wall Street Journal**, který je vysoce hodnotným zdrojem informací pro oblast obchodu a burzy. Mimo Wall Street Journalu, který je vlajkovou lodí společnosti, vydává Dow Jones rovněž tituly **Barron's** nebo **MarketWatch**. Z databází, jejichž produkci firma zajišťuje, jsou velmi známými produkty **Factiva**, **Dow Jones Newswires**, **Dow Jones Indexes** a **Dow Jones Financial Information Services**. Všechny uvedené zdroje jsou vysoce aktuální informační

prameny, které slouží řadě velkých světových firem, ale i uživatelům z prostředí odborné veřejnosti. Dále firma poskytuje například monitoring médií, a to i pro lokální uživatele.

Další informace: <http://www.dj.com/>

16.2.3.2 Databáze z produkce Dun & Bradstreet

Americká společnost produkuje soubor databází, které dokonalým způsobem mapují celosvětové ekonomické dění. **Dun & Bradstreet** (D&B) nabízí svá řešení v oblasti podnikových informací výhradně na komerčním základě. Mezi klienty se řadí především velké světové společnosti, ale v poslední době jsou služby zaměřeny stále více i na zákazníky z menších firem. Významným počinem společnosti je také vydávání tzv. **finančního ratingu** ekonomických subjektů, který určuje míru solventnosti hodnocených společností. Společnost disponuje podrobnými informacemi o 120 milionech firem z 220 zemí světa. Nejkomplexnější databází z produkce D&B je pak **Business Information Reports**, která obsahuje reprezentativní údaje o téměř 20 milionech obchodních subjektů [VLASÁK, 2008]. Kolekce databází z produkce D&B je zpřístupňována databázovým centrem Dialog. Dostupnými databázemi jsou:

D&B - Dun's Electronic Business Directory®

D&B - Dun's Financial Records Plus™

D&B - Dun's Market Identifiers®

D&B European Financial Records^{SM}

D&B WorldBase® - Canada

D&B WorldBase® - Europe

D&B WorldBase® - International

D&B WorldBase® - U.S.

D&B WorldBase® - Who Owns Whom.

Součástí portfolia firmy je i společnost **Hoover's** (<http://www.hoovers.com/>), jejíž informační služby se rovněž týkají sféry ekonomických a obchodních informací a jsou často dostupné také na bezplatné bázi.

Více informací o službách: <http://www.dnb.com/us/>

16.2.3.3 Databáze z produkce Thomas Publishing Company

Dalším významným producentem ekonomických informačních služeb je **Thomas Publishing Company**. Firma byla založena už roku 1898 a jejím klíčovým produktem je databáze **Thomas Register of American Manufacturers**, kterou zpřístupňuje mimo jiné i databázové centrum Dialog (nyní pod názvem **Thomas Register Online**). Oproti předchozím poskytovatelům nabízí Thomas v rámci svých produktů poněkud širší tematický záběr. Kromě informací o ekonomických subjektech zahrnují databáze i jednotlivé produkty a výrobky, u nichž jsou vždy uvedeny všechny firmy, které se věnují jejich výrobě. Zatímco základní část databáze je volně dostupná, pro využití rozšířených funkcí je nutná registrace. Produkty firmy Thomas jsou zpřístupněny na platformách **ThomasNet** a **Solusource** (dříve nazývané **ThomasGlobal**).

Search for: (e.g. Pumps) Peugeot	☐ Product/Service ☒ Company Name	Select Location: Europe	Search
-------------------------------------	--	----------------------------	--------

---

Search >> [peugeot](#)

Thomas Global found 14 company name matches for "peugeot"

Company Name (location)

- [Peugeot Austria](#) (Wien, Austria)
- [Peugeot Belgique SA](#) (Nivelles, Belgium)
- [Peugeot Citroën Engines Ltd](#) (Solihull, West-Midlands, United Kingdom)
- [Peugeot Citroën Moteurs SA](#) (Nanterre, France)
- [Peugeot Deutschland GmbH](#) (Saarbrücken, Germany)
- [Peugeot España S.A.](#) (Madrid, Spain)
- [Peugeot Hungária Kft.](#) (Budapest, Hungary)
- [Peugeot Japy Industries SA](#) (Audincourt, France)
- [Peugeot Motor Company plc](#) (Coventry, United Kingdom)
- [Peugeot Nederland BV](#) (Utrecht, Netherlands)
- [Peugeot Portugal Automoveis, Lda](#) (Carnaxide, Portugal)
- [Peugeot Talbot Belgique](#) (Nivelles, Belgium)
- [Peugeot-PSA SA](#) (Paris, France)
- [PSA Peugeot Citroën](#) (Paris, France)

Obr. 50 – Záznam o všech evropských pobočkách firmy Peugeot v databázi Thomas. Převzato z www rozhraní systému.

Více informací o službách: <http://www.thomasnet.com/>
<http://www.solusource.com/>

Na českém trhu získala velké množství příznivců a uživatelů služba **Wer liefert was?** (<http://cz.wlw.cz/>), která postupně z domovského Německa a dalších německy mluvících zemí expandovala také do ČR, na Slovensko, do Chorvatska a do zemí Beneluxu. Uživatelé díky ní získávají přehled o produktech na trhu a jejich dodavatelích.

16.2.3.4 Databáze firem Albertina

Registr ekonomických subjektů existuje pochopitelně i v českém prostředí. Poměrně kvalitní databázi tohoto typu poskytuje firma **Soliditet** (<http://www.soliditet.cz/>) v podobě služby **Albertina**. Původně byl celý systém vytvářen firmou Albertina Data (proto ten název), poté však několikrát změnil vlastníka. Albertina je informační produkt zpřístupňovaný na komerčním základě, jehož uživatele tvoří především velké firmy, banky a orgány státní správy, ale také malé a střední podnikatelé. Přístup do databáze je realizován přes DVD, a to v několika různých edicích.

Více informací o službách: <http://www.soliditet.cz/poskytovana-reseni/obchodni-marketingove-informace/databaze-firem-albertina/>

16.2.4 Geografické databáze

Systemy přinášející široké spektrum aktuálních údajů o zemích a regionech světa patří mezi exemplární příklady faktografických databází. Kromě základních informací týkajících se rozlohy nebo počtu obyvatel bývají velmi často k dispozici rovněž nejrůznější ekonomické nebo sociologické ukazatele.

16.2.4.1 CountryReports.org

 Služba **CountryReports.org** z produkce stejnojmenné firmy je jednou z nejkompaktnějších databází aktuálních informací o všech zemích světa. Základní data o jednotlivých státech (počet obyvatel, rozloha, měna, hrubý domácí produkt, státní symboly atd.) jsou k dispozici zdarma. Podrobnější údaje jsou poté nabízeny v placené části databáze. V rámci propagace služeb je v každém měsíci umožněn zdarma přístup ke kompletním datům jedné vybrané země. Služba je dostupná v několika jazykových mutacích. Domovské Spojené státy americké jsou pak popsány velmi podrobně ve speciální sekci **United States Edition**. Nově ovšem vznikly také **Spanish**, **French** a **German Edition**, které se věnují zemím z uvedených jazykových oblastí.

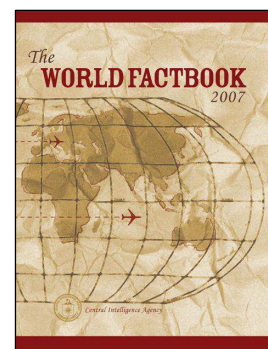
Obr. 51 – Základní zobrazení informací o státu v databázi CountryReports.org. Převzato z www služby.

Další informace o službě: <http://www.countryreports.org/>

16.2.4.2 World Factbook

Druhou významnou službu v této oblasti představuje databáze **World Factbook**. Poněkud symbolicky ji buduje americká tajná služba **CIA** (<https://www.cia.gov/>), takže v systému lze nalézt také informace o politické situaci a kriminálních a bezpečnostních rizicích dané země. Také tady najde uživatel nejrelevantnější a aktuální data o všech státech světa. Souběžně vychází tato databáze každý rok rovněž v knižní podobě.

Přístup ke službě přes internetové rozhraní je k dispozici bezplatně.

Další informace o službě:

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>

16.2.4.3 Country Studies

Informace o jednotlivých státech je možné najít ve zcela bezplatném režimu také na stránkách **Library of Congress** (<http://www.loc.gov/>). Konkrétně se jedná o databázi **Country Studies**, která přináší online verze knih o sledovaných státech, publikovaných v letech 1988-1998. Pouze u vybraných zemí jsou k dispozici informace v podobě tzv. **Country profiles** s větší aktuálností. U některých států tak dochází k absenci aktuálních údajů, což je největší slabinou jinak poměrně vydařené služby.

Další informace o službě: <http://lcweb2.loc.gov/frd/cs/>

V českém prostředí vytváří podobnou databázi agentura **ČTK**. Služba se nazývá **Země světa** (<http://www.ctk.cz/sluzby/databaze/dokumentacni/#9>) a přístup do ní je realizován na základě placené licence.

16.2.5 Faktografické databáze pro fyziku a chemii

Informační služby z těchto oborů mívají v mnoha případech podobu faktografických databází. Typickými příklady jsou části chemických databází určených pro registraci chemických prvků, sloučenin a reakcí. Tudíž významné databáze Chemical Abstracts, Beilstein a Gmelin jsou z velké části faktografické. Na stejné bázi fungují v tomto případě i informační služby pro oblast fyziky (např. Physics Abstracts nebo DIPPR) a dalších příbuzných oborů.

16.3 Patentové informační systémy

Problematika patentů a jejich zpřístupňování je vysoce aktuální otázkou. Patentové informace jsou totiž jedním z aktuálních a nejhodnotnějších informačních pramenů. Z uživatelského hlediska je velmi podstatným faktem to, že v současné době je celosvětovým trendem zpřístupňovat patentové informace **ve formě plných textů na bezplatné bázi**.

16.3.1 Patenty

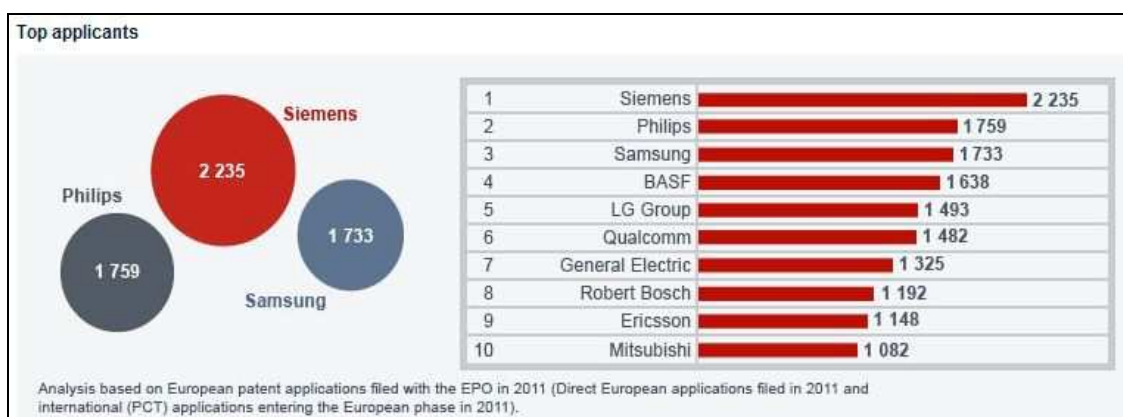
Patentem se rozumí výhradní, avšak časově omezené právo na využívání určitého vynálezu. Předmětem patentové ochrany bývají zpravidla stroje, výrobky a způsoby či postupy. Patentovány naopak nemohou být nové odrůdy rostlin, nové rasy zvířat a vynálezy, které jsou v rozporu s veřejným pořádkem, lidskostí a dobrými mravy. Žadatel o získání patentu je povinen splnit pro udělení ochrany tři základní podmínky. Jeho vynález musí:

- 1) **být výsledkem vědecké činnosti**
- 2) **splňovat podmínku novosti**
- 3) **být průmyslově využitelný.**

Průběh patentového řízení začíná oficiálním podáním **patentové přihlášky**, kterou žadatel odevzdá na příslušném patentovém úřadě. Přihláška musí být doplněna o **patentovou rešerši**,

kteřá udává stav techniky v daném oboru. V případě, že patentový úřad uzná žadatelovy nároky na patentovou ochranu, je mu vydán **patentový spis**. Pokud žádá přihlašovatel o patentovou ochranu ve více státech, může se obrátit buď na patentový úřad své země s tím, že chce vynález patentovat i v dalších zemích, nebo přímo na některý z mezinárodních patentových úřadů. Klíčovým dokumentem pro oblast ochrany intelektuálního vlastnictví je **Smlouva o patentové spolupráci (World Patent Treaty)** přijatá v roce 1970. Právě ta umožňuje aplikaci patentové ochrany vynálezu ve více státech najednou. Získá-li přihlašovatel patentovou ochranu ve více zemích, tvoří jeho patenty tzv. **patentovou rodinu** [PIČMAN, 1992]. Patentová ochrana trvá nejdéle 20 let, je však pochopitelně nutno platit příslušné udržovací poplatky, které nejsou v žádném případě levnou záležitostí. Kromě patentů lze uplatňovat ochranu také na:

- **užitné vzory** – jedná se o tzv. malé patenty. Jejich předmětem jsou technická řešení nižší úrovně. Podmínka novosti zde není tak striktní jako u patentů, užitný vzor lze registrovat i 3 měsíce po zveřejnění jeho předmětu. Udržovací poplatky jsou podstatně nižší než u patentů, ochrana však trvá maximálně 10 let.
- **průmyslové vzory** – postupy určené pro úpravu výrobků.
- **ochranné známky** – jednoznačná identifikace výrobce nebo poskytovatele služby. Nejčastěji je představována logem, může se však jednat i o slovo nebo frázi.
- **topologie polovodičových výrobků**.

Obr. 52 – Instituce s největšími počty patentů přihlášenými v roce 2011 u organizace EPO. Převzato z dokumentace Evropského patentového úřadu EPO.

16.3.2 Patentová třídění

Patentové informační systémy pochopitelně používají pro účely indexace specifické selekční jazyky. Nejpoužívanějším tříděním je systematická klasifikace **Mezinárodní patentové třídění - IPC** (<http://www.wipo.int/classifications/ipc/en/>). Jedná se o vícestupňové třídění založené na alfanumerické notaci. Na centrální úrovni zahrnuje IPC 8 základních sekcí, které jsou posléze rozvíjeny třídami, podtřídami, skupinami a podskupinami [PIČMAN, 1992]. V rámci **Evropského patentového úřadu (EPO)** bylo dále vyvinuto třídění **ECLA** (<http://www.epo.org/searching/essentials/classification/ecla.html>) vycházející z IPC, avšak podrobnější. Třetím nejvyužívanějším selekčním jazykem pro oblast patentů je třídění **Patentového a známkového úřadu USA** (<http://www.uspto.gov/web/patents/classification/>), které je velmi složité a pro evropského uživatele poněkud nepřehledné. Pro oblast ochranných známek se nejvíce využívá **Nice Classification** (<http://www.wipo.int/classifications/nice/en/>), tedy třídění obsahující celkem 34 tříd pro zboží a 11 tříd pro služby. Třídy se poté pochopitelně postupně člení, a to až na vysoce podrobnou úroveň. Na ochranné známky, konkrétně na jejich obrazové prvky, se vztahuje také **Vienna Classification**

(<http://www.wipo.int/classifications/vienna/en/>). Průmyslové vzory jsou pak indexovány předně pomocí klasifikace zvané **Locarno** (<http://www.wipo.int/classifications/locarno/en/>).

16.3.3 WIPO

Mezinárodní organizace pro intelektuální vlastnictví (World Intellectual Property Organization, WIPO) je centrální světovou institucí v oblasti patentové ochrany a intelektuálního vlastnictví. Byla založena v roce 1967 a sídlí ve švýcarské Ženevě. V roce 2012 mělo členství ve WIPO 185 zemí světa. Předměty činnosti organizace jsou přidělování mezinárodní patentové ochrany, informační a normalizační činnosti v oblasti patentů, rozvoj mezinárodního patentového třídění a také provozování obsáhlého systému patentových dokumentů. Organizace se pochopitelně stará také o informační osvětu v široké oblasti patentové problematiky. Slouží k tomu přehledný portál **WIPO Gold**, který je dostupný na stránkách instituce. Centrální službu **Intellectual Property Digital Library**, která obsahovala veškeré druhy dokumentů, nahradily v roce 2009 dílčí specializované databáze pro patenty, ochranné známky, průmyslové vzory a nově také pro chráněná geografická označení (v této kategorii se nachází například také Plzeňské pivo nebo Pardubický perník). Databáze, která zpřístupňuje patenty, se nazývá **Patentscope** a obsahuje téměř 2.1 milionu dokumentů s retrospektivou od roku 1978. Obsažené materiály jsou k dispozici zdarma v plných textech. Ochranné známky lze vyhledávat v **Global Brand Database** nebo **Madrid Express Database**. Toto označení je příznačné, neboť registrace ochranných známek se řídí tzv. **madridským systémem (The Madrid System)** z roku 1891, který umožňuje přidělení mezinárodní ochrany pomocí odevzdání jediné přihlášky na příslušném národním patentovém úřadu. Databáze obsahuje veškeré aktuálně chráněné ochranné známky a je aktualizována denně.

Kromě samotného zpřístupňování patentů a dalších dokumentů s ochranou intelektuálního vlastnictví se WIPO věnuje také tvorbě nejrůznějších statistik, které se dotýkají patentové problematiky. Tyto informace jsou uživatelům k dispozici rovněž bezplatně.

Country of Origin	Year of Filing					2011 Share (%)	Change compared to 2010 (%)
	2007	2008	2009	2010	2011		
United States of America	54,042	51,642	45,627	45,008	48,596	26.7	8.0
Japan	27,743	28,760	29,802	32,150	38,888	21.4	21.0
Germany	17,821	18,855	16,797	17,568	18,588	10.2	5.7
China	5,455	6,120	7,900	12,296	16,406	9.0	33.4
Republic of Korea	7,064	7,899	8,035	9,669	10,447	5.7	8.0
France	6,560	7,072	7,237	7,245	7,664	4.2	5.8
United Kingdom	5,542	5,467	5,044	4,891	4,844	2.7	-1.0
Switzerland	3,833	3,799	3,672	3,728	3,999	2.2	7.3
Netherlands	4,433	4,363	4,462	4,063	3,494	1.9	-14.0
Sweden	3,655	4,136	3,568	3,314	3,466	1.9	4.6
Canada	2,879	2,976	2,527	2,698	2,923	1.6	8.3
Italy	2,946	2,883	2,652	2,658	2,671	1.5	0.5
Finland	2,009	2,214	2,123	2,138	2,080	1.1	-2.7
Australia	2,052	1,938	1,740	1,772	1,740	1.0	-1.8
Spain	1,297	1,390	1,564	1,772	1,725	0.9	-2.7
All others	12,595	13,726	12,656	13,346	14,389	7.9	7.8
Total	159,926	163,240	155,406	164,316	181,900	100	10.7

Obr. 53 – Země původu vynálezů v databázi WIPO za roky 2007-2011. Převzato z dokumentace systému.

Více informací: <http://www.wipo.int/portal/index.html.en>

Rozhraní systému Patentscope: <http://www.wipo.int/pctdb/en/>

Rozhraní systému Global Brand Database: <http://www.wipo.int/branddb/en/index.jsp>

Rozhraní systému Madrid Express Database:

<http://www.wipo.int/ipdl/en/madrid/search-struct.jsp>

16.3.4 EPO

Evropský patentový úřad (European Patent Office – EPO) je mezivládní organizací založenou v roce 1977. V současné době má 38 členů a zabývá se komplexně problematikou patentové ochrany v evropském měřítku. Nejvýznamnějším informačním systémem, který organizace produkuje, je databáze **Esp@cenet**, která je zpřístupňována přes několik institucí. Kromě vlastních záznamů obsahuje systém patentové dokumenty z účastnických patentových úřadů. Pro indexaci dokumentů se používá jak Mezinárodní patentové třídění, tak vlastní klasifikace ECLA. Přístup do databáze je umožněn bezplatně. Samozřejmostí je dostupnost plných textů patentových dokumentů. Dalším významným informačním počinem z produkce EPO je databáze **INPADOC**. Ta obsahuje obrovské množství informací o patentech a patentových rodinách a také záznamy informací o právním stavu patentů. Systém je zpřístupňován komerčně v nabídkách databázových center (např. Dialog, STN International nebo Questel).

INTRACERVICAL INSEMINATION CATHETER	
Page bookmark	WO2010003390 (A1) - INTRACERVICAL INSEMINATION CATHETER
Inventor(s):	HUMPOLICEK PETR [CZ]; SAHA PETR [CZ]; LEHOCKY MARIAN [CZ]; SEDLACEK TOMAS [CZ] ±
Applicant(s):	TOMAS BATA UNIVERSITY IN ZLIN [CZ]; HUMPOLICEK PETR [CZ]; SAHA PETR [CZ]; LEHOCKY MARIAN [CZ]; SEDLACEK TOMAS [CZ] ±
Classification:	- international: A61D19/02 - European: A61D19/02D
Application number:	WO2009CZ00090 20090709
Priority number(s):	CZ20080000431 20080710
Also published as:	CZ20080431 (A3)
Abstract of WO2010003390 (A1)	
Translate this text into <input type="text" value="i"/> <input type="text" value="German"/> patenttranslate powered by EPO and Google	
The catheter is formed by the catheter body itself, which is in the shape of a tube, with an olive-shaped tip. It is made of elastic material capable of transition from the initial compressed shape, fixed by a removable sleeve-shaped cover, to a relaxed shape, which is determined by the cervical canal after the sleeve-shaped cover is removed.	
	

Obr. 54 – Záznam patentu v databázi esp@cenet. Převzato z www.rozhraní producenta.

Více informací: <http://www.epo.org/>

Rozhraní systému Esp@cenet: <http://worldwide.espacenet.com/?locale=en> EP

Informace o systému INPADOC:

<http://www.epo.org/searching/subscription/raw/product-14-11.html>

16.3.5 OHIM

THE TRADE MARKS AND DESIGNS REGISTRATION OFFICE
OF THE EUROPEAN UNION

Je nutno říci, že také orgány Evropské unie se zabývají ochranou intelektuálního vlastnictví. Konkrétního posunu bylo dosaženo v oblasti ochranných známek a průmyslových vzorů. Klíčovou roli zde zastává **Úřad pro harmonizaci ve vnitřním trhu (The Office of Harmonization for the Internal Market, OHIM)**. U této organizace stačí podat jedinou přihlášku a ochranná známka či průmyslový vzor je chráněn ve všech členských státech EU. Zájem o registraci ochranných známek u OHIM je stabilně až nečekaně vysoký. Na stránkách organizace je možné jak přihlásit novou ochrannou známku či průmyslový vzor, tak přistupovat do databází již registrovaných položek.

		
Trade mark No:	002339786	Type of mark: Figurative
Filing date:	15/08/2001	Date of registration: 11/06/2002
Nice Classification:	32, 33, 42	Status: CTM registered
Name of the owner:	PLZEŇSKÝ PRAZDROJ, A.S.	CTM registration published (B1) ☒
Applicant's reference:	53160/KK/lh	
Trade mark basis:	CTM	

Obr. 55 – Záznam ochranné známky v databázi OHIM. Převzato ze systému.

Další informace: <http://oami.europa.eu/ows/rw/pages/index.en.do>

Jinou mezinárodní institucí, která se specializuje na patentovou problematiku, je **EAPATIS (EuroAsian Patent Information System)**. Systém je tvořen mnoha dílčími databázemi a dohromady obsahuje informace o více než 31 milionech patentových dokumentů. Geografická orientace přitom zahrnuje kromě evropských států také několik postsovětských republik. Systém je vázán na registraci, avšak lze v něm vyhledávat také v modulu guest (<http://www.eapatris.com/ensearch/>).

Kromě mezinárodních institucí se pochopitelně zabývají patentovou problematikou i dílčí národní patentové úřady. Ty představují nejvýznamnější autority v této oblasti pro dané státy a obvykle zajišťují také nezbytnou komunikaci a kooperaci s mezinárodními patentovými orgány.

Rozcestník do 185 národních patentových úřadů členských zemí WIPO:

<http://www.wipo.int/members/en/>

16.3.6 Úřad průmyslového vlastnictví České republiky

Úřad průmyslového vlastnictví

Centrální organizací zabývající se patenty a tématy s tím souvisejícími je v České republice **Úřad průmyslového vlastnictví České republiky (ÚPV)**. Organizace registruje patenty, průmyslové a užité vzory, ochranné známky a topologie polovodičových výrobků. V rámci národní přihlášky lze řešit i mezinárodní patentovou ochranu vynálezu. Úřad byl založen v roce 1919 a sídlí v Praze-Bubenci. Na jeho stránkách jsou dostupné databáze:

- patentů a užitných vzorů

- průmyslových vzorů
- ochranných známek
- zeměpisných označení a označení původu.

(21) Číslo přihlášky:	1994-2409
(11) Číslo zápisu:	2084
(22) Datum přihlášení:	18.05.1994
(54) Název:	Směs pro výrobu palivových briket se zvýšenou výhřevností
(71/73) Přihlašovatel/Majitel:	Jagoš František, Šumice 19, CZ Jurča Jiří, Uherský Brod, CZ Jagoš Miroslav, Lipov 472, CZ
(74) Zástupce:	Görig Jan ing. SPUR, a.s., tř. T. Bati 299, Zlín, 76422
(51) MPT:	C 10 L 5/44
(40) Datum zveřejnění zápisu:	17.08.1994
(47) Datum zápisu:	22.06.1994
Stav:	Zaniklý dokument

Obr. 56 – Záznam patentu v databázi ÚPV. Převzato z www rozhraní systému.

Další informace: <http://www.upv.cz/cs.html>

16.3.7 Derwent World Patents Index

Derwent je nejkomplexnější světová informační služba pro oblast patentových informací. Je dostupná výhradně na základě placené licence, avšak obsah databáze a kvalita poskytovaných služeb odpovídá vynaloženým finančním prostředkům. Systém je v současné době vlastněn společností Thomson Reuters. Do databáze je dodáváno každoročně více než 1.5 milionu nových dokumentů. Zdrojovou základnu systému tvoří záznamy ze 47 patentových úřadů z celého světa. Celkově obsahuje databáze více než 22.8 milionů záznamů o 48.4 milionech patentových dokumentů, přičemž jejich plné texty jsou k dispozici s retrospektivou od 60. let minulého století. Systém používá kromě Mezinárodního patentového třídění ještě vlastní klasifikaci. Samozřejmostí je možnost plnotextového vyhledávání. Derwent je také klíčovou součástí platformy **Delphion**, kterou vyvinula společnost Thomson Reuters pro efektivní vyhledávání patentových informací. Systém Delphion obsahuje celkem více než 54 milionů patentových dokumentů. Společnost Thomson Reuters vytváří z dat obsažených v databázi Derwent také citační rejstřík nazvaný **Patents Citation Index**. U patentů jsou takovéto informace velmi důležité. Pro účely vytváření rejstříků jsou excerповány patentové dokumenty z 22 národních i mezinárodních patentových institucí. Z našeho pohledu je zajímavé, že od roku 2006 jsou v Patents Citation Index zahrnuty také patenty přihlášené u Úřadu průmyslového vlastnictví České republiky.

Chemical Section		Number of Records
Section A	Polymers and Plastics	3,092,186
Section B	Pharmaceuticals	1,183,231
Section C	Agricultural Chemicals	308,631
Section D	Food, Detergents, Water Treatment & Biotech.	1,498,659
Section E	General Chemicals	1,058,172
Section F	Textiles & Paper-Making	620,034
Section G	Printing, Coating and Photographic	647,222
Section H	Petroleum	383,885
Section J	Chemical Engineering	753,972
Section K	Nucleonics, Explosives and Protection	152,241
Section L	Refractories, Ceramics, Cement, Electro(in)org.	1,640,120
Section M	Metallurgy	998,165
Engineering Section		
Section P	General	6,332,426
Section Q	Mechanical	5,389,652
Electronic & Electrical Sections		
Section S	Instrumentation, Measuring and Testing	2,301,745
Section T	Computing and Control	3,474,867
Section U	Semiconductors and Electronic Circuitry	2,440,831
Section V	Electronic Components	1,936,031
Section W	Communications	3,006,149
Section X	Electric Power Engineering	3,129,350

Obr. 57 – Počty patentů obsažených v databázi Derwent s rozdělením podle oborů.
Převzato z dokumentace k systému na stránkách organizace Thomson Reuters.

Souhrnné informace:

Producent: Thomson Reuters

Počet záznamů: 22.850.000 základních záznamů o patentech a patentových rodinách,
48.400.000 o patentových dokumentech celkem

Retrospektiva: u každé obsažené kolekce jiná

Typ databáze: od 60. let minulého století plnotextový, u starších dokumentů bibliografický

Způsob přístupu: placený

Databázová centra s přístupem: Dialog, STN International, Questel

Další informace o databázi a přístupu: <http://scientific.thomson.com/products/dwpi/>

Platforma Delphion: <http://www.delphion.com/>

Patents Citation Index: <http://library.dialog.com/bluesheets/html/bl0342.html>

16.4 Informační služby pro normativní dokumenty

16.4.1 Normy

Normy jsou dokumentované dohody, které poskytují pravidla, směrnice, pokyny nebo charakteristiky činností nebo jejich výsledků pro zajištění toho, aby materiály, výrobky, postupy a služby vyhovovaly danému účelu. Normy mají omezenou platnost

a **nejsou závazné** [BRATKOVÁ, 2001a]. Pouze v tom případě, kdy se jedná o tzv. **harmonizovanou normu** (tím se staví na úroveň zákona), vzniká zákonná povinnost dodržovat ji. Dodržování norem je v dnešní době velmi podstatným indikátorem pro určování kvality výrobku či služby, proto k jejich aplikaci přistupuje stále více subjektů. Tvorbu normativních materiálů zajišťují **technické normalizační komise**, do nichž mají přístup jak představitelé státní správy, tak zástupci z komerční sféry a další odborníci. Vydávání norem poté zajišťují příslušné **normalizační úřady**. Stejně jako v případě patentů existují na tomto poli organizace s národní působností i organizace mezinárodní. Všeobecně je ctěn princip, že platnost mezinárodní normy je nadřazena normě národní. V názvu každé normy je uveden údaj o tom, která normalizační autorita ji vydala (např. ISO, ČSN apod.). Aktuální normy jsou zveřejňovány ve věstnících normalizačních úřadů a poté jsou dostupné v rámci databází norem. Kromě národních a mezinárodních normalizačních institutů mohou být normy vydávány i jinými organizacemi. V tomto případě se jedná o oborové instituce, které zajišťují tvorbu normativních materiálů pro svá odvětví. Příkladem mohou být normy pro oblast telekomunikací schválené organizací **ETSI** (<http://www.etsi.org/>). Specifickým druhem norem jsou knihovnické **standardsy MARC**, jejichž vydávání a správu zaručuje **Library of Congress** (<http://www.loc.gov/marc/>). Zpřístupňování norem je zcela jiné než v případě patentů. Plné texty norem jsou dostupné téměř ve všech případech pouze za úplatu a mnohdy bývá zpoplatněn již samotný přístup do databází normativních materiálů.

Typologie norem:

- 1) **předmětové**
- 2) **činnostní**
- 3) **všeobecné.**

Dále se dají normy rozdělit podle sféry působnosti na mezinárodní, národní, oborové atd.

Pro věcné třídění norem je všeobecně používán systematický selekční jazyk **Mezinárodní třídění norem (International Classification for Standards, ICS)**. ICS představuje hierarchické třídění, které rozlišuje celkem tři úrovně.

Obr. 58 – Tematické rozdělení norem vydaných organizací ISO. Převzato z dokumentace systému.

16.4.2 ISO

International
Organization for
Standardization

Organizace **ISO (International Organization for Standardization)** je největší světovou autoritou v oblasti normativních materiálů. Jedná se o nevládní federaci národních institucí se sídlem v Ženevě, vznikla v roce 1947. Členství v ISO má v současné době 163 zemí. V kompetenci organizace je tvorba a vydávání norem pro téměř všechny obory. Výjimku v tomto směru tvoří oblasti elektrotechniky a elektroniky, které mají vlastní normalizační instituce. V rámci služeb ISO je dostupná rovněž obsáhlá kolekce norem nazvaná **ISO Catalogue**. Systém obsahuje více než 19.000 mezinárodních norem klasifikovaných pomocí třídění ICS. Přístup do databáze je k dispozici bezplatně, dodávky plných textů norem už jsou zpoplatněny.

ISO 7176-3:2003

Wheelchairs -- Part 3: Determination of effectiveness of brakes

Media and price

Language	Format	Add to basket
en	PDF (177 kB)	CHF 72,00
en	paper	CHF 72,00

General information

Number of Pages: 11

Edition: 2 (Monolingual)	ICS: 11.180.10
Status: Published	Stage: 60.60 (2003-04-28)
TC/SC: TC 173/SC 1	

Abstract

ISO 7176-3:2003 specifies test methods and disclosure requirements for the effectiveness of brakes of manual wheelchairs and electrically powered wheelchairs, including scooters, intended to carry one person, with a maximum speed not exceeding 15 km/h.

Revision information

Revises: [ISO 7176-3:1988](#)

Obr. 59 – Záznam normy v databázi ISO Catalogue. Převzato z [www.rozhraní.systému](#).

Další informace: <http://www.iso.org/iso/home.htm>

Hlavní stránka systému ISO Catalogue: <http://www.iso.org/iso/search.htm>

16.4.3 Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví

Pro českou technickou normalizaci se stal přelomovým rok 2009. **Český normalizační institut**, jehož historie sahala až do roku 1922 a který měl ve své gesci kompletní řadu činností spojených s normami v České republice, byl k 31. 12. 2008 zrušen. Veškeré jeho kompetence a úkoly přidělilo Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR **Úřadu pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví (ÚNMZ)**. Kromě všech činností spojených s technickými normami bude ÚNMZ zastupovat Českou republiku také v mezinárodních standardizačních organizacích (např. ISO). V souvislosti s těmito změnami došlo i k razantní úpravě v otázce zpřístupňování českých norem. Jednotlivci, soukromé podniky i knihovny si mohou zakoupit

system **ČSN Online**, který obsahuje veškeré české normy (platné, zrušené i upravené) plnotextově v elektronické podobě. Cena systému se liší podle druhu zákazníka. Jednoznačně se jedná o krok vpřed, neboť v minulých letech byl nákup norem velmi nákladnou záležitostí. Stávající systém, který přináší kompletní sadu českých norem, však přinesl znatelné zlevnění, což se nepochybně projeví v podobě jejich výrazně větší rozšířenosti.

Kromě toho si lze i nadále objednávat jednotlivé normy. ÚNMZ však prodává tištěné normy pouze ve svém informačním centru, a tak většinu prodejů realizují **externí distributoři** pověřeni ÚNMZ. Nákup jednotlivých norem v elektronické podobě už v současnosti není podporován.

Uživatelé mají možnost vyhledávání českých norem v systému přímo na stránkách ÚNMZ nebo prostřednictvím seznamu, který je možno stáhnout do vlastního počítače. Tento seznam je dostupný zdarma.

Tvorba původních českých norem je v současné době zcela minoritní záležitostí. Pouze 5 % norem, které jsou v ČR ročně vydávány, představuje výsledek práce českých technických normalizačních komisí. Ostatní normy jsou přejaté, a to od organizace ISO nebo jakožto tzv. **Evropské normy (EN)** od organizací **CEN** (<http://www.cen.eu/>) a **Cenelec** (<http://www.cenelec.eu/>) působící jako úřady Evropské komise pro technickou normalizaci.

Další informace: <http://www.unmz.cz/>

Katalog norem: <http://csnonline.unmz.cz/vyhledavani.aspx>

16.4.4 PERINORM

Databáze PERINORM nabízí vysoce hodnotný soubor norem v celosvětovém rozsahu. Producenty systému jsou tři národní normalizační instituce – **britský BSI** (<http://www.bsigroup.com/>), **francouzský AFNOR** (<http://www.afnor.org/>) a **německý DIN** (<http://www.din.de/>). Služba však obsahuje normy s geograficky mnohem širším záběrem. Kromě klasického online přístupu je možné databázi získat také ve formě DVD, a to ve třech různých jazykových mutacích. Celkově je zahrnuto více než 1.4 milionu bibliografických záznamů norem. Přístup do databáze je možný výhradně po zaplacení poplatků. Po řádném zaregistrování je zdarma k dispozici pouze demo verze systému.

Obr. 60 – Instituce zapojené do projektu Perinorm. Převzato z dokumentace k systému.

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.perinorm.com/>

16.4.5 IHS Standards Expert

Organizace IHS přináší uživatelům obsáhlou knihovnu norem ze všech oborů technické normalizace. Producent spolupracuje s více než 370 normalizačními organizacemi. Výsledkem je velmi sofistikované řešení, které obstarává zpřístupňování norem „na míru“ pro individuální klienty. Systém navíc sleduje případné změny a revize u jednotlivých norem a automaticky upozorňuje zákazníka.

Další informace o databázi a přístupu:

<http://engineers.ihs.com/products/standards/specs-standards/>

Pro zájemce o tematiku týkající se norem lze nesporně doporučit také portál **WSSN – World Standards Services Network** (<http://www.wssn.net/WSSN/index.html>), který představuje rozcestník pro přístup na webové stránky obrovského množství institucí, které se zabývají technickou normalizací. Bezplatné vyhledávání norem respektive jejich bibliografických záznamů lze pak realizovat prostřednictvím vysoce využívané služby **NSSN** (<http://www.nssn.org/default.aspx>). Provozovatelem systému je americký standardizační institut **ANSI** (<http://www.ansi.org/>), s jehož katalogem norem je služba též úzce provázaná.

Stejně jako u patentů jsou záležitosti týkající se norem řešeny na mezinárodní a posléze i na národní úrovni. Pro přístup do jednotlivých národních normalizačních institucí lze použít seznam všech členů organizace ISO: http://www.iso.org/iso/about/iso_members.htm.

16.5 Databáze pro časopisy

Databáze registrující tituly časopisů vznikaly ponejvíce v rámci knihovních katalogů. Některé z nich však dnes vysoce přerostly svůj původní význam a staly se komplexním informačním zdrojem s velkým počtem uživatelů. Aktuální informace o jednotlivých časopisech totiž nejsou oceňovány pouze knihovníky, ale také širokou veřejností. Pro moderní informační služby v oblasti časopisů je už v současné době samozřejmostí přinášet obsáhlé údaje o titulu a jeho historii, vydavateli, periodicitě, dostupnosti atd. K dispozici bývají také údaje o databázích, které čerpají ze zobrazeného titulu časopisu svoje bibliografické záznamy, a služby poskytující plnotextový přístup k obsahům zahrnutých seriálů. **Databáze určené pro časopisy však v žádném případě nepřístupňují plné texty evidovaných periodik.**

16.5.1 CONSER

CONSER (Cooperative ONLINE SERIALS) je souborný katalog časopisů USA.

Správu systému zajišťuje **Library of Congress**. Conser je nyní nově součástí rozsáhlého projektu pro sdílenou katalogizaci nazvaného **Program for Cooperative Cataloging** (<http://www.loc.gov/aba/pcc/>). Kromě samotné registrace časopisů udává CONSER směr také v oblasti katalogizace seriálů. Byl vytvořen tzv. **CONSER Standard Record** (<http://www.loc.gov/catdir/cpsoc/conser.html>), který definuje požadavky na bibliografický popis (v rámci MARC21) u tištěných i elektronických časopisů. Záznamy do systému byly shromažďovány už od počátku 20. let minulého století, a to pochopitelně v tištěné podobě. V elektronické formě začala databáze fungovat od roku 1973. V systému se nachází více než 1.2 milionu bibliografických záznamů časopisů. Samotná služba běží v rámci katalogu organizace **OCLC**. Databáze je velmi přínosná zejména pro knihovny, které z ní mohou přebírat bibliografické záznamy do svých katalogů periodik.

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.loc.gov/aba/pcc/conser/index.html>

16.5.2 Zeitschriftendatenbank

I v tomto případě se jedná o souborný katalog seriálů, tentokrát pro oblast Německa. V systému je zahrnuto více než 1.6 milionu záznamů titulů časopisů, z čehož vyplývá, že služba už získala mezinárodní přesah. Vedle tištěných seriálů jsou samozřejmě zaznamenávány i časopisy v elektronické podobě. Systém funguje pod patronátem **Německé národní knihovny** (<http://www.dnb.de/>) a celkově se na něm podílí více než 4.300 zúčastněných knihoven. Rovněž zde je systém spojen s katalogizačním formátem pro časopisy, jímž je v německém prostředí **ZETA** (<http://www.zeitschriftendatenbank.de/erschliessung/arbeitsunterlagen/zeta/>). Samotný přístup do databáze je možný bezplatně v rámci OPACu Německé národní knihovny. V poslední době je silně akcentována spolupráce se službou EZB (viz kapitola 18.3.2).

Kurzliste		Besitznachweise		Titeldaten		Suchgeschichte	
Ihre Aktion suchen [und] (Titel (Stichwort) [TIT]) Absatzwirtschaft							
Titel:	Absatzwirtschaft [Elektronische Ressource]						
Erschienen:	Düsseldorf : Verl.gruppe Handelsblatt						
Erscheinungsverlauf:	1982 -						
Anmerkungen:	Online-Ressource Volltext nur als Teil einer Datenbank verfügbar						
Weitere Titelinweise:	Druckausg. ---> [Absatzwirtschaft <Düsseldorf>]						
Standardnummern:	ISSN der parallelen Ausgabe: 0001-3374						
URL:	http://www.bibliothek.uni-regensburg.de/ezeit/?2155938 [EZB] http://www.legios.de/wps/elex? fn=page&sfm=legios&navitem=PAGE_512398&item=SHEET_GEASW&godb=ASW [Agentur]						
Sacherschließung:	ZDB-Fachgruppe(n): 630 Wirtschaftswissenschaft ; 655 Handel u. Verkehr ; 100 Allgemeines						
ZDB-ID:	2155938-7						

Obr. 61 – Záznam časopisu v databázi Zeitschriftendatenbank. Převzato z OPACu Německé národní knihovny.

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.zeitschriftendatenbank.de/>

Hlavní vyhledávací stránka systému: <http://dispatch.opac.d-nb.de/DB=1.1/>

16.5.3 Ulrichsweb.com

Databáze obsahuje zhruba 300.000 záznamů titulů časopisů. Systém je neocenitelným informačním zdrojem zejména díky široké paletě údajů o všech seriálech, které registruje. Ulrichsweb spolupracuje i s dalšími informačními službami, jako jsou Journal Citation Reports pro určování impact factorů časopisů, nebo s institucemi poskytujícími přístup k plným textům článků z vyhledaných periodik. K dispozici jsou také URL adresy seriálů, pokud vycházejí v elektronické podobě, a informace o databázích, které indexují jejich obsahy. V tištěné podobě začal systém fungovat v roce 1932. Kromě základní verze **Ulrich's Periodicals Directory** je možné si předplatit i modul **Serials Analysis System**, který přináší sofistikované nástroje pro práci s vyhledanými seriály. Databázi spravuje společnost **Serials Solutions**, o jejíchž produktech bude ještě v této práci pojednáno. Přístup do systému je zpoplatněn.

▼ Basic Description	
Title	Politická ekonomie: teorie, modelování, aplikace
ISSN	0032-3233
Publisher	Vysoká škola ekonomická v Praze
Country	Czech Republic
Status	Active
Start Year	1953
Frequency	Bi-monthly
Language of Text	Text in: Czech Summaries in: English
Refereed	Yes
Abstracted / Indexed	Yes
Serial Type	Journal
Content Type	Academic / Scholarly
Format	Print
Website	http://www.vse.cz/polek/
Email	papers@vse.cz
Description	Features articles on economic theory, economic policy, econometrics, modelling and comparative analyses of economic systems, as well as topical issues concerning the transformation process and recent economic literature. Also covers basic economic research documented in the Science Citation Index.
▶ Subject Classifications	
▶ Additional Title Details	
▶ Publisher & Ordering Details	
▶ Price Data	
▶ Abstracting & Indexing	
▶ Other Availability	
▶ Demographics	

Obr. 62 – Záznam časopisu v databázi Ulrichsweb.com. Převzato ze systému.

Další informace o databázi a přístupu:

<http://www.serialssolutions.com/en/services/ulrichs/ulrichsweb>

Serials Analysis System: <http://www.serialssolutions.com/en/services/ulrichs/ulrichs-serials-analysis-system>

16.5.4 ISSN Portal

Mezinárodní agentura ISSN, která celosvětově koordinuje přidělování evidenčního čísla pro časopisy a periodika, provozuje také registr časopisů, jimž bylo ISSN přiděleno. Databáze obsahuje více než 1.6 milionu záznamů a představuje výtečnou pomůcku pro práci knihovníků. Celý systém je dostupný na komerčním základě, přičemž možnost testovacího přístupu, kterou producent donedávna podporoval, už není v současné chvíli k dispozici. Služba také přináší aktuální statistiky využívání ISSN.

TOTAL NUMBER OF RECORDS IN THE ISSN REGISTER									
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Total number of records	1125507	1158177	1227057	1284413	1345719	1413942	1489773	1555307	1623566
Number of new records	53484	32670	68880	57356	61306	68223	75831	65534	68259

Obr. 63 – Počet časopisů s přiděleným ISSN v letech 2003-2011. Převzato z www rozhraní systému.

V rámci služby je možné bezprostřední propojení na plné texty elektronických žurnálů pomocí technologií založených na standardu OpenURL.

Česká národní databáze ISSN je na rozdíl od databáze ISSN Portal volně dostupná. Obsahuje cca 10.000 záznamů časopisů a je umístěna na stránkách **Národní technické knihovny** (<http://www.techlib.cz/cs/>).

Přístup do ISSN Portal: <http://www.issn.org/>

Přístup do národní databáze ISSN: http://aleph.techlib.cz/F/?func=find-b-0&local_base=stk02

16.5.5 Národní souborný katalog seriálů ČR – CASLIN

V rámci České republiky jsou pokračující zdroje registrovány souborným katalogem seriálů **CASLIN**. Informace o titulech se vztahují nejen na české, ale i zahraniční časopisy, které jsou dostupné v některé z participujících knihoven. Na české seriály se vztahuje zákon o povinném výtisku, takže by měly být dostupné alespoň v zákonem určených knihovnách. Systém je k dispozici na stránkách **Národní knihovny ČR** (<http://www.nkp.cz/>) v rozhraní knihovního systému **Aleph**. Z uživatelského hlediska je podstatným údajem tzv. **sigla** udávající to, která knihovna má vyhledaný časopis ve svých fondech.

Hlavní stránka systému:

http://www.caslin.cz/uvod/view?set_language=cs

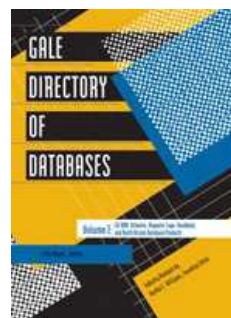
16.6 Databáze databází

Databáze se staly v posledních letech natolik významným fenoménem, že i pro orientaci v jejich velkém množství musely vzniknout specializované systémy, tzv. **databáze databází**. Prakticky se jedná o soupisy databází všech druhů a všech možných forem zpřístupnění. V menším měřítku produkují tyto seznamy **producenti databází** a **databázová centra**. V těchto případech však bývají zahrnuty pouze databáze z vlastní produkce, u databázových center informační produkty, k nimž je nabízen přístup. Existují také komplexní informační zdroje, které pojímají tuto problematiku v celé šíři. Nejobsáhlejší výčet databází přináší **Gale Directory of Databases**.

16.6.1 Gale Directory of Databases

Firma **Gale** vždy patřila k významným producentům informačních služeb. V současné době je součástí velké britské společnosti **Cengage Learning** (<http://www.cengage.co.uk/>). V nabídce Gale je řada kvalitních databází, například již zmiňovaný Academic OneFile, ale také rozsáhlá kolekce elektronických knih a další informační produkty. Samotná databáze Gale Directory of Databases obsahuje informace o 24.000 informačních produktech. Zahrnuty jsou online databáze, ale i zdroje na DVD, CD ROM, disketách, magnetických páskách atd. Dále jsou k dispozici informace o databázových centrech, producentech informačních služeb a dalších institucích z informačního sektoru. Záznamy přinášejí vyčerpávající informace o povaze databáze, producentovi, institucích umožňujících přístup do jejího obsahu a mnoho dalších údajů. V online režimu probíhá aktualizace každého půl roku. Služba vychází od roku 1991. Přístup do databáze je realizován přes databázová centra, ale existují i výstupy v tištěné podobě. Nově je pak tato databáze součástí rozsáhlé elektronické knihovny **Gale Directory Library**.

Další informace o databázi a přístupu:

<http://www.gale.cengage.com/pdf/facts/GDofDatabase.pdf>

Gale Directory Library: <http://www.gale.cengage.com/DirectoryLibrary/>

16.7 Systémy pro zpřístupňování šedé literatury

16.7.1 Vymezení pojmu

Termín šedá literatura je známý spíše v odborných kruzích než u široké veřejnosti. V poslední době však důležitost tohoto typu informací velmi stoupá a neustále vznikají nové systémy a služby zpřístupňující dokumenty povahy šedé literatury. Existuje celá řada definic, které se snaží tento druh literatury co nejpřesněji charakterizovat. Jedna z nejrozšířenějších říká, že **šedá literatura je veškerá literatura, která neprochází klasickými komerčními nakladatelstvími** [PAPÍK, 2000]. Největší předností tohoto typu informačního zdroje je jeho vysoká aktuálnost. Význam šedé literatury v současné době výrazně sílí v souvislosti s expanzí internetových archivů a repozitářů. Ty totiž ve velké míře obsahují právě dokumenty typu šedé literatury.

I v oblasti šedé literatury existují uskupení, která se této problematice věnují na mezinárodní úrovni, a dále pak pochopitelně instituce s národní působností. Nejvýznamnějším globálním subjektem zabývajícím se šedou literaturou je organizace **GreyNet International** (<http://www.greynet.org/>). Toto sdružení, založené v roce 1992, se zabývá veškerými teoretickými i praktickými aspekty spojenými s šedou literaturou. Kromě organizace konferencí a zpřístupňování cenných informačních zdrojů vydává sdružení také časopis **The Grey Journal** (<http://www.greynet.org/thegreyjournal.html>). K dispozici je rovněž seznam subjektů a institucí, které se otázkami šedé literatury zabývají na národní úrovni: http://www.greynet.org/images/GreyNet_International_Directory.pdf

16.7.2 Typy šedé literatury

Mezi typické představitele šedé literatury patří:

- **zprávy** (výzkumné, technické, vývojové, cestovní, studijní, výroční a jiné)
- **vysokoškolské kvalifikační práce** (disertační, rigorózní, diplomové a bakalářské práce)
- **preprinty** – materiály zpřístupňující texty dokumentů ještě před jejich vydáním či přednesením. Typickou ukázkou může být například preprint příspěvku ve sborníku z konference ještě předtím, než je samotný příspěvek oficiálně odprezentován.
- **konferenční materiály**
- **obchodní přehledy**
- **expertízy**
- **úřední korespondence.**

Šedá literatura poté čítá i další druhy informačních zdrojů. V řadě případů se jedná spíše o teoretický problém, zda za druh šedé literatury považovat například i tajné dokumenty či dokumenty soukromé povahy.

16.7.3 Producenti šedé literatury

Dokumenty povahy šedé literatury produkují v naprosté většině korporace, které by se daly rozdělit na tři základní typy:

- **orgány státní správy**
- **akademické a vědecké instituce**
- **obchodní společnosti a průmyslové podniky.**

16.7.4 Systémy registrující šedou literaturu

Systémy pro registraci šedé literatury by se daly rozdělit podle více hledisek. Z pohledu geografického se jedná o národní nebo mezinárodní systémy. Z hlediska tematického záběru dokumentů obsažených v systému se může jednat například o systémy zpřístupňující vysokoškolské kvalifikační práce (více viz další kapitola), systémy zpřístupňující vědecké zprávy atd.

Na velmi vysoké úrovni je šedá literatura zpracovávána v USA. Existuje hned několik projektů a služeb, které stojí za pozornost. Dobře známá organizace **NASA** provozuje systém **NASA Technical Report Server** (<http://ntrs.nasa.gov/search.jsp>), na němž jsou dostupné technické zprávy z produkce této instituce. V rámci rozhraní jsou přístupné tři kolekce (**NASA**, **NACA**, **NIX**). Velké renomé si za dobu své působnosti získal i systém **National Technical Information Service**, známý spíše pod zkratkou **NTIS** (<http://www.ntis.gov/>), budovaný **U.S. Department of Commerce** (<http://www.commerce.gov/>). O této databázi bude ještě pojednáno v textu níže. Kromě těchto služeb jsou v USA velmi populární i systémy, které přinášejí možnost centrálního vyhledávání ve vícero databázích najednou. Ukázkou takovéto služby je například portál **Science.gov** (<http://www.science.gov/>).

Tematika shromažďování dokumentů povahy šedé literatury je velmi aktuální i z evropského hlediska. Ve Velké Británii je tato problematika vyřešena v rámci činnosti **BLDSC** (**British Library Document Supply Centre**), které je součástí **Britské knihovny** (**The British Library**). Vytvářená databáze s názvem **National Reports Collection** (<http://www.bl.uk/reshelp/atyourdesk/docsupply/collection/reports/british/index.html>) sleduje zejména oblast výzkumných a technických zpráv a také odborné překlady. Rovněž ve Francii existují velmi kvalitní systémy pro registraci šedé literatury. Vysoce angažovanou institucí na tomto poli je organizace **INIST**. V bývalém Československu byla registrace šedé literatury řešena na centralizovaném principu. Vedle disertačních prací fungovala i ústřední evidence výzkumných zpráv a cestovních zpráv. V současné době je neaktivnějším subjektem zabývajícím se problematikou získávání a zpřístupňování šedé literatury **Národní technická knihovna v Praze** (bývalá Státní technická knihovna). Pod její záštitou byl uveden do ostrého provozu projekt **Národní úložiště šedé literatury**, o němž bude ještě v této práci pojednáno.

16.7.4.1 CORDIS

Z celoevropského hlediska je v oblasti šedé literatury velmi důležitá služba **CORDIS**. Jedná se o informační systém, který dává uživatelům k dispozici veškeré dokumenty produkované administrativou Evropské unie. Nejde sice o klasickou databázi dokumentů šedé literatury, avšak velká část fondů obsažených v systému tuto povahu má. Služba je dostupná zdarma přes internetové rozhraní v mnoha jazykových mutacích. Uživatel získává dokonalý přehled o všech aktivitách, projektech a legislativních dokumentech EU.

Hlavní stránka systému: <http://cordis.europa.eu/en/home.html>

16.7.4.2 OpenGrey

Služba **OpenGrey** navazuje na bohatou tradici shromažďování šedé literatury v evropském prostoru. Dlouho byla dominantním systémem v oblasti šedé literatury služba **SIGLE**. Jednalo se o decentralizovaný systém, který registroval zejména výzkumné a vědecké zprávy, konferenční materiály a dokumenty státní správy. Koordinátorem celého projektu byla asociace **EAGLE (European Association for Grey Literature Exploitation)**. Českým zástupcem při tvorbě této bibliografické databáze byla **Státní technická knihovna v Praze**. Služba vznikla v roce 1980 a po dobu své aktivní existence se v systému nashromáždilo více než 850.000 bibliografických záznamů dokumentů. Systém byl dostupný na komerčním základě a **ukončil svoji činnost v roce 2005**. Nejvýznamnějšími důvody zániku systému byla nevyhovující organizační struktura a také nepřipravenost pro evidenci a zpřístupňování elektronických dokumentů [BRATKOVÁ, 2007b]. Databáze pak nebyla žádným způsobem doplňována o nové záznamy, avšak její verze se záznamy z let 1980–2005 byla volně dostupná v rámci služeb francouzské organizace **INIST** pod názvem **OpenSIGLE**. Databáze běžela na technologii **DSpace**, o které bude řeč v následující kapitole této práce. Postupně byla navázána spolupráce s organizací **GreyNet**, která začala do systému dodávat zejména preprinty. V roce 2011 pak dochází ke změně platformy a přejmenování služby z **OpenSIGLE** na **OpenGrey**. Databáze je volně dostupná a zatím nezahrnuje původní záznamy ze všech účastnických zemí projektu **SIGLE**, avšak předpokládá se jejich doplnění. **OpenGrey** tak nyní obsahuje více než 700.000 bibliografických záznamů dokumentů, pro jejichž věcné třídění je používán osvědčený systém **SIGLE Classification** (<http://www.opengrey.eu/subjects>).

	2009	2010
Visits	14 000	36 000
Pages viewed	40 400	90 600
Length of visit	96 sec	95 sec
Number of pages viewed	3.1	2.8

Obr. 64 – Průměrné měsíční statistiky využívání služby **OpenSIGLE** v letech 2009-2010 [STOCK, 2011].

Hlavní stránka systému: <http://www.opengrey.eu/>

16.7.4.3 NTIS

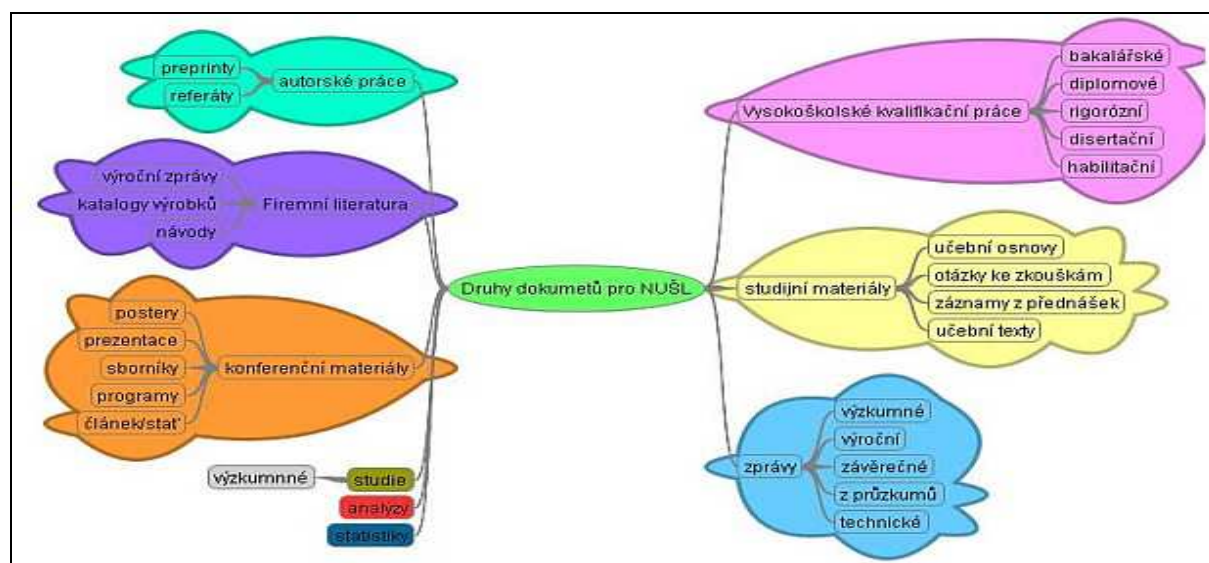
Služba **NTIS** je jednou z nejúspěšnějších a nejvyužívanějších databází pro dokumenty typu šedé literatury. Jejím producentem je stejnojmenná organizace **The National Technical Information Service (NTIS)**, která je součástí **U.S. Department of Commerce** (<http://www.commerce.gov/>). Služba obsahuje více než 2 miliony záznamů výzkumných zpráv z projektů, které jsou financovány americkou vládou. Databáze s retrospektivou od roku 1964 je ročně doplňována zhruba o 60.000 nových záznamů. **NTIS** obsahuje dokumenty

ze všech sfér výzkumu, ale ponejvíce je pochopitelně orientován na technické obory. Důležitost služby potvrzuje také fakt, že přístup k ní přináší ve svých nabídkách celá řada prestižních databázových center. Výzkumné zprávy však lze vyhledávat také zdarma na stránkách producenta. Databáze je bibliografického charakteru, po nalezení záznamů však lze daný dokument objednat, a to v různých formátech. U starších dokumentů jsou to obvykle mikrofiše, novější materiály jsou k dispozici často přímo v elektronické podobě, popřípadě ve formě tištěné kopie.

Hlavní stránka systému: <http://www.ntis.gov/products/ntisdb.aspx>

16.7.4.4 Národní úložiště šedé literatury

NUŠL Národní technická knihovna (NTK) je dlouhodobě neaktivnějším subjektem v České republice v otázkách spojených s šedou literaturou. NTK se v minulosti podílela na tvorbě mezinárodní databáze SIGLE a i v současnosti se šedé literatuře věnuje velmi intenzivně. Projekt **Národní úložiště šedé literatury (NUŠL)** vznikl již před několika lety a ihned získal pozornost a poměrně značné množství finančních prostředků pro svůj vývoj. V roce 2010 se konečně začal plnit daty a sloužit svému hlavnímu účelu, tedy sběru a zpřístupňování dokumentů povahy šedé literatury z geografické oblasti České republiky. Na projektu pochopitelně spolupracuje celá řada významných informačních institucí z celé ČR. NUŠL je založený na digitálním repozitáři používajícím technologii **CDS Invenio** (<http://invenio-software.org/>), který může sloužit pro ukládání záznamů také partnerským institucím. Pokud tyto organizace mají vlastní repozitáře, dochází pouze k přenosu metadat. Výrazná spolupráce se očekává zejména od vysokých škol, protože projekt NUŠL by měl mimo jiné zachytit také vysokoškolské kvalifikační práce.

Obr. 65 – Typologie dokumentů zahrnutých do projektu NUŠL. Převzato z dokumentace na stránkách projektu.

Hlavní stránka systému: <http://www.nusl.techlib.cz/>

16.8 Systémy pro zpřístupňování vysokoškolských kvalifikačních prací

16.8.1 Vymezení pojmu

Hned na začátek je nutno poznamenat, že vysokoškolské kvalifikační práce jsou sice jedním z druhů dokumentů spadajících do sféry šedé literatury, jejich registrace a zpřístupňování je však natolik důležitou a aktuální záležitostí, že jí je nutno věnovat samostatnou kapitolu této práce. Pod souborným pojmem vysokoškolské kvalifikační práce se skrývá množina disertačních, rigorózních, diplomových a bakalářských prací. V minulosti probíhalo shromažďování tohoto druhu literatury výhradně v tištěné podobě, a to na základní úrovni vysokoškolských knihoven. V bývalém Československu byl tento druh prací evidován pochopitelně i na centrální úrovni a byl začleněn do systému národní bibliografie. Současné trendy elektronického publikování dávají této problematice nové možnosti a výzvy. Stejně jako u předchozí kategorie dokumentů vznikaly a vznikají projekty jak v národním, tak v mezinárodním měřítku.

16.8.2 Současné elektronické vysokoškolské kvalifikační práce

Elektronické publikování kvalifikačních prací s sebou přináší moderní možnosti efektivnějšího zpřístupnění těchto dokumentů uživatelům. Základním předpokladem jsou vnitřní směrnice jednotlivých univerzit a vysokých škol, které musí kodifikovat odevzdávání absolventských prací v elektronické podobě. Vysokoškolský zákon, novelizovaný v roce 2006, sice dává vysokým školám za povinnost zpřístupňovat svoje kolekce kvalifikačních prací, avšak není přímo definováno, že tak musí být učiněno v elektronické podobě. Je pochopitelné, že drtivá většina vysokých škol u nás i v zahraničí už dávno k registraci prací v elektronické formě přistoupila. Prvotní vystavení dokumentu v režimu online poté zajišťují příslušné vysokoškolské knihovny. Následně přicházejí na řadu větší, centralizované projekty zpřístupňující práce z celé řady vysokých škol a univerzit, které do nich přispívají. V České republice se touto problematikou zabývala **Odborná komise pro otázky elektronického zpřístupňování vysokoškolských kvalifikačních prací** (<http://www.evskp.cz/>). Ta ukončila svoji činnost v roce 2010 poté, co bylo konstatováno, že její hlavní cíle byly splněny. Jedním z nejdůležitějších kroků bylo vytvoření centrálního registru vysokoškolských kvalifikačních prací **Theses**. Projekt je dostupný na adrese <http://theses.cz/> a vede ho **Masarykova univerzita v Brně** (<http://www.muni.cz/>). V současné chvíli do něho přispívá 39 vysokých škol a jeho součástí je i modul pro porovnávání obsahu jednotlivých prací za účelem boje proti plagiátorství. Ve výsledku to znamená, že každá nově odevzdaná práce je kontrolována tímto programem, a pokud je odhaleno, že používá pasáže z jiných prací, aniž by je řádně citovala, není její autor připuštěn k obhajobě. Takováto kontrola je možná i u seminárních prací, a to v systému **Odevzdej.cz** (<http://odevzdej.cz>). Poslední aktivitou Masarykovy univerzity je budovaný systém **Repozitar.cz** (<https://repozitar.cz/>), který ověřuje originalitu vědeckých textů pracovníků vysokých škol.

Svoje národní instance pro centrální registraci a zpřístupňování vysokoškolských kvalifikačních prací má řada evropských zemí, přičemž vyspělé státy západní Evropy jsou v této otázce daleko před námi. Nově bylo zřízeno i centrum **European e-Theses**, které řeší danou problematiku z celoevropského hlediska. Velkou důležitost mají v případě elektronického publikování **metadatové formáty** pro řádnou indexaci a identifikaci vložených dokumentů. Nežrádka se stává, že jednotlivé systémy mají vytvořeny vlastní metadatové sady tak, aby maximálně vyhovovaly národnímu použití.

16.8.3 Systémy pro zpřístupňování vysokoškolských kvalifikačních prací

16.8.3.1 Thesa a Theses.fr

Patrně nejlepší koncepci pro evidenci vysokoškolských kvalifikačních prací má z dlouhodobého hlediska Francie. Absolventské práce zde byly vždy součástí národní bibliografie, tudíž jejich registrace probíhala v jejím rámci. Kromě toho navíc vznikly projekty **Thesa** a **Theses.fr**, které podchycovaly disertační práce v tištěné podobě v letech minulých a nyní ve své činnosti pokračují i v oblasti elektronicky publikovaných prací. Jedná se o systémy bibliografické povahy, jsou však doplněny o řadu návazných služeb včetně možnosti objednání fotokopie titulu nebo ověření dostupnosti dokumentu. Systém Thesa funguje za velké podpory organizace **INIST** a vysokých škol sdružených do **Conference des Grandes Ecoles** (<http://www.cge.asso.fr/>). Theses.fr vznikla v roce 2011 a je pokračováním dobře známých databází **TeleTheses** a **Les Theses**. Je vytvářena v úzké spolupráci s **Národní bibliografickou agenturou vysokých škol – ABES** (<http://www.abes.fr/abes/index.html>).

Další informace o databázi a přístupu (Thesa): <http://thesa.inist.fr/>

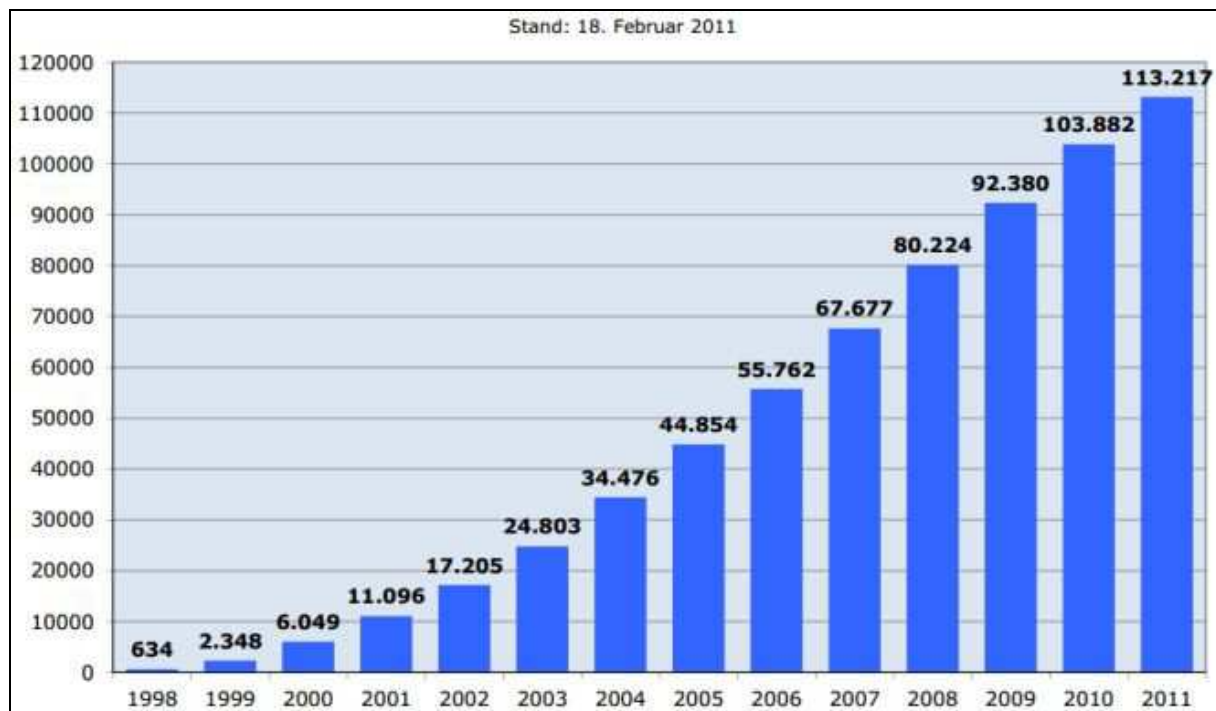
Další informace o databázi a přístupu (Theses.fr): <http://www.theses.fr/>

16.8.3.2 DissOnline.de

V evropském kontextu stojí nesporně za pozornost systém **DissOnline.de**, který je centrálním repozitářem absolventských prací pro oblast německy mluvících zemí. Do projektu je totiž zapojeno nejen velké množství významných německých univerzit, ale také vysokoškolské instituce z Rakouska a Švýcarska. V Německu je podstatným předpokladem obhajoby absolventské práce nutnost jakýmkoliv způsobem ji zveřejnit. Systém DissOnline.de tak může být v tomto ohledu výraznou pomůckou, jak danou práci zpřístupnit. Na budování systému se podílí **Německá národní knihovna**. Vyhledávání v systému stejně jako plné texty obsažených dokumentů jsou k dispozici zdarma. Pro bezproblémový popis a vyhledávání je používán speciálně vyvinutý metadatový formát **XMetaDiss**, který byl nedávno rozšířen do podoby **XMetaDissPlus**. Stalo se tak zejména proto, že původní formát XMetaDiss byl do značné míry limitován pouze pro účely disertačních a habilitačních prací, zatímco reálně existovala potřeba popisu i dalších typů dokumentů.

Obr. 66 – Počet archivovaných elektronických kvalifikačních prací v systému DissOnline.de.
Převzato z dokumentace systému.

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.dissonline.de/index.htm>

16.8.3.3 EtHOS

Služba **EtHOS (Electronic Theses Online System)** přináší uživatelům elektronické disertace z mnoha britských univerzit. K dispozici je nyní více než 250.000

prací, přičemž další do systému permanentně přibývají. EtHOS totiž neobsahuje pouze nové materiály, ale také starší, postupně digitalizované práce [RÖSSLEROVÁ, 2010]. V rozsáhlém katalogu jsou mnohdy k vidění pouze bibliografické záznamy disertací, ale uživatel má možnost zažádat si zdarma o elektronickou kopii. Ta je následně vyhotovena do 30 dní. Od spuštění projektu v roce 2009 bylo nově převedeno do elektronické podoby cca 50.000 prací. Systém provozuje **British Library** s velkým přispěním organizace **Joint Information Systems Committee – JISC** (<http://www.jisc.ac.uk/>).

Další informace o databázi a přístupu: <http://ethos.bl.uk/Home.do>

16.8.3.4 DiVA

DiVa představuje archiv digitálních dokumentů 30 významných skandinávských univerzit. Patronát nad systémem drží univerzita ve švédské Uppsale. Podstatnou část databáze tvoří absolventské práce studentů zúčastněných univerzit. Kromě toho lze v systému najít také další publikace, které na daných vysokých školách vznikly jakožto výsledky vědecké činnosti. Většina materiálů je dostupná plnotextově. Portál je dostupný v angličtině, švédštině a norštině.

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.diva-portal.org/smash/search.jsf>

16.8.3.5 Dart – Europe E-theses Portal

DART Europe je organizace, která se pokouší zpřístupňovat disertační práce z geografické oblasti Evropy. Za tímto účelem úzce spolupracuje s velkým počtem partnerských institucí. Nejvýznamnější roli při tvorbě systému hraje **Association of European Research Libraries - LIBER** (<http://www.libereurope.eu/>), která sdružuje odborníky z renomovaných evropských vědeckých knihoven. V současné době obsahuje databáze téměř 300.000 plnotextově dostupných disertačních prací z 23 evropských zemí. Zástupce v systému má také Česká republika, a to prostřednictvím Vysoké školy báňské – Technické univerzity Ostrava.

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.dart-europe.eu/>

16.8.3.6 ProQuest Dissertations & Theses Database

Dříve byl tento systém známý pod názvem **Dissertation Abstracts**. Poté po přechodu pod hlavičku společnosti ProQuest změnil jméno na nynější **ProQuest Dissertations and Theses Database**. Jedinečná je retrospektiva databáze, která sahá až do roku 1637. V systému je přes 2.9 milionů bibliografických záznamů a kromě producenta ji stále pod názvem Dissertation Abstracts Online zpřístupňuje rovněž databázové centrum Dialog. Disertační práce pocházejí z renomovaných univerzit a každý rok jich do systému přibude cca 75.000. U zhruba poloviny fondu je bezprostředně možný přístup k plnému textu. Ostatní práce lze objednat. Systém je dostupný na základě placené licence. Existuje však i verze **ProQuest Dissertations and Theses Open**, která obsahuje volně dostupné práce. Dokumenty jsou k dispozici ve formátu PDF a do budoucna se počítá s rychlým nárůstem prací, které budou dostupné bezplatně. Paletu služeb ProQuestu v oblasti zpřístupňování kvalifikačních prací doplňuje služba **Dissertation Express**, která představuje katalog prací s možností objednání jejich kopií. Vyhledávání není vázáno na žádné poplatky za přístup, platí se samozřejmě až samotné dodání kopie.

Další informace o databázi a přístupu (ProQuest Dissertations and Theses Database):

<http://www.ProQuest.com/en-US/catalogs/databases/detail/pqdt.shtml>

Další informace o databázi a přístupu (ProQuest Dissertations and Theses Open):

<http://pqdtopen.ProQuest.com/>

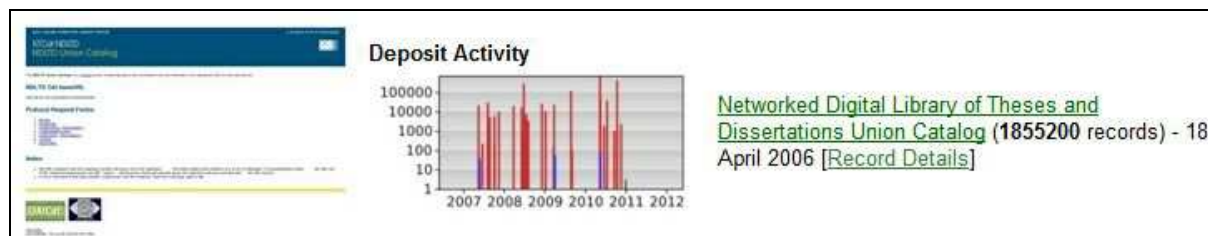
Další informace o databázi a přístupu (Dissertation Express):

<http://dissexpress.umi.com/dxweb>

16.8.3.7 NDLTD

Zkratka **NDLTD** je označení pro **Networked Digital Library of Theses and Dissertation**. Projekt vyvíjí stejnojmenné konsorcium ve spolupráci se společností **Visionary Technology in Library Solutions (VTLS)**. Systém představuje souborný katalog vysokoškolských kvalifikačních prací zejména pro oblast USA, ale i dalších subjektů z jiných zemí. Projektu se účastní několik stovek univerzit a vysokých škol a v systému je již více než 1.5 milionu prací. Přístup do systému je volný, stejně jako obsažené plné texty prací. Samotné vyhledávání je možné z více míst. VTLS nabízí svoji vysoce sofistikovanou platformu zvanou **Visualiser**. Kromě toho zpřístupňuje systém i služba **Scirus** z produkce firmy **Elsevier** a organizace **OCLC** v rámci svého souborného katalogu volně dostupných zdrojů.

Obr. 67 – Informace o službě NDLTD v rámci systému ROAR. Převzato z www rozhraní systému ROAR.

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.ndltd.org/>

16.8.4 Technologie pro tvorbu repozitářů

16.8.4.1 DSpace

DSpace představuje technologii, nikoliv databázi, která umožňuje uživatelům ukládat a zpřístupňovat materiály v elektronické podobě. Nemusí se přitom jednat pouze o prostý text, ale také o videa, audiovizuální dokumenty atd. V současné době používá tuto technologii řada vysokých škol pro registraci a šíření absolventských prací, ale i dalších elektronických dokumentů. V našich zeměpisných šířkách je DSpace velmi populární a pro své elektronické repozitáře ho využívá například **Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava** (<http://dspace.vsb.cz/>) nebo **Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně** (<http://publikace.k.utb.cz/>). Kromě akademických institucí lze technologii využít i v jiných sférách. Skrze DSpace byla například zpřístupňována volná verze databáze **SIGLE** na stránkách francouzské organizace **INIST**. DSpace je bezplatně dostupnou technologií. Jejím masivnějšímu rozšíření však brání velká náročnost programátorské práce, kterou je nutno vyvinout při zavádění celého systému do finálního provozu.

Další informace o technologii: <http://www.dspace.org/>

Z dalších řešení na bázi **open source** je nepochybně namístě jmenovat technologie **EPrints** (<http://www.eprints.org/>), **Fedora** (<http://www.fedora-commons.org/>), **Greenstone** (<http://www.greenstone.org/>) nebo **Invenio** (<http://invenio-software.org/>), na niž se provozuje jeden z nejvíce ceněných digitálních repozitářů **CERN Document Server** (<http://cdsweb.cern.ch/>).

16.8.4.2 DigiTool

Podobným systémem, tentokrát však komerčním, je také specializovaný produkt **DigiTool**, který distribuuje firma Ex Libris. DigiTool je přímo určen ke tvorbě institucionálních repozitářů a v akademické sféře je tedy velmi vhodný pro ukládání, správu a zpřístupňování absolventských prací. V českém prostředí může jako příklad ideálně posloužit repozitář provozovaný **Univerzitou Karlovou v Praze** (<http://digitooll.cuni.cz/>) nebo systém Digitální knihovny **Vysokého učení technického v Brně** (<http://www.vutbr.cz/uk/digitalni-knihovna>).

Další informace o technologii: <http://www.multidata.cz/produkty/digitooll>

16.9 Open access, internetové archivy, repozitáře a digitální knihovny

16.9.1 Open access

Fenomén otevřeného přístupu je v současnosti na velmi strmém vzestupu. Na jeho počátku stála snaha vědců o lepší a hlavně rychlejší komunikaci ve vědě. V první řadě je třeba zmínit fakt, že v současné době vycházejí desetitisíce vědeckých časopisů, a přitom knihovny a výzkumné instituce mají mnohdy přístup pouze ke zlomku titulů. To zjednodušeně řečeno znamená, že nedostupnost těchto materiálů může výrazně devalvovat kvalitu vědecké práce a brzdit dynamiku vývoje v celé řadě odvětví. Problém představuje také aktuálnost vědeckých materiálů, protože prodleva mezi odevzdáním první verze článku a jejím finálním otištěním může trvat zejména u impactovaných časopisů i několik let. To vše přimělo vědeckou komunitu k tomu, aby nově definovala své požadavky a dala spatřit světlo světa iniciativě pojmenované souhrnně jako **open access**. Zmiňovaná tematika sahá svými kořeny daleko do minulosti, avšak velmi důležitým se stal rok 2002, kdy byla přijata **Budapest Open Access Initiative** (<http://www.soros.org/openaccess>), jejíž signatáři nabádali k uvolnění finančních prostředků na transformaci současného modelu publikování a vyzývali instituce (zejména akademické) k archivaci produkovaných dokumentů v institucionálních repozitářích s volným přístupem. Na americkém kontinentu se pak k otevřenému přístupu aktivně přihlásila **Bethesda Statement on Open Access Publishing** (<http://www.earlham.edu/~peters/fos/bethesda.htm>) a následně **Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities** (<http://oa.mpg.de/berlin-prozess/berliner-erklarung/>), která zdůrazňuje klíčovou roli internetu v otázce volného šíření informací [PLANKOVÁ, 2007]. Důležitost otevřeného přístupu pak podpořily i **IFLA** a **Evropská komise**. Kromě repozitářů by se dalším pilířem informačních služeb s bezplatným přístupem měly stát volně dostupné elektronické časopisy. U nich bývá volný přístup zajišťován více způsoby. Do hry vstupují peníze od sponzorů, příjmy z reklamy nebo často také samotný autor, který si uhradí náklady spojené s publikováním a jeho článek je pak uživatelům dostupný bezplatně [BRATKOVÁ, 2006].

Právě výše uvedená Budapešťská iniciativa otevřeného přístupu definovala open access takto: *Zajištění otevřeného a volného přístupu k plným textům na veřejném internetu, dovolující uživatelům číst, stáhnout, kopírovat, distribuovat, tisknout, vyhledávat nebo propojovat plné texty článků, jejich procházení pro indexaci, zaznamenání ve formě dat v počítačových programech nebo jejich užití pro jakýkoliv další zákonný účel bez finančních, právních nebo technických bariér kromě nedílného a neoddělitelného dosažení samotného přístupu k internetu* [PLANKOVÁ, 2007].

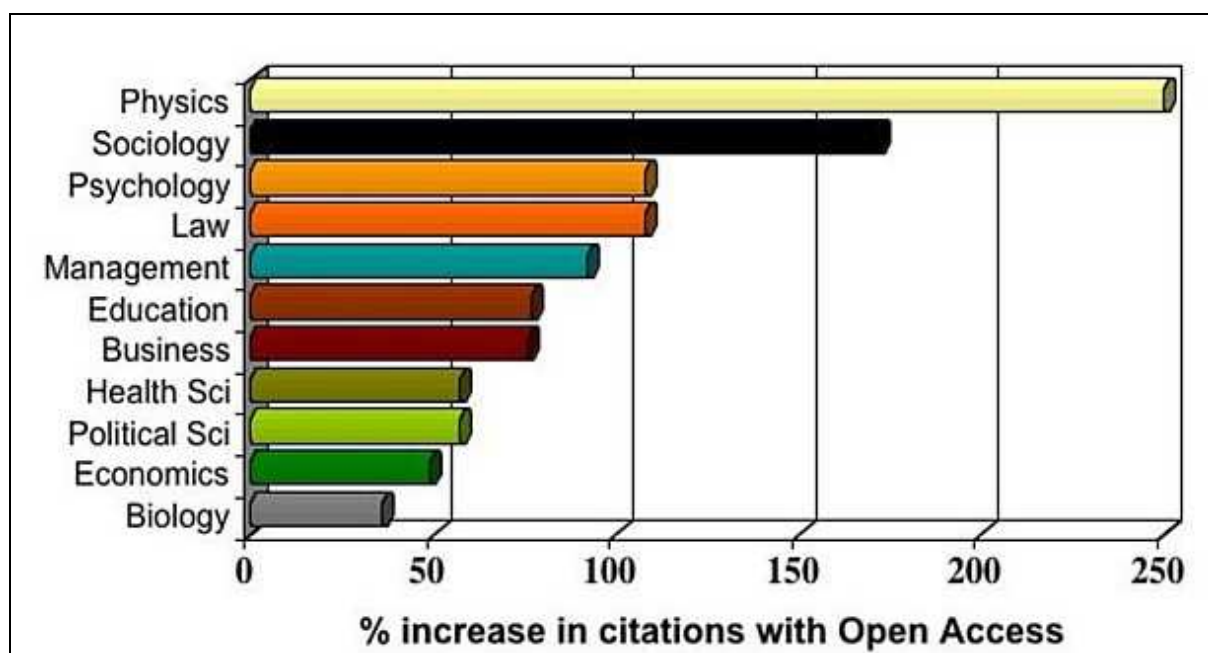
V principu jsou definovány dvě základní cesty otevřeného přístupu. První z nich je tzv. **Green Way**, kdy je volný přístup k materiálu řešen tím, že autor archivuje svou práci v některém z otevřených internetových repozitářů. Tato cesta je stále více akceptována i vydavateli vědeckých žurnálů. **Golden Way** je pak situace, kdy je příspěvek publikován ve volně dostupném elektronickém časopise. Zajímavé je v tomto kontextu sledování vývoje podílu impactovaných časopisů, které se hlásí k modulu open access. V roce 2008 tvořily takovéto tituly zhruba 5 %, avšak toto číslo se každoročně mírně zvyšuje [GIGLIA, 2010].

Year	Titles in JCR	Titles in DOAJ 31-12	OA titles with IF	OA titles with IF (%)
2003	5907	602	87	1.47%
2004	5968	1194	168	2.82%
2005	6088	1811	218	3.58%
2006	6164	2357	259	4.20%
2007	6417	2954	315	4.91%
2008	6598	3801	355	5.38%

Tab. 2: Open Access titles in JCR – Science edition

Obr. 68 – Počet časopisů s otevřeným přístupem v databázi Journal Citation Reports – Science Edition [GIGLIA, 2010]

Řada studií ukazuje na to, že publikování materiálů ve volném režimu přináší mnohem větší citační ohlas [HARNAD, 2008]. To je do značné míry logické, protože volné zpřístupnění dokumentu předpokládá, že se k němu dostane mnohem více čtenářů, kteří ho pak budou moci využít ve svém výzkumu. Zvýšená úroveň citovanosti je však v každém vědeckém odvětví rozdílná. Jak ovšem vyplývá z následujícího obrázku, podstatný nárůst citací je evidentní téměř ve všech vědeckých disciplínách.

Obr. 69 – Průměrné procentuální navýšení citovanosti u prací publikovaných v modelu open access pro jednotlivé vědecké obory [HARNAD, 2008]

Open access zatím představuje spíše doplněk ke klasickému modelu publikování. Významní autoři i nadále preferují možnost publikování v prestižních, v drtivé většině placených časopisech, což ovšem rozhodně nevyklučuje možnost zpřístupnění daného materiálu i v režimu open access. Vydavatelům vědeckých žurnálů vznikají při publikování objektivní náklady (např. za recenzování příspěvků), které je nutno uhradit. Jak již bylo uvedeno, řada renomovaných vydavatelů dává možnost zaplatit tyto náklady přímo autorům, popřípadě jejich institucím. U časopisů, které tuto alternativu připouštějí, se hovoří o tzv. **hybridním modelu**. Protože se však jedná o sumy v řádu tisíců dolarů, není takovýto postup v mnoha případech reálný. Do značné míry to nahrává velkým univerzitám a výzkumným institucím, které mohou ze svých rozpočtů publikování materiálu na bázi open access zafinancovat.

Mnohé menší subjekty a také organizace z méně vyspělých zemí si podobný postup nemohou dovolit. Existují sice i určité možnosti, jak zaplatit publikování článků v modelu open access z grantových peněz, zatím jich však není příliš mnoho. Nicméně i zde dochází k určitému průlomu. Řada poskytovatelů grantů a dotací na výzkum začíná striktně vyžadovat zveřejňování výsledků podpořeného výzkumu v open access modulu. Zvedá se také vlna odporu proti přemrštěným cenám vědeckých databází a elektronických časopisů. Mnohdy dochází k paradoxní situaci, že instituce provádějící výzkum posléze publikuje výsledky v člancích v komerčním časopise, který si následně za drahé peníze musí předplácet a platí tak defacto za výsledky vlastní výzkumné činnosti. I proto se tak například v českých podmínkách více rozmáhá zmiňovaná Green Way a počet institucionálních repozitářů stoupá. Open access je však velmi široké téma, které je momentálně v centru dění informačního průmyslu a nepochybně ještě projde dynamickým vývojem. Na jeho podporu vzniká celá řada institucí, iniciativ a programů, a to jak na národní, tak mezinárodní úrovni. Jak nastíní následující kapitoly této práce, dochází i v praxi ke značnému rozmachu služeb dostupných na bezplatném principu. Navíc lze předpokládat, že trend budování internetových archivů a repozitářů bude ještě nějakou dobu znatelně pokračovat.

16.9.2 Otevřené archivy

Otázka efektivního zpřístupňování informačních zdrojů v elektronické podobě je v poslední době velmi živě diskutována. Jeden z opravdu zajímavých způsobů, jak tento problém vyřešit, představují tzv. internetové archivy, které zažívají v současnosti velký vzestup. Podstatou tohoto druhu publikování je **ukládání vědeckých příspěvků do archivů (repozitářů) samotným autorem a jejich následné bezplatné zpřístupnění uživateli**. Podobné iniciativy vznikají pro stále širší spektrum dokumentů a v mnoha případech tvoří obsáhlé digitální knihovny. Velmi populární a rozšířené jsou v poslední době **institucionální repozitáře**. Ty slouží jako registry publikační činnosti dané organizace a například u vysokých škol velmi často také k archivaci nejen diplomových prací. Nutno podotknout, že u institucionálních repozitářů neexistuje vždy garance toho, že obsažené materiály budou bezvýhradně k dispozici v modulu open access, neboť některé příspěvky mohou být zveřejňovány pouze pro uživatele z prostředí dané instituce. Naproti tomu existují také velké **oborové repozitáře**. Řada z nich už získala vysokou prestiž a množství uživatelů. O nejvýznamnějších z nich bude řeč v následujících kapitolách této práce. Autoři vkládají své příspěvky do systému na dobrovolné bázi. Zde bývá obvykle zásada **otevřeného přístupu** striktně ctěna, což ve výsledku znamená, že přístup do internetových archivů je k dispozici všem uživatelům zdarma. Provoz významných systémů bývá velmi často pokrýván ze sponzorských peněz. Velmi důležitou záležitostí jsou soubory **metadat**, které musí být vždy patřičným způsobem dodány pro účely efektivního popisu dokumentů. Na tomto místě je nutno poznamenat, že na rozdíl od běžného internetu, kde se prosazují všeobecné metadatové formáty (zejména **Dublin Core**), internetové archivy používají vlastní metadatové sady, které nejvíce vyhovují jejich potřebám. Kromě metadat hrají klíčovou úlohu také **identifikátory digitálních objektů**, které zajišťují jednoznačnou identifikaci a lokaci vložené práce.

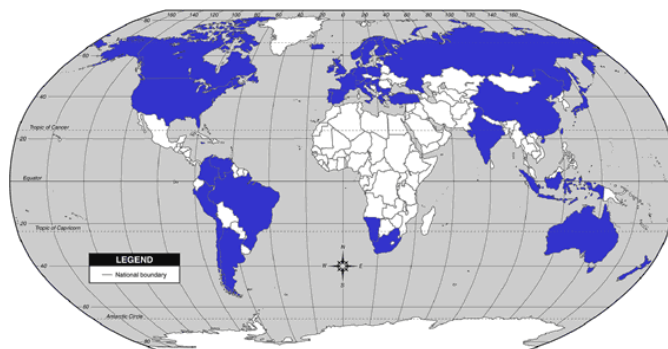
16.9.3 Instituce a projekty na podporu open access

16.9.3.1 Open Archive Initiative (OAI)

Organizace, jejíž název v českém překladu zní **Iniciativa otevřených archivů**, je společností, která výrazně napomáhá rozvoji internetových archivů a prioritně také výměny informací mezi nimi. Vznik organizace byl motivován značnou nespokojeností vědců, kteří již nebyli ochotni nadále akceptovat bariéry při publikování informací, zejména pak velké časové prodlení mezi napsáním

a uveřejněním vědeckých článků a finanční náročnost při získávání článků z odborných časopisů. OAI je tvořena zástupci z nejrůznějších sfér informačního sektoru. Organizace podporuje činnost otevřených archivů a jejím dosud nejvýznamnějším počinem je vytvoření protokolu **OAI-PMH (Open Archive Initiative – Project Metadata Harvesting)**, který umožňuje sdílení metadat mezi jednotlivými archivy. Na tento protokol volně navázal projekt **OAI-ORE (Open Archive Initiative – Objects Reuse and Exchange)**, určený pro popis a výměnu digitálních objektů v rámci volného internetu. Ve spolupráci s Michiganskou univerzitou navíc vznikl systém **OAIster**, což je souborný katalog archivů, které používají protokol OAI-PMH. Na tvorbě systému se od roku 2009 podílí také OCLC. V současnosti je v databázi přes 25 milionů dokumentů z více než tisícovky zapojených archivů. Celá služba je pochopitelně dostupná v bezplatném režimu.

Obr. 70 – Země, jejichž archivy jsou součástí OAI. Převzato z [www rozhraní OAI](http://www.openarchives.org/).

Další informace: <http://www.openarchives.org/>

Hlavní stránka vyhledávače OAIster: <http://www.oclc.org/oaister/>

16.9.3.2 COAR

COAR (Confederation of Open Access Repositories) je sdružení, které vzniklo na konci roku 2009. Je tvořeno řadou velmi významných národních i mezinárodních organizací, které se angažují v otázce open access a především otevřených repozitářů. Cílem asociace je zvyšování kvality služeb, které repozitáře poskytují, popularizace repozitářů mezi uživateli, ale i autory a podpora mezinárodní spolupráce, interoperability a standardizace. Pro řešení těchto úkolů už byly v rámci sdružení ustaveny tři pracovní skupiny. COAR je nezisková organizace, přičemž participující instituce platí každoročně členské poplatky.

Další informace: <http://coar-repositories.org/>

16.9.3.3 OASPA

OASPA (Open Access Scholarly Publishers Association) představuje orgán, který reprezentuje zájmy vydavatelů hlásících se k modelu otevřeného přístupu. Cílem této aliance je podpora open access prostřednictvím výměny informací, tvorby standardů a nových funkčních modelů. Každoročně pořádá sdružení na toto téma mezinárodní konferenci. Mezi členy OASPA patří mimo jiné významná vydavatelství Springer, Sage nebo Oxford University Press, ale zapojeny mohou být také vědecké instituce nebo asociace. Členství je podmíněno zaplacením poplatku.

Další informace: <http://www.oaspa.org/index.php>

16.9.3.4 SPARC Europe

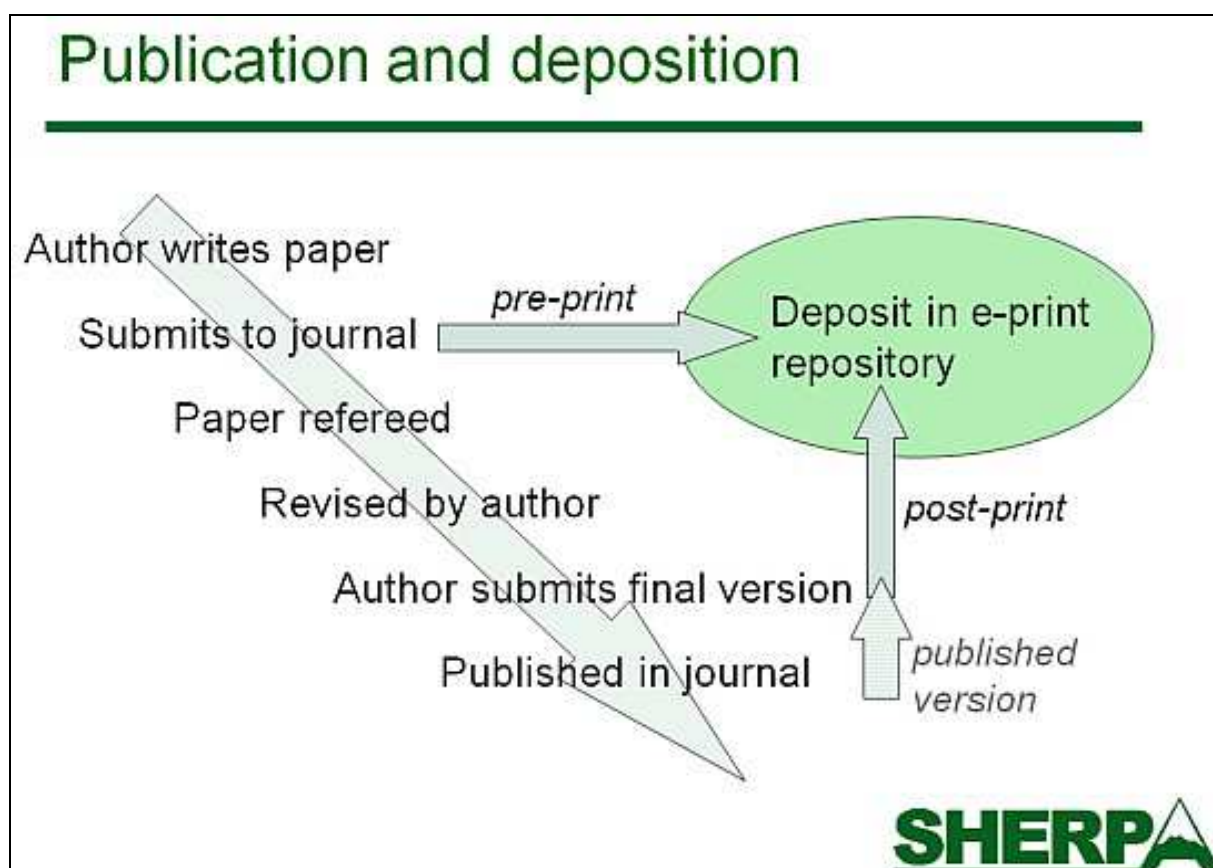
SPARC Europe je aliancí více než 100 evropských vědeckých knihoven a výzkumných organizací, která se zabývá novými trendy v oblasti vědecké komunikace. Mezi hlavní sféry zájmu tak patří problematika otevřeného přístupu, repozitářů, ale také ochrany digitálního obsahu nebo ožehavá tematika copyrightu. Cílem organizace je všechny oblasti harmonizovat směrem k otevřenému modelu vědecké komunikace, z něhož by profitovaly všechny zainteresované strany. Spolupráce se rozvíjí také se základní organizací **SPARC** sídlící v americkém Washingtonu a s japonskou „filiálkou“ **SPARC Japan**.

Další informace: <http://www.sparceurope.org/>

16.9.3.5 DRIVER

DRIVER (Digital Repository Infrastructure Vision for European Research) je vůdčí iniciativou pro podporu otevřených archivů v evropském měřítku. Cílem celého projektu je vytvoření kvalitní infrastruktury pro rozvoj digitálních archivů. Kromě toho je provozován vyhledávací portál, který obsahuje více než 5 milionů dokumentů z 335 otevřených repozitářů z 45 zemí. Stejně jako v ostatních případech se účastnické archivy registrují do systému samy.

Obr. 71 – Schéma ukládání vědeckých článků do institucionálních repozitářů [HUBBART, 2009]

Další informace: <http://www.driver-community.eu/>

13.9.3.6 SHERPA/RoMEO

Iniciativa **SHERPA** se zabývá problematikou otevřeného přístupu ve velmi širokém rozsahu, avšak její projekt **RoMEO** má mimořádnou důležitost zejména proto, že zde byla navázána spolupráce se zástupci komerčních vydavatelství. V rámci projektu jsou evidovány subjekty, které umožňují **autorům autoarchivaci preprintu či postprintu na bezplatné bázi v digitálních repozitářích**. Dostupnost daného dokumentu se tak výrazně zvyšuje. Velmi často ukládá autor dílo do institucionálního repozitáře (např. univerzitního). Jednotliví vydavatelé jsou řazeni do různých skupin podle politiky, kterou k této záležitosti zaujmají.

Zelení vydavatelé	Umožňují autorovi archivaci preprintu i postprintu
Modří vydavatelé	Umožňují autorovi archivaci postprintu nebo vydané PDF verze
Žlutí vydavatelé	Umožňují autorovi archivaci preprintu
Bílí vydavatelé	Archivaci standardně nepodporují

Kromě seznamu vydavatelů a jejich zařazení do příslušné skupiny mají uživatelé možnost vyhledání konkrétního časopisu a ověření možnosti archivace jeho článků. V registru Sherpa Romeo se v současnosti nachází více než 1.100 vydavatelů, přičemž 66 % z nich podporuje některou z možností autorské archivace. Nutno podotknout, že nejvýznamnější vydavatelství, jako jsou Elsevier, Springer nebo Wiley, svým autorům v archivaci příspěvků v otevřených repozitářích nebrání.

Journal: Advances in Polymer Science (ISSN: 0065-3195)	
Publisher: Springer Verlag	
This summary is for the publisher's <i>default</i> policies and changes or exceptions can often be negotiated by authors. All information is correct to the best of our knowledge but should not be relied upon for legal advice.	
Publisher: Springer Verlag (Germany)	
Author's Pre-print:	✓ author can archive pre-print (ie pre-refereeing)
Author's Post-print:	✓ author can archive post-print (ie final draft post-refereeing)
Publisher's Version/PDF:	✗ author cannot archive publisher's version/PDF
General Conditions:	<ul style="list-style-type: none"> • Authors own final version only can be archived • Publisher's version/PDF cannot be used • On author's website or institutional repository • On funders designated website/repository after 12 months at the funders request or as a result of legal obligation • Published source must be acknowledged • Must link to publisher version • Set phrase to accompany link to published version (The original publication is available at www.springerlink.com) • Articles in some journals can be made Open Access on payment of additional charge
Mandated OA:	Compliance data is available for 31 funders
Paid open access:	Open Choice
Copyright:	example copyright transfer statement - self-archiving Policy
RoMEO:	This is a RoMEO green publisher
Updated:	01-Sep-2009. Suggest an update for this record

Obr. 72 – Záznam časopisu a jeho licenční politiky v rámci projektu Sherpa Romeo. Převzato z www.rozraní.systému.

Hlavní stránka systému: <http://www.sherpa.ac.uk/romeo/>

Za zmínku nepochybně stojí i spřízněný projekt **Juliet**. Ten se orientuje na poskytovatele dotací pro výzkum. Řada takovýchto institucí, ať už se jedná o nadace, grantové agentury nebo i vládní orgány, v podmínkách financování přímo vyžaduje, aby byly výstupy z podporovaných projektů dostupné v režimu open access. Uvedené instituce dokonce mohou publikování na bázi otevřeného přístupu finančně podpořit. Projekt Juliet přináší jejich pravidelně aktualizovaný soupis [BARTOŠEK, 2009].

Hlavní stránka systému: <http://www.sherpa.ac.uk/juliet/>

V oblasti podpory otevřeného přístupu působí v současné době celá řada dalších velmi zajímavých projektů. Mezi ty nejvýznamnější patří **PEER** (<http://www.peerproject.eu/home/>), **OpenAIRE** (<http://www.openaire.eu/>) nebo **Oasis** (<http://www.openoasis.org/>).

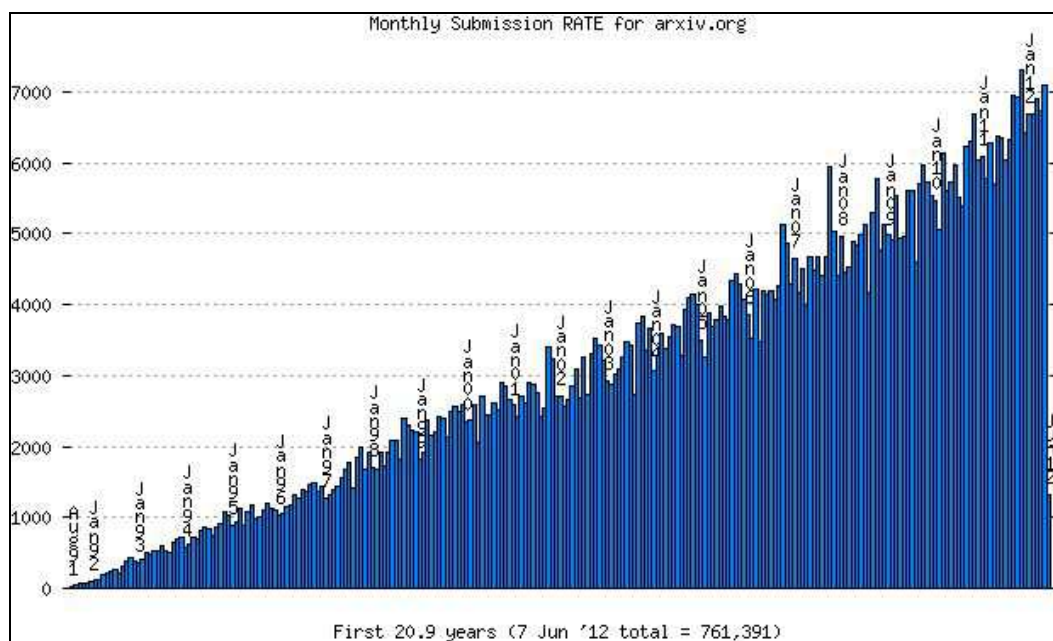
Panton Principles (<http://pantonprinciples.org/>) se zase za podpory významné nadace **Open Knowledge Foundation** (<http://okfn.org/>) snaží o nastavení účinných pravidel pro sdílení dat a znalostí u vědeckých materiálů. Jedná se o soubor doporučení, který jasně definuje, že z hlediska dalšího rozvoje je nezbytné zveřejňovat také vědecká data na bázi otevřeného přístupu. Právě problematika **Open Data** se začíná velmi rychle dostávat do popředí zájmu.

16.9.4 Konkrétní internetové archivy a repozitáře

16.9.4.1 arXiv.org

Tento internetový archiv, rovněž známý pod názvem **XXX**, je průkopnickou záležitostí v oblasti elektronického publikování vědeckých prací. Systém vznikl v roce 1991 v **Los Alamos National Laboratory – LANL** (<http://lanl.gov/>). Oborově je zaměřen na přírodní vědy, vysoce hodnotná je zejména kolekce pro oblast fyziky, ale archiv obsahuje i velmi dobré práce z matematiky, počítačové vědy, statistiky a dalších oborů. K dispozici je téměř 760.000 dokumentů, převážně konferenčních materiálů, preprintů, disertačních prací atd. Přístup do plných textů je realizován zdarma, a to ve více formátech, především však ve formátu PDF. Provoz služby je podporován **U.S. Department of Energy** (<http://energy.gov/>). Stejně jako drtivá většina dalších systémů, které fungují na bázi otevřeného přístupu, patří služba k účastníkům Open Archive Initiative. Nedávno vznikl také alternativní archiv nazvaný **viXra.org**, kam vkládají své příspěvky autoři, kteří byli odmítnuti službou arXiv.org. V rámci ní totiž existuje systém, který schvaluje akceptaci nových příspěvků, a ne každý autor v tomto ohledu obstojí. Archiv viXra.org naopak přijímá velmi široké spektrum výsledků a oproti službě arXiv je navíc orientován na poněkud bohatší paletu vědeckých disciplín.

Obr. 73 – Statistika využívání služby ArXiv.org. Převzato z dokumentace systému.

Hlavní stránka systému (arXiv.org): <http://xxx.lanl.gov/>

Hlavní stránka systému (viXra.org): <http://vixra.org/>

16.9.4.2 RePEc

RePEc (Research Papers in Economics) je systém s vysoce propracovanou architekturou a řadou velmi zajímavých služeb. V oblasti ekonomických věd dosáhl takové důležitosti, že se může směle srovnávat s největší placenou ekonomickou databází EconLit. Důkazem může být i to, že producent EconLitu, Americká ekonomická asociace, začala se systémem RePEc spolupracovat v oblasti přebírání záznamů výzkumných zpráv a studií. Ostatně ani co se týče rozsahu si RePEc s EconLitem nic nezádá. Oba systémy nedávno úspěšně atakovaly hranici jednoho milionu záznamů, ale EconLit má přitom mnohem delší retrospektivu. Z toho vyplývá, že RePEc se vyvíjí daleko dynamičtějším způsobem a je komplexnější i v oblasti zahrnutých typů dokumentů. V současnosti totiž obsahuje 700.000 článků, 460.000 výzkumných zpráv a studií a téměř 30.000 knih a jejich kapitol. Ne všechny dokumenty jsou plnotextově dostupné, avšak většina z nich je uživateli bezplatně k dispozici. Systém funguje na decentralizovaném principu, tudíž obsahuje data z 1.400 dílčích archivů. Účast v RePEcu je dobrovolná, přičemž zaregistrovat se mohou pouze instituce (těmi jsou mimo jiné prestižní vydavatelé, univerzity, ale i nejvýznamnější ekonomické instituce, jako je Mezinárodní měnový fond nebo Světová banka). Pokud chtějí do systému přispívat autoři, kteří nejsou aktivní pod hlavičkou některé ze zúčastněných organizací, mohou své příspěvky do systému vložit skrze **Munich Personal RePEc Archive** (<http://mpra.repec.org/>). RePEc je velmi ceněnou službou také díky účinné registraci institucí a autorů, kteří dostávají vždy svůj jedinečný identifikátor. Právě kooperace těchto dílčíchází bází a dalších komponentů dělá ze systému velmi sofistikovaný nástroj pro zpřístupňování materiálů z ekonomických věd.

RePEc nabízí uživatelům mnoho konkrétních služeb. Mezi ty podstatné patří vyhledávací rozhraní **Ideas** (<http://ideas.repec.org/>) a **EconPapers** (<http://econpapers.repec.org/>), zajišťující samotný přístup k materiálům, které archiv obsahuje. Třídění dokumentů probíhá na základě **JEL Classification** (http://www.aeaweb.org/jel/jel_class_system.php). Dále systém poskytuje speciální služby, které se zaměřují například pouze na zpřístupňování konkrétního typu dokumentu, služby zasílání emailů s tituly aktuálně zařazenými do databáze nebo modul se statistickými daty o využívání služby. Nově je nabízena také služba **CitEc** (<http://citec.repec.org/>), která přináší citační data a analýzy dokumentů nashromážděných v archivu RePEc.

Hlavní stránka systému: <http://repec.org/>

16.9.4.3 Social Science Research Network (SSRN)

Tato služba představuje bránu k informačním zdrojům pro oblast sociálních věd. **SSRN** je velmi obsáhlý systém složený z několika specializovaných výzkumných sítí pro jednotlivé konkrétní obory. Jádrem systému tvoří **SSRN's eLibrary** (<http://papers.ssrn.com/>), která obsahuje téměř 350.000 plnotextových materiálů. Ještě větší penzum materiálů je dostupné ve formě abstraktů. Do projektu je zapojena řada významných institucí. Není bez zajímavosti, že v žebříčku nejkvalitnějších oborových repozitářů je SSRN momentálně na první příčce.

Hlavní stránka systému: <http://www.ssrn.com/>

16.9.4.4 E-LIS

Služba **E-LIS** představuje otevřený internetový archiv elektronických materiálů pro oblast knihovnictví a informační vědy. Systém byl uveden do provozu v roce 2003 a jeho prioritou je mimo jiné zpřístupňování informačních materiálů v národních jazycích. Proto je určitá část materiálů obsažených v systému psaná také v češtině. V současné době se v databázi nachází zhruba 13.000 elektronických příspěvků, přičemž roční přírůstek činí asi 600 nových dokumentů. Pro možnost přehledného vyhledávání byla vyvinuta vlastní klasifikace **JITA** (<http://eprints.rclis.org/cms/jita/>). Služba funguje bezvýhradně na bázi otevřeného přístupu.

							Views
L. Information technology and library technology							9830
Total Visits per Month							
	December 2011	January 2012	February 2012	March 2012	April 2012	May 2012	June 2012
L. Information technology and library technology	159	154	201	260	253	180	62
Top Country Views							
							Views
Spain							460
United States of America							345
India							311
Argentina							224
Italy							214
Germany							141
Poland							99
China							95
Russian Federation							78
United Kingdom							66

Obr. 74 – Uživatelské statistiky pro kategorii Informační a knihovní technologie v systému E-Lis.
Převzato ze systému.

Hlavní stránka systému: <http://eprints.rclis.org/>

16.9.4.5 CogPrints

Internetový archiv vytvářený univerzitou z anglického Southamptonu (**University of Southampton**) přináší materiály z oblasti kognitivních věd (filozofie, psychologie, lingvistika, počítačová věda, biologie). Fungování systému je nastaveno na stejné bázi jako u předchozích případů. Vyhledávání i procházení plných textů je k dispozici zdarma. Zobrazení vyhledaných dokumentů je možné ve formátech PDF nebo HTML. V případě, že chce autor vložit do systému příspěvek, musí se stejně jako

u ostatních internetových archivů řádně zaregistrovat. Provozování celé služby je postaveno na technologii EPrints.

Hlavní stránka systému: <http://cogprints.org/>

16.9.4.6 NCSTRL

Networked Computer Science Technical Reports Library (NCSTRL) je digitální knihovna materiálů z oblasti počítačové vědy. Systém je významným členem Open Archive Initiative. Na projektu se podílí mnoho renomovaných institucí sdružených do organizace **Cornell Digital Library Research Group** (<http://www.cs.cornell.edu/cdlrg/ProjectMain/cdlrg.htm>). Vyhledané dokumenty jsou k dispozici většinou ve formátu HTML. Geografický rozsah systému zahrnuje regiony Severní Ameriky, Evropy a Asie.

Hlavní stránka systému: <http://www.ncstrl.org/>

16.9.4.7 PubMed Central a podobně laděné služby

PubMed Central je jednou z nejznámějších služeb pro zpřístupňování vědeckých materiálů na bázi otevřeného přístupu. Úzká vazba na databázi PubMed garantuje této službě vysokou využívanost. Systém je specifický v tom, že zpřístupňuje bezplatně **elektronické časopisy**. Své seriály tak k archivaci do PubMed Central přihlašují samotní vydavatelé. Tituly přitom musí splňovat jisté kvalitativní požadavky a musí být tematicky zaměřené na vědy o životě. V současnosti už archiv obsahuje více než 1.000 titulů časopisů a celkem 2.4 milionu článků. U každého titulu je jiná retrospektiva a mnohdy nastává i situace, že články jsou bezplatně k dispozici až po uplynutí určitého časového období.

Hlavní stránka systému: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/index.html>

PubMed Central zaznamenal u uživatelů velký úspěch a stal se velmi inspirativním systémem. Vznikl tak například i projekt **UK Pubmed Central** (<http://ukpmc.ac.uk/>), který je tematicky shodný, ale zaměřuje se na širší kooperaci mezi jednotlivými službami. Kromě samotného PubMedu a PubMed Central jsou v jeho rámci k dispozici také záznamy například z databází Agricola, CiteSeer nebo z několika významných patentových úřadů. Systém tak kombinuje sadu bibliografických záznamů s několika miliony plných textů dokumentů.

Do popředí se dostávají také vydavatelství, která se specializují na vydávání časopisů v režimu open access. Všeobecně se dá říct, že jejich počet roste a volně dostupné žurnály stále více nabízejí i velká vydavatelství. Výhradně na bázi otevřeného přístupu nabízí svou multioborovou kolekci časopisů (více než 300 titulů) například společnost **Hindawi** (<http://www.hindawi.com/journals/>). Z velkých vydavatelů v této oblasti boduje především **Springer**. Ten je vlastníkem služby **BioMed Central** (<http://www.biomedcentral.com/>), která se specializuje na vydávání bezplatně dostupných žurnálů z oblasti biomedicíny a příbuzných oborů. V současné době je v nabídce 236 recenzovaných seriálů, u kterých se pečlivě dbá na jejich vysokou kvalitu. Služba pak spolupracuje i s dalšími podobně laděnými projekty, kterými jsou **Chemistry Central** (<http://www.chemistrycentral.com/>) a **PhysMath Central** (<http://www.physmathcentral.com/>).

16.9.4.8 Public Library of Science (PLoS)

Public Library of Science je nezisková organizace, která se snaží změnit principy publikování směrem k otevřenému přístupu.

Je vydavatelem sedmi velmi kvalitních časopisů z oblasti přírodních věd. Pro uživatele jsou články z těchto časopisů dostupné zdarma, jelikož poplatky spojené s vydáním článků jsou hrazeny samotnými autory. Tento systém má i své četné kritiky poukazující na to, že autoři si takto defacto kupují právo publikovat svůj článek v prestižním časopise. PLoS však zároveň deklaruje, že kromě open access pravidel dbá rovněž na vysokou kvalitu otištěných příspěvků. Oceňovaná je vysoká úroveň uživatelského rozhraní, které PLoS nabízí. K dispozici je řada statistik, citačních dat a také propojení se sociálními sítěmi, v současné době velmi populární záležitost. Služba je rovněž otevřena všestranné spolupráci s mnoha dalšími institucemi, které se zabývají problematikou otevřeného přístupu.

RESEARCH ARTICLE OPEN ACCESS

Amyloid as a Depot for the Formulation of Long-Acting Drugs

Article Metrics Related Content Comments: 0

Article Usage

Total Article Views: **4,878**
Feb 5, 2008 (publication date) through Jun 18, 2012*

	HTML Page Views	PDF Downloads	XML Downloads	Totals
PLoS	3,278	1,218	38	4,532
PMC	215	131	n.a.	346
Totals	3,493	1,349	36	4,878

Cumulative Views

*Although we update our data on a daily basis, there may be a 48-hour delay before the most recent numbers are available. PMC data is posted on a monthly basis and will be made available once received.

Citations

SCOPUS	15
Crossref	21
PMC	6
ISI Web of Science	10
Google Scholar	Search

Download: PDF | Citation | XML
EzReprint New & improved!

Published in the February 2008 Issue of *PLoS Biology*

Metrics

Total Article Views: **4,878**

Citations: CrossRef (21), PubMed Central (6), Scopus (15), Web of Science® (10)

Social Networks: CiteULike (1), Mendeley (15)

Related Content

Related Articles on the Web: Google Scholar, PubMed

Share this Article

Email this article

Obr. 75 – Článek v časopise PLoS Biology a jeho statistiky. Převzato ze systému.

Hlavní stránka systému: <http://www.plos.org/>

16.9.5 Registry internetových archivů a repozitářů

16.9.5.1 ROAR

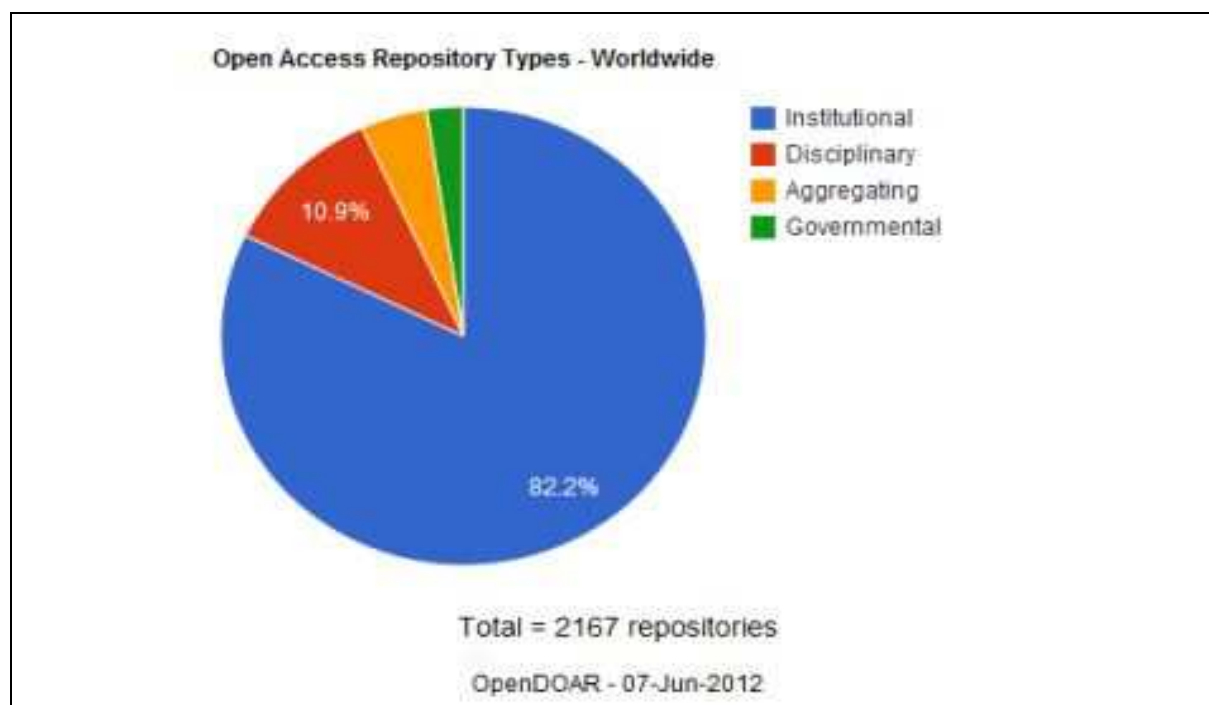

Služby, které fungují na základě **otevřeného přístupu**, jsou registrovány v systému **Registry of Open Access Repositories (ROAR)**. Jednotlivé archivy se do systému přihlašují samy. Projekt koordinuje **University of Southampton** (<http://www.southampton.ac.uk/>) a v současné době obsahuje informace o více než 2.900 službách. Uživatel má poté možnost velmi sofistikovaného vyhledávání v zahrnutých informačních zdrojích. Může například volit typ poskytované služby nebo její geografickou polohu. Samozřejmě je možné i hledání podle názvu systému. ROAR umožňuje za spolupráce s Googlem také vyhledávání dokumentů obsažených přímo v registrovaných archivech. Kromě výše uvedených činností plní stránky ROAR také informační funkci v problematice otevřeného přístupu k informačním zdrojům.

Hlavní stránka systému: <http://roar.eprints.org/>

16.9.5.2 OpenDOAR

OpenDOAR Služba **The Directory of Open Access Repositories (OpenDOAR)** je spravována tradiční britskou **University of Nottingham** (<http://www.nottingham.ac.uk/>). Celý projekt je jednou z nejdůležitějších součástí iniciativy nazvané SHERPA (<http://www.sherpa.ac.uk/index.html>), která je určena na podporu otevřených archivů ve Velké Británii. V principu se jedná o stejný počín, jako je ROAR. V rámci OpenDOAR rovněž nemusí být vyhledáváno pouze na úrovni jednotlivých repozitářů, ale také přímo v dokumentech, které tyto systémy obsahují. V současné době systém registruje zhruba 2.170 systémů podporujících open access. Šest zástupců přitom pochází z České republiky.

Obr. 76 – Počet archivů evidovaných v systému OpenDOAR a jejich typologické rozdělení.
Převzato z www stránek služby.

Hlavní stránka systému: <http://www.opendoar.org/index.html>

16.9.5.3 Repository66

Velmi zajímavým počinem je také služba **Repository66**, která přebírá data ze systémů ROAR a Open DOAR a za pomoci služby **Google Maps** (<https://maps.google.cz/>) představuje kvalitní grafickou platformu pro zobrazení geografické lokace jednotlivých archivů.

Hlavní stránka systému: <http://maps.repository66.org/>

16.9.5.4 Ranking Web of World Repositories

Internetové repozitáře už mají dokonce svůj žebříček. Byl vyvinut ve Španělsku iniciativou **Cybernetic Lab**, která funguje při **Consejo Superior de Investigaciones Científicas – CSIC** (<http://www.csic.es/>). Ta představuje největší vědeckou instituci v zemi. Samotný žebříček je rozdělený na dvě části. Jedna z nich se věnuje institucionálním repozitářům, druhý oddíl se zaměřuje na repozitáře s globálním záběrem. Jednotlivé archivy jsou hodnoceny podle několika kritérií, mimo jiné kvalitou obsažených materiálů nebo viditelností repozitáře v rámci internetu. Žebříčky obsahují více než tisíc hodnocených archivů. Na čelních příčkách se podle očekávání umísťují známé služby, jako je CiteSeer, RePec nebo ArXiv. Rostoucí tendenci má i zastoupení českých repozitářů.

WORLD RANK	REPOSITORY	COUNTRY	POSITION			
			SIZE	VISIBILITY	RICH FILES	SCHOLAR
1	Social Science Research Network		27	3	3	4
2	Arxiv.org e-Print Archive		13	1	1,073	2
3	Smithsonian/NASA Astrophysics Data System *		3	4	1,104	1
4	Research Papers in Economics		6	6	371	6
5	CiteSeerX		4	5	1,330	3

Obr. 77 – Nejlepších pět repozitářů v hodnocení Ranking Web of World Repositories. Převzato z www stránek systému.

Hlavní stránka systému: <http://repositories.webometrics.info/index.html>

Kromě žebříčku kvality jednotlivých služeb se v poslední době často objevují také projekty, které měří využívání jednotlivých repozitářů i open access zdrojů jako celku. Projekt **Measuring Open Access Usage** je dokonce souborem různých iniciativ z několika evropských zemí. Jeho hlavními součástmi se staly projekty **SURE** (<http://www.surf.nl/nl/projecten/Pages/SURE.aspx>), do kterého se zapojilo několik univerzit z Nizozemska, německý projekt **OAS** (<http://www.dini.de/projekte/oa-statistik/english/>), který usiluje o vytvoření standardů a infrastruktury v oblasti tvorby a výměny statistik otevřených repozitářů, dále pak britský projekt **PIRUS2** (<http://www.cranfieldlibrary.cranfield.ac.uk/pirus2/tiki-index.php>) a mezinárodní iniciativa **Knowledge Exchange Usage Statistic Group** (<http://www.knowledge-exchange.info/>). Velmi aktivní roli tu hraje rovněž organizace **Counter** (viz kapitola 22.11.1).

17 Dodávání plných textů primárních dokumentů

17.1 Vymezení pojmů

Přístup k plným textům materiálů vyhledaných v rámci bibliografických databází či jiných neplnotextových zdrojů je dlouhodobě klíčovým problémem v oblasti informačních služeb. Bibliografické databáze, často i v bezplatném režimu, totiž poskytují dokonalý přehled o existenci požadovaného dokumentu, avšak neřeší samotné dodání primárního materiálu. V raných letech automatizace informačních systémů existovaly v elektronické formě téměř výhradně pouze databáze bibliografického charakteru. Teprve s větším rozvojem techniky začaly vznikat i systémy obsahující plné texty dokumentů. Přestože jsou v současné době tyto informační zdroje na vzestupu, většina vědeckých databází stále funguje na bibliografickém principu. I zde sice dochází ke snaze doplňovat bibliografické záznamy o prolinkování na plné texty, ale požadované dokumenty se v drtivé většině nacházejí na stránkách jiných komerčních zprostředkovatelů, tudíž fakticky je k nim možný přístup až po zaplacení stanovených poplatků. Nabízí se pochopitelně otázka, zda není lepší předplácet si výhradně plnotextové zdroje, situace však není zcela jednoznačná. Hodnotných plnotextových databází zatím není na informačním trhu příliš mnoho, přestože se jejich počet soustavně zvyšuje. Navíc ceny za přístup do nich nejsou zanedbatelné. Rovněž přístup do elektronických časopisů je finančně velmi nákladný, navíc uživatel zde získává pouze omezený okruh informací, zatímco bibliografické databáze mají historickou kontinuitu a hlavně přinášejí reprezentativní výběr z velké množiny excerpovaných informačních zdrojů, což velmi zvyšuje šance uživatele na nalezení potřebných informací. Proto se doposud jeví jako ideální kombinace bibliografických zdrojů s následnými službami dodávání plných textů relevantních dokumentů. Celá řada **producentů databází** nabízí svým uživatelům po vyhledání příslušného bibliografického záznamu přidané služby, jejichž prostřednictvím **získá klient potřebné plné texty**. Z těchto služeb lze jmenovat například systém ISI Document Solution, který poskytuje přístup k plným textům materiálů z databází produkovaných organizací ISI. Bezproblémovou možnost dodávání primárních dokumentů nabízejí předplatitelům svých služeb rovněž **databázová centra**, byť se v některých případech nemusí jednat o vlastní dodávací služby, nýbrž o využití specializovaných dodavatelů.

Uživatel může získat plné texty dokumentů různými způsoby, a to v tištěné i elektronické podobě. Z historického hlediska šel vývoj pochopitelně směrem od tištěných kopií primárních zdrojů po dnešní komfortní elektronické dodávání dokumentů. Globálně se dají definovat tři základní druhy služeb dodávání dokumentů. Jedná se o **MVS (meziknihovní výpůjční službu)**, **DDS (Document Delivery Service)** a **EDD (Electronic Document Delivery)**. Řada existujících systémů přitom kombinuje více druhů výše uvedených služeb. Velmi důležitou roli hraje pro oblast dodávání dokumentů legislativa. Vymezení dokumentů, u nichž je možné provádět dodávání jejich plných textů v elektronické formě, je velmi ožehavou otázkou, kterou řeší v každé zemi trochu jiným způsobem.

17.2 Služby MVS

Z názvu služby sice logicky vyplývá, že je primárně určena pro oblast knih, avšak s rozvojem nových forem publikování se rozrostla i na další druhy dokumentů. Lze tedy obecně konstatovat, že MVS se dá provést i na články a další materiály obsažené v informačních zdrojích bibliografické povahy. Pokud se tedy pohybujeme ve sféře článků, tak se v principu jedná o dodávání dokumentů na základě DDS, protože jsou pochopitelně poskytovány **tištěné kopie dokumentů**, které už se poté nevracejí do původní knihovny, avšak celý proces je realizován v rámci MVS služeb knihoven. Někdy je v tomto případě užíván speciální termín **meziknihovní reprografické služby**. V českém prostředí se jedná stále o převažující

způsob získávání primárních dokumentů. Důvodem pro to je jednak zákonná povinnost knihoven poskytovat tento druh služeb, stejně jako nízké náklady při získávání samotných dokumentů. Nevýhodou MVS je delší doba pro vyřízení požadavku. Získávání článků přes MVS totiž většinou probíhá v tištěné podobě, proto není možné dosáhnout takové rychlosti dodání dokumentů jako například u služeb EDD. Za určitých podmínek sice lze převést tištěné materiály do digitální podoby a průběh MVS tak výrazně zrychlit, avšak z důvodu velmi vysokých autorských poplatků, které je nutno v takovém případě uhradit, k tomuto způsobu dodání nedochází příliš často. Samotný princip tohoto druhu dodavatelských služeb je velmi prostý. Uživatel musí být registrovaným čtenářem některé knihovny. Pokud se požadovaný materiál nevyskytuje v jejích fondech, jednoduše se najde knihovna, která disponuje přístupem k plnému textu požadovaného dokumentu a přes příslušnou žádanku se požádá o dodání jeho kopie. **Za uživatele pochopitelně vyřizuje tuto agendu jeho knihovna.** Pro ověření dostupnosti dokumentu lze využít souborných katalogů nebo projektů, jako je například **Jednotná informační brána (JIB)**. Existují i speciální projekty pro efektivní výměnu dokumentů mezi knihovnami. V ČR je nejvýznamnějším počinem tohoto druhu **Virtuální polytechnická knihovna (VPK)**, která prakticky sjednocuje informační fondy institucí, které se projektu účastní. Každý subjekt zapojený do systému má své konto a může čerpat služby MVS a DDS. Uživatelé mají i možnost elektronického dodávání dokumentů, avšak za mnohem vyšší finanční poplatek. Do iniciativy jsou zapojeny nejvýznamnější české knihovny a řada zahraničních partnerských institucí.

Hlavní stránka systému (JIB): <http://www.jib.cz/V?RN=63575647>

Hlavní stránka systému (VPK): <http://www.techlib.cz/cs/262-vpk>

17.3 Služby DDS

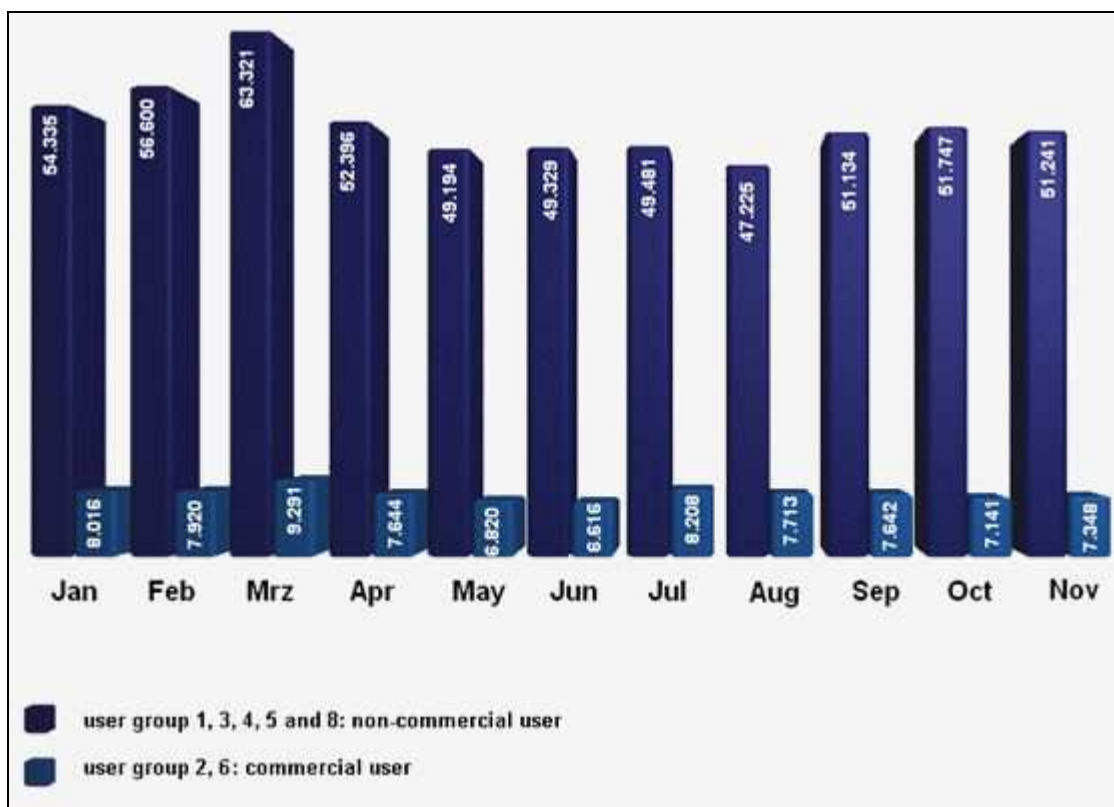
Služby **Document Delivery Service (DDS)** přinášejí uživatelům tištěné kopie požadovaných dokumentů [PLANKOVÁ, 2006]. Velkou oblíbenost získal tento druh služeb v minulosti, ještě před nástupem systémů pro elektronické dodávání dokumentů. Jak již bylo uvedeno, současné služby pro dodávání primárních dokumentů kombinují naprosto běžně více možností, jakým způsobem poskytnout uživateli objednané informační prameny. Proto se velmi rychle z původních služeb DDS vyvinuly organizace, které poskytují nejen tištěné kopie dokumentů, ale také materiály v elektronické podobě. Vše se realizuje na komerčním základě, přičemž platí pravidlo, že čím rychleji proběhne dodání požadovaného dokumentu, tím vyšší cenu klient zaplatí. Pro jasné odlišení je třeba říci, že DDS služby, které jsou rozšířené zejména na západ od našich hranic, poskytují specializované organizace (nikoliv knihovny, jelikož v takovém případě by se jednalo o klasickou službu MVS).

17.3.1 SUBITO

Velmi dobře se adaptovaly služby DDS zejména v Německu. Z řady poskytovatelů získal postupně vůdčí roli systém **SUBITO**. Služba funguje na komerčním základě a své zákazníky dělí do osmi skupin (fyzické osoby, komerční subjekty, knihovny atd.). Podle toho jsou jim také účtovány poplatky za čerpané služby. V rámci systému jsou k dispozici dokumenty z řady participujících knihoven, přičemž poplatky za dokumenty jsou odvislé od rychlosti jejich dodání. Systém se těší velké popularitě zejména proto, že dodává jak tištěné kopie materiálů, tak jejich elektronické verze a zajišťuje navíc také meziknihovní výpůjčky. V roce 2008 vstoupil v Německu v platnost nový autorský zákon, který výrazně zkomplikoval elektronické dodávání dokumentů. Systém SUBITO však na tuto změnu zareagoval velmi pružně a s celou řadou vydavatelství uzavřel příslušné smlouvy, které zaručují, že dodávání dokumentů v elektronické podobě zůstane i nadále zachováno. V poslední době se také

rozvinula spolupráce s další významnou institucí podobného zaměření – službou TIBORDER. Konkrétně spatřil světlo světa systém **TIBsubito Library Service**, který je určen pro rychlé dodávání dokumentů knihovnám v německy mluvících zemích.

Obr. 78 – Počet objednávek dokumentů v roce 2009 pro všechny skupiny zákazníků u služby SUBITO. Převzato z dokumentace systému.

Hlavní stránka systému SUBITO: <http://www.subito-doc.de/>

Hlavní stránka systému TIBsubito Library Service:

<http://www.tib-hannover.de/en/document-delivery-service/tibsubito-library-service/>

17.3.2 INIST

Známa francouzská organizace **INIST** není pouze producentem několika hodnotných databází, ale také dodavatelem plných textů dokumentů v celosvětovém měřítku. Jako velmi dobrý tah se zatím jeví spolupráce s vyhledávači Google a Google.scholar, kdy po vyhledání vědeckého článku dostane uživatel odkaz na možnost dodání plného textu dokumentu prostřednictvím INIST. Kromě toho disponuje INIST i vlastními katalogy dokumentů, které jsou pro vyhledávání dostupné zdarma a nabízejí možnost objednání kopií mnoha milionů zahrnutých materiálů. Nejnovějším rozhraním je systém **Refdoc** (<http://www.refdoc.fr/>), který obsahuje více než 53 milionů dokumentů. K dispozici je možnost objednání tištěné kopie, i když u novějších dokumentů je stále častěji využíváno elektronické dodání požadovaného dokumentu.

Hlavní stránka systému: <http://international.inist.fr/rubrique3.html>

17.4 Služby EDD

Dodávání primárních textů dokumentů v elektronické podobě je tou nejkomfortnější a nejmodernější cestou, jak dostat plný text k jeho uživateli. V případě největších dodavatelů

se jedná o mohutné instituce disponující přístupem k plným textům obrovského množství informačních materiálů z produkce nejrůznějších vydavatelství. Vyřešeny jsou v tomto případě i legislativní otázky. Část ceny za zprostředkování plného textu v elektronické podobě totiž automaticky míří na úhradu autorských poplatků. Je logické, že to představuje určité navýšení ceny, která není v žádném případě nízká. Průměrné ceny za elektronické dodání článku se pohybují v rozmezí mezi 40–60 americkými dolary, jsou však i materiály mnohem dražší. Dodávání plných textů dokumentů lze v elektronické formě řešit rovněž prostřednictvím služeb databázových center a producentů databází, existují však také velmi známé specializované instituce, které se zaměřují na dodávání primárních informačních pramenů uživatelům.

The screenshot shows a journal article page for "Unions and Management in Engineering: A Case Study, 1964-79" by Kenneth Brown. The page includes metadata such as the author, source (Business History, Volume 47, Number 1, January 2005), and publisher (Routledge). It also features a key for content types (Free Content, New Content, Subscribed Content, Free Trial Content) and a section for purchasing the full text article for \$32.42 plus tax. Payment options include credit/debit card and institutional payment account. There are buttons for "Buy now" and "Add to cart" with a "Purchase later" link.

Obr. 79 – Zobrazení článku z časopisu s možností zakoupení jeho elektronické verze v rozhraní IngentaConnect. Převzato z www.rozhrani.cz služby.

17.4.1 BLDSC

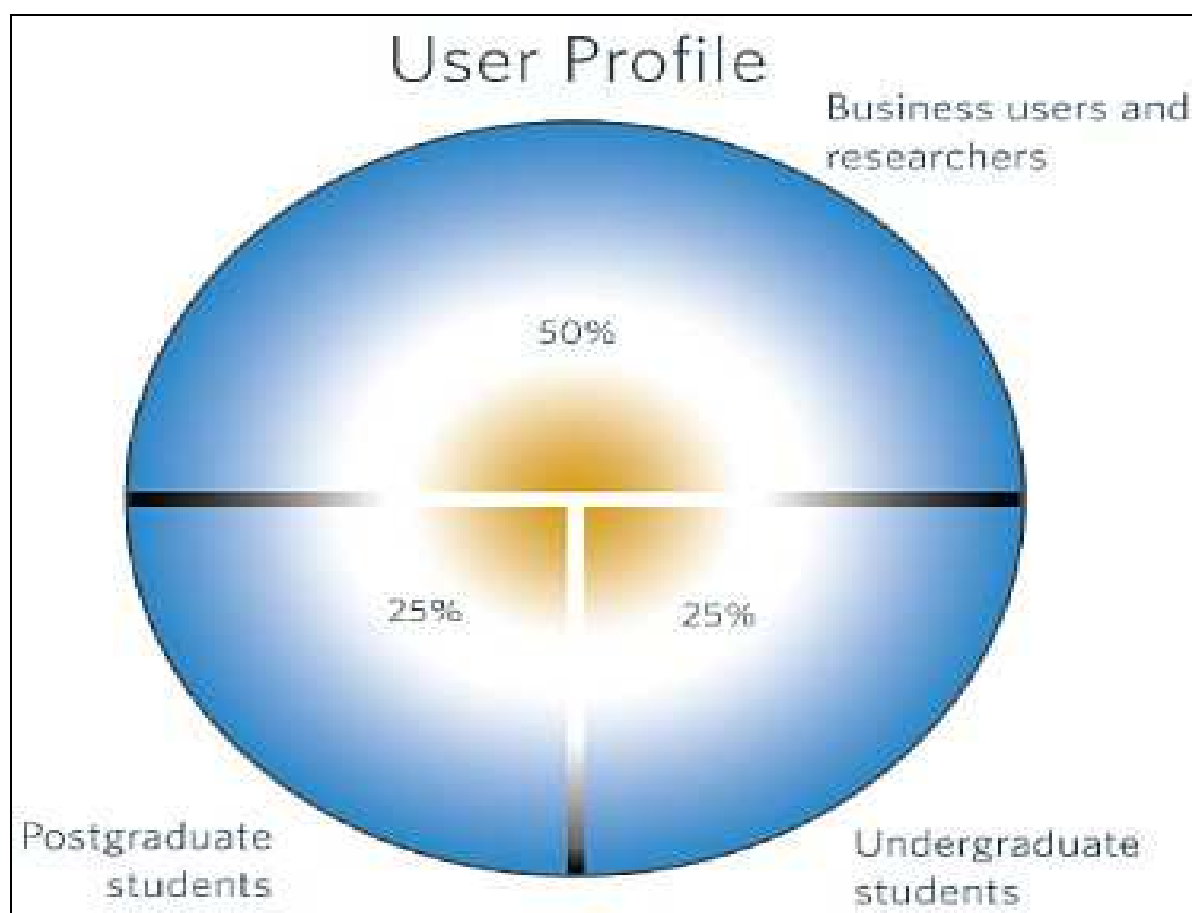
British Library Document Supply Centre (BLDSC) je složkou **Britské knihovny**, která je určena pro dodávání primárních dokumentů zákazníkům. V minulosti probíhaly služby v podobě tištěných kopií, nyní jsou standardně k dispozici také služby elektronického dodávání dokumentů. Fondy obsahují více než 100 milionů jednotek z nejrůznějších informačních institucí z celého světa. Za příslušné poplatky může uživatel získat nejen články, ale také plné texty patentů, norem a dalších materiálů. Pro vyhledávání primárních informačních zdrojů se ponejvíce používá katalogů Britské knihovny, ale i v rámci různých bibliografických databází bývá často signalizována dostupnost plného textu skrze služby BLDSC. Pokud je dokument dostupný bezprostředně v elektronické podobě, je jeho dodání nejrychlejší a nejlevnější. V případě, že dokument je tištěný a je potřeba zhotovit jeho elektronickou verzi, jsou ceny vyšší a odvíjí se od rychlosti dodání. To bývá většinou velmi pohotové (obvykle do 24 hodin), je však možno použít i expresní dodání, kdy je požadovaný materiál připraven do dvou hodin od jeho objednání.

Hlavní stránka systému: <http://www.bl.uk/reshelp/atyourdesk/docsupply/index.html>

17.4.2 IngentaConnect

ingentaconnect™ Velmi významnou službou pro elektronické dodávání dokumentů je systém **IngentaConnect**. V roce 2008 měl ve svém katalogu více než 23 milionů dokumentů. Poté však byla ukončena spolupráce s celou řadou knihoven a partnerských institucí a počet nabízených dokumentů významně klesnul. Nadále je ale spolupráce udržována s 255 vydavateli, přičemž řada z nich je velmi renomovaných. Ingenta představuje placenou službu, do níž uživatel vloží potřebné množství finančních prostředků a poté čerpá služby, tj. stahuje plné texty požadovaných článků. Zahrnuty jsou také materiály, které nejsou dostupné v elektronické podobě. V takovém případě dochází k dodávání plných textů v tištěné formě.

Obr. 80 – Struktura uživatelů služby IngentaConnect. Převzato z dokumentace systému.

Hlavní stránka systému: <http://www.ingentaconnect.com/>

K důležitým dodavatelům plných textů primárních dokumentů v elektronické formě patří rovněž služby:

Swetswise - <https://www.swetswise.com/public/login.do>

Information Express - <http://www.ieonline.com/>

Infotrieve - <http://www.infotrieve.com/>

Činnost těchto služeb funguje na stejném principu jako u výše uvedených systémů.

18 Elektronické časopisy

18.1 Vymezení pojmu

Rozmach elektronického publikování výrazným způsobem ovlivnil přístup k celé řadě informačních zdrojů. Exemplárním příkladem změny ve strategii rozšiřování informačních obsahů jsou seriály. Přechod prestižních časopisů do elektronických platforem znamenal výrazný posun v celé architektuře informačního průmyslu. Články jsou i nadále nejvýraznějším zdrojem vědeckého poznání a pro databáze a služby, které nabízejí uživatelům bibliografické záznamy, znamená jejich dostupnost v elektronické podobě zcela nové možnosti. V následnosti pak dochází k rozvoji plnotextových databází a služeb elektronického dodávání dokumentů. Časopisy vycházely po dlouhá léta v tištěné podobě. V 90. letech minulého století však nastal dynamický rozvoj internetu, čehož vydavatelé vědeckých časopisů rychle využili a začali své produkty nabízet i v elektronických verzích [ŠŤASTNÁ, 2002a]. Dnes se již najde pouze minimum prestižních seriálů, které dosud vycházejí výhradně v tištěné formě. Uvádí se, že 95 % impaktovaných žurnálů má elektronickou podobu. Drtivá většina časopisů přešla do elektronické formy, a to ze zcela pochopitelných důvodů. Vydavatelé oslovili mnohem větší množství potencionálních uživatelů. Zatímco v tištěné podobě je možný přístup pouze k celým číslům časopisů, na digitální bázi je možno kupovat i jednotlivé články. Elektronická rozhraní vydavatelů nabízejí velmi pohodlné vyhledávací možnosti nejen v rámci jednotlivých titulů časopisů, ale i v celých tematických kolekcích. V elektronických verzích existují navíc hypertextová propojení, kvalitní vymezení citačních vztahů a další možnosti spojené s vývojem moderní techniky. Elektronické seriály tak získaly velkou popularitu a vysoké množství uživatelů. Přístup do elektronických časopisů je z finančního hlediska poměrně nákladnou záležitostí. Drahé jsou už jednotlivé tituly časopisů, u kolekcí je potom cena ještě vyšší. Vydavatelé řeší tuto problematiku pomocí cenově zvýhodněných tematických balíčků seriálů, vznikají také četná konsorcia, která mají poté přístup k elektronickým časopisům za nižší finanční částky [ŠŤASTNÁ, 2002b]. Problém ovšem představuje fakt, že v rámci kolekcí elektronických časopisů jsou instituce nuceny nakupovat mnohdy i tituly, do nichž přístup nepotřebují a v případě individuálního předplatného by si časopis v žádném případě neobjednali. Vyhledávání v kolekcích časopisů a článků v nich obsažených bývá zpravidla možné bezplatně, stejně jako přístup k abstraktům jednotlivých článků. Jejich plné texty jsou již pochopitelně zpoplatněny. Významným zprostředkovatelem přístupu do zahraničních elektronických časopisů je v České republice firma **Suweco**. V rámci ČR fungují národní konsorcia na přístupy do kolekcí několika nejvýznamnějších světových vydavatelství.

Produkce elektronických časopisů se dá rozdělit na dvě základní skupiny. V prvním případě se jedná o tematicky zaměřené vydavatele, kteří se specializují na svůj obor činnosti. Často je představují velké oborové instituce. Na druhé straně existují velcí vydavatelé, jejichž časopisy často tvoří multidiscipinární kolekce. Někdy se může jednat o nakladatelství původně vysokoškolská (např. **Oxford University Press**). Kvalitní tituly časopisů jsou obvykle dostupné na komerční bázi na stránkách vydavatelů. Kromě placených titulů existuje také řada volně dostupných elektronických seriálů, které však často postrádají potřebnou odbornost. V rámci internetu fungují i služby, které sumarizují tyto bezplatně dostupné zdroje a přinášejí odkazy na jejich webové stránky.

18.2 Významná vydavatelství elektronických časopisů

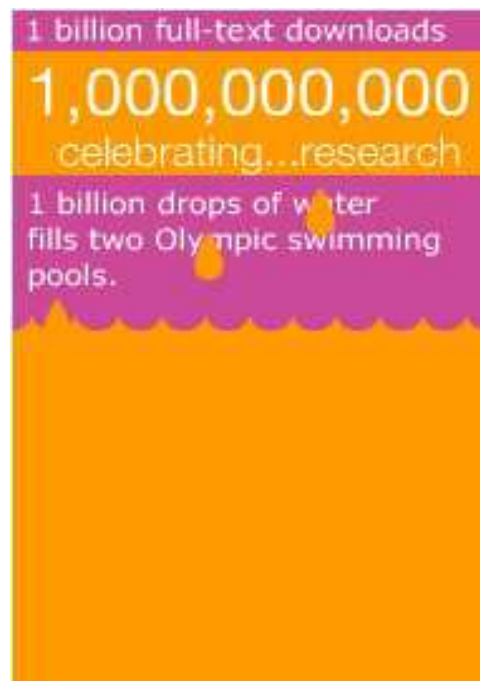
18.2.1 Elsevier

Nizozemské
vydavatelství

Elsevier je jeden

z gigantů na světovém informačním trhu, a to nejen díky produkci kvalitních vědeckých elektronických časopisů. Rozhraní **ScienceDirect** je platformou, která slouží pro pohodlné zpřístupnění seriálů v elektronické formě. K dispozici je více než 2.500 titulů časopisů a přes 11.3 milionů jednotlivých článků. Uživatel má možnost vyhledávání jak v časopisech, tak v databázi článků. Tituly jsou přehledně seřazeny do tematických kolekcí, takže je možné v nich listovat. Platforma ScienceDirect slouží také jako rezervoár plných textů pro řadu bibliografických databází, které společnost Elsevier produkuje (např. Scopus, Embase atd.). Drtivá většina obsažených časopisů je dostupná placenou formou, přičemž uživatel může mít přístupy do jednotlivých titulů seriálů, tematických kolekcí nebo si kupovat pouze samostatné články.

Platforma ScienceDirect nedávno oslavila jednu miliardu plných textů stažených uživateli. V rámci oslav tohoto milníku vydala firma Elsevier několik obrázků. Na jednom se uvádí, že jedna miliarda kapek vody naplní dva olympijské plavecké bazény.

Hlavní stránka systému: <http://www.sciencedirect.com/>

18.2.1.1 Platforma SciVerse

V létě 2010 představil Elsevier novou centrální platformu **SciVerse**. Kromě toho, že se na ní podílejí nejznámější databáze společnosti Elsevier Scopus a ScienceDirect, je k dispozici také integrované rozhraní **SciVerse Hub**, které spojuje informační obsahy několika významných služeb zmiňovaného vydavatelství. Konkrétně se jedná o Scopus, ScienceDirect, Scirus a SciTopics. SciVerse Hub tak představuje centrální bod, který poskytuje komplexní výsledky vyhledávání ze všech uvedených databází a přinese řadu vylepšených funkcí. Po fázi testování v beta verzi je už nyní platforma uvedena do ostrého provozu.

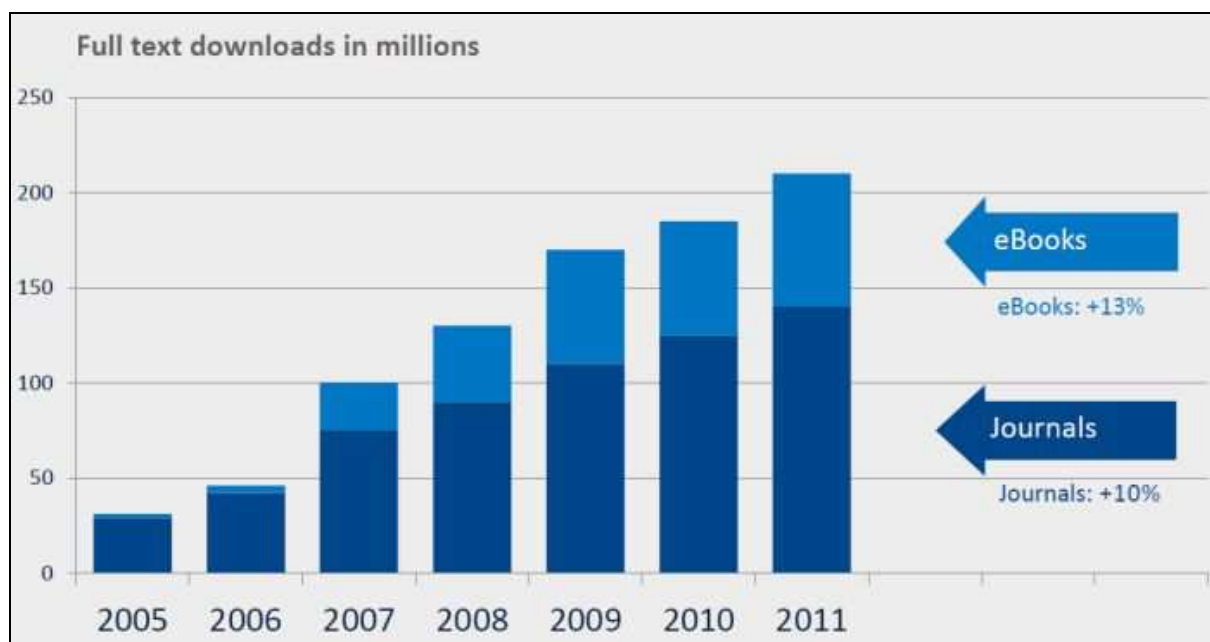
Obr. 81 – Schéma zdrojů zahrnutých do platformy SciVerse Hub. Převzato z dokumentace systému.

Hlavní stránka systému: <http://www.hub.sciverse.com/action/home/proceed>

18.2.2 Springer

Springer je původně německé vydavatelství, které má hlavní sídlo v Heidelbergu. Postupem času se z něho stala obrovská instituce s pobočkami po celém světě. Vedle vydávání časopisů se Springer v poslední době výrazně zaměřil na produkci a distribuci elektronických knih. V oblasti seriálů byl pro Springer velmi důležitý rok 2004, kdy společnost získala konkurenční firmu **Kluwer** i s její obsáhlou kolekcí elektronických periodik. Přístup k časopisům je realizován v rámci platformy **SpringerLink**. Od léta 2010 je k dispozici její nová verze s rozšířenými funkcemi a atraktivnějším designem. Uživatel má možnost vyhledávání v obsazích více než 2.765 titulů. Tematicky jsou nabízené časopisy zaměřeny spíše na technické obory a matematiku, avšak dá se říci, že alespoň minoritně jsou zastoupeny všechny obory. Marketingová politika společnosti při prodeji produktů je podobná jako u předchozího vydavatele, zajímavostí je, že první čísla v roce jsou u všech titulů vždy dostupná zdarma. Také Springer se zařadil po bok vydavatelství reflektujících na vzestup publikovaných materiálů v režimu open access. Kokrétně se tak stalo zveřejněním programu **Springer Open Choice** (<http://www.springer.com/open+access/open+choice>), který dává autorům možnost rozhodnout se, zda chtějí uhradit poplatky spojené s publikováním článku a zpřístupnit svoji práci volně. Služba **Springer Open** (<http://www.springeropen.com/>) pak představuje platformu pro dokumenty, které jsou dostupné v modulu otevřeného přístupu.

Obr. 82 – Vývoj stažených plných textů v letech 2005-2011 u elektronických časopisů a elektronických knih na platformě SpringerLink. Převzato z dokumentace k systému.

Hlavní stránka systému: <http://www.springerlink.com/home/main.mpx>

18.2.3 John Wiley & Sons

Společnost **John Wiley & Sons** vydává časopisy z různých vědeckých odvětví. Dobře známé rozhraní **InterScience**, které produkované tituly zpřístupňovalo, nahradila v srpnu 2010 nová platforma **Wiley Online Library**. Ta poskytuje nejen vědecké seriály, ale také elektronické knihy, referenční příručky a další hodnotný informační materiál. Řada nabízených periodik vycházela v tištěné formě už od 18. století a vydavatelství retrospektivně doplňuje plné texty článků i z archivních čísel.

Velmi zajímavou službou je poskytování bibliografických záznamů nabízených dokumentů ve formátu MARC21. V roce 2006 Wiley ovládl jednoho ze svých přímých konkurentů na informačním trhu – vydavatelství **Blackwell**. Tím byla značně rozšířena a zkvalitněna doposud nepříliš početná kolekce seriálů pro společenské a humanitní obory. Spolu s nově získanými časopisy od společnosti Blackwell obsahuje nyní platforma Wiley Online Library více než 1.500 elektronických seriálů. Pozornost je pochopitelně věnována i fenoménu open access, kde mají autoři možnost zpřístupnit za úhradu své články uživatelům volně při využití programu **OnlineOpen** (<http://authorservices.wiley.com/bauthor/onlineopen.asp>). Společnost navíc na svých stránkách nabízí tipy na instituce, které mohou autorům na úhradu těchto článků přispět. Elektronické časopisy od společnosti John Wiley & Sons tvoří jednu z kolekcí, které jsou v ČR přístupné v rámci národní licence.

Journal of the Science of Food and Agriculture

© 2010 Society of Chemical Industry

Edited by: David S Reid

Impact Factor: 1.386

ISI Journal Citation Reports © Ranking: 2009: 6/44 (Agriculture Multidisciplinary); 26/64 (Chemistry Applied); 39/118 (Food Science & Technology)

Online ISSN: 1097-0010

Associated Title(s): Biofuels, Bioproducts and Biorefining, Greenhouse Gases: Science and Technology, Journal of Chemical Technology & Biotechnology, Pest Management Science, Polymer International

Recently Published Issues | [See all](#)

Latest News | [Indexed on Medline](#)

Current Issue: October 2010
Volume 90, Issue 13

September 2010
Volume 90, Issue 12

30 August 2010
Volume 90, Issue 11

15 August 2010
Volume 90, Issue 10

JSFA has been selected for MEDLINE's indexing and abstracting database.

From this year onwards all volumes of the Journal will be searchable using PubMed, allowing biomedical researchers to discover JSFA's nutrition and health articles.

Obr. 83 – Zobrazení časopisu na nové platformě Wiley Online Library. Převzato ze systému.

Hlavní stránka systému: <http://onlinelibrary.wiley.com/>

18.2.4 Taylor & Francis

Taylor & Francis je dynamickou společností působící na informačním trhu jako komplexní vydavatelská firma. Předmětem její činnosti jsou jak tištěné, tak elektronické dokumenty. Portfolio informačních produktů se průběžně navyšovalo, když se součástí společnosti stávala řada dílčích vydavatelství (např. Routledge, CRC, Psychology Press atd.). Přístupy do jednotlivých časopisů jsou pochopitelně placenou záležitostí, ale vydavatelství chce jít do budoucna stále více směrem k otevřenému přístupu a zpřístupňovat více materiálů volně. Pozornost si vysloužily také tematické skupiny časopisů nazvané v podání Taylor & Francis arénami (např. Chemistry Arena, Education Arena atd.). Takovéto členění by samozřejmě mělo napomoci, aby si každý předplatitel vybral optimální kolekci dle svého zaměření. Zároveň už není využívána dobře známá platforma **Informaworld**, na které byly časopisy

vydavatelství tradičně zpřístupňovány. V roce 2011 totiž byla představena nová platforma s jednoduchým názvem **Taylor & Francis Online**. Uživatelé na ní mají nyní k dispozici nabídku více než 1.000 titulů elektronických časopisů. Počty nabízených seriálů se navíc každoročně poměrně výrazně navyšují.

Hlavní stránka systému: <http://www.tandf.co.uk/journals/>

18.2.5 Sage

 V nabídce elektronických časopisů vydavatelství **Sage** se objevují tituly z oblasti obchodu, humanitních a sociálních věd, techniky a medicíny. Celkově tvoří kolekci zhruba 520 periodik. Na internetových stránkách producenta je možné hledání v titulech i fulltextové vyhledávání v článcích. Retrospektiva nabízených časopisů je velmi různorodá, u některých titulů sahá až do 20. let minulého století. Seriály jsou rozděleny do deseti tematických kolekcí, přičemž nejrovněžšími jsou časopisy pro společenské vědy a marketing. Firma má svou centrálu v USA, ale pro lepší servis a komunikaci se zákazníky má zastoupení také v Evropě, Asii a Africe. V roce 2010 představil Sage „platformu nové generace“, na kterou budou postupně přecházet všechny vydávané časopisy. Platforma je postavena na technologii **Highwire Press 2.0 technology (H2O)**. Kromě časopisů je Sage rovněž vydavatelem mnoha zejména společenskovedních knih a dvou velmi uznávaných bibliografických databází **Communication Abstracts** a **Criminal Justice Abstracts**, které však nedávno odkoupila společnost Ebsco. Svoje zaměření na společenskovední disciplíny potvrdil Sage také novou službou nazvanou **Sage Research Methods** (<http://srmo.sagepub.com/>). Tento portál, který je dostupný pouze pro institucionální předplatitele, má sloužit jako informační zdroj pro rozličné metody výzkumu v sociálních a humanitních vědách. V polovině roku 2012 by pak měla být spuštěna nová služba **Sage Knowledge** (<http://www.sagepub.com/knowledge.sp>) představující digitální knihovnu pro oblast sociálních věd.

Hlavní stránka systému: <http://online.sagepub.com/>

18.2.6 Oxford Journals

Vydavatelství **Oxford University Press (OUP)** je v oblasti elektronických časopisů velmi aktivní. Kolekce 238 titulů je zaměřena převážně na humanitní obory, ve kterých patří mezi světovou špičku. Uživatel si může určit, zda si předplatí konkrétní titul nebo některou z předmětových kolekcí. Standardní retrospektiva titulů sahá do roku 1996. V případě zájmu o starší ročníky je nutno zaplatit si přístup do online archivů, což je ostatně naprosto standardní model téměř u všech vydavatelů. V poslední době se dostává do popředí iniciativa **Oxford Open** (<http://www.oxfordjournals.org/oxfordopen/>), která se snaží o zpřístupňování některých článků na bezplatném principu. Alespoň částečně už bylo do tohoto projektu zapojeno 90 titulů časopisů vydávaných OUP. Celý systém funguje tak, že vydavatelství umožní na přání autora volný přístup k jeho článku. Samotný autor přitom musí uhradit některé poplatky spojené s publikováním jeho příspěvku. I přesto počet článků, které jsou zpřístupněny bezplatně, stále stoupá. Naprosto stejnou možnost nabízí svým autorům i celá řada dalších vydavatelství.

Hlavní stránka systému: <http://www.oxfordjournals.org/>

18.2.7 Cambridge Journals

Kolekce časopisů **Cambridge Journals** je počinem vydavatelství **Cambridge University Press (CUP)**.

V současnosti je v systému 280 titulů a dohromady více než půl milionu článků. Tematicky pokrývají nabízené časopisy téměř všechny vědecké obory. Retrospektiva při aktuálním předplatném činí pouze jeden rok. Výhodou však je, že přístup do elektronického obsahu předplaceného ročníku uživateli zůstává i po ukončení smlouvy (u jiných vydavatelů mohou být licenční podmínky řešeny jinak). Přístup je možno sjednat jak do jednotlivých časopisů, tak do několika předmětových kolekcí. I zde se projevuje nový fenomén open access, takže některé materiály jsou volně přístupné. Velmi aktivní je vydavatelství rovněž v otázce šíření informací do zemí rozvojového světa, kde se stalo součástí hned několika podobně laděných iniciativ.

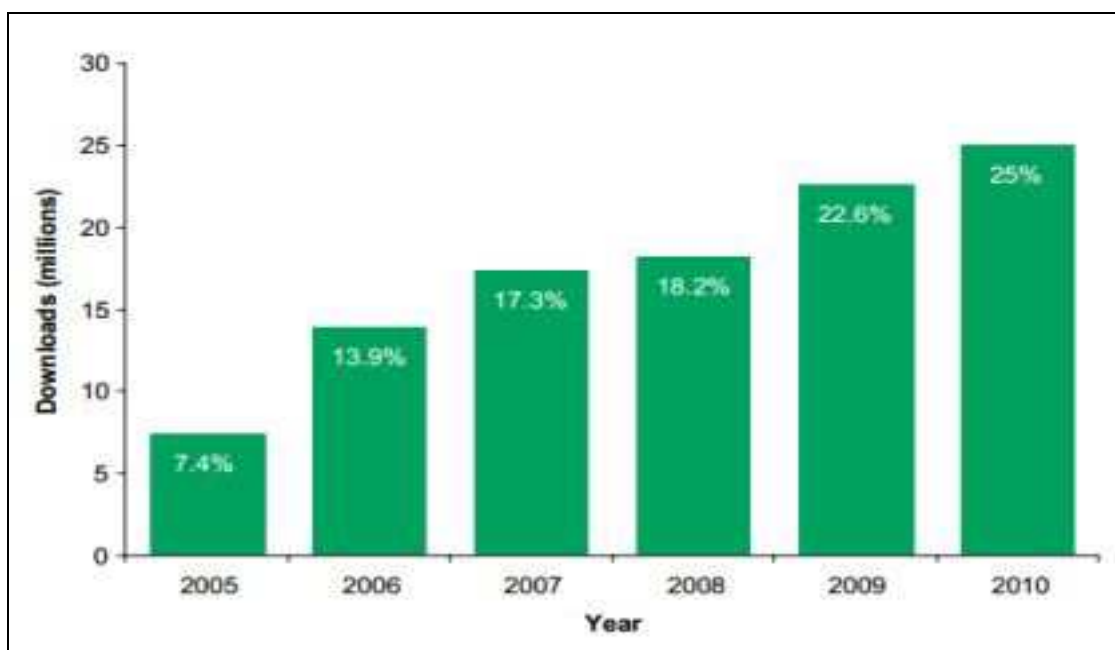
Hlavní stránka systému: <http://journals.cambridge.org/action/login>

18.2.8 Emerald

Vydavatelství **Emerald** bylo založeno v roce 1967. V jeho nabídce upoutá pozornost několik klíčových titulů elektronických časopisů pro oblast ekonomie. Z tematického hlediska převažují obory ekonomie, obchodu, marketingu a managementu, ale také problematika knihovnictví a informační vědy, pro kterou nacházíme v rámci vydávaných publikací řadu velmi dobrých zdrojů. Seriály jsou dostupné v internetovém rozhraní **Emeraldinsight** striktně na komerční bázi.

Vydavatelství má své zastoupení také v České republice.

Obr. 84 – Vývoj počtu stažených plných textů vydavatelství Emerald. Převzato z dokumentace systému.

Hlavní stránka systému:

<http://www.emeraldinsight.com/Insight/menuNavigation.do?hdAction=InsightHome>

18.2.9 Oborově zaměřená vydavatelství

Kromě výše zmíněných velkých producentů elektronických časopisů, kteří se zaměřují na vydávání titulů pro více vědeckých disciplín, existují také specializovaná vydavatelství. V této práci pochopitelně nelze uvést jejich kompletní výčet, ale je na místě zmínit taková vydavatelství, jejichž časopisy dosahují vynikající úrovně. **Lippincott Williams & Wilkins** (www.lww.com) je producentem řady mimořádně kvalitních titulů pro oblast medicínských věd. Vydavatelství je nyní vlastněno skupinou Wolters Kluwer a jeho časopisy dosahují každoročně obrovské citovanosti. Ceněné časopisy pro široké spektrum lékařských oborů poskytují také vydavatelství **BMJ Group** (<http://group.bmj.com/products/journals/>) a **Karger** (www.karger.com). Nepoměrně menším producentem, který ovšem rovněž zpřístupňuje uznávané lékařské elektronické seriály (a několik zajímavých chemických časopisů), je německé vydavatelství **Thieme** (www.thieme-connect.com/ejournals/home.html). Jeho nabídka čítá zhruba 130 titulů. V oblasti přírodních věd pak nepochybně nelze opomenout vydavatelství **Nature Publishing Group** (www.nature.com/index.html), jehož vlajkovou lodí je prestižní časopis **Nature**. Velmi často se do role vůdčích producentů staví oborově zaměřené instituce. Impact faktory takovýchto žurnálů pak nezřídka výrazně převyšují konkurenční tituly. Špičkami ve vydávání časopisů pro své vědecké disciplíny jsou například:

American Psychological Association - <http://www.apa.org/journals/>

American Marketing Association - <http://www.marketingpower.com/Pages/default.aspx>

Royal Society of Chemistry - <http://www.rsc.org/Publishing/Journals/Index.asp>

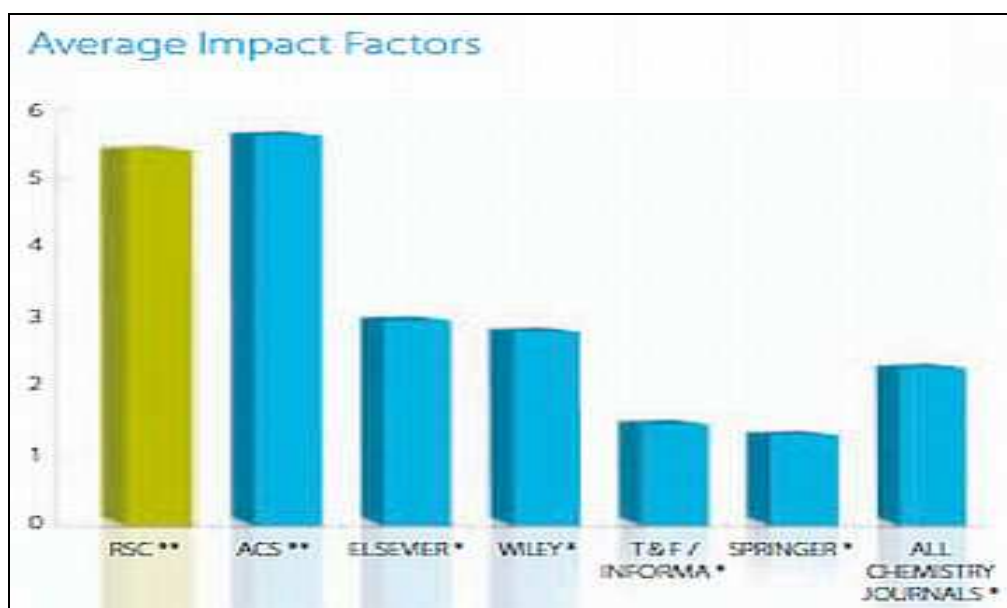
American Chemical Society - <http://pubs.acs.org/about.html>

Institute of Physics - <http://www.iop.org/EJ/>

American Institute of Physics - <http://journals.aip.org/>

American Physical Society - <http://publish.aps.org/about>

Samozřejmě by se dala vyjmenovat ještě řada dalších institucí podobného typu, nicméně pro účely této publikace je uvedený výčet více než dostačující. O tom, že oborové instituce jakožto vydavatelé odborných časopisů hrají klíčovou roli, svědčí následující graf, který porovnává průměrnou výši impact factorů pro seriály z oblasti chemie.

Obr. 85 – Průměrná hodnota impact factoru za rok 2009 u časopisů pro oblast chemie u jednotlivých vydavatelů. Převzato ze stránek Royal Society of Chemistry.

18.3 Registry volně dostupných elektronických časopisů

18.3.1 Vymezení pojmu

Počet seriálů v elektronické podobě i nadále radikálně roste. Nejedná se přitom pouze o tituly placené, ale o stále více časopisů s volným přístupem. Za účelem jejich registrace a umožnění snadnějšího přístupu do jejich obsahů proto vzniká řada projektů. Tyto služby nepřinášejí uživateli tak široké množství informací o titulech časopisů jako specializované databáze pro registraci seriálů, nýbrž mají spíše sumarizační funkci a primárně poskytují především informace o elektronickém umístění daného titulu. Kromě systémů univerzálních, které se snaží postihovat všechny volně dostupné elektronické časopisy, fungují rovněž služby registrující volně dostupné zdroje jen pro určitou geografickou oblast. Například systém **SCIELO** (<http://www.scielo.org/php/index.php>) obsahuje španělsky psané časopisy. Vznikají také registry žurnálů pro konkrétní vědecké obory. Jako příklady služeb, které plní tuto funkci, nám mohou posloužit iniciativy **PubMedCentral** (je zároveň i otevřeným archivem) nebo **Free Medical Journals** (<http://www.freemedicaljournals.com/>) pro oblast medicíny.

18.3.2 EZB

Projekt Elektronická knihovna časopisů (**Elektronische Zeitschriftenbibliothek, EZB**) spravuje Univerzitní knihovna v německém Regensburgu. Systém obsahuje tituly časopisů z celého světa, dohromady cca 60.000 seriálů. Do projektu je zapojeno více než 580 institucí z celé Evropy včetně několika knihoven z České republiky. Elektronické časopisy jsou v EZB rozděleny do tří kategorií.

Volně dostupné časopisy, které jsou zdarma k dispozici na internetu. Každému uživateli je umožněn přístup k plným textům.

Plný text je dostupný jenom pro uživatele dané instituce (knihovny, případně univerzity) na základě předplatného.

Přístup k plným textům není povolen, daná instituce nemá časopis předplacený. Většinou je zdarma přístupný alespoň obsah a případně také abstrakty časopisů na stránce vydavatele [TRENKLEROVÁ, 2002].

Pro čtenáře jsou pochopitelně zajímavé především první dvě kategorie. Běžný uživatel internetu tak v rámci kolekce volně dostupných titulů získává informace o velké množině informačních zdrojů, které jsou k dispozici zdarma.

Geographie

Der Volltext der Zeitschrift ist...

 frei zugänglich
 nicht frei zugänglich

 Informationen zur Zeitschrift (u.a. zu den Zugangsbedingungen)
 Bitte beachten Sie die [Nutzungsbedingungen](#) des Verlages/Herausgebers.

A [BCD](#) [EF](#) [G](#) [HI](#) [J](#) [KLMNO](#) [PQ](#) [RS](#) [TUVWYZ](#)

 Acclimations	
 ACME: An International E-Journal for Critical Geographies	
 Acta Climatologica et Chorologica	
 Acta Geographica Slovenica (formerly: Geografski Zbornik / Acta Geographica)	
 Advances in Environmental Monitoring and Modelling	
 Advances in Water Resources	
 Agricultural and Forest Meteorology	

Obr. 86 – Část časopisů pro oblast geografie v systému EZB. Převzato z [www.rozhraní.systému](#).

Hlavní stránky systému: <http://rzblx1.uni-regensburg.de/ezeit/>

18.3.3 DOAJ

Directory of Open Access Journals (DOAJ) je z obsahového hlediska mnohem menším projektem než EZB. V tomto případě však dochází k registraci výhradně volně dostupných seriálů, proto je jejich počet v systému nižší. V současnosti je zahrnuto téměř 8.000 titulů, z nichž prohladatelných i na úrovni článků je 3.800. Kromě snadného vyhledávání má uživatel možnost listovat v titulech seřazených do tematických kolekcí. Celý projekt zajišťuje **knihovna švédské univerzity v Lundu (Lund University Libraries)**. V roce 2012 pak vznikl partnerský projekt **Directory of Open Access Books (BOAJ)**, o němž bude podrobněji pojednáno v jiné kapitole této práce.

Hlavní stránky systému: <http://www.doaj.org/>

18.4 Archivace a ochrana elektronických časopisů

18.4.1 Vymezení pojmu

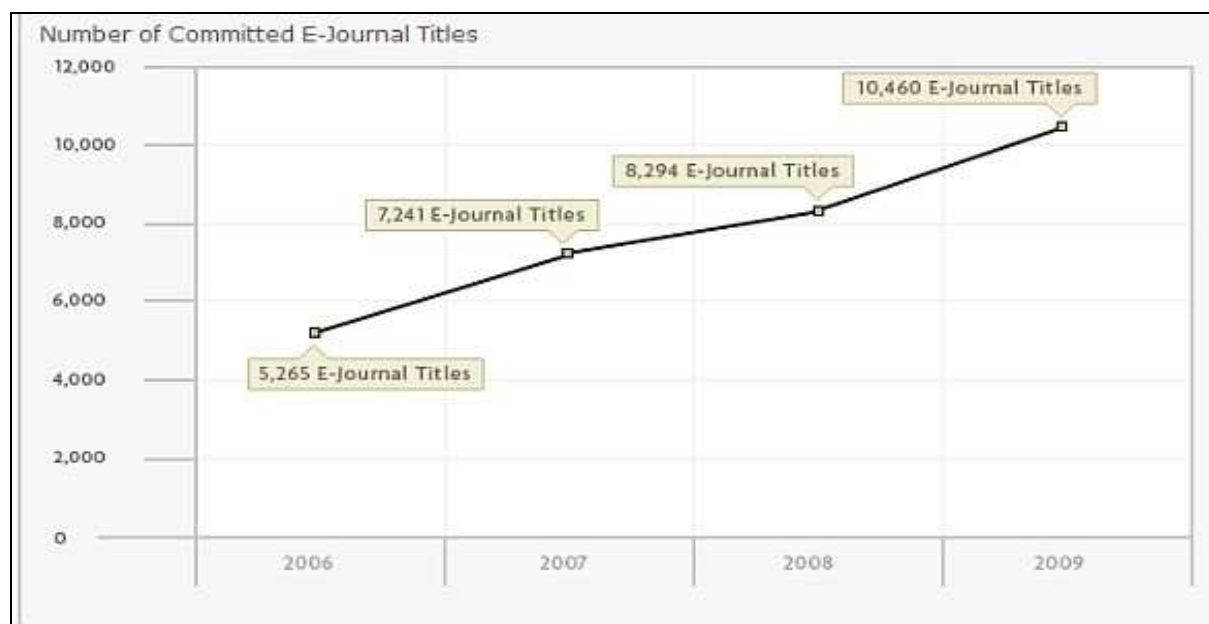
V období, kdy periodika vycházela pouze v tištěné podobě, plnily knihovny nejen funkci prostředníka, který tyto časopisy nabízel svým uživatelům, ale také funkci archivní. Všechna zakoupená čísla byla fyzicky umístěna v prostorách knihovny a při náležité péči bylo zajištěno jejich uchování pro další generace. Nyní však nastala éra, kdy se časopisy téměř bez výjimky přesunuly na elektronické platformy a předplácení tištěných verzí je na strmém ústupu. Následný problém tkví v tom, že instituce sice mají zajištěn přístup k časopisům v elektronické formě, ale ty se nacházejí výhradně na serverech vydavatelů či poskytovatelů. Resultuje z toho jednoznačná otázka, co se stane v případě, když vydavatelství například zanikne, změní licenční politiku a přestane nabízet přístup ke starším číslům periodik v elektronické podobě nebo mu z důvodu nenadálé katastrofy přestanou fungovat servery a přístup k jeho obsahům nebude možný. Jakým způsobem je proti takovýmto eventualitám knihovna pojištěna? A jak bude zaručeno, že v případě takových scénářů nezmezí obsahy elektronických časopisů ze světa úplně? Závažnost nastíněných otázek si producenti informačních služeb, ale i například světové národní knihovny dobře uvědomují a stejně jako

v otázkách archivace webu (více v kapitole 21.7) spatřují světlo světa iniciativy, které se snaží daný problém efektivně řešit. Projekty zajišťující ochranu a dlouhodobou archivaci elektronických časopisů vznikají jak na úrovni národních knihoven či univerzitních konsorcií, tak i za pomoci subjektů ze soukromé sféry. Někdy se může jednat o součásti daleko větších systémů (například právě iniciativ zabývajících se širokou archivací webu). V závislosti na typu archivu do nich mohou přispívat samotné knihovny, klíčové je zde ale především zapojení vydavatelů elektronických časopisů, protože ti musí ukládání svých titulů do archivů podporovat. Výhodou některých takovýchto služeb je také to, že poskytují knihovnám přístup k archivním číslům elektronickým časopisů i poté, co knihovna zrušila jejich předplatné. Eliminuje se tak nejednotná politika, kterou v tomto směru vydavatelé zastávají. Zde je nutno uvést nejpodstatnější digitální archivy pro elektronické časopisy:

18.4.2 Portico

 Portico je zřejmě nejdynamičtěji se rozvíjející iniciativou v této sféře. Jedná se o tzv. „**dark archive**“ neboli tmavý archiv, což znamená, že knihovnám, které si jeho služby předplatí, zpřístupňuje archivované dokumenty až v okamžiku, kdy standardně nejsou dostupné. To nastává v situaci, kdy vydavatel z jakéhokoliv důvodu přestane zpřístupňovat předplacené elektronické časopisy na svých platformách. Nespornou výhodou Portica je maximální participace významných vydavatelství. V rámci služby je nyní archivováno na 14.000 titulů elektronických časopisů a více než 130.000 titulů elektronických knih. Pro knihovny se jedná o placenou službu, přičemž cena je odvozena od ročních výdajů knihovny na elektronické zdroje. Producentem systému je nezisková organizace ITHACA, která mimo jiné provozuje i službu JSTOR.

Obr. 87 – Vývoj počtu titulů archivovaných elektronických časopisů ve službě Portico.
Převzato z dokumentace služby.

Další informace: <http://www.portico.org>

18.4.3 LOCKSS

Iniciativa **LOCKSS (Lots Of Copies Keep Stuff Safe)** vznikla na **Stanford University**, ale účastní se jí celá řada knihoven z různých kontinentů. V rámci LOCKSS byl vyvinut speciální software pro účinnou archivaci. Aktivní role je vyžadována u zapojených knihoven, které disponují tzv. LOCKSS boxy pro ukládání dat. Kromě knihoven se projektu účastní zhruba 510 vydavatelů. Iniciativa byla založena už v roce 1998 a za čtrnáct let svého fungování si vydobyla značné uznání a respekt. K dispozici je i kooperace s linkovací službou SFX.

Další informace: <http://www.lockss.org/>

18.4.4 CLOCKSS

CLOCKSS (Controlled LOCKSS) je systém založený na bázi technologie LOCKSS. Představuje globální „dark archive“, který je podporován řadou velkých vydavatelství. Jeho správu má na starosti stejnojmenná nezisková organizace a do ostrého provozu byl spuštěn v roce 2009. Mezi nevýhody této služby patří to, že nepodporuje přístup k archivním číslům časopisů, u nichž participující knihovny zrušily předplatné. Přístup k obsahům je tam možný pouze v situaci, kdy periodika už nejsou dostupná na platformách vydavatelů. Zatím se tak stalo pouze v několika málo případech [MORROW, 2008]. Takto nízký počet není příliš udivující s přihlédnutím k faktu, že do projektu jsou zapojena téměř výhradně tradiční velká vydavatelství, u nichž je riziko zániku či ztráty dat velmi nízké. CLOCKSS je placená služba. Zajímavostí je, že u některých zaniklých časopisů zpřístupňuje CLOCKSS jejich obsahy ve zcela volném režimu, tedy nikoliv pouze pro participující organizace, nýbrž zdarma pro celý internet.

Další informace: <http://www.clockss.org/clockss/Home>

18.4.5 e-Depot

Mezi další služby, které archivují také elektronické časopisy, patří velké projekty s národní či mezinárodní působností. Velmi ceněnou službou je v této oblasti **e-Depot**, což je archiv provozovaný **National Library of the Netherlands**. Kromě elektronických časopisů obsahuje služba řadu dalších materiálů z repozitářů a digitálních sbírek především univerzitních knihoven. Služba byla původně zaměřena na domovské Nizozemsko, avšak v poslední době dochází díky spolupráci se společností Elsevier k rozšíření informačního obsahu i o další geografické oblasti.

Další informace: <http://www.kb.nl/hrd/dd/index-en.html>

Velký projekt v oblasti prezervace digitálních dokumentů vyvíjí i **British Library** (<http://www.bl.uk/eresources/jnls/ejournals.html>). Archivace elektronických časopisů probíhá také v rámci rozsáhlého projektu **OCLC Electronic Collection Online** (<http://www.oclc.org/electroniccollections/>), kde jsou periodika pouze jedním z mnoha archivovaných typů dokumentů. Za zmínku nepochybně stojí také digitální archiv **HathiTrust** (<http://www.hathitrust.org/>), do něhož přispívá řada prestižních amerických univerzit. Zapojené instituce zde sdílejí svoje digitální kolekce v bezpečném archivu, čímž mimo jiné zajišťují efektivní uchování svých elektronických časopisů. Vyhledávací rozhraní systému je volně dostupné, avšak k licencovanému obsahu mají přístup pouze uživatelé

z participujících univerzit. Služba však může být zajímavá i pro neregistrovaného zájemce, neboť řada materiálů je po vypršení autorských práv k dispozici bezplatně. Následující tabulka srovnává práva uživatelů jednotlivých služeb při čtyřech modelových situacích. Tři z testovaných služeb zpřístupní svým klientům archivovaný obsah za všech okolností.

Situace - Archiv	Portico	LOCKSS	CLOCKSS	e-Depot	OCLC ECO	BLEJ Archive
Zrušení předplatného	Ano	Ano	Ne	Ne	Ano	Ne
Časopis již není dostupný na stránkách vydavatele	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano
Vydavatel zaniknul	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano
Živelná katastrofa	Ano	Ano	Ano	*Ano/ne	Ano	*Ano/ne
*podle dohody s vydavatelem						

Obr. 88 – Srovnání služeb jednotlivých archivů pro zpřístupnění digitálního obsahu při čtyřech modelových situacích [MORROW, 2008].

18.4.6 PEPRS

Projekt **PEPRS (Piloting an E-journals Preservation Registry Service)** přistupuje k problematice uchovávání elektronických časopisů z poněkud jiné perspektivy. Jedná se totiž o databázi časopisů, kde lze u každého vyhledaného titulu ověřit, ve kterých archivech jsou jeho čísla uložena. Projekt koordinuje organizace **EDINA** (<http://edina.ac.uk/>) a na jeho úspěšné realizaci se výrazně podílí také **Mezinárodní agentura ISSN**. Z archivů se do projektu zapojily Portico, LOCKSS, CLOCKSS, e-Depot a British Library e-Journal Digital Archive. Systém je připravován od roku 2008 a v říjnu 2010 byla spuštěna první beta verze vyhledávače elektronických časopisů. V průběhu roku 2011 pak byla platforma přejmenována na **The Keepers Registry** (<http://thekeepers.org/thekeepers/keepers.asp>) a uživatelům je k dispozici zcela zdarma.

Title	ISSN	Publisher	Current extent of archiving ⓘ	Archiving agency
1. Journal of educational and behavioral statistics <i>Variational title: Journal of educational statistics</i>	1935-1054 (Online); 1076-9986 (Print)	SAGE Publications	Summary of extent not yet available	CLOCKSS Archive
		Sage Publications	Preserved: v. 24-36	e-Depot
		SAGE Publications	In progress: v. 1-31, 35-present	Global LOCKSS Network
		SAGE Publications	Preserved: v. 32-34	Global LOCKSS Network
		SAGE Publications	Preserved: v. 1-36	Portico

Obr. 89 – Záznam o archivovaném časopise v systému PEPRS na platformě The Keepers Registry. Převzato ze systému.

Další informace: <http://edina.ac.uk/projects/peprs/index.html>

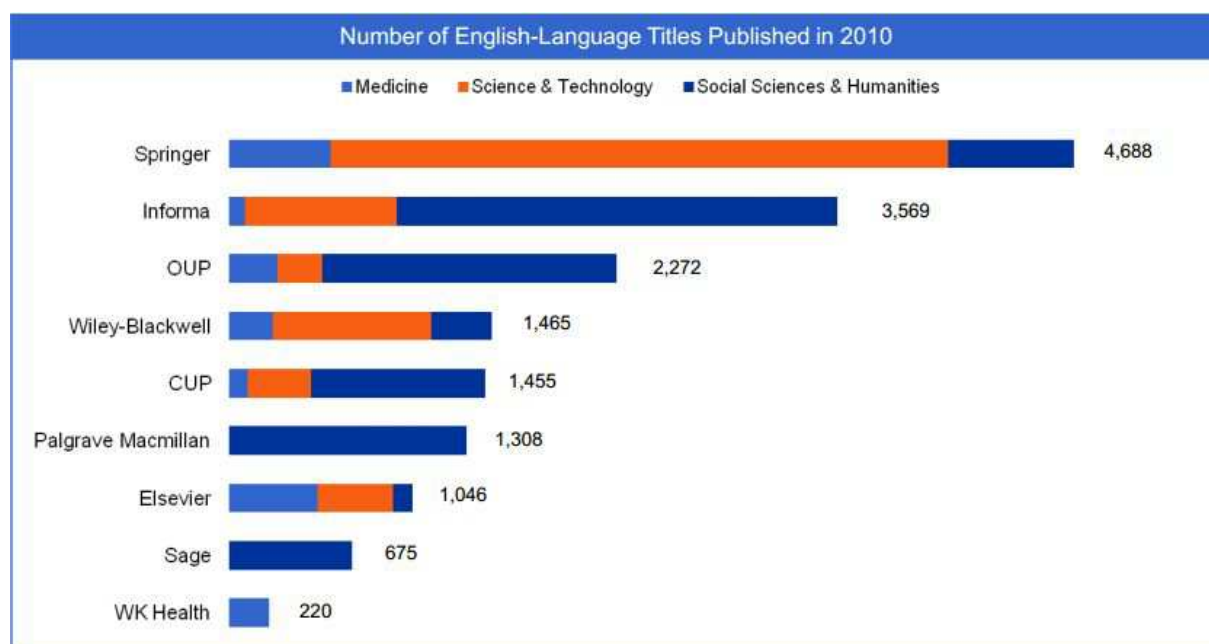
19 Elektronické knihy

19.1 Vymezení pojmu

Elektronické knihy jsou digitální obdobou klasických tištěných knih. V poslední době přistupuje stále více nakladatelů k vydávání knih jak v tištěné, tak v elektronické podobě. Celá řada kvalitních světových vydavatelů odborných knih prezentuje veškerou svou produkci paralelně na obou médiích.

Výhody, které s sebou nese publikování knih v elektronické formě:

- přístup do jejich obsahů pro libovolné množství uživatelů najednou
- úspora nákladů (knihovna kupuje pouze jeden exemplář)
- úspora prostoru v knihovně
- odpadá agenda spojená s půjčováním knih
- možnost plnotextového vyhledávání jak v jednotlivých elektronických knihách, tak v rámci jejich kolekcí
- rozvržení textu do samostatných kapitol
- pohodlná možnost uložení kapitol či celé elektronické knihy
- možnost tisku potřebných stran, kapitol či celé elektronické knihy
- kniha nemůže být odcizena nebo poškozena
- možnost čtení na moderních čtečkách nebo dalších mobilních zařízeních.

Obr. 90 – Počty vydaných odborných knih u jednotlivých vydavatelů v roce 2010. [ÜZÜM, 2012]

K nevýhodám tohoto typu zpřístupnění knih patří neochota uživatelů číst text z obrazovky a doposud určitá nezavedenost elektronických knih v rámci informačních služeb. I tady už však bariéry postupně padají. Byla vyvinuta celá řada moderních **čteček elektronických knih** a další budou zcela jistě následovat. Rostoucí konkurence se navíc projevuje na poklesu cen, takže čtečky se stávají dostupnými pro široké spektrum zákazníků. S větší rozšířeností si na ebooky pomalu začínají zvykat další a další uživatelé, a to zejména z vědecké a akademické sféry.

Hned na začátku je třeba říci, že je značný rozdíl mezi elektronickými knihami pro individuálního uživatele a mezi produkcí pro knihovny. V prvním případě se zpravidla jedná o nákup souboru s DRM ochranou, což umožňuje zobrazení knihy pouze na jednom čtecím zařízení. Knihovny naopak dávají přednost univerzálnímu zpřístupňování titulů ideálně přes předem definovanou množinu IP adres pro pokud možno neomezené množství čtenářů. Zejména čeští vydavatelé s tím ovšem mají problém, a tak doposud nevznikla žádná platforma pro distribuci českých elektronických knih do knihoven. Naopak velké zahraniční vydavatelské domy standardně poskytují knihovnám své elektronické knihy přes síťové licence, a ceny jednotlivých titulů přitom nejsou nijak přemrštěné. Elektronické knihy zpřístupňují buď samotní **vydavatelé**, nebo **agregátoři**. Producenti (vydavatelé) umožňují přístup pouze ke knihám, které sami vydávají, a to za jasně daných podmínek. Agregátoři naopak zprostředkovávají přístup do elektronických publikací od různých vydavatelů. Vyznačují se velkou flexibilitou při poskytování služeb. Nabízejí jak **jednotlivé tituly** elektronických knih, tak jejich **kolekce**. Rovněž lze obvykle zvolit, zda se bude jednat o **trvalý nákup** titulu nebo o **předplatné** na určité časové období [VOJTÁŠEK, 2007]. Kromě licencovaných elektronických knih, do nichž si uživatelé musí zaplatit přístup, působí v rámci internetu řada iniciativ, které zprostředkovávají kolekce knih v elektronické podobě bezplatně. K největším komerčním vydavatelům elektronických knih patří v současné době společnosti **Springer, Elsevier, John Wiley & Sons, Taylor & Francis, Oxford University Press** a další. Tato vydavatelství své tituly rovněž zpřístupňují, a to na svých dobře známých platformách, které zahrnují obvykle také elektronické časopisy a další zdroje. Větší množství dokumentů přinášejí ve svých službách agregátoři. Často se jedná o kolekce čítající řádově tisíce titulů. K největším službám tohoto typu patří **ebrary, eBooks Ebsco** a **Safari**. Obsáhlé systémy elektronických knih nabízejí také společnosti **Gale** či **Dawsonera**. V ČR je vydávání elektronických knih teprve na počátku, ale jejich nabídka rychle stoupá. Jak už však bylo výše uvedeno, jedná se pouze o tituly pro individuální uživatele. Zatímco u časopisů je kvalita udávána impact factorem a dalšími citačními metrikami, knihy jsou hodnoceny v rámci **Doody's Star Rating** (www.doody.com/dct). Zmiňovaný žebříček nejdůležitějších knih však zatím zdaleka nedosahuje sofistikovanosti, propracovanosti a jednoznačnosti, kterou nabízí u časopisů například přesně vyčíslený impact factor. Tento index je navíc v současnosti realizován pouze pro tituly z oblasti medicínských věd. Určitou alternativou v této oblasti by se mohl stát nový citační rejstřík **Books Citation Index**. Ten byl ovšem spuštěn do ostrého provozu teprve nedávno.

19.2 ebrary

Systém **ebrary** nabízí v současné době cca 300.000 titulů elektronických knih od předních vědeckých vydavatelství. Uživatel má možnost pořízení přístupu do několika tematických kolekcí, celé databáze, popřípadě pouze do vybraných titulů. Možné je i vymezení, zda se bude jednat o předplatné nebo o trvalý nákup. Standardní zobrazení knih zajišťuje program **QuickView**, který není nutno stahovat do počítače. Pro vysoce komfortní práci mohou uživatelé používat speciální plugin **ebrary reader**, který lze stáhnout a nainstalovat zdarma. Systém je pochopitelně dostupný na komerční bázi, i když několik kolekcí je k dispozici také bezplatně. V rámci propagace si lze navíc vyzkoušet zdarma demo verzi databáze. Producentem ebrary je stejnojmenná společnost.

The screenshot shows the Ebrary search interface. On the left is a search sidebar with fields for 'for' (Andersson), 'in' (Text), 'and' (finance), and 'in' (Subject). Below these are options for 'include' (Books) and 'All Languages'. The main area displays three search results, each with a book icon, title, score (84%), page count, and a 'View' button. To the right of each result is a list of metadata including contributors, publisher, date, LC Call Number, ISBN, and subjects.

Result	Title	Score	Pages	Contributors	Publisher	Date	LC Call Number	ISBN	Subjects	
Result 1	Inflation-indexed Securities : Bonds, Swaps and Other Derivatives	84%	361	Deacon, Mark; Derr, Andrew; Mirfendereski, Dariush	John Wiley & Sons, Incorporated	2004	HQ4651.D4 2004eb	0-470-88812-0	Bonds; Government securities; Bond market; Indexation (Economics); Inflation (Finance)	
Result 2	Assessing the Benefits and Costs of ITS : Making the Business Case for ITS Investments	84%	384	Gillen, David W.; Levinson, David M.	Kluwer Academic Publishers	2004	388.3/12	HE196.5.A87 2004eb	1-40-207874-9	Transportation -- Finance -- Congresses; Infrastructure (Economics) -- Congresses; Public investments -- Congresses; Intelligent Vehicle Highway Systems -- Congresses
Result 3	Global Capitalism at Bay	84%	380	Dunning, John H.	Routledge	2000	330.12/2	HB501.D827 2001eb	0-203-18603-6	Capitalism; Globalization; Competition, International; International finance; Economic history -- 1990-

Obr. 91 – Výsledky vyhledávání v databázi elektronických knih ebrary.
Převzato z www rozhraní systému.

Hlavní stránka systému: <http://www.ebrary.com/corp/>

Testovací verze systému: <http://site.ebrary.com/lib/librarytitles/home.action>

19.3 Safari

Systém **Safari** je vlastněn společností **ProQuest**, ale samotnou produkci databáze mají na starosti firmy **O'Reilly & Associates** a **Pearson Technology Group**. Na základní úrovni jsou tituly elektronických knih rozděleny do dvou kolekcí – obchod a technika. Databáze obsahuje v současné době přes 2.500 knih pro oblast obchodu a více než 11.800 děl ze sféry technických oborů. V nabídce jsou publikace řady světových vydavatelství a databáze se navíc stále rozrůstá o nové a nové producenty. Knihy jsou k dispozici ve formátu HTML. Rovněž zde má uživatel na výběr, zda požaduje sjednat předplatné nebo trvalý nákup, a to jak do jednotlivých titulů knih, tak do celých kolekcí. Safari navíc nabízí poměrně specifickou politiku předplatného jednotlivých elektronických knih prostřednictvím tzv. **slotů**. Jedná se o možnost výměny titulů stejné hodnoty, takže každý měsíc mohou být předplácené elektronické knihy obměněny. Kromě elektronických knih obsahuje systém také významnou kolekci vzdělávacích videodokumentů.

< Return to Search Results

Linux Server Hacks, Volume Two
by Brian K. Jones; William von Hagen

Publisher: **O'Reilly**
Pub Date: **December 01, 2005**
Print ISBN-10: **0-596-10082-5**
Print ISBN-13: **978-0-59-610082-7**
Pages: **478**

START READING ONLINE

Table of Contents Index Errata

Overview

Today's system administrators deal with a vast number of situations, operating systems, software packages, and problems. Those who are in the know have kept their copy of *Linux Server Hacks* close at hand to ease their burden. And while this helps, it's not enough: any sys admin knows there are many more hacks, cool tips, and ways of solving problems than can fit in a single volume (one that mere mortals can lift, that is).

Which is why we created *Linux Server Hacks, Volume Two*, a second collection of incredibly useful tips and tricks for finding and using dozens of open source tools you can apply to solve your sys admin problems. The power and flexibility of Linux and Open Source means that there is an astounding amount of great software out there waiting to be applied to your sys admin problems -- if only you knew about it and had enough information to get started. Hence, *Linux Server Hacks, Volume Two*.

EXPAND

Obr. 92 – Základní zobrazení elektronické knihy v databázi Safari ebooks. Převzato z www rozhraní systému.

Hlavní stránka systému: <http://www.safaribooksonline.com/>

19.4 eBooks Ebsco

Na začátku všeho stála služba **NetLibrary** od organizace **OCLC**, která se postupem času vyvinula v obrovskou sbírku elektronických knih. V roce 2009 byla NetLibrary prodána společnosti Ebsco. Ta nabízí zákazníkům přístup do řady tematických kolekcí i jednorázový nákup titulů dle vlastního výběru. Existuje také možnost stahování elektronických knih ve formátu PDF a jejich následné čtení offline pomocí různých druhů čteček. Uživatel tak získává možnost přistupovat ke knize, i když zrovna není připojen k internetu. Zároveň je k dispozici i velmi reprezentativní sbírka audioknih.

Hlavní stránka systému: <http://library.netlibrary.com/Library.aspx>

K významným zpřístupňovatelům ebooků patří také další, mnohdy velmi známé organizace. Firma **Ovid** nabízí ve svých platformách přístup do vysoce kvalitních elektronických knih známých vydavatelství **McGraw-Hill**, medicínských titulů z produkce **Lippincott Williams & Wilkins** a klíčových publikací pro oblast psychologie vydávaných pod hlavičkou **American Psychological Association**. Značnou popularitu získala také **Gale Virtual Reference Library** (<http://www.gale.cengage.com/gvrl/>), která přináší více než 5.000 kvalitních elektronických knih od mnoha renomovaných vydavatelů. Ještě mnohem obsáhlejší sbírku knih v elektronickém formátu nabízí vydavatelství **Taylor & Francis**. Jedná se o polytematický systém zpřístupňovaný na platformě **Taylor & Francis Online** (<http://www.taylorandfrancis.com/>), který čítá téměř 17.000 titulů. Knihy pocházejí přímo z produkce vydavatelství Taylor & Francis a dalších vydavatelství patřících do jeho portfolia.

Velmi zajímavým projektem je systém **Google Books** (<http://books.google.cz/>), s nímž přišla na trh firma Google. Služba přináší naskenované plné texty knih, kterým již vypršela autorskoprávní ochrana. Kromě toho jsou v systému také díla chráněná autorským zákonem a společnost Google už kvůli tomu čelila i několika soudním sporům. Vždy z nich však vyšla vítězně, protože zmiňované knihy nejsou v systému dostupné zcela plnotextově. Uživatel

má po vyhledání konkrétního termínu k dispozici určité pasáže textu, které s hledaným pojmem sousedí. Zbytek knihy standardně dostupný není. Služba je k dispozici bezplatně a v poslední době dochází i k integraci jejího informačního obsahu s katalogy významných knihoven [VOJNAR, 2008]. Stejně tak na systému participují i některá internetová knihkupectví.

19.5 Specializované databáze elektronických knih

Kromě projektů, které zpřístupňují obrovské množství elektronických knih z různých vědeckých odvětví, fungují také menší oborové databáze složené z ebooků. Typickým rysem těchto služeb je možnost pohodlného fulltextového vyhledávání, rozdělení elektronických knih do kapitol a rychlá dosažitelnost plných textů přímo v rámci databáze.

19.5.1 Knovel

Knovel představuje informační službu, která v posledních letech získala mezi uživateli velkou popularitu. Tematické zaměření

databáze obsahuje technické obory, ale velmi výrazně rovněž chemii, potravinářství a matematiku. Možnosti efektivního vyhledávání přináší speciální platforma Knovel. Jednotlivé tituly elektronických knih jsou kromě toho také seřazeny do 28 tematických skupin. Databáze je velmi často doplňována novými tituly, čímž je zaručena její aktuálnost. Po vyhledání požadovaného tématu jsou ve výsledcích uživateli k dispozici kapitoly relevantních elektronických knih ve formátu PDF. Databáze je oceňována zejména díky kvalitě titulů a zaměření na referenční díla. Uživatel má také k dispozici četné pomůcky, např. převaděč jednotek apod. Knovel je komerčním produktem dostupným po zaplacení licence, přičemž některá stěžejní díla jsou k dispozici zdarma.

A screenshot of a book entry in the Knovel database. The title is 'Blowout and Well Control Handbook'. The publisher is Elsevier, the author/editor is Grace, Robert D., and the ISBN is 978-0-7506-7708-0. The Knovel release date is April 01, 2006. The description states that the handbook presents tested practices and procedures for well control, based on solid engineering principles and hands-on field experience. It covers various topics such as relief well operations, underground blowouts, slim hole drilling problems, and special services like fire fighting, capping, and snubbing. A 'Description' section is also present, detailing the book's content and its practical application in the field.

Obr. 93 – Představení jedné z elektronických knih v databázi Knovel. Převzato z www.rozhrani.systemu.

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.knovel.com/>

19.5.2 CRCnetBASE

Vydavatelství **CRC Press** (<http://www.crcpress.com/>) připravilo velmi atraktivní produkt, který nese souhrnný název **CRCnetBASE**. Reálně se jedná o několik desítek tematicky zaměřených kolekcí složených z kvalitních elektronických knih. Jako příklad lze uvést databázi **CHEMnetBASE** orientovanou na oblast chemie nebo **FOODnetBASE** určenou pro potřeby potravinářů. Knihy jsou v rámci systému prohlédatelné na úrovni kapitol, zobrazení celé knihy je pochopitelně také možné. Plné texty jsou zpřístupňovány ve formátu PDF. Existuje zde i možnost stažení

záznamů požadovaných titulů ve formátu **MARC21** pro případ, že by knihovna chtěla tyto elektronické knihy mít zahrnuty i ve svém knihovním katalogu. Přístup do všech dílčích databází je zpoplatněn. Velmi zajímavou souhrnnou službou je projekt nazvaný **netBASE Select**. Zákazníci v jeho rámci mají možnost vybrat si tituly z dílčích kolekcí a sestavit si z nich svoji vlastní knihovnu. Minimem je 25 zvolených knih, přičemž je možné jak jejich předplatné, tak trvalý nákup. Uživatelům je k dispozici výběr z více než 8.000 titulů.

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.crcnetbase.com/>

Informace o netBASE Select: http://www.crcnetbase.com/page/build_your_own_netbase

Specializované kolekce jsou dostupné i u dalších oborově zaměřených institucí. Vysoce kvalitní elektronické knihy pro oblast zemědělství a příbuzné obory vydává a zpřístupňuje organizace **CABI**. Obdobným lídrem je u titulů z chemie **Royal Chemical Society**. Bohatá nabídka existuje u medicínských věd, kde jsou k dispozici elektronické tituly například od vydavatelství **Lippincott Williams & Wilkins**, **Informa Healthcare** nebo **Thieme**.

19.6 Volně dostupné kolekce elektronických knih

Kromě dobře známých komerčních systémů existují rovněž služby, které přináší uživatelům bezplatný přístup k elektronickým knihám. Takovéto iniciativy zde byly již dříve, postrádaly ovšem obvykle potřebný vědecký přesah. Velké přízni se například dlouhodobě těší **Project Gutenberg** (<http://www.gutenberg.org/>), který nabízí plnotextově knihy, jejichž autorskoprávní ochrana již vypršela. V poslední době se však objevují i snahy o volné zpřístupnění vědeckých knih. Tyto aktivity jdou ruku v ruce s hledáním optimálního finančního modelu pro zveřejňování takovýchto knih.

19.6.1 OAPEN

Open Access Publishing in European Networks (OAPEN)

je sdružením předních evropských univerzit. Tyto vysoké školy nabízejí právě přes platformu OAPEN přístup do vědeckých knih svých pracovníků v bezplatném režimu. Zastoupena je přitom řada oborů, avšak vysoký podíl zastávají především společenské a humanitní vědy, u kterých je publikování výsledků výzkumu v knižní podobě nadále převažující. Prestiž vědeckých institucí, které OAPEN sdružuje, je garantem vysoké kvality obsažených knih. Samotné členství v OAPEN zpoplatněno není, nicméně instituce platí za vystavení svých publikací, a to nejméně 700 euro v návaznosti na rozsah své produkce. V systému se v současnosti nachází několik stovek elektronických knih.

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.oapen.org/home>

19.6.2 Directory of Open Access Books

Directory of Open Access Books (DOAB)

je zcela nová služba registrující volně dostupné tituly elektronických knih. Jejím cílem je pochopitelně vytvořit co nejkompaktnější systém, který uživatelům přinese velké množství elektronických knih dostupných bezplatně. Služba stojí teprve na svém úplném počátku, proto je dostupná zatím pouze v beta verzi. V současnosti obsahuje cca 830 elektronických knih od 27 vydavatelů. Celý projekt funguje za podpory **OAPEN Foundation** a dá se předpokládat jeho rychlý rozvoj.

Další informace o databázi a přístupu: <http://www.doabooks.org/doab>

20 Systémy národních bibliografií, souborné katalogy a oborové brány

20.1 Vymezení pojmu

Tištěné knihy sice nejsou primárním tématem této publikace, avšak jejich plošná registrace a následné zpřístupňování uživatelům si nesporně zaslouží své místo i zde. Nejvýznamnějšími projekty při získávání a uchovávání tištěných, ale i jiných titulů jsou nepochybně systémy **národních bibliografií**. Národní bibliografie by měly mapovat veškerou informační produkci na území jednotlivých států. Jejich základní funkcí je zaznamenání národního publikovaného dědictví a dosažení účinné bibliografické kontroly. Ve většině případů se zakládají na institutu povinného výtisku, který je daný ze zákona. Je však nutno poznamenat, že v některých zemích fungují národní bibliografie úspěšně i na zcela dobrovolném principu. Legislativní normy určují, co je předmětem odevzdávání pro potřeby národní bibliografie a v jakém počtu a komu se publikace předávají. V ČR platí:

Zákon č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích,
Zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku.

Na základě těchto zákonných norem musí vydavatelé odevzdávat pověřeným knihovnám předepsaný počet povinných výtisků knih, periodik a dalších materiálů. V českém prostředí doposud legislativa nebere v úvahu existenci elektronických informačních zdrojů. Z tohoto hlediska zatím za vyspělým světem poněkud zaostáváme. Na místě je také připomenout, že přestože zákonné předpisy hovoří naprosto jasně, řada dokumentů, na něž se zákonná povinnost odevzdávání vztahuje, registraci v rámci národní bibliografie unikne (přestože za to mohou být vydavatelé pokutováni). Budování národních bibliografií obstarávají stanovené **národní bibliografické agentury**, obvykle národní knihovny. Nejinak je tomu i u nás, kde chod celého systému zajišťuje **Národní knihovna ČR**. Důležitým faktem je také to, že přestože se jedná o národní bibliografie, je zde nutné dodržovat mezinárodní standardy, zejména z hlediska formátu bibliografických záznamů a pravidel popisu. Národní bibliografie plní několik funkcí:

- registračně-evidenční – evidence veškeré produkce
- kulturně-historickou – uchování kulturního dědictví pro další generace
- komunikačně-informační – slouží jako informační zdroj pro řadu uživatelů.

Typy národních bibliografií:

- retrospektivní – mapují produkci, která už vyšla
- souběžné – mapují současnou produkci
- perspektivní – mapují produkci, která teprve vyjde. Jedná se o tzv. **Cataloging in Print (CIP)**. Na základě smluvních vztahů s vydavateli dostává národní bibliografická agentura informace o chystané produkci a kniha tak může být pro potřeby národní bibliografie zkatalogizována ještě dřív, než fyzicky vyjde.

Dokumenty v rámci národní bibliografie mohou být registrovány na základě těchto principů nebo jejich kombinací:

- teritoriální – registrují se dokumenty vydané na určitém území
- jazykový – registrují se dokumenty vydané v určitém jazyce
- tematický – registrují se veškeré dokumenty vydané jak v tuzemsku, tak v zahraničí, které pojednávají o určitém tématu (např. o České republice)

- autorský – registrují se dokumenty od určitého autora, které mohou být vydány v jakékoli zemi a v jakémkoli jazyce.

20.2 Česká národní bibliografie

Česká národní bibliografie je dostupná bezplatně na stránkách Národní knihovny ČR. Lze si ji rovněž zakoupit na CD ROM, jejichž distribuci zajišťuje firma Albertina Icome. Retrospektiva u knižní kolekce sahá do roku 1901. V databázi se nacházejí různé typy dokumentů (knihy, časopisy, mapy, hudebniny atd.), proto je jejich popis poněkud nekonzistentní. Bibliografické záznamy slovenských publikací, které byly v minulosti součástí databáze, jsou postupně odstraňovány. Jednotky, které byly do systému dodány po roce 1996, jsou vždy popsány podle katalogizačních pravidel AACR2 a jsou doplněny o **předmětová hesla**, **znaky MDT** a **skupinu Konspektu**. Bibliografické záznamy jsou pochopitelně ve formátu **MARC21**.

Hlavní vyhledávací stránka systému:

http://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=base-list

20.3 Knižní katalogy v mezinárodním měřítku

V oblasti registrace knih existují pochopitelně i mezinárodní projekty a souborné katalogy, které umožňují uživateli vyhledávat požadované tituly v globálním měřítku. **Souborným katalogem se rozumí takový informační zdroj, který obsahuje záznamy dokumentů z fondů více než jedné knihovny** [KRČMÁŘOVÁ, 1995]. V českém prostředí je dobře známý například Souborný katalog ČR provozovaný Národní knihovnou ČR, který obsahuje jak záznamy knih, tak seriálů. Mezi souborné katalogy postavené na moderních technologiích se dá zařadit také Jednotná informační brána, která poskytuje vyhledávání v mnoha katalogích současně zapojených institucí.

Obr. 94 – Statistická data o souborném katalogu WorldCat. Převzato z dokumentace systému.

Na mezinárodním poli pak vznikají nepoměrně větší projekty. Iniciativa **The European Library** sdružuje katalogy všech evropských národních knihoven a nabízí tak možnost pohodlného centrálního vyhledávání. K dispozici je také celá řada různorodých souborných katalogů, z nichž vyčnívá **WorldCat** od OCLC, který je nejkompaktnějším světovým souborným katalogem knih, ale i dalších typů dokumentů. Jednotky, které obsahuje, nejsou primárně pouze v angličtině. Zastoupena je i celá řada národních jazyků.

Hlavní stránka systému The European Library:

<http://www.theeuropeanlibrary.org/portal/index.html>

Hlavní stránka systému Worldcat: <http://www.worldcat.org/>

20.4 Oborové brány

20.4.1 Vymezení pojmu

Oborové brány patří mezi progresivní informační zdroje, které ovšem není jednoduché jednoznačně vymezit. V principu se jedná o služby, které prohledávají řadu heterogenních informačních zdrojů paralelně. Jednotlivé oborové brány se liší jak tematickým zaměřením, tak geografickým záběrem a zejména typologií zahrnutých informačních zdrojů.

Asi nejznámější iniciativou tohoto druhu je celoevropský projekt **Renardus** (<http://renardus.sub.uni-goettingen.de/>). Celkový chod systému koordinuje univerzita v německém Göttingenu a finanční prostředky na něj poskytla Evropská Unie. V rámci projektu je k dispozici hned několik tematicky orientovaných oborových bran. V českém prostředí je dobře znám systém sedmi oborových bran, které poskytují možnost vyhledávání v řadě různorodých informačních zdrojů najednou. Do vyhledávačů jsou zapojeny katalogy knihoven, oborové databáze, encyklopedie, ale i volně dostupné zdroje z internetu. Výčet dostupných bran:

Oborová brána Knihovnictví a informační věda (KIV) – <http://kiv.jib.cz/>

Oborová brána Umění a architektura (ART) – <http://art.jib.cz/>

Oborová brána Technika (TECH) – <http://tech.jib.cz/>

Oborová brána Musica (MUS) – <http://mus.jib.cz/>

Oborová brána Sofia pro humanitní a společenské vědy – <http://sofia.jib.cz/>

Oborová brána IReL pro mezinárodní vztahy – <http://irel.jib.cz/>

Oborová brána Právo – <http://irel.jib.cz/>

Všechny tyto dílčí služby vznikly v rámci projektu Národní knihovny ČR **Koordinovaná tvorba informačních bran pro oblast výzkumu** a fungují na stejném principu jako univerzální Jednotná informační brána (<http://www.jib.cz/>), tedy na bázi kombinace technologií MetaLib a SFX. Obě tyto technologie budou podrobněji popsány v poslední kapitole této práce.

20.4.2 Intute

Systém **Intute** je poněkud atypickou službou, což znovu odpovídá faktu, že oborové informační brány se jen velmi těžko dají zařadit do některého ze zavedených typů informačních zdrojů. Jedinečnost Intute je dána tím, že se specializuje na vyhledávání ve volně dostupných internetových zdrojích. Ty jsou však velmi pečlivě vybírány. Jinak se služba orientuje především na domovskou Velkou Británii. Systém je rozdělen na devatenáct dílčích tematických skupin. Po zadání dotazu dostává uživatel ve výsledcích množinu prověřených internetových zdrojů, které lze poté ještě dále

procházet podle typu (např. archivy, asociace, neziskové organizace atd.). Tvorbu systému zajišťuje **Intute Consortium** čítající sedm významných britských univerzit. Rovněž na Intute však dopadla finanční krize a **od roku 2011 nejsou do systému dodávány nové zdroje**. Stávající rozhraní a služby budou k dispozici až do roku 2014.

Další informace: <http://www.intute.ac.uk/>

21 Informační služby internetu

21.1 Vymezení pojmu

Nástup a prudký rozvoj internetu obrovským způsobem ovlivnil chod celého informačního sektoru. Kromě služeb informačních je namístě zdůraznit i komunikační funkci internetu, jež velmi výrazně zasáhla do života všech lidí, kteří jej využívají. V oblasti informačních služeb se otevřely zcela nové možnosti. V první řadě se jedná o skutečnost, že publikování informací už není výlučně záležitostí vydavatelů a informačních společností, ale že šíření informací pomocí internetu je umožněno mnohem širšímu spektru autorů. Důkazem toho jsou stále populárnější blogy, prostřednictvím kterých může vyjadřovat své názory prakticky kdokoli. Internet se stal podstatným kanálem pro zpřístupňování informací koncovému uživateli. Veškeré organizace, subjekty, podniky či firmy (nikoliv pouze z informační sféry) mají své internetové prezentace, kterými se snaží přiblížit svoji činnost a služby co největšímu počtu uživatelů. Producenti informačních služeb pak přes síť internet efektivně zpřístupňují v režimu online své databáze, elektronické časopisy, elektronické knihy a další služby. Knihovny dávají prostřednictvím svých internetových OPACů čtenářům k dispozici pohodlnou možnost vyhledávání, ale také prodlužování nebo rezervování knih. Jiné projekty jsou na elektronickém prostředí a síti internet závislé ještě více. Jde o nejrůznější fondy striktně v elektronické podobě, například digitální knihovny, internetové archivy a repozitáře apod. V celkovém vyznění působí dnešní síť internet jako neuspořádaná změť obrovského množství informačních obsahů, v nichž je velmi složité se orientovat. Hlasy, že na internetu se dají najít veškeré informace, je však třeba brát s velkou rezervou. V první řadě je nutné rozdělit internet na několik částí. Největší část internetu tvoří bezplatně dostupné anonymní stránky a informační obsahy, jejichž věrohodnost lze jen velmi těžko ověřit. Daleko menší podíl mají na této síti producenti informačních služeb, kteří prostřednictvím sítě internet šíří svoje informační produkty (např. databáze), a to jak za úplatu, tak bezplatně. Standardní internetové vyhledávače do obsahů těchto informačních pramenů obvykle nedokážou proniknout. Proto je velmi důležité vnímat internet rozdělený na dvě velmi rozdílné části. Menší část nabízí vědecké, ověřené informace, které jsou vždy spojeny se svým autorem nebo vydavatelem. Na druhé straně stojí nepoměrně větší sféra sítě internet, obsahující obrovské množství informací, které jsou však anonymní, neověřené a v četných případech naprosto zavádějící. Pro ilustraci lze uvést tuto tabulku, která porovnává internet s informacemi obsaženými v profesionálních databázích.

DATABÁZE	INTERNET
Profesionální	Anonymní
Ověřené informace	Nízká možnost ověření
Propracované vyhledávání	Slabé vyhledávací nástroje
Stálý zdroj	Nízká životnost www stránek
Pravidelná aktualizace	Neaktuálnost

Pro oblast informačních služeb internetu jsou velmi důležité následující dva pojmy:

Hypertext – velmi dobrou pomůckou jsou v digitálním prostředí hypertextové odkazy, které působí jako určitá navigace uživatele a jednoduchým způsobem odkazují na jiné internetové stránky. Propojování elektronických dokumentů pomocí hypertextu je velmi příjemným doplňkem, který uživateli značně ulehčuje studium daných informačních pramenů.

Metadata – pro pořádání informací v prostředí internetu je velmi důležitý popis jednotlivých internetových zdrojů. Pro tyto účely byly vyvinuty různé metadatové formáty. V podstatě se jedná o to, že autor internetových stránek napíše veškeré potřebné informace o dané stránce do metadatového formuláře. Ta je poté dobře připravena pro katalogizaci nebo strojové zpracování. Vše probíhá na dobrovolné bázi. Velmi používaným formátem je v současné době **Dublin Core** (<http://dublincore.org/>). Jakým způsobem zdroje správně popisovat pak z velké části určuje standard **RDF - Resource Description Framework** (<http://www.w3.org/RDF/>). Soubory metadat, které popisují obsahy jednotlivých internetových stránek, jsou zapsány a uloženy v jazyce **XML**. Internetové stránky, které jsou takovýmto způsobem zpracovány, jsou označovány souhrnně jako tzv. **sémantický web**. Ten usiluje o zpřehlednění současného stavu, kdy internet obsahuje stále rostoucí neuspořádanou množinu www stránek. Sémantický web se přitom snaží o lepší spolupráci mezi počítači a lidmi [MATULÍK a PITNER, 2004]. Velmi aktivní institucí zabývající se rozvojem internetových standardů a sémantického webu je konsorcium **W3C** (<http://www.w3.org/>).

V rámci internetu působí služby, které se snaží uživateli ulehčit orientaci v obrovském množství informací, jež tato síť obsahuje.

21.2 Internetové portály

Portály jsou jednou z naprosto základních služeb, které dává internet k dispozici. Představují tematicky uspořádané množiny internetových stránek. Je možné setkat se jak s portály národní povahy, tak s portály globálními. Vysokou informační hodnotu mají portály oborové, které sestavují reprezentativní soubory odkazů na stránky nejvýznamnějších institucí a služeb z příslušného vědeckého odvětví.

Příklady portálů:

české:

Seznam – <http://www.seznam.cz/>

Centrum – <http://www.centrum.cz/>

globální:

Yahoo – <http://dir.yahoo.com/>

MSN – <http://www.msn.com/>

oborové:

český internetový oborový portál pro oblast dopravy **Doprava.cz** – <http://www.doprava.cz/>

světový internetový oborový portál pro oblast práva **Law.com** – <http://www.law.com/>.

Portály obvykle pracují v kombinaci s internetovými vyhledávacími představujícími nejpoužívanější službu pro uživatele, kteří mají zájem vyhledávat informace na internetu.

21.3 Internetové vyhledávače

Velkou oblíbenost u uživatelů internetu získaly vyhledávače. Jedná se o takové služby, kdy jsou po zadání dotazu vyhledány a zobrazeny odkazy na relevantní internetové stránky. Internetové vyhledávače disponují svými roboty, kteří indexují obsahy jednotlivých internetových stránek. Dosah těchto robotů je však v mnoha případech velmi omezený a ani ty nejsložitější z nich nedokážou v žádném případě zindexovat veškeré zdroje v prostředí sítě internet. Vyhledávačem, který má v databázi největší množství setříděných stránek, je Google. Hegemonie této služby je v poslední době stále zřetelnější a ostatní

vyhledávače jsou tak poněkud vytlačeny na okraj dění. Velmi hodnotnou funkcí vyhledávačů je také tzv. **cache**, který si ukládá do paměti jednotlivé internetové stránky a je schopen zobrazit je i poté, co už požadovaná stránka zanikla. Jinak pochopitelně fungují tyto služby jak v národním, tak v globálním prostředí.

Obr. 95 – Podíl jednotlivých internetových vyhledávačů na trhu v USA v roce 2011. [PERRIN, 2012]

Nejznámější internetové vyhledávače:

- Google** – <http://www.google.com/>
- Yahoo** – <http://www.yahoo.com/>
- Alta Vista** – <http://www.altavista.com/>
- HotBot** – <http://www.hotbot.com/>
- Ask** – <http://www.ask.com/>
- Bing** – <http://www.bing.com/>.

21.4 Metavyhledávače

Metavyhledávací nástroje pracují na stejné bázi jako služby popsané v předchozí kapitole, avšak jedná se zde o sdružené vyhledávání ve více internetových vyhledávačích. Uživatel tak získává větší množství výsledků a má zde i možnost porovnání vyhledaných internetových stránek v rámci jednotlivých vyhledávačů.

Nejznámější metavyhledávače:

- Vivisimo** – <http://vivisimo.com/>
- MetaCrawler** – <http://www.metacrawler.com/>
- Dogpile** – <http://www.dogpile.com/>
- WebCrawler** – <http://www.webcrawler.com/info.wbcrawl/>
- Polymeta** – <http://www.polymeta.com/>.

21.5 Vyhledávače vědecké literatury

Jak již bylo výše zmíněno, dnešní internet je možno rozdělit na dvě části. Právě části vědeckých informačních obsahů se věnují tzv. vyhledávače vědecké literatury. Pokud provede uživatel vyhledávání v rámci této služby, jsou mu nabídnuty odkazy na dokumenty, které pocházejí výhradně z prověřené odborné sféry. Tento druh vyhledávacích služeb získává stále více příznivců, a proto se i nadále objevují na tomto poli nové a nové projekty.

Nejznámější vyhledávače vědecké literatury:

Google.scholar – <http://scholar.google.com/>

Scirus (zároveň prohledává neviditelný web – viz další kapitola) – <http://www.scirus.com/>

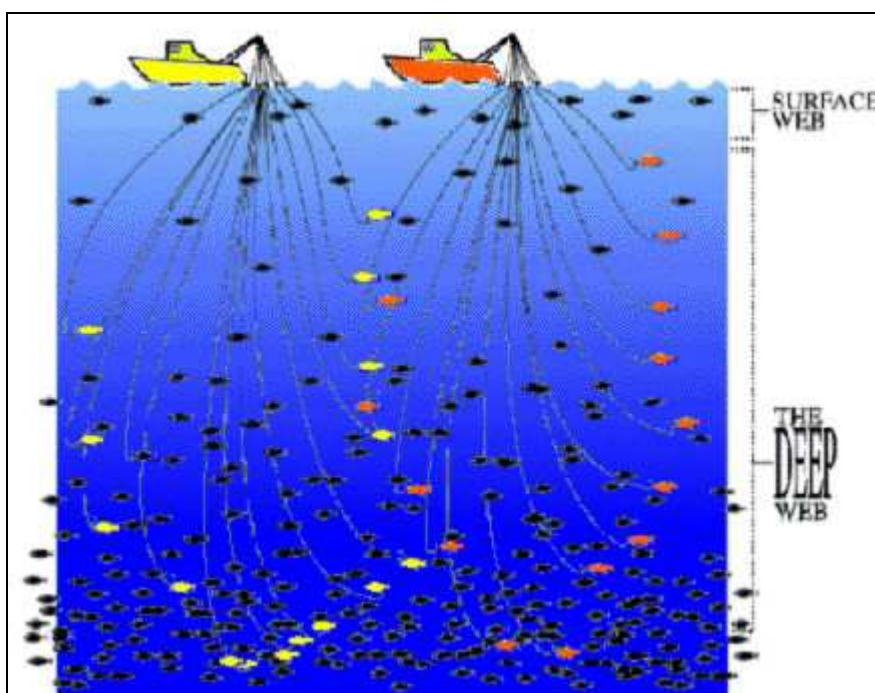
FindArticles – <http://findarticles.com/>

MagPortal – <http://www.magportal.com/>

InfoMine – <http://infomine.ucr.edu/>.

21.6 Vyhledávače (adresáře) neviditelného webu

Studie firmy Bright Planet ukázala, že klasické internetové vyhledávače a metavyhledávače přinášejí výsledky hledání pouze z tzv. povrchového webu a mnoho cenných zdrojů ukrytých v internetu zůstává neodhaleno [BERGMAN, 2001]. Proto byly vyvinuty speciální vyhledávací nástroje, které se zabývají kompletním prohledáváním zdrojů i z takzvaného **deep** (hlubokého, neviditelného) webu. Neviditelný web obsahuje mnohem více informací než web viditelný. Jedná se především o dokumenty z databází, digitální objekty v nestandardním formátu a často také o informační obsahy stránek chráněných heslem. Materiály obsažené v databázích mají totiž dynamicky generované stránky bez přímých odkazů, proto velmi často uniknou indexaci robotů, které používají klasické internetové vyhledávače. Ve výsledcích vyhledávání se u vyhledávačů neviditelného webu neobjevuje obrovské množství internetových stránek, nýbrž výčet služeb, kde se dokumenty na požadované téma vyskytují nejčastěji.

Obr. 96 – Schéma fungování povrchového a hlubokého webu [BERGMAN, 2001]

Nejnámější vyhledávače neviditelného webu:

Complete Planet – <http://aip.completeplanet.com/>

Turbo10 – <http://www.turbo10.com>

Incywincy – <http://www.incywincy.com>

The WWW Virtual Library – <http://vlib.org/>

Scirus (zároveň prohledává i povrchový web) – <http://www.scirus.com/>.

21.7 Možnosti archivace webu

Obrovské množství materiálů už je v současné době publikováno pouze výhradně elektronicky v rámci sítě internet, proto se logicky nabízí otázka, zda by nebylo vhodné tyto obsahy archivovat a uchovávat. Registraci tištěných materiálů řeší **Zákon o povinném výtisku**, avšak v českém prostředí není problematika elektronických dokumentů v rámci tohoto zákona brána v úvahu. V řadě zemí (např. na Slovensku) je legislativa v tomto směru pružnější a archivaci elektronických dokumentů podchycuje. Otázka archivace webu se dostává do popředí ve všech vyspělých zemích a ani Česká republika v tomto směru netvoří výjimku. Kromě otázek zákonných předpisů je třeba hned na začátku vymezit, co bude předmětem archivace, jakým způsobem budou obsažené dokumenty zpřístupňovány a také jaké standardy se budou při veškerých procesech spojených s archivací a šířením dokumentů dodržovat. V ČR je nejvýznamnějším projektem tohoto typu **WebArchiv** (<http://www.webarchiv.cz>), který řešilo **Ministerstvo kultury ČR** ve spolupráci s **Národní knihovnou ČR** a dalšími knihovnami a institucemi. Ve světě je již v provozu řada mnohem obsáhlejších systémů. Příkladem je **Minerva** (<http://lcweb2.loc.gov/diglib/lcwa/html/lcwa-home.html>), kterou produkuje **Library of Congress**, nebo systém **PANDORA** (<http://pandora.nla.gov.au/>) vytvářený **National Library of Australia**. Důležitá byla rovněž iniciativa **NEDLIB** (http://www.kb.nl/hrd/dd/dd_projecten/nedlib_publicaties-en.html), na níž se podílelo několik evropských národních knihoven a další partnerské organizace. V jejím rámci byla definována a vyvinuta pravidla a funkční modely pro archivaci digitálních materiálů.

22 Nové technologie v informačních službách

22.1 Vymezení pojmu

Informační sféra je dynamicky se rozvíjející odvětví. Vývoj jde i v tomto oboru velmi rychle dopředu, a tak vznikají stále nové technologie a postupy, které mají umožnit uživateli efektivní přístup k potřebným informacím. Pro erudovaného uživatele je však samotný přístup k elektronickým informačním zdrojům naprostým minimem. Očekává totiž, že pro práci s nimi bude mít k dispozici komfortní prostředky. V poslední době na sebe upoutala pozornost celá řada tzv. **nadstavbových nástrojů**, které uživateli pomáhají jak v orientaci v elektronických informačních zdrojích, tak při práci s vyhledanými dokumenty. Pochopitelně existují i systémy, které pomáhají při správě elektronických informačních zdrojů také samotným institucím.

22.2 Nástroje pro efektivní správu elektronických informačních zdrojů

22.2.1 Verde

Verde je dalším z produktů společnosti Ex Libris a přináší řešení v oblasti **ERMS (Electronic Resources Management System)**. Jedná se o systém, který komplexně řeší veškerou agendu spojenou s administrací elektronických informačních zdrojů, a to ve všech jeho cyklech. To znamená, že Verde pracuje se zdroji už při jejich výběru či zkušebních přístupech. Dále pak pochopitelně při aktivním provozu, a to až do vypršení licence, kdy se rozhoduje o prodloužení či naopak zrušení předplatného u daného informačního pramene. Správce systému tak má dokonalý přehled o všech kolekcích, které daná instituce předplácí, počtu licencí, dodavatelích, statistikách využívanosti atd. Verde přitom dokáže efektivně spolupracovat s dalšími produkty společnosti Ex Libris, především s SFX. Na tomto místě je nepochybně nutno podotknout, že správa elektronických informačních zdrojů je velmi aktuálním problémem zejména u větších vysokých škol a vědeckých institucí. Není totiž snadné hlídat velké množství obsáhlých elektronických informačních zdrojů, a proto může být Verde velmi cenným pomocníkem. Není překvapivé, že je používán řadou prestižních zahraničních vysokých škol. Velmi často se přitom jedná o konsorciální nákup tohoto placeného systému. V ČR je Verde zatím v ostrém provozu na Univerzitě Karlově v Praze.

Další informace: <http://www.multidata.cz/produkty/verde>

22.2.2 EBSCONET

Jak už napovídá samotný název, **EBSCONET** je produktem, jehož vývoj a funkcionalitu zajišťuje společnost Ebsco. Také zde se jedná o komplexní systém, který dokáže účinně evidovat veškeré aktivity organizace směrem k elektronickým informačním zdrojům, zejména elektronickým časopisům. Kromě toho dokáže EBSCONET spravovat také předplatné tištěných seriálů. Systém dává knihovně nejen kompletní informace o velkém množství nakupovaných zdrojů, ale také nástroje pro jejich administraci, objednávky, reklamace atd.

Další informace: <http://www2.ebsco.com/cs-cz/ProductsServices/ebconet/Pages/index.aspx>

Podobný systém s názvem **360 Resource Manager** nabízí také společnost Serials Solution. O produktech této společnosti bude pojednáno níže.

Systemy pro správu elektronických informačních zdrojů jsou vyvíjeny jak na komerční, tak na volně dostupné bázi [BEITLOVÁ, 2011]. Z bezplatně dostupných systémů můžeme věnovat pozornost například produktům **CORAL** (<http://erm.library.nd.edu/>), **CUFTS** (<http://researcher.sfu.ca/cufts>) nebo **ERMes** (<http://murphylibrary.uwlax.edu/erm/>).

22.3 Linkovací nástroje

22.3.1 SFX

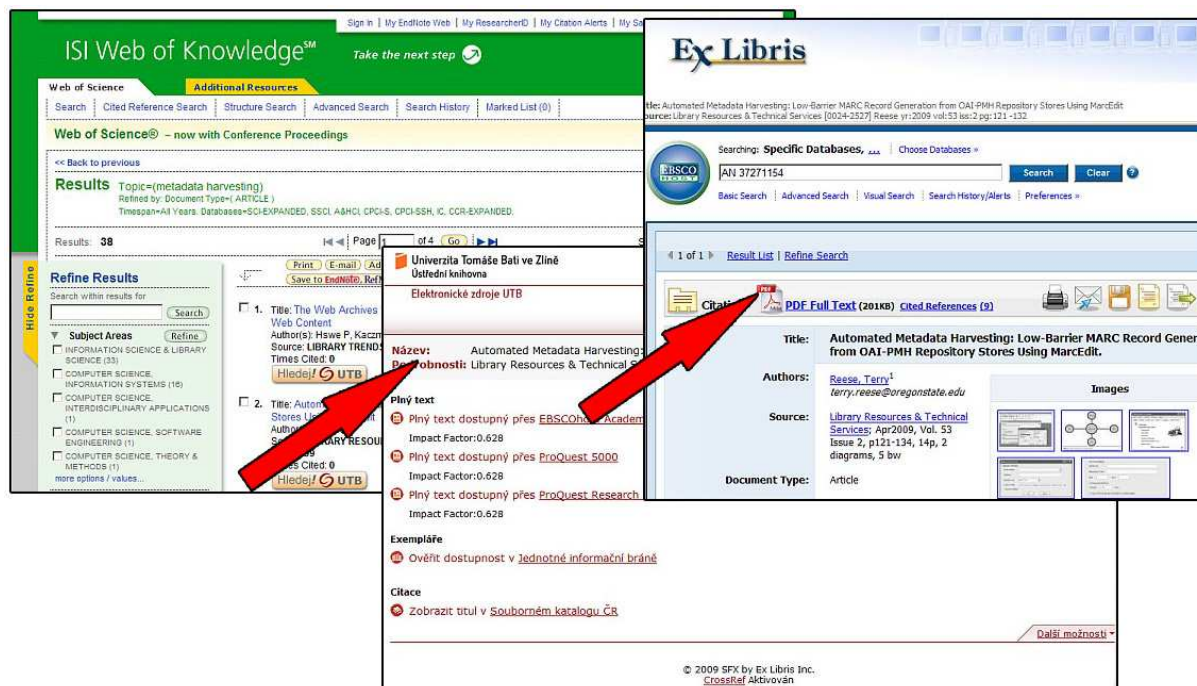

Technologie **SFX (Special Effects)** je převratnou novinkou v rámci tzv. linkovacích služeb. Hypertextové odkazy, které jsou jinak velmi silnou stránkou elektronického prostředí, mají základní nevýhodu v tom, že bývají neaktuální, což často znemožňuje získání informací z adres, na něž hypertext odkazuje. Uživatel neznalý informačního prostředí navíc nemusí tušit, kde se například plný text dokumentu, k němuž zrovna vyhledal bibliografický záznam, může nacházet. Technologie SFX tyto problémy řeší tím, že neodkazuje přímo na cílovou adresu, nýbrž na SFX server, který zpracuje požadavek a obratem dodá uživateli reprezentativní množinu aktuálních odkazů. V knihovnickém pojetí je tento proces nazýván **přidanými službami**, protože uživatel získává nikoliv pouze odkaz na samotný plný text, ale také další údaje o dokumentu (např. dostupnost dokumentu v knihovnách, možnost objednání kopie, pokud plný text není k dispozici, získání informací o autorovi atd.). Technologii vyvinuli **Herbert Van den Sompel** a **Patrick Hochstembach** původně na univerzitě v Gentu. Bibliografické údaje o dokumentu jsou na server přenášeny ve standardizovaném formátu **OpenURL**, který v sobě nese veškeré potřebné identifikátory hledaného dokumentu. Na základě dodaných metadat je požadavek na serveru zpracován a uživateli jsou nabídnuty relevantní odkazy. Organizace, která disponuje vlastní instancí SFX, nastavuje v rozsáhlé **znalostní bázi** veškeré zdroje a služby, které má plnotextově k dispozici, což zaručuje, že uživatel dostane po zadání dotazu správné informace o dostupnosti hledaného dokumentu v rámci dané instituce. Technologie je dnes velmi využívána předními světovými knihovnami a dalšími informačními institucemi. Důležité je i to, že linkování může probíhat z mnoha různých míst. Nejčastěji se jedná o katalogy knihoven, databáze, internetové vyhledávače apod. Základní verzi SFX odkoupila od jejich původců firma Ex Libris a distribuuje ji na základě placené licence. Technologie založené na standardu OpenURL už implementovala do svých služeb řada producentů informačních služeb, takže nyní existuje mnoho modifikací technologie SFX. Je například využíván **LinkSolver** (<http://ovid.linksolver.com/site/index.jsp>) od Ovidu nebo **LinkSource** (<http://www2.ebsco.com/cs-cz/ProductsServices/linksource/Pages/index.aspx>) společnosti Ebsco. Instituce, které mají zájem technologii využívat, dostávají možnost vyzkoušet si SFX v testovací verzi, pochopitelně s omezeným penzem služeb. SFX má v nabídce také další přidané funkce. Jednou z nich je služba **MarcIt!** (<http://www.exlibrisgroup.com/category/SFXMARCit!>), která umožňuje pohodlný import bibliografických záznamů elektronických časopisů do katalogu knihovny, případně jejich obohacení o podrobnější údaje. Popularitu rychle získal také další doplněk SFX zvaný **bX** (<http://www.multidata.cz/produkty/bx>). Toto vylepšení nabídl znovu Herbert Van de Sompel a jeho název je odvozen od pomyslné **černé krabice (Black Box)**, kde imaginárně probíhá analýza sesbíraných dat. Tato technologie doporučuje uživateli další příbuzné dokumenty, které se vztahují k vyhledanému záznamu. Materiály jsou doporučovány na základě shromážděných údajů, které odrážejí aktivity uživatelů SFX v mnoha různých institucích. bX se specializuje zejména na doporučování článků. Pro zajímavost uvádíme, že podobná služba existuje také pro knihy v rámci katalogů jednotlivých knihoven. Je to produkt **BibTip** (<http://www.bibtip.com>) z produkce univerzity v německém Karlsruhe. Služby MarcIt! a bX

nejsou součástí běžné licence SFX a případní zájemci si je musí zaplatit zvlášť. Další, tentokrát již standardní službou SFX je vytvoření seznamu elektronických časopisů pro danou instituci. Nová verze systému podporuje i vytváření seznamů elektronických knih. SFX také umožňuje vytvářet komplexní statistiky, protože veškeré přístupy do jednotlivých informačních zdrojů jsou soustavně sledovány. Novým počinem souvisejícím s SFX respektive s bX je **Hot Articles** (<http://www.exlibrisgroup.com/category/bXHotArticles>). Jedná se o službu představující pomyslný žebříček nejžádanějších článků v jednotlivých oborech. Znovu jsou zde využívána statistická data z mnoha instancí SFX po celém světě.

Další informace: <http://www.multidata.cz/produkty/sfx>

Obr. 97 – Ukázka SFX linkování z bibliografické databáze Web of Science na plný text v systému Ebsco.

22.3.2 Crossref

Systém **Crossref** je iniciativou, která se zaměřuje na propojování citací a textů článků od celé řady světových vydavatelů. V současné době je provozován neziskovou organizací **PILA (Publishers International Linking Association)**. Na rozdíl od SFX, které přináší širokou nabídku navazujících informací a služeb, je jedinou funkcí Crossref propojení na stránku, kde jsou umístěny informace o požadovaném článku, abstrakt a odkaz na plný text. Dostupnost plného textu není systémem žádným způsobem řešena. Fungování služby stojí na perzistentním identifikátoru **DOI**. Ten je producentům informací k dispozici na placeném základě a představuje **trvalý** a neměnný identifikátor digitálního objektu. DOI je technickou normou vydanou americkou normalizační institucí **NISO**. V systému Crossref je DOI přidělováno článkům, kapitolám z elektronických knih a konferenčním příspěvkům. Je nutno podotknout, že Crossref nemá výlučné právo přidělovat identifikátory DOI (existuje ještě několik dalších agentur, které tak mohou činit), nicméně jeho postavení je zcela dominantní.

Routledge
Taylor & Francis Group

Adoption Quarterly
Innovations in community
A clinical practice theory & research

Foster Parents as a Critical Link and Resource in International Adoptions From Guatemala

Authors: Judith L. Gibbons ^a; Samantha L. Wilson ^b; Alicia M. Schnell ^c
Affiliations: ^a Saint Louis University, St. Louis, Missouri, USA
^b Medical College of Wisconsin, Milwaukee, Wisconsin, USA
^c Washington University in Saint Louis, St. Louis, Missouri, USA

DOI: [10.1080/10926750902978808](https://doi.org/10.1080/10926750902978808)

Publication Frequency: 4 issues per year
Published in: Adoption Quarterly, Volume 12, Issue 2 April 2009, pages 59 - 77

Formats available: HTML (English) : PDF (English)
Article Requests: Order Reprints : Request Permissions

Single Article Purchase: *No online purchase options available.* [show other buying options]
 Sign In ⇨ Online Sample

View Article: View Article (PDF) View Article (HTML)

Search within this journal

Obr. 98 – Záznam článku v systému Taylor & Francis se zvýrazněným identifikátorem DOI. Převzato ze systému.

Všechny údaje o dokumentu s povinnou sadou metadat a identifikátorem DOI, na nějž je navázána URL adresa dokumentu, jsou uloženy v centrální bázi. Takováto forma registrace řeší pomíjivost a nestálost URL stránek a přináší bezproblémové přenesení na požadovaný dokument. DOI se obvykle vyskytuje v podobě hypertextového odkazu, což umožňuje okamžité přenesení na požadovaný dokument. Počet dokumentů opatřených identifikátorem DOI v roce 2012 přesáhne pětapadesátimilionovou hranici. Je třeba zdůraznit, že Crossref není databází článků, nýbrž pouze systémem, který registruje údaje potřebné pro propojení na cílový dokument. Vyhledání dokumentů podle DOI však je k dispozici, a to díky vyhledávači **DOI Resolver**, který je umístěn na hlavních stránkách Crossrefu. Tato služba je využívána zejména v případě, že je DOI ve statické formě (není v podobě hypertextového odkazu). Po jeho překopírování do vyhledávače je uživatel okamžitě přeměrován na cílový dokument. Systém Crossref je podporován všemi významnými světovými producenty informačních služeb. Nespornou výhodou to přináší knihovnám a koncovým uživatelům, pro které je služba dostupná zcela zdarma. Přestože jsou systémy SFX a Crossref založeny na zcela odlišných standardech (SFX na OpenURL, Crossref na DOI), jejich spolupráce v praxi funguje naprosto bezproblémově. V případě, že institucionální uživatel chce, aby DOI linkovalo přes SFX a tím ověřovalo dostupnost plného textu dokumentu, stačí zaregistrovat institucionální SFX instanci u organizace Crossref a při použití funkce tzv. **cookie pusheru** dojde k přeměrování na příslušné SFX.

Obr. 99 – Vývoj dokumentů s přiděleným identifikátorem DOI v systému Crossref za roky 2002-2011. Převzato z dokumentace systému.

Další informace: <http://www.crossref.org/>

Další významnou aktivitou organizace Crossref je služba **Crosscheck**. Ta reaguje na zvýšené riziko plagiátorství. Elektronické prostředí umožňuje velmi rychlý přístup k řadě informací, které byly ještě nedávno obtížně dostupné. Tato informační expanze přináší jako jeden z negativních důsledků také snadnou možnost „opisování“, tedy situaci, kdy jeden autor převezme text jiného tvůrce, aniž by ho řádně citoval. Je proto třeba vyvíjet pokročilé nástroje, které dokážou tyto neduhy účinně odhalovat. Podobně laděný systém funguje i v ČR, ovšem je zaměřen na plagiátorství u vysokoškolských kvalifikačních prací, případně na seminární práce (viz kapitola 16.8.2). Crossref uvedl v roce 2007 nový nástroj, který se boji proti plagiátorství intenzivně věnuje. Služba CrossCheck je založena na software **iThenticate** a slouží editorům vědeckých časopisů. Ti si tak mohou ještě před finálním vydáním daného článku překontrolovat, zda se nejedná o plagiát [VAVŘÍKOVÁ, 2007]. Dokumenty jsou kontrolovány oproti rozsáhlým databázím členských institucí, ke kterým patří několik desítek významných vydavatelství (včetně vydavatelství Elsevier, Springer, Wiley nebo Taylor & Francis). Pro zapojené instituce se jedná o placenou službu. Menší díl poplatků je účtován za samotnou kontrolu dokumentů a inkasuje ho přímo společnost **iParadigms** (<http://iparadigms.com/>), která je producentem softwaru iThenticate. Druhou část poplatku za službu už si účtuje Crossref a jedná se o částku, která se rovná 20 % ročního členského příspěvku. CrossCheck není určen pro individuální uživatele. Ti mají možnost, a to rovněž na placené bázi, kontrolovat svoje práce pomocí technologie iThenticate přímo na stránkách producenta (<http://www.ithenticate.com>).

Více informací: <http://www.crossref.org/crosscheck.html>

V poslední době se do popředí zájmu dostává také další služba z produkce Crossref nazvaná **CrossMark** (<http://www.crossref.org/crossmark/index.html>). Jedná se o systém, který zkoumá a validuje status dokumentu s ohledem na jeho případné aktualizace. Uživatelé tak dostávají jasnou informaci o tom, zda pracují s nejaktuálnější verzí práce či nikoliv.

Dalším identifikátorem, který se využívá v elektronickém prostředí, je **Handle** (<http://www.handle.net>), velmi rozšířený zejména v oblasti digitálních repozitářů. Z architektury tohoto identifikátoru ostatně vychází taky výše zmiňovaný DOI.

22.4 Federativní vyhledávače

22.4.1 MetaLib

Federativní vyhledávače jsou technologie, jež umožňují paralelní vyhledávání ve více zapojených zdrojích. Patří mezi ně i **MetaLib**. Pro uživatele znamená jednoduchou možnost zadání jediného dotazu s tím, že se mu vrátí výsledky ze všech informačních zdrojů, které jsou do MetaLibu zapojeny. Pro poskytovatele informačních služeb se zase jedná o nabídku integrace různorodých informačních zdrojů „pod jednu střechu“. Může se jednat například o databáze, knihovní katalogy, soubory elektronických časopisů a další rozličné informační prameny. Ty jsou poté prohledávány centrálně. MetaLib je produktem dobře známé izraelské firmy Ex Libris a stejně jako u SFX se jedná o komerční technologii. Na bázi kombinace technologií MetaLib a SFX funguje v českém prostředí velmi oblíbená služba **Jednotná informační brána**. Technologie pro federativní vyhledávání jsou v poslední době intenzivně nahrazovány moderními discovery indexy (viz kapitola 22.5). V českých podmínkách však dochází k tomuto procesu velmi pozvolna, a to zejména kvůli nedostatku financí.

JIB Jednotná informační brána

Snadné hledání | Nalézt zdroje | Nalézt e-časopis | Profi hledání | Můj prostor | Info portál

Hledat | Záznamy

Snadné hledání

Dotaz "metadata" v "Knihy v ČR"

Zobrazit stažené záznamy Zrušit

Název zdroje	Status	Nalezeno	Staženo
Souborný katalog ČR - monografie	PROVEDENO	53	3
Centrální katalog UK	PROVEDENO	23	23
SKAT - souborný katalog	PROVEDENO	0	0
MUNI - souborný katalog	PROVEDENO	11	11
VUT Brno - souborný katalog	PROVEDENO	14	14
VŠE - souborný katalog	PROVEDENO	11	11
ČVUT - souborný katalog	PROVEDENO	11	11
Akademie věd ČR - souborný katalog	PROVEDENO	9	9

[Zpět do Snadného hledání](#)

Powered by MetaLib

Obr. 100 – Vyhledávání v Jednotné informační bráně založené na technologii MetaLib. Převzato z www rozhraní systému.

Další informace: <http://www.multidata.cz/produkty/metilib>

22.4.1.1 Platforma Xerxes

Instituce, které chtějí funkcionalitu a design vyhledávače MetaLib ještě vylepšit, mohou použít nadstavbu v podobě rozhraní **Xerxes**. Vše je postaveno na službách **x-serveru**, který dokáže přenášet data z MetaLibu a vyhledávací pole tak může být zasazeno do zcela jiné internetové stránky. Systém Xerxes pak nabízí uživateli, oproti standardnímu rozhraní MetaLibu, velmi atraktivní platformu s mnoha užitečnými nástroji. Xerxes je vyvíjen **Davidem Walkerem** na **California State University** a v současné době ho používá zhruba čtyřicet institucí, zejména z USA, ale i Japonska a Evropy. Autor už získal za vývoj platformy celou řadu ocenění. Jedná se o volně dostupné řešení, které si mohou zdarma implementovat všichni zájemci, kteří mají předplacený MetaLib. První institucí v České republice, která Xerxes do svých služeb zapojila, je **Knihovna Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně**. V roce 2011 byla oznámena informace o tom, že je vyvíjena verze Xerxes 2.0, která nebude podporovat pouze MetaLib, ale zejména discovery systémy. Je otázkou do jaké míry bude Xerxes po jejich nástupu využíván, neboť tyto produkty (na rozdíl od MetaLibu) velmi dbají o komfort a kvalitu svých rozhraní. Naopak velmi přínosnou novinkou bude s vysokou pravděpodobností zahrnutá služba **Solr**, která může v jediné centrální databázi sjednotit řadu lokálně provozovaných zdrojů, jež nelze standardně integrovat do databází samotných discovery indexů.

Obr. 101 – Základní rozhraní federativního vyhledávače MetaLib na platformě Xerxes. Převzato ze stránek Knihovny UTB ve Zlíně.

Další informace: <http://code.google.com/p/xerxes-portal/>
 Xerxes na UTB ve Zlíně: <http://portal.knihovna.utb.cz/>

Technologie pro federativní vyhledávání mají v portfoliu svých produktů také společnosti Ebsco a Serials Solution. Druhá jmenovaná získala v roce 2008 v té době velmi dobře etablovanou službu **WebFeat**, která zaznamenala pronikavý úspěch zejména ve Spojených státech, kde byla díky své obsáhlé znalostní bázi a pružné cenové politice používána ve více než 16.000 knihoven. Nyní už však služba není dostupná, neboť byla integrována do obdobné služby **360 Search** (viz kapitola 22.6).

22.5 Discovery indexy

Discovery indexy se stávají trendem současnosti. Vše je založeno na **centrální indexaci**, takže uživatel neprohledává řadu roztržitých informačních zdrojů, ale jednu centrální „megadatabázi“. Klíčovou výhodou těchto služeb je nepochybně především rychlost. Zatímco federativní vyhledávače dokážou prohledat zapojené zdroje řádově v desítkách vteřin (ideálně v rámci několika vteřin), u discovery indexů je tento ohlas mnohonásobně rychlejší. Důležitá je účinná spolupráce s producenty informačních služeb. Ti musí být zapojeni do centrální báze, aby mohly knihovny nabídnout v rámci discovery indexů veškeré portfolio předplacených zdrojů. Nejvýznamnější producenti těchto vyhledávačů už do bází zapojili celou řadu informačních pramenů od mnoha respektovaných institucí a s dalšími jednájí o případné participaci. U discovery indexů může logicky vyvstat otázka, jak se tyto služby liší od klasického Googlu, který pracuje na shodném principu (vyhledává v obrovském centrálním indexu). Přidaná hodnota tkví jednoznačně v kvalitě dat a propracovanosti uživatelského rozhraní. Zatímco Google pracuje s obrovskou množinou nekonzistentních údajů, discovery indexy obsahují kvalitní strukturovaná data od významných producentů vědeckých informací. To zaručuje uživateli po vyhledání dotazu precizně uspořádanou

množinu nalezených výsledků. Moderní rozhraní discovery indexů kromě přehlednosti a intuitivnosti nabízejí řadu přidaných služeb a funkcionalit. Pokud však přece jenom instituce, která si některý z discovery systémů předplácí, není s uživatelskou interface spokojena, může si obvykle přes technologii API toto rozhraní uzpůsobit.

22.5.1 Summon

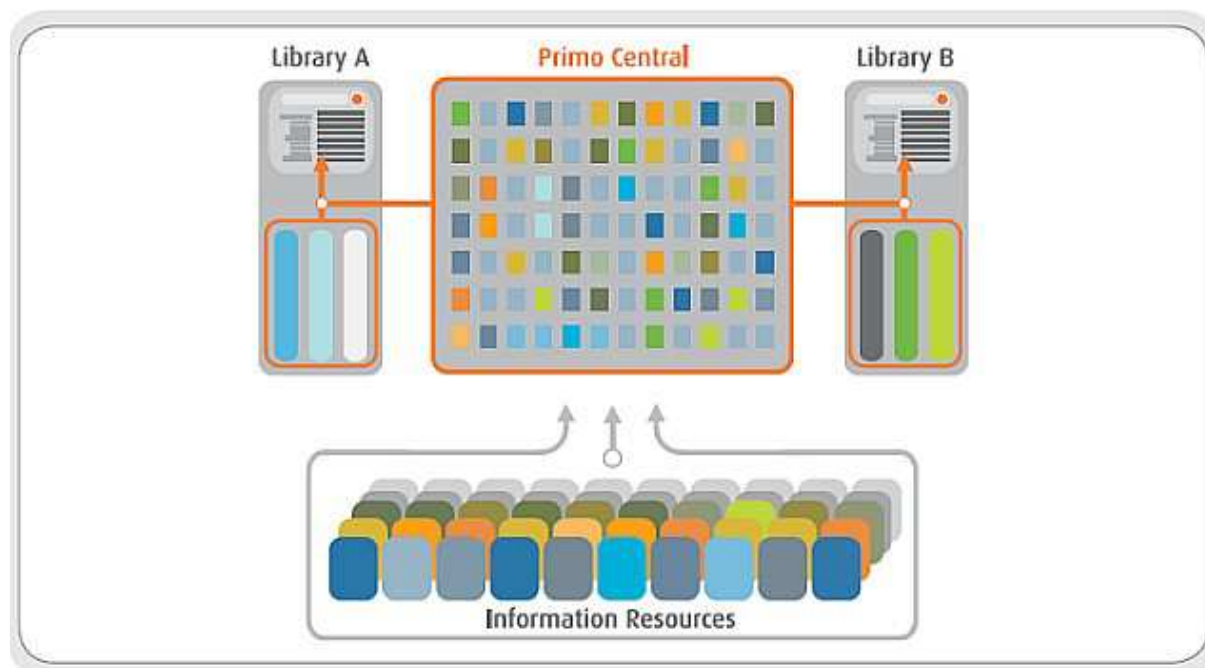
Názorným příkladem discovery indexu je **Summon** od společnosti Serials Solutions (součást společnosti ProQuest). Ten dosáhl v roce 2012 hranice 400 zákazníků ze 40 zemí. Summon je masivní vyhledávač, který umožňuje centrální vyhledávání nejen ve všech informačních produktech domovského ProQuestu, ale také v obsazích dalších zúčastněných institucí. K těm se počítá celá řada prestižních vydavatelství. Summon obsahuje jak elektronické, tak tištěné dokumenty. Zindexováno bylo doposud více než 800 milionů jednotek. Poprvé byl Summon uveden do ostrého provozu na Grand Valley State University.

Další informace: <http://www.serialssolutions.com/summon/>

22.5.2 Primo Central

Společnost Ex Libris disponuje rovněž službou založenou na centrální indexaci zdrojů. Jedná se o **Primo Central**, která má úzkou vazbu na další služby společnosti, především **Primo** (jednotné rozhraní pro přístup k informačním zdrojům knihovny) a **MetaLib**, kde je Primo Central nabízeno bezplatně jako jedna ze zapojených databází. Rovněž centrální databáze Prima Central obsahuje miliony záznamů od řady prestižních vydavatelů. Zatím však nelze konstatovat, že by výměna dat mezi producenty probíhala úplně bezproblémově. Některé společnosti si totiž své informační obsahy před konkurencí pečlivě chrání. Specifikem Prima Central je to, že se pořizuje na základě licence, v drtivé většině s interface Primo (ostatní discovery indexy jsou dostupné ve formě služby).

Obr. 102 – Schéma fungování discovery indexu Primo Central. Převzato z dokumentace služby.

Další informace: <http://www.multidata.cz/produkty/primo-central/co-je-primo-central>

22.5.3 EBSCO Discovery Service (EDS)

Svou nabídku v oblasti discovery indexů představila i firma Ebsco. Produkt **Ebsco Discovery Service (EDS)** přitom představuje výraznou konkurenci pro obě výše uvedené služby. Ebsco má s agregovaným hledáním zkušenosti už v rámci své tradiční platformy **EBSCOhost**, na které je provozována řada hodnotných databází. Posun k discovery indexu tak byl jen dalším logickým krokem. Společnosti se vyplácí sázka na vysokou kvalitu indexace dat, která jsou v EDS zahrnuta. Nabízena je vysoká variabilita při tvorbě interface celého systému. V případě, že uživatel má zájem o konkrétní obor, jsou mu k dispozici i předmětové kolekce.

Další informace: <http://www.ebscohost.com/discovery>

Posledním velkým hráčem na poli discovery indexů je služba z produkce organizace OCLC **WorldCat Local** (<http://www.oclc.org/worldcatlocal/>). Ta je rozšířena především v USA a její centrální databáze obsahuje v současnosti téměř 970 milionů jednotek.

22.6 Produkty Serials Solutions

SerialsSolutions® Produktem Serials Solutions je hned množina jednotlivých řešení efektivní správy a práce s elektronickými informačními zdroji. Rámcově se jedná o obdobná řešení, jako jsou produkty společnosti Ex Libris (SFX, MetaLib, MarcIt!), ale k dispozici jsou i některé další služby. Organizace Serials Solutions, která systémy vyvíjí, je divizí společnosti ProQuest. Nasazení těchto technologií v informačních produktech ProQuestu a spolupracujících firem tedy není problémem. Řešení Serials Solutions mají však logicky podporu všech významných producentů informačních zdrojů.

Do rodiny produktů Serials Solutions patří:

360 Core – základní modul pro správu elektronických informačních zdrojů. Udržuje centrální znalostní bázi elektronických pramenů zvanou **KnowledgeWorks**, v níž jsou aktivovány předplacené zdroje. Vytváří mimo jiné i seznam dostupných elektronických časopisů pro danou instituci.

360 Link – jedná se o linkovací nástroj pro ověřování dostupnosti plných textů a dalších služeb. Fungování je stejně jako technologie SFX založeno na standardu OpenURL, rovněž zde je možná spolupráce i se systémem DOI.

360 MARC Updates – obdoba služby MarcIt!. Ze znalostní báze lze exportovat celou řadu záznamů elektronických časopisů a poté je importovat ve formátu MARC21 do knihovního katalogu.

360 Counter – služba, která je určena pro tvorbu statistik. Systém sleduje přístupy do jednotlivých informačních zdrojů a přináší pokročilé nástroje pro jejich statistické zpracování a vyhodnocování.

360 Resource Manager – komplexní systém pro správu elektronických zdrojů v organizaci. Systém kontroluje zakoupené licence, předplatné elektronických zdrojů, eviduje jednotlivé dodavatele, ovlivňuje akviziční proces a vyhodnocuje efektivitu vynaložených finančních prostředků.

360 Search – služba určená pro federativní vyhledávání podobně jako systém MetaLib. Uživatel definuje vyhledávací skupiny informačních zdrojů, které jsou posléze prohledávány paralelně.

Veškeré jmenované produkty mají velmi úzkou vzájemnou provazbu a obvykle je instituce kupuje zároveň buď všechny, nebo alespoň kombinaci některých z nich. Úspěch sklízí Serials Solutions v současné době také se svým vyhledávačem **Summon**. Zajímavým produktem je pak rovněž **AquaBrowser** (<http://www.serialssolutions.com/en/services/aquabrowser>), který je určen pro zatraktivnění a zjednodušení knihovních katalogů.

Další informace: <http://www.serialssolutions.com/>

22.7 Bibliografické manažery

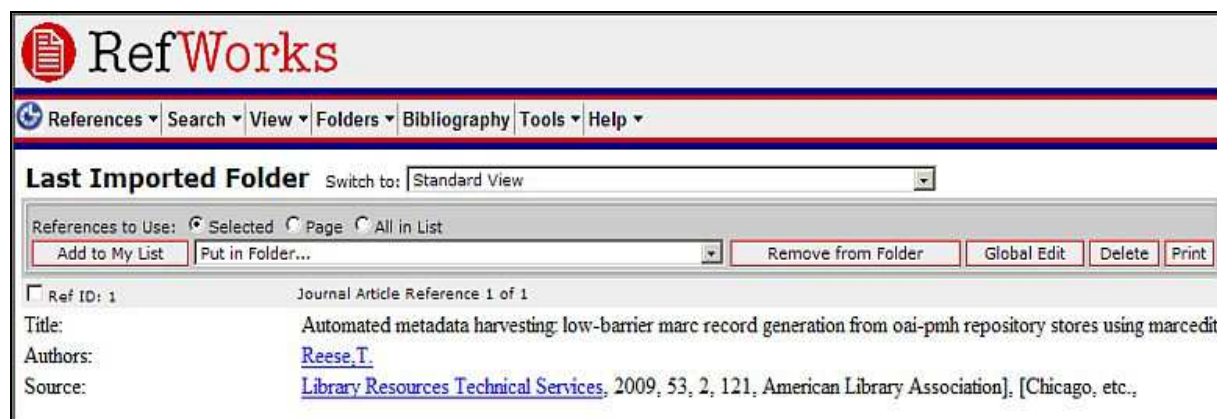
Tyto nadstavbové nástroje jsou určeny k efektivnější a komfortnější práci s vyhledanými dokumenty respektive jejich citacemi. Proto jsou také někdy nazývány **citačními manažery**. Uživatel, který pracuje s velkým množstvím informačních zdrojů, potřebuje místo pro ukládání a další zpracování vyhledaných bibliografických záznamů. Bibliografické manažery mu to vše umožňují. V jejich rámci si lze vytvářet mimo jiné personální bibliografii nebo soustřeďovat materiály, ze kterých bude uživatel čerpat například při psaní odborného článku. Některé produkty tohoto typu dokážou pracovat i na úrovni plných textů. Záznamy jsou obvykle do manažerů nahrávány přímo z vědeckých databází. Každá databáze však nemusí nutně automaticky podporovat import do všech bibliografických manažerů. Proto je někdy nutno importovat záznamy jinými cestami. Jednou ze základních a zároveň nepoužívanějších funkcí citačních manažerů je hromadné přeformátování bibliografických záznamů. V praxi totiž existují stovky citačních norem. Bibliografické manažery je podchytí a dávají uživatelům jednoduchou možnost převést nashromážděné záznamy do potřebného formátu. Na trhu se v tomto směru objevují jak placené manažery, tak nástroje, které jsou dostupné zdarma.

V českém prostředí je velmi populární služba **Citace.com** (<http://www.citace.com>). V rámci ní mohou uživatelé vytvářet a ukládat citace podle norem **ČSN ISO 690** a **ČSN ISO 690-2**. Systém je volně dostupný, pro využití rozšířených funkcí je třeba použít bezplatnou registraci. Služba dokáže účinně spolupracovat i s technologií SFX, a to v obou směrech (automatické přebírání dat z SFX a následná jednoduchá tvorba citace a naopak vyhledávání plných textů k uloženým citacím pomocí SFX ikonky umístěné přímo v generátoru). Vyšší verzi systému pak představuje služba **CitacePro** (<http://www.citacepro.com/>), která podporuje více citačních stylů a disponuje řadou dalších užitečných funkcionalit. Služba už je však dostupná výhradně v komerčním režimu. Na tomto místě je třeba představit nepoužívanější světové bibliografické manažery:

Komerční systémy:

22.7.1 RefWorks

 Tento citační manažer je v současné době jedním z nejpoužívanějších. Automatický import záznamů do **RefWorks** podporuje většina nejprestižnějších databází. Jeho výhodou je obrovské množství citačních norem, které obsahuje. Kromě jiného je to první produkt svého druhu, který do svého obsahu zaimplementoval i českou citační normu **ČSN ISO 690**. Producentem systému je stejnojmenná společnost. RefWorks je sice komerčním produktem, ale velmi jednoduchým způsobem do něho lze sjednat měsíční testovací přístup. Licenční politika je přitom značně variabilní a lze sjednávat předplatné jak na úrovni institucí, tak pro individuálního uživatele.

Obr. 103 – Bibliografický záznam stažený do systému RefWorks. Převzato ze systému.

Další informace: <http://www.refworks.com/>

22.7.2 EndNote

 Systém byl vytvořen firmou **Thomson Corporation** a plně vyhovuje náročným požadavkům pro práci s bibliografickými záznamy dokumentů. Jeho omezenou verzi s názvem **EndNoteWeb** mohou zdarma používat uživatelé citačního rejstříku Web of Science. Využití je v rámci databáze vázáno na bezplatnou registraci. Placená verze **EndNote** pak nabízí i další rozšířené funkce.

Další informace: <http://www.endnote.com/>

Jinými rozšířeními placenými bibliografickými manažery jsou například **ProCite** (<http://www.procite.com/>) nebo **Reference Manager** (<http://www.refman.com/>).

22.7.3 QUOSA

 Velmi zajímavým produktem, který v poslední době nabývá na popularitě, je systém **QUOSA**. Nejedná se o klasický bibliografický manažer, nýbrž o nástroj, který pracuje s **plnými texty** a umožňuje uživateli stahování, správu, vyhledávání a komfortní práci s rozsáhlým fondem nashromážděných materiálů. QUOSA dokáže de facto vytvořit digitální knihovnu ze stažených textů a zajišťuje mimo jiné její kompletní správu, plnotextové vyhledávání nebo sdílení. Produkt obsahuje několik dílčích komponentů, z nichž nejdůležitější jsou

QUOSA Information Manager, která zajišťuje vyhledávání v databázích, a **QUOSA Virtual Library**, což je platforma pro práci s plnými texty dokumentů. V roce 2008 byla navázána spolupráce s databází Scopus, kde se Quosa podílí na funkci **Document Download Manager**, která je pro předplatitele Scopusu bezplatná. Quosa spolupracuje i s dalšími významnými informačními institucemi (například s databázovými centry Dialog či Ovid). Jinak je systém dostupný po zaplacení licence, ale je možné také požádat o testovací verzi.

Další informace: <http://www.quosa.com/>

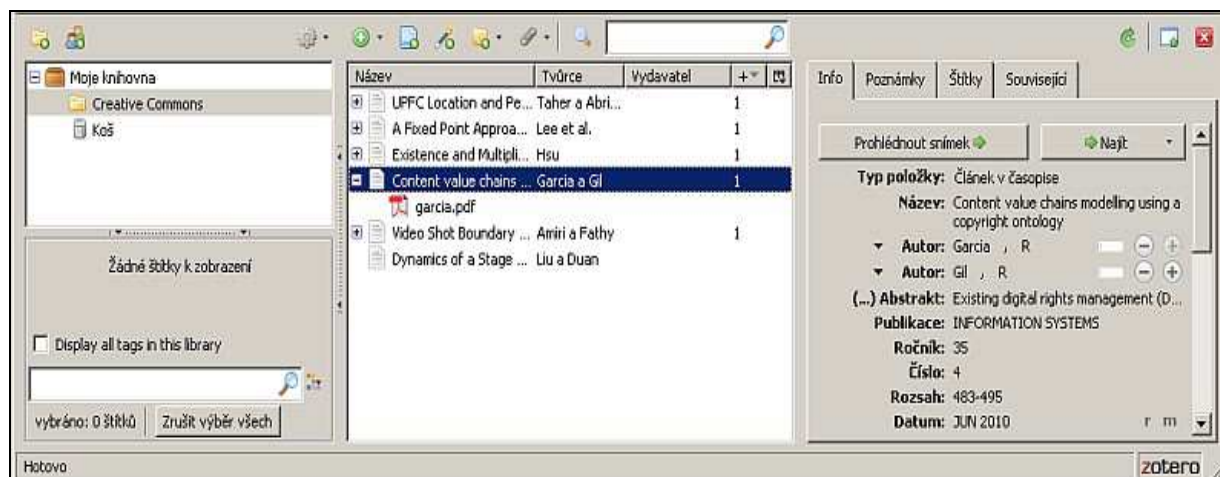
Podobnou službu představuje také **Mendeley** (<http://www.mendeley.com/>), který v současné době zažívá obrovský rozmach. Jedná se totiž o komplexní službu, která je zároveň do značné míry laděna jako akademická sociální síť a má už téměř dva miliony členů.

Volně dostupné systémy:

22.7.4 Zotero

U nekomerčních systémů je velmi zajímavá služba **Zotero**. Tu je možno zdarma stáhnout jako plugin internetového prohlížeče **Mozilla Firefox**. Stažení dokumentu do Zotera je pak otázkou jednoho kliknutí na příslušnou ikonku. Bibliografický manažer navíc podporuje i automatické načítání záznamů z SFX menu a ukládání plných textů stažených dokumentů. Zotero je k dispozici i v češtině, a přestože obsahuje stovky citačních stylů, ČSN ISO 690 mezi nimi chybí. Systém je velmi oceňován pro svou jednoduchost a intuitivnost. Jediným faktorem, který brzdí jeho větší rozšíření, je vázanost Zotera výhradně na prohlížeč Mozilla Firefox.

Obr. 104 – Interface bibliografického manažeru Zotero. Převzato ze systému.

Další informace: <http://www.zotero.org>

K dispozici je mnoho dalších nekomerčních citačních manažerů. Liší se kvalitou i rozdílným spektrem nabízených funkcí. Nejvýznamnějšími volně dostupnými systémy jsou:

CiteUlike – <http://www.citeulike.org/>

Connotea – <http://www.connotea.org/>

BiBTeX – <http://www.bibtex.org/>

BibSonomy – <http://www.bibsonomy.org/>

Citation Machine – <http://www.citationmachine.net/>

22.8 Nástroje pro sdílení dokumentů

Kromě efektivní práce s vyhledanými záznamy a plnými texty existuje také zřetelná potřeba tyto dokumenty sdílet. Vědci totiž obvykle pracují v týmech, mnohdy mezinárodních, a potřebují se podělit o své informační zdroje i s kolegy participujícími na daném výzkumu. Pro tyto účely byl vyvinut například vysoce sofistikovaný a oceňovaný produkt **RefShare** (<http://www.refworks.com/content/products/refshare/content.asp>), který je úzce spjatý s bibliografickým manažerem RefWorks. Díky tomuto systému může uživatel zpřístupnit své dokumenty i dalším osobám. Ani vědecké sféře se nevyhýbá současný velký rozmach sociálních sítí. Ty jsou již ze své podstaty určeny pro výměnu informací mezi lidmi. Pro účely vědecké komunity slouží například akademická sociální síť **ResearchGATE** (<http://www.researchgate.net/>), kde mohou vědci nejen sdílet své dokumenty a tvořit skupiny s kolegy zaměřenými na stejnou oblast výzkumu, ale také vyhledávat informace ze zapojených volně dostupných databází. Podobně komplexní systém představuje služba **Mendeley**, která již byla v této práci zmíněna.

22.9 Nástroje pro tvorbu průběžných rešerší

Drtivá většina informačních zdrojů, které byly doposud v této publikaci popsány, slouží spíše pro vyhotovování retrospektivních rešerší. To znamená, že uživatel vyhledává záznamy na určité téma z již vydaných dokumentů. Existují však i systémy určené pro bezprostřední informování o novinkách. Jsou to specializované služby s velmi rychlou aktualizací, které informují uživatele v reálném čase o tom, že zrovna vyšel článek na téma, které ho zajímá. Klasické databáze se snaží tyto služby také poskytovat na základě alertů a přednastavených vyhledávacích profilů, jenže se zde negativně projevuje pomalá aktualizace a dlouhotrvající zpracovávání dokumentů ještě předtím, než se vůbec dostanou do obsahu databáze. Oproti tomu systémy pro průběžné rešeršování jsou doplňovány denně. Přinášejí uživateli rychlou informaci o existenci nového dokumentu, avšak žádným způsobem již neřeší jeho finální plnotextovou dostupnost.

22.9.1 RefAware

Systém **RefAware** sleduje 8.000 recenzovaných časopisů. Uživatelům jsou po nastavení vyhledávacího profilu zasílána aktuální upozornění na nové dokumenty v podobě emailů. RefAware je placenou službou, která primárně obsahuje šest tematických oblastí. Vyhledané citace je možno stahovat do bibliografického manažeru RefWorks, který se službou úzce spolupracuje.

Další informace: <http://www.refaware.com/>

22.9.2 JournalTOCs

Služba **JournalTOCs** přináší aktuální obsahy více než 19.000 časopisů od 1.085 vydavatelů, mezi nimiž nechybí ani ty nejuznávanější vydavatelské domy. Pro individuální uživatele je služba dostupná zdarma, institucionální kastomizace jsou k dispozici za velmi solidních ekonomických podmínek. Systém je provozován iniciativou **ICBL** (<http://www.icbl.hw.ac.uk/>), která vznikla při **Heriot-Watt University** (<http://www.hw.ac.uk/>). Podobnou službu donedávna představovala **tictocs Journal Table of Contents** (<http://www.tictocs.ac.uk/>). V únoru 2012 však ukončila svoji činnost a svým uživatelům doporučila dále používat službu JournalTOCs.

Acta Sociologica [12 followers] Follow
 ISSN (Print) 0001-6993 - ISSN (Online) 1502-3869
 Published by Sage Publications [616 journals]

Expand All Collapse All

- **Intergenerational transfers and social class: Inter-vivos transfers as means of status reproduction****
 Authors: Albertini, M, Radl, J.
 Pages: 107 - 123
 Abstract: Research on social stratification and the transmission of inequality has largely disregarded the role of inter-vivos transfers to adult children. At the same time, the role of social class has been neglected in the literature on intergenerational transfers. In an attempt to link the two research strands, the article assesses the association between occupational social class and parental transfer behaviour. Estimation results from a tobit censored regression model on the basis of data from SHARE show substantial class differences in financial transfers. Existing theories on intergenerational transfers are largely unable to account for this finding. Even after income and wealth are controlled for, service-class parents transfer more resources to their adult children than do working-class parents. We explain the observed class effects in parental transfer behaviour by rethinking inter-vivos transfers as a means of status reproduction.
 PubDate: 2012-05-08T09:17:44-07:00
 DOI: 10.1177/0001699311431596[hwp:resource-id:spasj;55/2/107]
 Issue No: Vol. 55, No. 2 (2012)
 RefWorks

+ Who benefits? The social distribution of subsidized childcare in Sweden and Flanders
 + Formal and informal social capital and self-rated health in Europe: A new test of accumulation and compensation mechanisms using a multi-level perspective
 + The consumer attention deficit syndrome: Consumer choices in complex markets

Obr. 105 – Zobrazení obsahu aktuálního čísla časopisu v systému JournalTOCs. Převzato ze systému.

Další informace: <http://www.journaltoCs.ac.uk/>

Podobnými službami jsou **TechJournalContents** (<http://www.techxtra.ac.uk/techtoCs/>) a **Zetoc** (<http://zetoc.mimas.ac.uk/>), který je provozován ve spolupráci s British Library a představuje velmi masivní systém s velkým počtem monitorovaných časopisů. Zetoc má však bohužel poněkud specifickou uživatelskou politiku, a tak je přístupný pouze pro vybrané instituce [KRČÁL, 2011].

22.10 Vzdálený přístup k elektronickým informačním zdrojům

Jak už bylo uvedeno, přístup do licencovaných databází a dalších placených elektronických zdrojů je realizován přes jasně definovanou množinu IP adres institucionálních počítačů. V praxi to obvykle znamená, že přístup do elektronických informačních pramenů je možný bez jakýchkoliv restrikcí z počítačů umístěných v knihovně, která dané zdroje předplácí. Proč však v rámci vysokého standardu služeb nenabídnout autorizovaným uživatelům přístup k licencovaným zdrojům i z domova či jakékoliv jiné internetové lokace? Realizace tzv. **vzdáleného přístupu** je v těchto případech běžně řešena technologiemi typu VPN či proxy servery, které umožní přidělit autentifikovanému uživateli příslušnou IP adresu. Světlo světa však spatřují mnohem sofistikovanější systémy, které sjednocují architekturu vzdáleného přístupu mnohdy i ve spolupráci se samotnými producenty informačních zdrojů.

22.10.1 Shibboleth

Shibboleth je projektem konsorcia **Internet2** (<http://www.internet2.edu/>). Princip celého systému spočívá v tom, že uživatel, který se pokouší dostat do licencovaného obsahu a není v rozsahu povolených IP adres, je nabídnut seznam institucí s přístupem. Po výběru své domovské instituce je automaticky přesměrován na její přihlašovací stránky, kde se musí řádně autentifikovat svými lokálními přihlašovacími

údaji. Poté je přeměrován zpět na požadovaný informační zdroj, kde už je identifikován jako člen instituce a jsou mu zpřístupněny příslušné služby. V projektu jsou tedy zapojeny jak instituce, které informační zdroje předplácejí (knihovny, univerzity, vědecké instituce), tak producenti informačních zdrojů. Ti jsou v celém systému označováni jako **poskytovatelé služeb**, zatímco předplácející instituce jsou nazývány **poskytovateli identity** [SATRAPA, 2005]. Drtivá většina prestižních světových vydavatelství je na vzdálený přístup pomocí Shibboleth připravena. V praxi také funguje velmi účinně kooperace systému Shibboleth s jinou technologií pro zajištění vzdáleného přístupu EZproxy (viz kapitola 22.10.3). V České republice začíná vzdálený přístup přes Shibboleth nabírat rovněž na obrátkách. Orgány, které se této otázce věnují, což jsou **Česká akademická federace identit** (<http://www.eduid.cz/>) a odborná komise při **Asociaci knihoven vysokých škol České republiky**, pracují velmi intenzivně na tom, aby bylo možno přes Shibboleth přistupovat do stále většího množství informačních zdrojů.

Další informace: <http://shibboleth.net/>

22.10.2 HAN

HAN (Hidden Automatic Navigator) funguje jako softwarový produkt dodávaný společností **H+Software GmbH**. Představuje specializovaný systém na řízení přístupu k elektronickým zdrojům. Jeho primární funkcí je umožnit uživatelům pracovat s elektronickými zdroji odkudkoliv a kdykoliv. Po ověření identity uživatele mu je přiřazena IP adresa instituce a práva přístupu k jednotlivým zdrojům. Tuto funkci zvládne i standardní proxy server, výhodou HAN je však robustnost řešení a specializace na elektronické zdroje. Díky tomu je možné udělit přístup nejen do zdrojů omezených IP adresou, ale i do těch, které jsou chráněny heslem. Přihlašovací údaje jsou předávány interně, uživatel k nim nemá přístup a nehrozí tedy jejich zneužití. U zdrojů omezených současně pracujícími uživateli je v případě vyčerpání licencí uživatel o tomto informován a zařazen do pořadí. Po uvolnění licence předchozím uživatelem je mu přístup umožněn. Systém přináší výhody i knihovníkům. Obsahuje totiž všechny předplácené zdroje a lze díky němu získat komplexní přehled a jednotné statistiky využívání jednotlivých informačních služeb. Na jejich základě poté mohou akviziční pracovníci upravit nákupy portfolií a počty předplácených licencí. H+H navíc nabízí také dva zajímavé doplňkové produkty, které mohou uživatelům značně usnadnit práci. Prvním z nich je software **Virtual CD**, který umožňuje kopírování obsahů CD/DVD na pevný disk ve velmi zkomprimované podobě. Data jsou pak k dispozici většímu množství uživatelů. Aplikace **NetMan** zase může v kombinaci s HAN vytvořit pokročilé portálové řešení pro přístup k rozličným informačním službám. Všechny tyto produkty jsou dostupné po zaplacení příslušných licenčních poplatků.

Další informace: <http://www.hh-han.com/>

22.10.3 EZproxy

Problematikou vzdáleného přístupu se zabývá také organizace OCLC. Ta odkoupila od firmy **Useful Utilities** licenci na nástroj zvaný **EZproxy**. Jedná se o middleware, který je schopen spolupracovat také s jinými technologiemi vzdáleného přístupu (např. Shibboleth). Jeho primárním cílem je poskytnout autentifikovanému uživateli přístup k elektronickým informačním zdrojům z jakékoliv internetové lokace. Výhodou je možnost identifikace na základě skupin. Tu ocení zejména univerzity, kde má každá fakulta sjednaný přístup k rozdílným informačním zdrojům. EZproxy uživatele rozpozná a nabídne mu relevantní množinu databází, do nichž je daný

člověk oprávněn přistupovat. Systém navíc umožňuje tvorbu komplexních statistik přístupů k jednotlivým informačním zdrojům [PAVLÍK, 2008]. Technologie je velmi rozšířena a celosvětově ji používá více než 2.500 institucionálních uživatelů. Jedním z nich je také Univerzita Karlova v Praze, ale EZproxy využívá v ČR i několik dalších institucí. OCLC nabízí zájemcům možnost měsíčního testovacího přístupu, jinak se jedná o komerční produkt.

Další informace: <http://www.oclc.org/ezproxy/>

22.11 Nástroje pro sledování přístupů k elektronickým informačním zdrojům

Sledování četnosti přístupů do elektronických informačních zdrojů, tvorba statistik a jejich následné vyhodnocování patří k důležitým činnostem při evaluaci jednotlivých informačních zdrojů. Knihovna se může na základě zjištěných údajů rozhodnout, zda předplatné ke sledovanému elektronickému zdroji obnoví či nikoliv. Příslušná data mnohdy poskytují i samotní prodejci databází nebo producenti prostřednictvím administrátorských rozhraní, do nichž mají jejich zákazníci přístup. Kromě toho si jednotlivé knihovny mohou hlídat například počet přístupů do elektronických informačních zdrojů z vlastních internetových stránek, avšak relevance těchto dat bývá mnohdy diskutabilní.

22.11.1 COUNTER

COUNTER (Counting Online Usage of Networked Electronic Resources) je iniciativa, která je určena přímo ke sledování četnosti přístupů do elektronických informačních zdrojů. Jedná se o neziskovou organizaci založenou v roce 2003. Jejími členy jsou významní vydavatelé, knihovny a další informační instituce. Hlavním výstupem činnosti COUNTERu bylo definování **jednotných formátů** pro vytváření statistik, takzvaných **Codes of Practices**. Takové formáty jsou určeny pro vyčíslení přístupů jak do databází a elektronických časopisů, tak do elektronických knih a referenčních děl. Vytvořené standardy jsou revidovány, přičemž nové aktualizace reflektují zpětnou vazbu od uživatelů. Výhodou také je, že standardizovaný formát poskytuje možnost objektivního srovnání využívanosti elektronických informačních zdrojů mezi jednotlivými knihovnami či institucemi. Systém je podporován všemi významnými producenty informačních služeb. Data mohou dostávat buď přímo participující knihovny, nebo producenti a distributoři databází, kteří při propagaci svých produktů velmi často nabízejí svým klientům kompletní statistiky přístupu. Organizace spolupracovala také s americkou standardizační autoritou NISO na normě **SUSHI (Standardized Usage Statistics Harvesting Initiative)**, která představuje protokol pro automatický sběr dat a následné vytváření statistik. V praxi už tento protokol pracuje například u služby UStat. Klíčovou roli hrál COUNTER také v iniciativě **Journal Usage Factor** (<http://www.uksg.org/usagefactors>). Zjednodušeně řečeno se jedná o údaj, který hodnotí kvalitu časopisu na základě jeho využívanosti. Pro jeho výpočet je třeba použít také data z jednoho ze standardizovaných formátů (konkrétně COUNTER JR1). COUNTER se podílel i na činnostech v projektu **PIRUS2** určeném pro potřeby měření přístupů do institucionálních repozitářů. Tento projekt byl ukončen v lednu 2009.

Další informace: <http://www.projectcounter.org/index.html>

22.11.2 UStat

UStat je nástroj, který naplno využívá možnosti formátu COUNTER a protokolu SUSHI, zmíněných u předchozí služby. Právě pomocí tohoto protokolu lze automaticky přenést statistiky z jednotlivých informačních zdrojů ve standardizovaném formátu COUNTER do jednotného rozhraní, kde má uživatel možnost statistiky centrálně uchovávat a generovat z nich výstupy ve formě tabulek a grafů. Instituce, které si službu předplatí, tak získávají „centrální místo“ pro sběr statistik z různých elektronických informačních zdrojů. Automatický přenos dat přímo do UStat podporuje zatím zhruba padesát producentů informačních služeb, do budoucna lze předpokládat, že jejich počet výrazně vzroste. Kromě automatizovaných postupů, lze statistiky do systému importovat také manuálně. UStat je nová služba společnosti Ex Libris. Jedná se o placený produkt. Zákazníci Ex Libris, kteří mají předplacenu některou z jejich dalších technologií, však mají přístup ke službě zdarma.

Další informace: http://www.multidata.cz/produkty/sfx/copy_of_ustat

Poněkud z jiného pohledu na data o využívání informačních zdrojů pohlíží projekt s názvem **MESUR** (<http://mesur.informatics.indiana.edu/>), za nímž stojí již dobře známý Herbert Van de Sompel společně s Johanem Bolenem. MESUR (**ME**trics from **S**cholarly **U**usage **R**esources) si dal za cíl vyvinout nové metriky pro hodnocení vědecké komunikace [VAVŘÍKOVÁ, 2010]. Používá k tomu modely založené na statistických datech o využívání informačních zdrojů, ale i citační data a další indikátory. Projekt probíhal v letech 2006-2008. Bylo zpracováno obrovské množství dat, na jejichž základě byl vytvořen sémantický model vědecké komunikace a byly navrženy zcela nové postupy pro hodnocení vědy.

Dalším z projektů, který se zabýval problematikou využitelnosti informačních zdrojů, je **JISC MOSAIC** (<http://www.sero.co.uk/jisc-mosaic.html>). JISC MOSAIC (**M**aking **O**ur **S**hared **A**ctivity **I**nformation **C**ount) proběhl ve Velké Británii za účasti akademických knihoven. Klíčovou úlohu om v projektu hrála pochopitelně organizace JISC (<http://www.jisc.ac.uk/>). Kromě využívání elektronických zdrojů byly vyhodnocovány také statistiky výpůjček klasických tištěných knih. Výsledná zpráva projektu byla publikována v lednu 2010.

Seznam obrázků

Obr. 1 – Electronic Resource Management System.....	8
Obr. 2 – Postup při vypracovávání rešerší	9
Obr. 3 – Plné zobrazení bibliografického záznamu z databáze Biosis Previews v prostředí databázového centra Dialog.	16
Obr. 4 – Cluster databází pro oblast potravinářství nabízených databázovým centrem STN International.	17
Obr. 5 – Struktura zákazníků databázového centra Ovid.....	18
Obr. 6 – Výsledky vyhledávání v Medline v prostředí databázového centra DIMDI.....	19
Obr. 7 – Bibliografický záznam z databáze PASCAL.....	24
Obr. 8 – Témata pokrývaná databázemi Francis a Pascal.....	25
Obr. 9 – Zobrazení časopisu v systému JSTOR.....	27
Obr. 10 – Výsledky vyhledávání v Academic Search Complete na platformě Ebsco.	28
Obr. 11 – Podíl plných textů v databázi ProQuest Central a embarga na jejich zveřejnění....	29
Obr. 12 – Záznam dokumentu v systému Web of Science.	34
Obr. 13 – Tematické pokrytí oborů v rámci citačního rejstříku Books Citation Index.....	35
Obr. 14 – Geografické rozvržení sledovaných časopisů v databázi Scopus.	36
Obr. 15 – Vývoj citovanosti a počet stažení příspěvku obsaženého v databázi CiteBase.	37
Obr. 16 – Vývoj trendu impact factor u časopisu Macromolecules.....	38
Obr. 17 – Údaje o časopise z portálu Eigenfactor.org.....	39
Obr. 18 – Mapa vědy pro oblast fyziky.....	40
Obr. 19 – Citační indikátory pro časopis Cell.	41
Obr. 20 – Statistika počtu přidávaných citací v jednotlivých letech do databáze Medline	43
Obr. 21 – Základní rozhraní databáze na platformě Embase.com.	44
Obr. 22 – Záznam v bázi Bibliographia Medica Českoslova.....	45
Obr. 23 – Časopisy v databázích Cab Abstracts, Biosis a Web of Science a jejich průniky ...	47
Obr. 24 – Tematické rozvržení časopisů zahrnutých do služby BioOne.	48
Obr. 25 – Bibliografický záznam v databázi Agris.....	51
Obr. 26 – Záznam výzkumné aktivity v databázi CRIS.....	52
Obr. 27 – Typologie dokumentů přidávaných do FSTA v roce 2009.....	53
Obr. 28 – Tematické rozdělení dokumentů přidávaných do FSTA v roce 2011.	53
Obr. 29 – Tematické rozdělení fulltextových dokumentů v databázi CAB Abstracts.....	54
Obr. 30 – Země, které mají přístup do databáze AGORA bezplatně.....	55
Obr. 31 – Bibliografický záznam v Chemical Abstracts v platformě SciFinder.....	56
Obr. 32 – Zobrazení výsledků v Chemical Abstracts ve webové verzi platformy SciFinder..	57
Obr. 33 – Zobrazení chemické reakce v databázi Reaxys.....	59
Obr. 34 – Hlavní stránka systému MathSciNet.....	60
Obr. 35 – Bibliografický záznam dokumentu z databáze Zentralblatt MATH.....	61
Obr. 36 – Tematické srovnání databází GeoRef a GeoBase.	62
Obr. 37 – Tematické pokrytí v databázi INSPEC.	64
Obr. 38 – Tematické rozvržení záznamů v rámci databáze Compendex.....	66
Obr. 39 – Bibliografický záznam sborníku z databáze Iconda.....	67
Obr. 40 – Tematické rozložení dokumentů v databázi INIS.....	68
Obr. 41 – Hlavní třídy tezauru ERIC..	70
Obr. 42 – Bibl. záznam dokumentu z Sociological Abstracts na platformě CSA Illumina.	71
Obr. 43 – Bibliografický záznam článku v databázi PsychINFO.	72
Obr. 44 – Základní bibl. záznam vyhledaný v databázi EconLit v rámci platformy Ovid..	74
Obr. 45 – Graf z SourceOECD (průměrný počet odpracovaných hodin za jeden rok).....	75
Obr. 46 – Fotografie obrazu Pabla Piccassa. Převzato z databáze Grove Art.	76
Obr. 47 – Základní záznam s informacemi o autorovi v databázi Literature Online.....	78

Obr. 48 – Počet položených dotazů v databázi LISA u jednotlivých účastníků konsorcia v prvních třech měsících roku 2011	80
Obr. 49 – Bibliografický záznam z databáze LISA v rozhraní společnosti CSA.	81
Obr. 50 – Záznam o všech evropských pobočkách firmy Peugeot v databázi Thomas.	87
Obr. 51 – Základní zobrazení informací o státu v databázi CountryReports.org.	88
Obr. 52 – Instituce s největšími počty patentů přihlášenými v roce 2011 u organizace EPO.	90
Obr. 53 – Země původu vynálezů v databázi WIPO za roky 2007-2011.	91
Obr. 54 – Záznam patentu v databázi esp@cenet.	92
Obr. 55 – Záznam ochranné známky v databázi OHIM.	93
Obr. 56 – Záznam patentu v databázi ÚPV.	94
Obr. 57 – Počty patentů obsažených v databázi Derwent rozdělené podle oborů.	95
Obr. 58 – Tematické rozdělení norem vydaných organizací ISO.	96
Obr. 59 – Záznam normy v databázi ISO Catalogue.	97
Obr. 60 – Instituce zapojené do projektu Perinorm.	98
Obr. 61 – Záznam časopisu v databázi Zeitschriftendatenbank.	100
Obr. 62 – Záznam časopisu v databázi Ulrichsweb.com.	101
Obr. 63 – Počet časopisů s přiděleným ISSN v letech 2003-2011.	101
Obr. 64 – Průměrné měsíční statistiky využívání služby OpenSIGLE v letech 2009-2010.	105
Obr. 65 – Typologie dokumentů zahrnutých do projektu NUŠL.	106
Obr. 66 – Počet archivovaných e. kvalifikačních prací v systému DissOnline.de.	109
Obr. 67 – Informace o službě NDLTD v rámci systému ROAR.	111
Obr. 68 – Počet časopisů s otevřeným přístupem v databázi JCR – Science Edition.	113
Obr. 69 – Průměrné procentuální navýšení citovanosti u prací publikovaných v modelu open access pro jednotlivé vědecké obory	113
Obr. 70 – Země, jejichž archivy jsou součástí OAI.	115
Obr. 71 – Schéma ukládání vědeckých článků do institucionálních repozitářů.	116
Obr. 72 – Záznam časopisu a jeho licenční politiky v rámci projektu Sherpa Romeo.	117
Obr. 73 – Statistika využívání služby ArXiv.org.	118
Obr. 74 – Statistiky pro kategorii Informační a knihovní technologie v systému E-Lis.	120
Obr. 75 – Článek v časopise PLoS Biology a jeho statistiky.	122
Obr. 76 – Počet archivů v systému OpenDOAR a jejich typologické rozdělení.	123
Obr. 77 – Nejlepších pět repozitářů v hodnocení Ranking Web of World Repositories.	124
Obr. 78 – Počet objednávek dokumentů v roce 2009 pro všechny skupiny zákazníků u služby SUBITO.	127
Obr. 79 – Zobrazení článku z časopisu s možností zakoupení jeho elektronické verze v rozhraní IngentaConnect.	128
Obr. 80 – Struktura uživatelů služby IngentaConnect.	129
Obr. 81 – Schéma zdrojů zahrnutých do platformy SciVerse Hub.	131
Obr. 82 – Vývoj stažených plných textů v letech 2005-2011 u elektronických časopisů a elektronických knih na platformě SpringerLink.	132
Obr. 83 – Zobrazení časopisu na nové platformě Wiley Online Library.	133
Obr. 84 – Vývoj počtu stažených plných textů vydavatelství Emerald.	135
Obr. 85 – Průměrná hodnota impact factoru za rok 2009 u časopisů pro oblast chemie u jednotlivých vydavatelů.	136
Obr. 86 – Část časopisů pro oblast geografie v systému EZB.	138
Obr. 87 – Vývoj počtu titulů archivovaných elektronických časopisů ve službě Portico.	139
Obr. 88 – Srovnání služeb archivů pro zpřístupnění digitálního obsahu při čtyřech modelových situacích.	141
Obr. 89 – Záznam o archivovaném časopise v systému PEPRS na platformě The Keepers Registry.	141
Obr. 90 – Počty vydaných odborných knih u jednotlivých vydavatelů v roce 2010.	142
Obr. 91 – Výsledky vyhledávání v databázi elektronických knih ebrary.	144

Obr. 92 – Základní zobrazení elektronické knihy v databázi Safari ebooks.....	145
Obr. 93 – Představení jedné z elektronických knih v databázi Knovel.....	146
Obr. 94 – Statistická data o souborném katalogu WorldCat.....	149
Obr. 95 – Podíl jednotlivých internetových vyhledávačů na trhu v roce 2011 v USA.....	154
Obr. 96 – Schéma fungování povrchového a hlubokého webu.....	155
Obr. 97 – Ukázka SFX linkování z bibliografické databáze WOS na plný text v Ebsco	159
Obr. 98 – Záznam článku v systému Taylor & Francis s identifikátorem DOI.....	160
Obr. 99 – Vývoj dokumentů s přiděleným identifikátorem DOI v systému Crossref za roky 2002-2011.....	160
Obr. 100 – Vyhledávání v Jednotné informační bráně založené na technologii MetaLib.	162
Obr. 101 – Základní rozhraní federativního vyhledávače MetaLib na platformě Xerxes.	163
Obr. 102 – Schéma fungování discovery indexu Primo Central.....	164
Obr. 103 – Bibliografický záznam stažený do systému RefWorks.....	167
Obr. 104 – Interface bibliografického manažeru Zotero.....	168
Obr. 105 – Zobrazení obsahu aktuálního čísla časopisu v systému JournalTOCs.....	170

Použitá literatura

- *Albertina Icome Praha s.r.o.*, ©2003-2008 [online]. Praha: Albertina Icome Praha, s.r.o. [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.aip.cz/>
- BARTOŠEK, Miroslav, 1998. Vyhledejte si v Current Contents na www. *Zpravodaj ÚVT MU* [online]. roč. 9, č. 1, s. 14-18 [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.ics.muni.cz/zpravodaj/articles/141.html>. ISSN 1212-0901.
- BARTOŠEK, Miroslav, 2009. Open access – otevřený přístup k vědeckým informacím. Úvod do problematiky. *Zpravodaj ÚVT MU*. roč. 20, č. 2, s. 1-7. ISSN 1212-0901.
- BEITLOVÁ, Michaela, 2011. Systémy ERM jako důsledek převratných změn v knihovnách. *ProInflow* [online]. 14. 10. 2011 [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://pro.inflow.cz/systemy-erm-jako-dusledek-prevratnych-zmen-v-knihovnach>. ISSN 1804–2406.
- BERGMAN, Michael, 2001. "White Paper". *The Deep Web: Surfacing Hidden Value* [online]. Sioux Falls (SD, USA): BrightPlanet Corporation, September 24, 2001 [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.brightplanet.com/images/stories/pdf/deepwebwhitepaper.pdf>
- BRATKOVÁ, Eva, 1998. K otázkám pojmu, třídění a typologie internetových a webovských informačních zdrojů. *Národní knihovna*. roč. 9, č. 5, s. 262-276. ISSN 1214-0678.
- BRATKOVÁ, Eva, 2001a. *Dokumentografické systémy patentových a normativních dokumentů: studijní materiál*. Praha: Ústav informačních studií a knihovnictví FF UK.
- BRATKOVÁ, Eva, 2001b. *Polytematické a oborové dokumentografické informační systémy: výběr: přehledový studijní materiál*. Praha: Ústav informačních studií a knihovnictví FF UK.
- BRATKOVÁ, Eva, 2003. Rozvoj otevřených archivů elektronických tisků a alternativních bibliografických služeb v oboru informační věda. *Národní knihovna*. roč. 14, č. 4, s. 254-269. ISSN 1214-0678.
- BRATKOVÁ, Eva, 2006. Otevřený přístup, digitální knihovny a citační služby. In: *INFORUM 2006: 12. ročník konference o profesionálních informačních zdrojích, Vysoká škola ekonomická, Praha, 23.–25. května 2006* [online]. Praha: Albertina icome [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: http://www.inforum.cz/inforum2006/pdf/Bratkova_Eva.pdf. ISSN 1801-2213.
- BRATKOVÁ, Eva, 2007a. Databáze databází. In: *Elektronické studijní texty ÚISK* [online]. Verze 1.0. Praha: Ústav informačních studií a knihovnictví FF UK v Praze, říjen 2007 [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://texty.jinonice.cuni.cz/>
- BRATKOVÁ, Eva, 2007b. Nový online přístup k databázi SIGLE (projekt OpenSIGLE). *Ikaros* [online]. roč. 11, č. 10. [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/node/4346>. URN-NBN:cz-ik4346. ISSN 1212-5075.

- CEJPEK, Jiří, 1998. *Informace, komunikace, myšlení: úvod do informační vědy*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-767-4.
- CLOVIS, Jeff, 2006. *Web Citation Index: A new concept for the modern world of scholarly communication - Building Services on the basis of Open Content* [online]. [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: www.dini.de/fileadmin/workshops/februar-2006/clovis.ppt
- DICKEE, Barbara, 2009. Novinky vydavatelství Knoval. In: *Inforum 2009, Praha: 27.-29. května 2009* [online]. Praha: Albertina icome [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.inforum.cz/pdf/2009/dixee-barbara1-eng.pdf>
- EHRLICHOVÁ, Klára, 2009. Služba ticTOCs – obsahy časopisů na dlani. *Ikaros* [online]. roč. 13, č. 2 [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/node/5256>. URN-NBN:cz-ik5256. ISSN 1212-5075.
- FARACE, D. J. et al., 2010. Crossroads for Libraries, Research and Educational Institutions in the field of Grey Literature. In: *GL11 Conference Proceedings* [online]. [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: http://www.greynet.org/images/GL11_Farace_et_al.ppt
- FERL, Paul, 2009. Elektronické časopisy, knihy a sbírky pro akademické knihovny. In: *Inforum 2009, Praha: 27.-29. května 2009* [online]. Praha: Albertina icome [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.inforum.cz/pdf/2009/fertl-paul1-eng.pdf>
- GIGLIA, Elena, 2010. The Impact Factor of Open Access journals: data and trends. In: *14th International Conference on Electronic Publishing* [online]. Helsinki, 2010 [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://dhanken.shh.fi/dspace/bitstream/10227/599/72/2giglia.pdf>
- Global Professional Publishing 2009-2010, 2010. *Simba Information: The Market Intelligence Leader for the Media and Publishing Industries* [online]. Dec 29, 2010 [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.simbainformation.com/Global-Professional-Publishing-2071791/>
- HANUŠOVÁ, Soňa, 2008. SCImago Journal & Country Rank. *Ikaros* [online]. roč. 12, č. 6 [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/node/4829>. URN-NBN: cz-ik4829. ISSN 1212-5075.
- HARNAD, Stevan, 2008. *Mandates and Metrics: How Open Repositories Enable Universities to Manage, Measure and Maximise their Research Assets* [online]. 2008 [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://users.ecs.soton.ac.uk/harnad/Temp/openaccess.pdf>
- HUBBARD, Bill, 2009. Supporting a network of repositories: experience from SHERPA in the UK. In: *Danish Open Access Day 2009 conference in The Copenhagen Business School, Denmark, 31st March 2009* [online]. Copenhagen: Copenhagen Business School [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: http://www.driver-support.eu/documents/Danish_IR_Network_pub.ppt
- CHESSLER, Betsy, 2009. New directions for Dialog. *PLL Perspectives: The Quarterly of the Private Law Libraries of the American Association of Law Libraries* [online]. vol. 20, iss. 2, s. 7 [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: http://www.dialog.com/whatsnew/plllsis_winter09.pdf. ISSN 1068-9346.

- IKAROS, REDAKCE, 2005. Projekty 1N letos dostaly dotaci 132 milionů. *Ikaros* [online]. roč. 9, č. 5 [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/node/1893>. ISSN 1212-5075.
- JACSÓ, Peter, 2007. How big is a database versus how is a database big. *Online Information Review* [online]. vol. 31, iss. 4, s. 533-536 [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.jacso.info/PDFs/jacso-how-big-is-database-versus.pdf>. ISSN 1468-4527.
- KAREN, Vladimír, 2008. Světový informační průmysl a trh (z pohledu ČR). In: *Jinonické informační pondělky, Praha: 14. 4. 2008* [online]. [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://uisk.ff.cuni.cz/detail.do?articleId=4821>
- KAREN, Vladimír, 2009. E-zdroje v širším kontextu: interakce, integrace, kustomizace a personalizace. In: *Inforum 2009, Praha: 27.–29. května 2009* [online]. Praha: Albertina icome [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.inforum.cz/pdf/2009/karen-vladimir2-cze.pdf>
- KRČÁL, Martin, 2011. *Využití RSS pro personalizované doručování článků z odborných a vědeckých časopisů: pohled na problematiku s tříletým odstupem*. Rigorózní práce. Brno, Masarykova univerzita. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/51746/ff_r/. Vedoucí práce Martin Vojnar.
- KRČMÁŘOVÁ, Gabriela, 2001. Souborné katalogy. In: *Elektronické studijní texty ÚISK* [online]. Praha: Ústav informačních studií a knihovnictví FF UK v Praze [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://texty.jinonice.cuni.cz/>
- KUŽELÍKOVÁ, Lucie, Jaroslav NEKUDA a Jiří POLÁČEK, 2008. *Sociálně-ekonomické informace a práce s nimi* [online]. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://is.muni.cz/do/1456/soubory/oddeleni/svi/skripta/es2008-01.pdf>. ISBN 978-80-210-4577-4.
- LEIBLOVÁ KADLECOVÁ, Ivana, 2008. Porovnání informačních zdrojů Web of Science a Scopus. In: *Inforum 2008: 14. ročník konference o profesionálních informačních zdrojích, Vysoká škola ekonomická. 28.–30. května 2008*. [online]. Praha: Albertina icome [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.inforum.cz/pdf/2008/laiblovakadlecova-ivana-cze.pdf>
- MACHONSKÁ, Jana, 2002. Cenová politika světových databázových center. Historie a současnost. *Národní knihovna* [online]. roč. 13, č. 3, s. 177-188 [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://knihovna.nkp.cz/pdf/0203/0203177.pdf>. ISSN 1214-0678.
- MATOUŠOVÁ, Miroslava, 1988. *Rešerše: úvod do teorie a organizace rešeršních služeb*. Praha: ÚVTEI.
- MATULÍK, Petr a Tomáš PITNER, 2004. Sémantický web a jeho technologie. *Zpravodaj ÚVT MU* [online]. roč. 16, č. 3, s. 15-17 [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.ics.muni.cz/zpravodaj/articles/296.html>. ISSN 1212-0901.
- MORROW, Terry et al., 2008. *A Comparative Study of e-Journal Archiving Solutions: A JISC Funded Investigation* [online]. JISC [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: http://www.jisc-collections.ac.uk/Documents/e_journal_archiving_%20solutions_comparative_study.pdf

- NĚMEČKOVÁ, Lenka et. al., 2010. Využití citačních rejstříků pro prezentaci výsledků vysoké školy. In: *INFORUM 2010: 16. ročník konference o profesionálních informačních zdrojích, Vysoká škola ekonomická. 25.–27. května 2010.* [online]. Praha: Albertina icome [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.inforum.cz/pdf/2010/nemeckova-lenka.pdf>
- PAPÍK, Richard, 2000. Zdroje šedé literatury a jejich strategický potenciál pro vědu a obchod. In: *INFORUM 2000: 6. ročník konference o profesionálních informačních zdrojích, Vysoká škola ekonomická. 23.–25. května 2000* [online]. Praha: Albertina icome [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.inforum.cz/archiv/inforum2000/prednasky/zdrojesedelit.htm>
- PAPÍK, Richard, 2001a. Vyhledávání informací I. Umění či věda? *Národní knihovna.* roč. 12, č. 1, s. 18-25. ISSN 1214-0678.
- PAPÍK, Richard, 2001b. Vyhledávání informací II. Uživatelské rozhraní a vlivy oboru “human-computer interaction”. *Národní knihovna.* roč. 12, č. 2, s. 81-90. ISSN 1214-0678.
- PAPÍK, Richard, 2001c. Competitive Intelligence, informační služby, Internet a informační profese. *Ikaros* [online]. roč. 5, č. 4. [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/node/739>. URN-NBN:cz-ik739. ISSN 1212-5075.
- PAPÍK, Richard, 2002. Vyhledávání informací III., Dialogové služby světových databázových center. *Národní knihovna.* roč. 13, č. 1, s. 20-30. ISSN 0862-7487.
- PAPÍK, Richard a Linda LOPEZOVÁ, 2003. Vyhledávání informací IV., Vyhledávání speciálních druhů dokumentů – patentových informací a ochranných známek. *Národní knihovna.* roč. 14, č. 2, s. 106-113. ISSN 1214-0678.
- PAPÍKOVÁ, Vendula, 2009. Online nástroje pro podporu klinického rozhodování. In: *Seminář NLK, Praha:14. 11. 2007* [online]. [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.aip.cz/pomucky.php?pomucka=751>
- PAVLÍK, Jiří a Petr NOVÁK, 2008. Česká shibbolethovská federace a vzdálený přístup k elektronickým zdrojům pomocí Shibboleth. In: *Knihovny současnosti 2008:16. ročník konference, Seč u Chrudimi 16.–18. září 2008.* [online]. Brno: SDRUK [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.sdruk.cz/sec/2008/sbornik/2008-1-078.pdf>
- PAVLÍK, Jiří, 2009. Několik lehkých letních aktualit k technologii Shibboleth. *Ikaros* [online]. Roč. 13, č. 8. [cit. 2009-08-07]. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/node/5633>. URN-NBN:cz-ik5633. ISSN 1212-5075.
- PERRIN, James, 2012. Search Engine Market Share Statistics – 2011 in Review. In: *KOOZAI: intelligent digital marketing* [online]. 6th January 2012 [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.koozai.com/blog/news/industry-news/search-engine-market-share-statistics-2011-in-review/>
- PIČMAN, Dobroslav, 1992. *Metodika patentových průzkumů a řešerší.* Praha: Federální úřad pro vynálezy. ISBN 80-8510-028-2.

- PLANKOVÁ, Jindra, 2006. Terminologické otázky dodávání dokumentů. *Ikaros* [online]. roč. 10, č. 11. [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/node/3683>. URN-NBN:cz-ik3683. ISSN 1212-5075.
- PLANKOVÁ, Jindra, 2007. Klíčové iniciativy Open Access – „3B“. *Ikaros* [online]. roč. 11, č. 12. [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/node/4442>. URN-NBN:cz-ik4442. ISSN 1212-5075.
- PLANKOVÁ, Jindra, 2008. Technická řešení pro otevřený přístup. *Ikaros* [online]. roč. 12, č. 2 [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/node/4555>. URN-NBN:cz-ik4555. ISSN 1212-5075.
- RADA PRO VÝZKUM, VÝVOJ A INOVACE, 2009. *Hodnocení výsledků výzkumu a vývoje v roce 2009* [online]. [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=532412>
- RÖSSLEROVÁ, Klára, 2010. EThOS – Online služba elektronických dizertací. *Ikaros* [online]. roč. 14, č. 4 [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/node/6082>. URN-NBN:cz-ik6082. ISSN 1212-5075.
- SATRAPA, Pavel, 2005. Shibboleth – identifikujte se jen jednou. *Lupa* [online]. [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/shibboleth/>. ISSN 1213-0702.
- Simba Information: Global Professional Publishing Industry to Grow 3 % in 2012, 2012. *Simba Information: The Market Intelligence Leader for the Media and Publishing Industries* [online]. Mar 8, 2012 [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.simbainformation.com/about/release.asp?id=2643>
- SKLENÁK, Vilém, 2001. Vyhledávání informací v Internetu. In: *Elektronické studijní texty ÚISK* [online]. Praha: Ústav informačních studií a knihovnictví FF UK v Praze [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://texty.jinonice.cuni.cz/>
- STOCK, Christiane, 2011. OpenGrey – jak funguje a jak se používá. In: *Seminář ke zpřístupňování šedé literatury 2011* [online]. Praha [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: http://invenio.nusl.cz/record/82068/files/nusl-_3.pdf
- SUBIRATS, Imma et al., 2008. *Towards an architecture for open archive networks in Agricultural Sciences and Technology* [online]. Rome: FAO [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/009/ah766e/ah766e00.pdf>
- ŠŤASTNÁ, Petra, 2002a. Role elektronických seriálů ve vědecké komunikaci. *Ikaros* [online]. roč. 6, č. 1. [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/node/995>. URN-NBN:cz-ik995. ISSN 1212-5075.
- ŠŤASTNÁ, Petra, 2002b. Konsorcia pro nákup elektronických seriálů (a nejen seriálů). *Ikaros* [online]. roč. 6, č. 6. [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/node/1013>. URN-NBN:cz-ik1013. ISSN 1212-5075.
- TRENKLEROVÁ, Mária, 2002. Knihovna Evangelické teologické fakulty UK součástí projektu Elektronische Zeitschriftenbibliothek. *Ikaros* [online]. roč. 6, č. 12. [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/node/1241>. URN-NBN:cz-ik1241. ISSN 1212-5075.

- ÜZÜM, Cem, 2012. The Springer Book Archive. In: *INFORUM 2012: 18. ročník konference o profesionálních informačních zdrojích, Vysoká škola ekonomická, Praha, 22.–24. května 2012* [online]. Praha: Albertina icome [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.inforum.cz/pdf/2012/uzum-cem.pdf>
- VAVŘÍKOVÁ, Lucie, 2007. CrossCheck – nová služba v boji proti plagiátorství. *Ikaros* [online]. roč. 11, č. 9 [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/node/4293>. URN-NBN:cz-ik4293. ISSN 1212-5075.
- VAVŘÍKOVÁ, Lucie, 2008. Hodnocení a mapování vědy pomocí portálu Eigenfactor.org. *Ikaros* [online]. roč. 12, č. 8 [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/node/4935>. URN-NBN:cz-ik4935. ISSN 1212-5075.
- VAVŘÍKOVÁ, Lucie, 2010. Projekt MESUR – využití uživatelských dat k hodnocení vědecké komunikace. *Ikaros* [online]. roč. 13, č. 3 [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/node/5309>. URN-NBN:cz-ik5309. ISSN 1212-5075.
- VLASÁK, Rudolf, 1999. *Světový informační průmysl*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-840-9.
- VLASÁK, Rudolf, 2008. Světové informační systémy. In: *Elektronické studijní texty ÚISK* [online]. Verze 1.0. Praha: Ústav informačních studií a knihovnictví FF UK v Praze, září 2008 [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://texty.jinonice.cuni.cz/>
- VOJNAR, Martin, 2008. Knihovny a Google Books. *Ikaros* [online]. roč. 12, č. 4. [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/node/4657>. URN-NBN:cz-ik4657. ISSN 1212-5075.
- VOJTÁŠEK, Filip, 2007. Tři roky elektronických knih v České republice (a pár obecných poznámek k tomu). In: *INFORUM 2007: 13. ročník konference o profesionálních informačních zdrojích, Vysoká škola ekonomická, Praha, 22.–24. května 2007* [online]. Praha: Albertina icome [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.inforum.cz/pdf/2007/vojtasek-filip1.pdf>

